

A photograph of four children playing hopscotch on an asphalt playground. One girl in a brown dress with white polka dots stands on the left. A girl in a pink dress is crouching in the center, holding a pink bucket. A boy in a blue and white striped shirt is in the foreground, pointing at a star drawn on the ground. Another boy in a grey and green shirt is on the right. The hopscotch grid is drawn with white and yellow lines on the asphalt.

Kansarm maar niet kansloos

Samen sterk voor een betere toekomst
voor onze kinderen



SAMENLEVINGSOPBOUW
Oost-Vlaanderen

**Rapport bevraging kwetsbare gezinnen rond
kinderarmoede in Sint-Niklaas - Januari 2016**



INHOUDSTAFEL

VOORWOORD

1

INLEIDING

3

DEEL 1 – DE BEVRAGING VAN 30 GEZINNEN - WERKWIJZE EN AANPAK

5

Profiel van de bevroegde gezinnen

5

Structuur van het interview

6

Wat werd bevroegd en waarom?

6

Verwerking van de interviews

6

Verder aan de slag met het materiaal

7

DEEL 2 – VERWERKING INLEIDENDE EN UITLEIDENDE VRAGEN

8

Inleidende vragen

8

Uitleidende vragen

13

DEEL 3 - VERWERKING VAN DE INTERVIEWS PER THEMA

17

Opvallende conclusie bij het woorden tellen

17

1. MATERIEEL WELZIJN

18

THEMA WERK

19

Situering

19

Enkele cijfers uit de bevraging

20

Wat zeggen de gezinnen over werk

20

De kwaliteit van werk

20

De impact van het niet hebben van werk

21

De toegankelijkheid van werk

22

De kwaliteit van de dienstverlening rond werk

24

Specifieke conclusies m.b.t. de impact op kinderen

25

Besluiten rond het thema werk

26

THEMA INKOMEN

27

Situering

27

Enkele cijfers uit de bevraging

28

Wat zeggen de gezinnen over inkomen

28

De stabiliteit van het inkomen

28

De impact van onvoldoende inkomen

31

De toegankelijkheid en kwaliteit van dienstverlening rond inkomen

32

Specifieke conclusies m.b.t. de impact op kinderen

39

Besluiten rond het thema inkomen

40

THEMA MAATSCHAPPELIJKE DIENSTVERLENING

42

Situering

42

Enkele cijfers uit de bevraging

42

Wat zeggen de gezinnen over maatschappelijke dienstverlening

43

Preventie

43

Opsporen - Je rechten kennen

43

Benaderen en toeleiding

44

Toegang tot hulpverlening - drempels	45
Onthaal	46
Rechtendetectie / Begeleiding	49
Realiseren van rechten	54
Nazorg	54
Specifieke conclusies m.b.t. de impact op kinderen	54
Besluiten rond het thema maatschappelijke dienstverlening	54
2. HUISVESTING, ENERGIE EN LEEFOMGEVING	56
THEMA HUISVESTING	57
Situering	57
Enkele cijfers uit de bevraging	57
Wat zeggen de gezinnen over huisvesting	58
De betaalbaarheid en toegankelijkheid van de woonmarkt	58
De kwaliteit van de woonmarkt	61
De relatie huurder – verhuurder	62
De kwaliteit en toegankelijkheid van de dienstverlening rond wonen	62
Specifieke conclusies m.b.t. de impact op kinderen	65
Besluiten rond het thema huisvesting	66
THEMA ENERGIE	68
Situering	68
Enkele cijfers uit de bevraging	68
Wat zeggen de gezinnen over energie	68
De betaalbaarheid van energie	68
De kwaliteit van wonen in relatie tot de energie- en waterproblematiek	71
De kwaliteit van dienstverlening, communicatie en sensibilisering	72
Specifieke conclusies m.b.t. de impact op kinderen	73
Besluiten rond het thema energie	74
THEMA LEEFOMGEVING	75
Situering	75
Enkele cijfers uit de bevraging	75
Wat zeggen de gezinnen over leefomgeving	76
De betaalbaarheid en toegankelijkheid van voorzieningen	76
De kwaliteit van het samenleven in de buurt	78
Specifieke conclusies m.b.t. de impact op kinderen	80
Besluiten rond het thema leefomgeving	81
3. OPVOEDING EN ONDERWIJS	82
THEMA HECHTING	83
Situering	83
Enkele cijfers uit de bevraging	83
Wat zeggen de gezinnen over hechting	84
Toen de respondenten kind waren (of vanuit kindperspectief)	84
Nu de respondenten zelf ouder zijn	88
Specifieke conclusies m.b.t. de impact op kinderen	90
Besluiten rond het thema hechting	91

THEMA PREVENTIEVE GEZINSONDERSTEUNING	92
Situering	92
Enkele cijfers uit de bevraging	92
Wat zeggen de gezinnen over preventieve gezinsondersteuning	93
De betaalbaarheid van preventieve gezinsondersteuning	93
De toegankelijkheid en kwaliteit van preventieve gezinsondersteuning	93
Specifieke conclusies m.b.t. de impact op kinderen	95
Besluiten rond het thema preventieve gezinsondersteuning	95
THEMA KINDEROPVANG	96
Situering	96
Enkele cijfers uit de bevraging	96
Wat zeggen de gezinnen over kinderopvang	96
De betaalbaarheid van kinderopvang	96
De toegankelijkheid van kinderopvang	97
De kwaliteit van kinderopvang	99
Specifieke conclusies m.b.t. de impact op kinderen	99
Besluiten rond het thema kinderopvang	100
THEMA ONDERWIJS	101
Situering	101
Enkele cijfers uit de bevraging	102
Wat zeggen de gezinnen over onderwijs	102
De betaalbaarheid van onderwijs	102
De kwaliteit van de relatie tussen ouders en school – ouderbetrokkenheid	106
De kwaliteit van de relatie tussen kind en school	112
De kwaliteit van onderwijs-gelinkte hulp- en dienstverlening	113
Specifieke conclusies m.b.t. de impact op kinderen	115
Besluiten rond het thema onderwijs	115
4. GEZONDHEID	118
Situering	119
Enkele cijfers uit de bevraging	119
Wat zeggen de gezinnen over gezondheid	120
De betaalbaarheid van gezondheid(szorg)	120
Administratieve drempels binnen de gezondheidszorg	126
De link tussen huisvesting, gezonde leefstijl, gezonde voeding en gezondheid	126
De toegankelijkheid en kwaliteit van de geestelijke gezondheid(szorg)	127
Specifieke conclusies m.b.t. de impact op kinderen	129
Besluiten rond het thema gezondheid	129
5. SUBJECTIEF WELBEVINDEN	131
THEMA KINDRELATIES ONDERLING	132
Situering	132
Enkele cijfers uit de bevraging	132
Wat zeggen de gezinnen over kindrelaties	132
De kwaliteit van de relaties tussen kinderen	132
De toegankelijkheid van kindrelaties - drempels voor ouders	133
Specifieke conclusies m.b.t. de impact op kinderen	134
Besluiten rond het thema kindrelaties	134

THEMA VRIJE TIJD	135
Situering	135
Enkele cijfers uit de bevraging	136
Wat zeggen de gezinnen over vrije tijd	136
De betaalbaarheid van vrijetijdsbesteding	136
De toegankelijkheid van vrijetijdsbesteding	139
Als alternatief kiezen voor niet-gestructureerde vrijetijdsbesteding	141
Specifieke conclusies m.b.t. de impact op kinderen	141
Besluiten rond het thema vrije tijd	142
6. PARTICIPATIE	143
Situering	144
Enkele cijfers uit de bevraging	145
Wat zeggen de gezinnen over participatie	145
Maak jij deel uit van de maatschappij?	145
Zou jij deel willen nemen aan een groep die verder werkt rond kinderarmoede?	147
Specifieke conclusies m.b.t. de impact op kinderen	148
Besluiten rond het thema participatie	148
DEEL 4 - SLOTBESCHOUWINGEN	149
DEEL 5 - VERVOLGTRAJECT – HOE GAAT SAMENLEVINGSOPBOUW OOST-VLAANDEREN NU VERDER AAN DE SLAG ROND KINDERARMOEDE IN SINT-NIKLAAS?	152
BIJLAGE 1 – STRUCTUUR VAN DE INTERVIEWS	154
COLOFON	159

VOORWOORD

Het rapport dat voor u ligt doet verslag van een project van Samenlevingsopbouw Oost-Vlaanderen rond kinderarmoede. Als onderzoekers en docenten van de Hogeschool Gent en de Universiteit Gent die betrokken zijn op onderzoek naar de armoedeproblematiek, kwamen we met dit project in contact in de marge van een onderzoeksproject van de Hogent over Sociaal werk en mensenrechten. Aan ons werd gevraagd of we eventueel 'met de resultaten van het project van Samenlevingsopbouw iets konden doen'. Bij de eerste bespreking die we hadden met de projectwerkers waren we onder de indruk van het vele en secure werk dat werd verricht in het kader van het project, maar eveneens van de boeiende en relevante resultaten die uit de bevraging naar voor kwamen. Armoede is immers in belangrijke mate een participatieproblematiek, waarbij het perspectief van mensen in armoede zelf niet of onvoldoende aan bod komt en te weinig in dialoog wordt gebracht met het perspectief van andere maatschappelijke actoren (alle participatiestructuren ten spijt). Een belangrijk element van armoedebestrijding bestaat dan ook uit het verwerven van kennis over armoede en deze kennis in de publieke ruimte kenbaar te maken.

Onderzoek speelt daarbij dus een belangrijke rol. Dit project maakt duidelijk dat het verwerven van van onderzoekskennis niet louter een taak is van 'echte' onderzoekers, maar dat ook sociaal werk praktijken, zoals opbouwwerk, onderzoekende praktijken kunnen zijn. Belangrijk in dit project is tevens dat, hoewel het een project over kinderarmoede betreft, de focus toch ligt op het perspectief van ouders. Het besef dat kinderarmoede niet kan en mag worden losgekoppeld van de ruimere armoedeproblematiek is daarbij cruciaal. We waren dan ook meteen enthousiast om met de resultaten van dit project verder aan de slag te gaan. Dit zal uiting krijgen in een boek dat we samen met Samenlevingsopbouw Oost-Vlaanderen in de stijgers zetten. Maar voor de lezer die graag alle gedetailleerde informatie wil, kunnen we reeds van harte dit rapport aanbevelen.

Didier Reynaert en Siebren Nachtergaele, Hogent, Vakgroep Sociaal Werk

Griet Roets en Rudi Roose, UGent, Vakgroep Sociaal Werk en Sociale Pedagogiek

1 op de 10 kinderen in Vlaanderen leeft in een gezin in armoede of verhoogd risico op armoede.

De laatste jaren nam de kinderarmoede in Vlaanderen zelfs significant toe. Dit ondanks het feit dat deze problematiek en de strijd tegen kinderarmoede reeds enkele jaren hoog op de agenda staat van het beleid (Europees, Federaal, Vlaams en meer recent ook lokaal). Deze problematiek is des te schrijnender daar dit de vooruitzichten en kansen in de maatschappij mee bepaalt van onze toekomstige generaties.

Kinderarmoede kan niet los gezien worden van armoede (of het risico op armoede) bij de ouders. De levensomstandigheden en het welzijn van het kind worden in belangrijke mate mee bepaald en is sterk afhankelijk van de situatie van de (gezins)context waarin het kind opgroeit. Maar anderzijds moeten we (vanuit een rechtenbenadering van het kind) ook rekening houden met rechten van het kind tot volwaardige ontplooiing en participatie op verschillende levensdomeinen en dient er voldoende aandacht te zijn voor hun eigen leefwereld.

Armoede is een complex probleem en multiaspectueel. Het is meer dan een zaak van financiële problemen maar het gaat ook om uitsluiting op verschillende levensdomeinen. We zien dat financiële moeilijkheden vaak tegelijk oorzaak en gevolg zijn van achterstelling op het vlak van tewerkstelling, onderwijs, huisvesting, gezondheid of maatschappelijke participatie.

Die complexe problematiek vraagt een meer doortastende en meer effectievere aanpak en dit vanuit een meer geïntegreerde benadering zowel op lokaal, Vlaams, Federaal en Europees niveau. Overheden, dienstverlenende voorzieningen, middenveldorganisaties, verenigingen van mensen in armoede en de private sector moeten de handen in elkaar slaan. In deze aanpak mag vooral ook de stem van de kwetsbare gezinnen met kinderen niet worden vergeten.

Bij de aanpak van kinderarmoede moeten we niet alleen inzetten op de aanpak van de armoedesituatie van de gezinnen en de leefsituatie waarin de kinderen leven. We moeten ook inzetten op kwaliteitsvolle en toegankelijke diensten voor het jonge kind, volwaardige onderwijskansen en mogelijkheden voor de kinderen, een aangepaste woon- en leefomgeving waar kinderen gelukkig kunnen opgroeien, ...

Een stevig kinderarmoedebeleid moet dus zowel op de kinderen, als op de gezinnen focussen (dubbele focus).

Ook van uit Samenlevingsopbouw Oost-Vlaanderen wensen we ons steentje bij te dragen in de strijd tegen kinderarmoede en dit in verschillende locaties en projecten in ons werkingsgebied, w.o. de stad Sint-Niklaas. Het voorliggend rapport werd opgemaakt naar aanleiding van de verkenning van een project rond kinderarmoede in Sint-Niklaas in 2015 vanuit Samenlevingsopbouw Oost-Vlaanderen vzw.

Vooraleer het project verder uit te tekenen was het voor onze organisatie essentieel om in de eerste plaats de stem te horen van de gezinnen met kinderen in een kwetsbare positie.

We organiseerden een diepgaande (individuele) bevraging bij een dertigtal kwetsbare gezinnen met kinderen in Sint-Niklaas die het moeten redden met een beperkt budget en samen met hen verkenden we (collectief) verder de problemen waarmee zij geconfronteerd worden als startpunt voor het project.

Via ons eigen netwerk en ook dankzij heel wat doorverwijzingen van partnerorganisaties vonden we gemakkelijk toegang tot deze gezinnen. Dankjewel Straathoekwerk Sint-Niklaas, Welzijnsschakels Sint-Niklaas, Wijkgezondheidscentrum De Vlier en Vluchtelingenondersteuning Sint-Niklaas (VLOS).

Dertig gezinnen, dertig contexten, dertig geschiedenissen om in te duiken: al luisterend, vloekend, huilend, in stilte, met een lach, vol frustratie, schrijnend pijnlijk, vol humor, in spanning, ontspannen ... Het werd een tijdsintensieve, boeiende reis. We zagen veel verscheidenheid en individualiteit, maar eveneens veel gelijkenissen en gemeenschappelijkheid! De volgens de grondrechten verwerkte verhalen van gezinnen in armoede kan je lezen in dit rapport.

Naast wat meer uitleg over de interviews, geven we voorafgaand aan de uitspraken van de gezinnen tijdens de interviews een korte situering bij elk thema (grondrecht). Verder vind je in het rapport een analyse van de verwerkte interviews over de thema's heen. Tenslotte leggen we de link met de verdere stappen die we wensen te nemen vanuit Samenlevingsopbouw om samen met de gezinnen en met partners te werken aan de verbetering van de situatie en positie van de kinderen en de kwetsbare gezinnen die worden geconfronteerd met kinderarmoede.

Nicole Formesyn, opbouwwerker, Samenlevingsopbouw Oost-Vlaanderen vzw

DEEL 1

DE BEVRAGING VAN 30 GEZINNEN – WERKWIJZE EN AANPAK

De bevraging van 30 kwetsbare gezinnen met kinderen naar aanleiding van de verkenning van een project rond kinderarmoede in Sint-Niklaas liepen van maart tot juli 2014. De bevragingen werden afgenomen door opbouwwerkster Nicole Formesyn, verantwoordelijke voor het project kinderarmoede in Sint-Niklaas.

We konden de contacten leggen met gezinnen met kinderen in een kwetsbare positie via ons eigen netwerk/projectwerking in Sint-Niklaas en via doorverwijzing van partnerorganisaties.

Er werden geen bijzondere criteria voorop gesteld van de te bereiken doelgroep. We vroegen enkel aan de doorverwijzers om kwetsbare gezinnen met kinderen te selecteren.

De meeste interviews gingen door bij de gezinnen thuis (slechts 4/30 interviews vonden plaats op het bureau van de opbouwwerker). De interviews werden thematisch afgenomen (zie bij structuur van de interviews) en opgenomen op een bandrecorder en letterlijk uitgetypt.

PROFIEL VAN DE BEVRAAGDE GEZINNEN

Via de bevraging bereikten we 30 gezinnen.

Gegevens m.b.t. geslacht en leeftijd

- 27 vrouwen / 9 mannen (sommige gesprekken gingen met beide ouders door);
- 7 gezinnen met ouders tussen 20 en 30 jaar, 10 gezinnen met ouders tussen 30 en 40 jaar, 13 gezinnen met ouders tussen 40 en 50 jaar.

Gegevens m.b.t. de gezinssituatie

- 14 alleenstaande ouders, 12 kerngezinnen, 4 nieuw-samengestelde gezinnen;
- 18 respondenten zijn gescheiden;
- 8 gezinnen met 1 kind, 7 gezinnen met 2 kinderen, 6 gezinnen met 3 kinderen, 3 gezinnen met 4 kinderen, 5 gezinnen met 5 kinderen en 1 gezin met 6 kinderen.

Gegevens m.b.t. de administratieve situatie

- 25 gezinnen met papieren en 5 gezinnen zonder papieren

Gegevens m.b.t. werk en inkomen

- In 12 gezinnen is minstens één iemand deeltijds aan het werk. 13 gezinnen hebben een uitkering, 5 gezinnen hebben geen inkomsten;
- de helft van de gezinnen is in één of andere vorm van schuldbemiddeling.

Gegevens m.b.t. wonen

- 19 gezinnen huren op de private huurmarkt, 2 gezinnen zijn eigenaar, 8 gezinnen beschikken over een sociale woning, 1 iemand is op het moment van de bevraging dakloos;
- 18 gezinnen geven aan al te maken te hebben gehad met een budgetmeter of een bemiddeling vanuit het LAC.

Gegevens m.b.t. onderwijs

- 11 van de 25 gezinnen met schoolgaande kinderen hebben minstens 1 kind in het buitengewoon onderwijs.

Gegevens m.b.t. gezondheid

- twee derde van de bevrageden beschikt over verhoogde tegemoetkoming. (19 op 30)

Gegevens m.b.t. vrije tijd

- 17/30 respondenten hebben een kansenpas;
- In de helft van de gezinnen doen de kinderen een georganiseerde hobby.

Gegevens m.b.t. participatie

- 20 van de 30 bevroegde respondenten zeggen geen deel uit te maken van de maatschappij, 2 stellen er soms deel van uit te maken, 8 mensen zeggen dat ze wel deel uitmaken van de maatschappij;
- 28 respondenten zeggen zelf weinig netwerk te hebben.

Op basis van het aantal en profiel van de bevroegde kwetsbare gezinnen zijn we van mening dat, vanuit het oogpunt van de kwalitatieve onderzoeksmethode, we tot waardevolle besluiten kunnen komen over hoe gezinnen naar armoede en kinderarmoede kijken.

STRUCTUUR VAN DE INTERVIEWS

De interviews werden afgenomen met open vragen volgens onderstaande structuur, gebaseerd op de structuur van het boek: "Elk kind telt" (Informatie en inspiratie voor lokale actoren in de strijd tegen armoede).

De vragen werden gegroepeerd volgens volgende thema's (grondrechten) en subthema's:

Materieel welzijn	Werk
	Inkomen
	Maatschappelijke dienstverlening
Huisvesting en leefomgeving	Huisvesting
	Energie
	Leefomgeving
Opvoeding en onderwijs	Armoede en hechting
	Preventieve gezinsondersteuning
	Kinderopvang
	Onderwijs
Gezondheid	
Subjectief welbevinden	Kindrelaties
	Sport, recreatie en cultuur
Recht op participatie	

WAT WERD BEVRAAGD EN WAAROM?

We stelden aan de gezinnen rond elke grondrecht open vragen om in beeld te brengen of en hoe de grondrechten in de gezinnen gerealiseerd worden en welke de impact hiervan op de kinderen is. Zoals we reeds in de inleiding schreven zijn we ervan overtuigd dat kinderarmoede niet los kan gezien worden van armoede (of het risico op armoede) bij de ouders. De levensomstandigheden en het welzijn van het kind worden in belangrijke mate mee bepaald en is sterk afhankelijk van de situatie van de (gezins) context waarin het kind opgroeit. Daarom dat we de interviews ruim hebben opgevat en niet enkel de kindgerichte thema's zoals onderwijs en kinderopvang hebben bevroegd. De volledige open vragenlijst vindt u in bijlage 1 op p 154.

VERWERKING VAN DE INTERVIEWS

De op band opgenomen interviews werden letterlijk uitgetypt, anoniem gemaakt en dan thematisch verwerkt en gegroepeerd in het voorliggend rapport (zie deel 3). Elk thema wordt vooraf kort gesitueerd en er worden enkele cijfers weergegeven vanuit de bevraging. Daarna komen vooral de gezinnen aan het woord rond het thema (al of niet verder onderverdeeld in subthema's). Elk thema wordt afgesloten met conclusies m.b.t. impact op kinderen en meer algemene besluiten rond elk thema.

Voor de verwerking van de inleidende en uitleidende vragen verwijzen we naar deel 2 van het rapport.

Voor enkele slotbeschouwingen konden we beroep doen op de Hogeschool en Universiteit Gent (zie deel 4).

VERDER AAN DE SLAG MET HET MATERIAAL

De bevraging van kwetsbare gezinnen is slechts een begin van het project kinderarmoede dat Samenlevingsopbouw in Sint-Niklaas wil uitbouwen. We koppelden inmiddels de resultaten en analyse van de interviews terug naar de bevroegde gezinnen. Gezinnen herkenden zich en hun situatie terug in de resultaten en de analyse op basis van de interviews.

Er werden tijdens de groepsbijeenkomsten nog belangrijke aanvullingen gedaan vanuit de gezinnen. We starten binnenkort ook met een maandelijkse groepswerking om de thema's uit de interviews verder uit te diepen en om samen met de gezinnen vanuit een oplossingsgerichte strategie op zoek te gaan naar oplossingen voor de drempels die in dit rapport in kaart werden gebracht met betrekking tot de realisatie van hun grondrechten.

Vanuit dialoogmomenten met oplossingsactoren hopen we samen de situatie voor kwetsbare gezinnen met kinderen in de toekomst te kunnen verbeteren.

DEEL 2

VERWERKING VAN DE INLEIDENDE EN UITLEIDENDE VRAGEN

Inleidend en uitleidend stelden we de respondenten ook nog enkele vragen in verband met:

- hoe ze tegenover het interview staan,
- hoe ze zelf staan t.o.v. de term kinderarmoede,
- hoe hun situatie in elkaar zit (zie bij profiel van de bevroagde gezinnen)
- hoe ze zelf (op eigen kracht) met de situatie omgaan en waarin ze goed zijn,
- op welke wijze zij al of niet dienst- of hulpverlenende organisaties wensen in te schakelen of beroep op wensen te doen en/of met wie ze momenteel contacten hebben.
- waar ze van dromen,
- waar ze bang voor zijn,
- hoe we de interviews nog kunnen verbeteren en of ze nog gezinnen kennen die zouden willen meewerken aan het onderzoek

8

Op deze manier kregen we op een gestructureerde manier zicht op het profiel van de gezinnen. Anderzijds maakten we van bij het begin duidelijk dat we hun mening belangrijk vinden, dat ze er voor ons toe doen, dat we weten dat ze krachten en talenten hebben, ook al leven ze in moeilijke omstandigheden. Daarmee wonnen we vertrouwen en zetten we de toon voor de rest van het interview. Hieronder vind je de verslaggeving hiervan.

INLEIDENDE VRAGEN

Wat vond je van de vraag om een gesprek met mij te hebben over kinderarmoede?

De meeste mensen vinden een gesprek rond het thema zinvol en onderstrepen het belang van hun verhaal te kunnen doen, hun mening te mogen geven. Ze zien ook het nut in voor anderen: "dan kan ik misschien ook anderen helpen". Toch gaf een betrekkelijk groot aandeel van de respondenten aan niet zo goed te weten waarover het gesprek dan precies zou gaan. Wat opvalt, is dat bijna al de respondenten stellen dat de doorverwijzer een belangrijke rol heeft gespeeld in het toezeggen voor het gesprek. Sommigen doen het als 'return' voor hulp die ze van organisaties, mensen krijgen.

"Een beetje raar omdat we elkaar toch goed kennen. Goed omdat ik weet dat jij de zaken serieus neemt en niet aan wat ik belangrijk vind voorbij zal gaan."

"J. van VLOS vroeg het ons. Daarom doen we het."

Wat vind je van de term kinderarmoede?

Tien mensen geven aan moeite te hebben met de term 'armoede' in het algemeen en kinderarmoede in het bijzonder. Een aantal mensen heeft moeite met de 'stempel' die aan het woord 'armoede' kleeft.

"Ik vind dat een zwaar woord: armoede en kinderen dan nog. Ik hoor liever mensen met een laag inkomen. Armoede geeft zo'n stempel. Soms voel je die stempel ook, dan vraag ik me af: staat dat op mijn voorhoofd geschreven?"

"Ik weet dat niet met kinderarmoede. Ik zou eerder geen kleren hebben als dat mijn kind geen kleren zou hebben. Die kleine weet ook wel, dat kan en dat kan niet. Je kan niet elke week een autootje krijgen, dat gaat niet, maar armoede dat is veel gezegd. Als uw kind geen 3 à 4 maaltijden per dag meer kan krijgen dan heb je armoede."

"Op zich stoort mij dat niet, maar dat is zo meer van: Die term is zo gelinkt. Ik wil maar zeggen, als je dat zegt denken de mensen meteen aan de kindjes in Afrika of zo, die zitten echt in kinderarmoede. Dus ik vind dat de term zelf wel klopt, maar de mensen hebben een ander beeld van het woord. Als je dat hier nu ziet, wij hebben echt wel weinig geld, maar dat kind heeft alles wat hij nodig heeft, hij heeft kleren, hij heeft schoenen, zonnecrème, pap en fruit

normaal gezien. Hij heeft speelgoed in overvloed. Er zijn manieren voor moeders. Online kan je tweedehands speelgoed aankopen. Of kleertjes, daar is niks verkeerd mee om dat tweedehands te kopen, die groeien daar toch op een week uit."

"Ja, dat doet pijn. Dat ligt gevoelig bij mij en bij anderen ook. Wij als volwassenen, wij kunnen ons aanpassen maar voor kinderen denk ik, ja, die gaan naar school en met andere vrienden. Die kijken en ja, die andere zijn anders met alles. Ja, ze worden ermee geconfronteerd. Als we naar de winkel gaan vragen ze altijd, ik wil dat kopen of ik wil dat kopen. Dat kan niet. Mama, heeft mijn oudste dochter een paar keer gezegd, mama, de juf vraagt ons in de klas wat doen jullie in het weekend ofzo? Ik kan dan niets zeggen, mama, wij blijven altijd thuis. Wat moet ik zeggen, ja? Andere kindjes vertellen wat ze gedaan hebben. Zij is bijna 4 jaar nu. Mama, het is mooi weer. Waarom gaan wij niet buiten? Ik weet het niet. Dat is niet zo leuk."

"Ik vind dat woord een hele grote "plakker", want uiteindelijk het is niet omdat je je geld niet door deuren en ramen kunt smijten dat je daarom arm bent. Wij zijn eigenlijk zoals ik het bekijk heel rijk, want we hebben een dak boven ons hoofd, we hebben eten, we hebben drinken, we hebben kleren. En oké, die kleren zijn misschien niet altijd nieuw uit de winkel, maar tweedehands is ook goed. En we hebben geen steak op ons bord, maar andere dingen. Dus ik vind dat dus een heel groot woord, het is wat je ervan maakt, denk ik. Ik zou liever elke week met de kinderen naar de speeltuin gaan of een steak op mijn bord leggen, maar ..."

"Het feit is dat je aan je kind niet probeert te tonen wat armoede is. Je zou meer uwen laatste boterham nog afgeven aan je kinderen, bij wijze van spreken, dan dat je moet laten voelen aan je kinderen dat er niets is. Je wil dat niet laten merken aan de kinderen dat je in armoede zit. Iedere normale ouder zou dat ook doen. Er zijn andere, maar bij ons is dat toch zo. Er zijn altijd tegenstellingen, vele kindjes die gaan op reis. Op reis gaan, zelfs in het weekend weggaan dat gaat niet."

Tien mensen zetten daar tegenover dat kinderarmoede bestaat en dus niet verbloemd moet worden.

"Dat er dringend iets aan gedaan moet worden."

"Nee, want uiteindelijk is het er wel. Ge moet dat onder ogen zien, dat is realiteit. Natuurlijk dat de mensen dat niet zo graag horen, maar het is realiteit."

"Ik vind dat een terechte term omdat het op die manier losgetrokken wordt van de ouders. Het zijn uiteraard de mama's en papa's die arm zijn, maar de kinderen moeten erin leven. Als ouder kan je daar rationeel mee omgaan, kinderen kunnen dat niet. Zij moeten zoeken hoe ze dat moeten plaats en er mee de gevolgen van dragen."

"Misschien wel een hard woord, maar ik denk dat deze maatschappij dat wel nodig heeft, harde woorden. Om echt van alles te doen beseffen..."

Vier mensen geven aan dat ze moeite hebben met de opsplitsing volwassenen - kinderen.

"En ik begrijp niet goed waarom ze armoede opgesplitst hebben in volwassenen en kinderen. Dat is precies om te zeggen van die die wat ouder zijn die kunnen er aan doen, maar die kinderen niet."

"Het woord kinderarmoede stuit mij tegen de borst. Ik vind dat je bij de ouders moet beginnen, het zijn de ouders die in armoede leven en die ze doorgeven aan de kinderen, want tenslotte het zijn toch de ouders die alles regelen en het kind opvoeden. Het is meer ouderarmoede. Wat moet je met dat woord kinderarmoede doen. Hoe bedoel je dat? Ja, de kinderen, hoe moet je die ondersteunen? Wat is het gevoel bij de ouders als men ondersteuning geeft aan het kind?"

"Gezinnen leven in armoede, niet alleen de kinderen. Ik vind dat iets te specifiek, dat kind leeft in armoede. Maar dat kind heeft daar toch zelf niet voor gekozen. De ouders trouwens ook niet. Kinderen worden daar sowieso in meegetrokken. Hoe je het ook draait of keert. Maar ik vind het een verschrikkelijk woord: kinderarmoede. Waar ze het uitgehaald hebben, ik weet het niet."

Je koos om het gesprek (niet) thuis te hebben. Kan je me uitleggen waarom je die keuze maakte?

Uiteindelijk gingen, geheel tegen ons verwachtingen in, 26 van de 30 gesprekken bij de mensen thuis door.

Redenen hiervoor zijn:

- Het is praktischer (geen vervoer nodig, ...)
- Hier ben ik meer op mijn gemak, voel ik me veiliger, ...
- Het is makkelijker met de kinderen thuis
- Omdat ze de interviewster kennen
- ...

"Het liefst thuis, daar voel ik mij op mijn gemak. Ik vind persoonlijk ook als je de mensen wilt horen, dat je ook zou moeten kunnen zien waar de mensen leven."

"Omdat ik me daar veiliger voel. Ik zit op mijn eigen terrein. Ik voel me hier beter. Op neutraal gebied zou dat nu ook niet zo'n groot probleem geweest zijn voor mij, maar thuis is dat toch nog altijd iets beter."

"Goh eigenlijk vooral omdat ik u al langer ken. Mensen die ik ken ga ik dan wel in mijn situatie betrekken. Ik vind het niet erg om te spreken over armoede, maar ik ga hier niet zomaar iedereen binnenlaten. Dus bijvoorbeeld B., die had de vraag gekregen voor een interview voor televisie, dat is te ver voor mij, 't is geen peepshow, dat wil ik niet. Dus mensen waar ik een vertrouwensband mee heb, dan zie ik dat wel zitten dat die bij mij thuis komen, maar niet iedereen moet bij zo maar aan de deur staan voor een klapke over armoede. Die kunnen altijd De Springplank gaan bezoeken als het hun interesseert, dat wil ook nog altijd mee begeleiden, maar niet bij mij thuis."

De vier gezinnen die kozen om het gesprek niet thuis te hebben, geven volgende redenen aan voor die bewuste keuze:

- Het is praktischer
- Ik wil niet dat je in mijn huis rondkijkt terwijl ik vertel.
- Ik wil vrijuit kunnen vertellen en dat kan niet met de kinderen in de buurt

"Het was een eerder praktische overweging: omwille van werken thuis staan er geen meubels."

"Ik heb me voorgenomen echt eerlijk op je vragen te antwoorden, maar ik wil niet dat je rondkijkt terwijl ik vertel ..."

"We wilden de kinderen er van tussen houden. De grootste is nu 13 en die zet overal haar smikkel tussen."

Benoem eens je eigen krachten? Op welke realisaties ben je trots? Van wat je gerealiseerd hebt?

Wat kan je goed?

De twee eigenschappen/krachten die het vaakst genoemd worden zijn "een goede moeder/vader zijn" en "doorzettingsvermogen". Beide eigenschappen worden 13 keer genoemd.

Als derde wordt sociaal en behulpzaam zijn toch ook 8 keer genoemd.

Eigenschappen	Hoe vaak opgenoemd?
Doorzetten/vechtlust/overleven	13
Goede moeder/vader	13
Sociaal/Behulpzaam	8
Organiseren/plannen/uitrekenen	6
Luisterend oor/empathie	5
Constructief zijn/Positief denken	4
Humor/relativeringsvermogen	3
Koken	3
Handig	2
Leergierig	2
Lezen	2
Ruimdenkend/verdraagzaam	2
Trots op de weg die ik heb afgelegd	2

“Doorzettingsvermogen en heel veel relateringsvermogen.”

“Welke krachten? In deze situatie voel je je niet krachtig.

Ik kan dat niet meer benoemen. Waar ben ik goed in? Wat kan ik?

Ik weet het niet.

Ik zie niets positiefs in ons leven.

Ik heb kinderen en een man, en daar stopt het. Er is niets positiefs in mijn leven, ik kan het niet zien.

Hoe kan het positief zijn dat je altijd wordt verworpen?

Hoe kan het positief zijn dat kinderen, die zich moeten ontwikkelen, helemaal geen speelgoed hebben?

Hoe is het positief dat er geen geld is om je huishuur te betalen?

Als je niet kan slapen 's nachts ...

Wat kan er goed zijn aan het feit dat kinderen om je heen aan het huilen zijn en je allerlei vragen stellen, soms kan je zelfs niet eens antwoorden. Mama, hoe komt het dat ons leven zoals dit is? Mama hoe komt het dat andere kinderen beter zijn/het beter hebben dan wij? Mijn kinderen hebben totaal geen zelfvertrouwen meer, er is gewoon niets positief.”

“Ja, mijn kinderen zijn mijn kracht ook, allemaal, daar leef ik voor, dat zijn echt mijn goden, daar doe ik alles voor.”

“Waar ik goed in ben? Overleven. Daar ben ik goed in geworden. Want als je het nu zo bekijkt.

Je krijgt 125 euro in de week en uiteindelijk doe ik dat ermee, een hele week. Ik snap mezelf soms niet. Tegenover vroeger had ik altijd goed kunnen leven eigenlijk. Dan leer je overleven inderdaad. En dat is nu ook wel mijn kracht die ik heb.”

Waarbij heb je ondersteuning of zou je ondersteuning willen i.v.m. je kinderen? Wat gaat minder goed?

De top 4 van zaken die genoemd worden bij de vraag: “Waarbij heb je ondersteuning nodig of zou je ondersteuning willen” is:

- Psychische ondersteuning / verwerking verleden
- Opvoeden
- Huishouden
- Administratieve en financiële ondersteuning

Ondersteuning nodig bij	Hoeveel keer genoemd
Psychische ondersteuning/verwerking verleden	10
Opvoeden	9
Huishouden	8
Administratieve en financiële ondersteuning	7
Vinden van de weg in waar je recht op hebt	2
Zoektocht naar werk	2

"Ik kan moeilijk meerdere dingen tegelijk doen, zo is het bijvoorbeeld moeilijk om mijn kinderen op te voeden en het huishouden tegelijk te doen. Ik vind het moeilijk om op emotionele momenten positief te denken, ik kan ook niet zo goed positieve zaken bij mezelf en mijn kinderen benoemen. Ik word vlug emotioneel, ik heb nu iets voor met het CLB, ik slaap dan weinig en kan moeilijk uit mijn bed. Ik heb gelukkig geleerd dat ik onder de mensen moet komen, anders krop ik het op. Je moet wel alles zelf doen en de rugzak is zwaar."

"Voor mezelf? Met de kleine, dan kan ik ook wel een paar vragen stellen aan M. (werkt bij de Vlier). Ik heb geen moeder, je kan zo eens niet babbelen. Ik heb ook nog gehad dat die kleine aan mijn haar trok of dit of dat. Dat die mij sloeg en wat moet ik dan doen? Mag ik die onder zijn voeten geven of wat?"

"Functioneren in het algemeen is moeilijk omwille van slecht in je vel zitten. De hulp die je vraagt sluit hier niet op aan, professionele hulp is te afstandelijk. Ik heb nood aan betrokkenheid!"

"Oei . . . Eigenlijk meer waar dat ge terecht kunt als ge problemen hebt eigenlijk, waar dat ge precies moet zijn."

"Ik denk meest financieel. Ik heb altijd goed mijn plan getrokken, ik ben altijd goed betaald geweest. Vroeger had ik een andere relatie, vandaar ook mijn ander kindje. Toen ben ik alleen gevallen. En dan is het moeilijker geworden."

"Het gaat geenszins alleen om de nood aan geld. Ik heb rust nodig in mijn leven en ik heb nood aan het gevoel van veiligheid. Dat mijn kinderen en man veilig zijn. Dat we niet in angst moeten leven. Dat het niet meer nodig is dat als we politie zien dat we ons dan moeten bukken."

"Ik heb hulp nodig bij mijn papieren en facturen (om ze te begrijpen en ze te betalen)."

Met welke instanties heb je momenteel contact?

We ambieerden met deze vraag niet om een volledig overzicht te maken van de contacten tussen gezinnen en organisaties. We vroegen ons wel af welke organisaties zij spontaan zouden opsommen bij de vraag: "Met welke instanties heb je momenteel contact?" Hieronder volgt een overzicht.

De top 4 bestaat uit:

- Het OCMW
- De Springplank/ Voedselbedeling / Vereniging waar armen het woord nemen
- Schuldbemiddeling
- Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling (VDAB)

Gevolgd door:

- Centrum Algemeen Welzijnswerk (CAW)
- Den durpel (Inloopcentrum CAW)
- Vluchtelingenondersteuning Sint-Niklaas (VLOS)

Voor de kinderen (aangeduid in oranje) bestaat de top 3 uit:

- Centrum voor Leerlingenbegeleiding (CLB)
- Kind en gezin
- Moedergroep van de Keerkring (Centrum voor opvoedingsondersteuning)

Met welke instanties heb je momenteel contact?	Hoeveel keer genoemd
OCMW	11
De Springplank / voedselbedeling	8
Schuldbemiddeling	8
VDAB	7
CAW	6
Den durpel	5
VLOS	5
CLB	4
Kind en gezin	3
Moedergroep De Keerkring	3
Straathoekwerk	3
Centrum voor kindercare en gezinsondersteuning (CKG)	2
Comité Bijzondere Jeugdzorg	2
Jeugdrechtbank	2
Logopedie voor de kinderen	2
Psychiatrisch ziekenhuis	2
Samenlevingsopbouw	2
Sociaal verhuurkantoor (SVK)	2
Vakbond	2
Begeleid zelfstandig wonen	1
Begeleidingstehuis kind	1
Centrum geestelijke gezondheidszorg	1
Dagcentrum kind	1
Gesloten instelling kind	1
Huishoudhulp van de mutualiteit	1
Oriëntatie- en observatie instelling kind	1
Romastewards	1
Rijksdienst voor arbeidsvoorziening (RVA)	1
Thuisbegeleiding	1
Triangel	1
Vlaams netwerk tegen armoede	1
Vluchtelingenwerkster Stad	1
Vrouwencentrum	1
Welzijnszorg	1
Zigzag - Huis voor ontmoeting in de geestelijke gezondheidszorg	1

UITLEIDENDE VRAGEN

Wat is je grootste angst?

De meeste mensen (23 op 30) linken hun grootste angst aan hun kinderen. Ze zijn bang dat ze hun kinderen niet de toekomst kunnen geven die ze wensen, dat ze ook met armoede te maken zullen krijgen en dat ze niet de kansen krijgen die ze verdienen ...

"Mijn grootste angst is dat er iets van mijn longen uitvalt, kanker ofzo. Dat mijne kleine nooit zonder eten komt te zitten of zoiets. Ik zou niet willen dat mijne kleine iets meemaakt dat ik heb meegemaakt. Zoals thuis."

"Dat mijn kinderen geen kansen krijgen omdat ik ze niet kan geven. Ik zou zo graag hebben dat ze haar talenten kan ontwikkelen en fijne vriendschapsrelaties kan hebben."

“Dat ik mijn zoon zou kwijtraken. Dat is mijn alles. Ik heb altijd gezegd: Ze mogen bij wijze van spreken alles vanonder mijn gat pietsen, maar dat niet. Ik zou daarvoor door vuur gaan, letterlijk. Hoe zwaar ik het ook heb op dat moment, het zou me niet kunnen schelen.”

“Mijn grootste angst is dat ik niet uit de armoede zal geraken en dat mijn zoon daar slachtoffer van is en dat ik hem achterlaat met niks. Hij heeft natuurlijk wel al zijn levenservaring.”

“Ik ben bang voor veel dingen. Ik ben bang om zonder dak boven ons hoofd te vallen. Ik droom soms dat we op straat komen te staan. Ik ben bang om de educatie voor mijn kinderen niet te kunnen betalen.”

“Ik heb er wel een paar. Dat ik tekort kom in hun opvoeding, dat ik ze niet genoeg kan geven in hun opvoeding. Ze kwijtspelen is een gigantisch grote angst. En ik heb een beetje schrik dat ik een slechte moeder ben, dat de fouten die mijn moeder heeft gemaakt, dat ik die ook zal maken. Bijvoorbeeld staan roepen en staan schreeuwen tegen de kinderen. Ik heb daar schrik voor. Soms sta ik erbij stil en dan denk ik: Wat doe ik nu eigenlijk? Mijn man zegt dat ook soms: Je moet niet zo roepen, dat helpt toch niet. En ik weet dat dat niet helpt maar het is soms sterker dan mezelf.”

“Als je eens niet kunt betalen ... en ze komen morgen onze boel halen, dan is alles gedaan. Dat is het einde, daar stopt het. Je hebt zo iets van, zolang de kinderen er de dupe niet van zijn. Dat is bij mij het voornaamste. Dat zijn de laatste die daar iets van mogen voelen. Die moeten hun eten hebben, die moeten gekleed zijn ... Ik zou nog liever mijn laatste euro uitgeven voor de kinderen.”

Mensen zijn ook bang om nog meer of terug in armoede terecht te komen:

“Om terug te vallen.”

“In 't ziekenhuis terecht komen. Dat is mijn grootste angst. Dan stort alles weer in. Dan kan ik weer helemaal opnieuw beginnen. En dat is door de ervaring, want elke keer dat ik in 't ziekenhuis ben terecht gekomen, was dat altijd een serieuze sprong naar beneden.”

“Dat we terug naar de jaren 50 gaan, dat er een groot, maar echt een immens groot verschil gaat zijn tussen rijk en arm. Dus dat de armen terug bij de rijken moeten gaan werken. In die jaren moesten de armen het vuil van de rijken gaan opkuisen. Dat wij onderdanen worden van de rijken. En ook de vrees voor de kinderen, wat er daar van gaat terecht komen. Als wij het al zo moeilijk hebben, wat gaat dat dan niet voor ons kinderen zijn. Die gaan het nog moeilijker krijgen.”

“Bij mij is het mijn gezondheid. Mijn rug. Wat ik ook aan het denken ben, moest ik nu terug moeten gaan werken, want daar lig ik ook van wakker, ik heb al 3 of 4 lumbago's hier in huis gehad. De eerste keer was toen ik in Balliauw werkte. En dat was de eerste keer, manneken! Maar die rug is al versleten en dan heb ik containers bij de herstellingsdienst gedaan. We waren nog jong in de tijd en nu doet dat zeer. Ik ben nog maar 43 in feite. En nu terug aan werk geraken. Je wordt te kostelijk. Ik word 43 jaar. Misschien nog in de beschutte werkplaats?”

Bij sommige mensen speelt ook angst rond hun vorige of huidige relatie:

“Mijn ex, dat is mijn grootste angst.”

“Ik ben bang om alleen komen te staan. We hebben vaak felle ruzie, dus het zou wel eens kunnen gebeuren.”

Bij gezinnen zonder wettig verblijf is de grootste angst opgepakt en teruggestuurd worden. Daarnaast hebben ook zij het vooral over hun kinderen.

“Om terug gestuurd te worden. We hopen dat de kinderen niet uit dit systeem gehaald worden, want dat zal een levensimpact op hen hebben in de negatieve zin. Zij kennen alleen dit. Zij weten niet hoe het leven in Afrika eruit ziet.”

"Te moeten vertrekken naar Kosovo. We zijn erg bang om opgepakt te worden. Toen de politie kwam, dat was echt erg. Onze dochter is ook nog altijd bang als ze de bel hoort. Ze wil zich verstoppen, ze heeft echt schrik van de bel."

"Dat de politie komt en ons zegt: jij moet terug naar je land. Ik denk daar elke dag aan. Wij leven in voortdurende angst en vooral wat moet ik zeggen tegen mijn kinderen, ze weten niets over mijn land, ze kennen niets van Irak. Ze zijn hier opgegroeid. Ze lusten liever Belgisch eten, ze kennen deze cultuur, niet de onze, ze kennen onze traditie niet ..."

Wat is je grootste droom?

Ook bij de dromen leggen de meeste mensen linken naar een goed en gelukkig leven voor hun kinderen.

"Mijn grootste droom is eigenlijk, mijne kleine kunnen zien opgroeien. Maar dat hij ook gelukkig is, mag willen, mag doen wat hij wil, mag homo zijn, mag lesbisch zijn, dat mag zijn wat dat hij wil, als hij maar gelukkig is. En toekomst en dat die fonkel niet uit die ogen geraakt. Dat die fonkel in die ogen blijft tot dat ze zeggen ja, nu is het de wijde wereld in ofzo"

"Dat al mijn kinderen op hun pootjes terecht komen. En verder gaat mijn ambitie eigenlijk niet."

"Ik hoop echt van harte dat mijn dochter hierdoor geraakt. Zij beseft maar al te goed dat mama en papa het financieel moeilijk hebben, ze houdt zich sterk en ik hoop dat ze volhoudt."

15

Andere mensen geven aan dat ze hopen op werk, op de mogelijkheid om als zelfstandige te beginnen, ...

"Dat ik ga schrijven. Ik wil graag schrijfster worden."

"Zelfstandige worden in de bouw – renovatie. (maar dat zal nooit lukken, als ik hoor wat mensen allemaal moeten betalen, van belastingen enzo.)"

"Iets betekenen voor vooral mijn gezin en voor anderen. Ik zou graag mensen willen begeleiden bij het OCMW, maar mijn diploma is daar niet hoog genoeg voor. Ik zou ze willen helpen om bijvoorbeeld een huis te vinden of om in de maatschappij te kunnen functioneren. Dat zijn zo'n dingen die ik wil doen, maar die ik niet kan bereiken."

Anderen willen het materieel iets gemakkelijker hebben of dromen over een eigen huis of over het winnen van de Lotto:

"De Lotto winnen. En naar het buitenland trekken. Maar dat zal bij dromen blijven."

"Gelukkig en normaal leven. En niets te kort. Ik wil gewoon normaal leven, gezond leven. Ja, zoals iedereen dat wenst. En een auto. Echt waar. Want die kinderen die vragen veel om overal te gaan. Ik heb spijt dat ik dat niet eerder heb gedaan, met mijn lege hersens, nu zitten die vol. Nu kan dat niet, mijn man is nu weg tot 6 uur, alles met de fiets, of 't is dat mijn zus die dag geen werk heeft, dan bel ik alsjeblieft wil jij meegaan naar Aldi of naar Lidl, dan gaat zij altijd mee. Ik heb echt veel boodschappen, bijvoorbeeld, twee kartonnen melk, voor gans de maand mee toe te komen. Luiers, drinken voor school!"

"Een eigen huisje, ons geen zorgen moeten maken en goed kunnen leven."

"Hier uit geraken. Als je op het einde van je latijn bent, is dat een grote droom. Het betekent alles voor ons. Als we eens 1 keer op reis kunnen gaan samen met de kinderen. Eens een weekend of een paar dagen. Toch eens iets. Gewoon rustiger kunnen leven en alle rekeningen kunnen betalen. En eens een weekje weg kunnen gaan. Dat is een Lotto op zijn eigen. Eens een extraatje kunnen doen."

"Rijk zijn. Als je rijk bent staat alles open. Schoon huis, schoon lief, schone auto, lekker eten. Geld is alles. Ja, rijk zijn, meer moet dat niet zijn. De Lotto winnen."

"Maandelijks mijn rekeningen kunnen betalen."

Mensen wiens kinderen geplaagd zijn, geven aan dat ze ervan dromen dat hun kinderen weer naar huis komen:

"Mijn dochter haar grootste droom is naar Disneyland Parijs gaan. Allemaal de kinderen thuis natuurlijk. Dat ik een gewoon leven heb en dat ik terug kan gaan werken."

"Mijn grootste wens is dat de kinderen naar huis komen. Maar als ze naar school zijn, zie ik ze ook niet."

Bij gezinnen zonder wettig verblijf zijn de dromen best bescheiden. Zij geven aan te hopen op erkenning en papieren, en op een eenvoudig leven.

"Dat we erkend worden en papieren krijgen, zodat we vooruit kunnen in het leven. Zodat we weten dat we kunnen blijven. Leven zonder angst! Een beetje vrij zijn! Daar dromen we van."

"Een mooi, sterk, gezond gezin! Wij hoeven hier geen rijke mensen te zijn, we willen een gewoon leven met vrienden. Ik zal alles van werk doen en ik wil in het weekend eens in een goed restaurant gaan eten. Dat is een droom soms."

"Alles in orde, werk, goed werk, alles goed voor mijn kinderen, voor mijn familie en voor België. Onze kinderen zijn hier geboren, dit is hun land. Zij kennen Ethiopië niet, ze zouden in ons thuisland misschien ook niet geaccepteerd worden. Zouden ze zich kunnen aanpassen?"

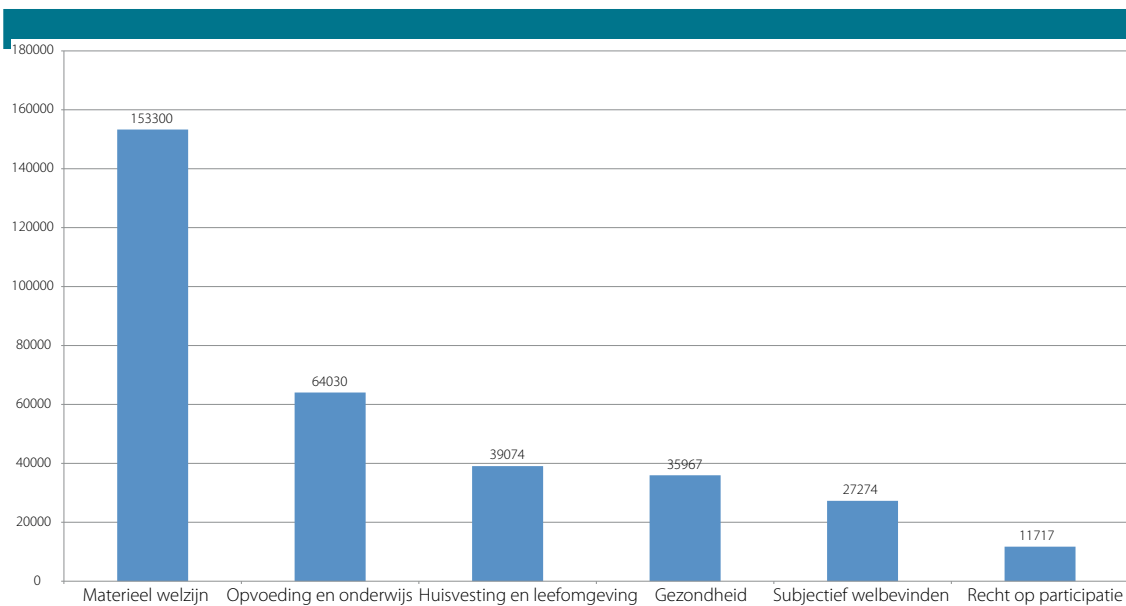
"Papieren hebben, een rustig leven leiden, werken voor ons gezin."

DEEL 3

VERWERKING VAN DE INTERVIEWS PER THEMA/GRONDRECHT

OPVALLENDE CONCLUSIE BIJ HET 'WOORDEN TELLEN'

Om gewicht aan de thema's te kunnen geven, telden we het aantal woorden die mensen gebruikten bij de thema's.



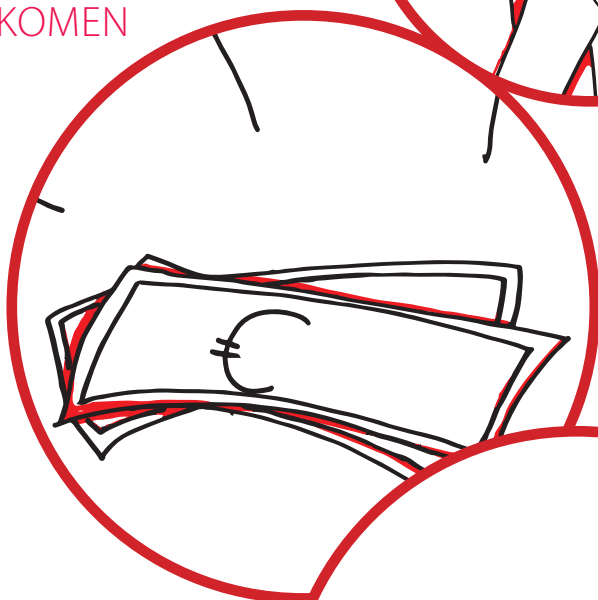
We stellen vast dat mensen vooral veel woorden gebruiken die te maken hebben met materieel welzijn. In de bevraging is dit opgesplitst in drie thema's: arbeid, inkomen en maatschappelijke dienstverlening. Dit staat in schril contrast met beleidsacties inzake kinderarmoede die zich vaak focussen op opvoeding en onderwijs.

MATERIEEL WELZIJN



WERK

INKOMEN



MAATSCHAPPELIJKE
DIENSTVERLENING



THEMA WERK



SITUERING

19

Werk is en blijft een belangrijke buffer tegen financiële armoede en een beschermende factor tegen armoede en sociale uitsluiting. Het risico om in armoede terecht te komen is heel wat lager voor werkenden dan voor niet-werkenden, alhoewel dit vandaag geen absoluut gegeven meer is. Kijk maar eens naar het stijgend aantal 'working poor', mensen die toch werken maar dit doen in preciaire werksituaties. Uit cijfers blijkt dat 4,6 procent van de werkende Belgen een verhoogd armoederisico heeft. Huishoudens zonder betaald werk worden geconfronteerd met een hoog armoederisico. Uiteraard heeft dit in huishoudens met kinderen een sterke link met kinderarmoede.

Het is duidelijk dat bepaalde groepen in de samenleving uit de boot vallen, weinig kans krijgen of maken op de reguliere arbeidsmarkt (zoals langdurig werklozen, laaggeschoolden, allochtonen, arbeidsgehandicapten, 50-plussers ...). Van de meest kwetsbare groepen staat de reguliere arbeidsmarkt zelfs zeer ver verwijderd, waardoor heel wat gerichte inspanningen om de kloof tussen werken en niet-werken te overbruggen helaas niet volstaan.

Vandaag staat de professionele integratie op de arbeidsmarkt via een activerend arbeidsmarktbeleid hoog op de agenda. Naast deze aanpak is er ook een sociaal activeringsbeleid ontstaan, voornamelijk voor doelgroepen die heel ver van de arbeidsmarkt staan en waarbij maatschappelijke integratie de primaire doelstelling is. Een professioneel en/of sociaal activeringsbeleid mag niet leiden tot nieuwe of blijvende uitsluiting van mensen en moet daarom op maat gebeuren en worden losgekoppeld van het recht op inkomen.

Meer maatwerk en integrale trajectbegeleiding is nodig bij de begeleiding en inschakeling van kansengroepen op de arbeidsmarkt. Er is verder ook nood aan meer aangepaste en kwaliteitsvolle tewerkstellingskansen en -mogelijkheden voor meer kwetsbare groepen dan vandaag het geval is.

De sociale economie biedt hierop een zeker antwoord maar is nog te beperkt. Ook in het regulier arbeidscircuit (inzake arbeidsverhoudingen, arbeidsvoorwaarden) dringen aanpassingen zich op richting een 'socialere economie' om tewerkstelling van kansengroepen mogelijk te maken. Belangrijk is ook dat steeds meer kwetsbare groepen het recht claimen op maatschappelijke participatie, waarbij arbeidsparticipatie een onderdeel kan vormen, maar niet in absolute zin en niet ten koste van alles. Andere vormen van arbeid (vb. vrijwilligerswerk) zouden in deze ook meer gewaardeerd moeten worden in het kader van sociale insluiting van maatschappelijk kwetsbare groepen.



Lokale besturen, OCMW 's leveren vandaag een relevante bijdrage en hebben een niet onbelangrijke rol op het vlak van tewerkstelling en socio-professionele integratie van kansengroepen. Uiteraard dienen zij te opereren binnen de mogelijkheden die hen op dit vlak vanuit Vlaams/ Federaal beleidsniveau worden aangereikt en de sociaal-economische omstandigheden waarop zij een beperkte invloed kunnen uitoefenen.

Toch kan een lokaal bestuur (en het OCMW) mee het verschil helpen maken voor kansengroepen en maatschappelijk kwetsbare groepen in hun stad of gemeente. Dit door actief de regie te voeren bij het realiseren van een lokaal tewerkstellingsbeleid, waarbij zij bij voorkeur niet alleen relevante partners maar ook kansengroepen zelf betrekken.

ENKELE CIJFERS UIT DE BEVRAGING

In 12 van de gezinnen is minstens één iemand deeltijds aan het werk (als je hierbij meeneemt dat gezinnen zonder wettig verblijf geen werkvergunning hebben en dus niet mogen werken, dan is bijna 50% van de bevroegde gezinnen die zouden kunnen werken, ook effectief aan het werk.)

- » 6 gezinshoofden werken voltijds
- » 3 gezinshoofden werken deeltijds (alleenstaande moeders)
- » In 3 gezinnen werken beide ouders (vaak wordt dan een voltijdse en deeltijdse functie gecombineerd)

In 18 gezinnen van de bevroegde gezinnen is niemand aan het werk (betaald) – het gaat om werkarme gezinnen

- » Gezinnen zonder wettig verblijf mogen niet werken (5)
- » 7 gezinnen hebben geen werk en zijn dus werkloos
- » 3 gezinnen werken niet omwille van ziekte
- » In 2 gezinnen combineert men een uitkering omwille van ziekte of invaliditeit met een werkloosheidsuitkering
- » In 1 gezin is er momenteel geen inkomen (schorsing omwille van niet nakomen afspraken Art.60)
- » Er is ook nog iemand anders geschorst, maar haar man is aan het werk, dus in die zin is dat minder ingrijpend voor het gezin, dan in het eerste geval.

Werkloos, maar toch in opleiding of aan het werk via vrijwilligerswerk

- » 6 respondenten vernoemen wel expliciet hun vrijwilligerswerk en het belang hiervan in hun leven.
- » 1 iemand volgt een opleiding tot ervaringsdeskundige in armoede en sociale uitsluiting.

WAT ZEGGEN DE GEZINNEN OVER WERK?

DE KWALITEIT VAN WERK

Werken in het reguliere circuit of erbuiten

30% van de bevroegde respondenten die aan het werk is, werkt buiten het reguliere circuit

- » Bij één gezin wordt vooral via interims gewerkt.
- » Eén iemand zit in een wep+ systeem
- » Eén iemand werkt in de sociale economie (beschutte werkplaats).
- » Eén iemand werd geschorst omwille van een 'mislukte' artikel 60-tewerkstelling binnen het kader van het OCMW.

Vele anderen vermelden ook nog speciale statuten in hun werkverleden.

“Tot nu toe vond ik geen gepaste job. Wep+, nepstatuten, activa en als dat gedaan is, dan kan je gaan. Ik vertik het om nog te werken in nepstatuten.”

“Ja, ik moet eigenlijk nog eens naar de RVA geraken ook, voor een ACTIVA-kaart. Dat is zeer voordelig voor de werkgevers, dan moeten die minder aan mij betalen, maar je trekt wel zelf een volledig loon. En zij trekken dat dan terug van de RVA, of wat is dat allemaal!”



“Momenteel heb ik enkel een inkomen van interim jobs. (Ik ben geschorst door het OCMW nadat ik een art. 60 stopzette). Binnen Art 60 moest ik om 7u30 starten. De kinderopvang startte echter ook pas om 7u30, dus ik kon nooit op tijd op mijn werk zijn. De kinderopvang sluit niet aan bij de eisen van de werkgever.”

“Nu werk ik in renovatie en groendienst bij groep Intro (in Lokeren) – voltijds – nu voor 1 jaar. Het zal moeilijk zijn voor mij om terug aan werk te geraken na dit contract. Dat is dikwijls zo. Je hebt dan even werk via één of ander statuut en dan is er geen extra begeleiding meer om je daarna te helpen bij het zoeken van werk. En dan val je vaak weer terug op ‘niets’, op werkloosheid. Na Wep+ is er normaal wel nog begeleiding naar werk, ik hoop alvast dan ook werk te vinden.”

“Ik werk al 4,5 jaar in de beschutte werkplaats. Mijn vriend heeft eerst via interims gewerkt na school, eens een paar weken en een maand ... nu heeft hij al twee jaar vast werk via zijn mama.”

Werken is nog geen garantie op een beter en stabielere inkomen

Gezinnen geven aan dat werk alvast geen sluitende garantie geeft op een beter inkomen.

“Ja, ik werk via Wep+. En dan heb ik geen frank meer dan als ik stempel.”

“Werk. Ja, nee. Dat hangt er vanaf. Gelijk nu, ik werk, maar ik werk precies voor niets, gratis omdat ik in schuldbemiddeling zit, dus mijn loon gaat daar volledig naartoe. Als je daar allemaal niets van ziet, van uw vakantiegeld ... alle extra's waar je elk jaar naar uitkijkt, als je dat niet meer ziet, geeft je de moed al op. Maar ik sta nog altijd op mijn benen. Echt. Nog twee jaar te gaan.”

“Als je volledig werkloos bent zijn er altijd rekeningen die je moet laten liggen omdat het niet gaat. Bij mij gaat het eten voor, voor mijn betalingen. Als je dan begint te werken heb je wel een beetje meer, heel veel meer is dat niet. Als je het uitreken is dat maximum 150 euro meer per maand als je gaat werken dan als je werkloos bent. Dus echt veel meer heb je niet. Hetgeen dat je dan over hebt, gebruik je om betalingen te doen. Dus je blijft eigenlijk in dezelfde situatie zitten, ook al werk je. Want ja, er zijn rekeningen die blijven liggen, dus dan probeer je die toch voordat je deurwaarders krijgt toch nog te betalen. Dan is het evengoed op, dus dan zit je weer in datzelfde schuitje. Ge zijt er bijlange niet uit als je werkt. Ik had graag eens die ministers met mijn pré in mijn situatie willen zetten, eens kijken hoe ze dat gaan oplossen.”

21

DE IMPACT VAN HET NIET HEBBEN VAN WERK

Gebrek aan structuur in het leven

Het niet hebben van werk maakt dat mensen de structuur in hun dag wat kwijtraken.

“Ja, ik heb van alles gedaan. Ik heb nog in de koekjesfabriek gewerkt, ik heb in ploegen gewerkt. Ik ben zelfs met de fiets naar Temse geweest. Ik heb van alles geprobeerd: in een winkel werken, ik heb nog in de keuken gewerkt. Als Art. 60 zelfs, in het sociaal restaurant De Variant. Ik heb echt wel geprobeerd. Ik vond dat echt wel erg dat ik niet meer mocht werken. Want je hebt geen weekends meer, je hebt geen verlof meer. Je hebt niets meer. Als het vrijdag is, is het vrijdag. Ja, die dagen lopen allemaal ineen. Ja, en nu gaat mijne kleine binnenkort naar de school en dan heb ik weer terug wat structuur. Dat was echt iets dat ik nodig had.”

Het belang van vrijwilligerswerk

Vrijwilligerswerk is voor 1/3de van de mensen die niet aan het werk zijn belangrijk omdat het tijd invult, ze zich dan nuttig voelen, het een plaats in de samenleving geeft, ...

“Ik relativeer het feit dat je pas een waardevolle plaats in de samenleving hebt als je werkt, ik haal veel voldoening uit mijn vrijwilligerswerk.”

Hebben mensen het gevoel dat er op korte termijn perspectief is in het vinden van een job?

De meerderheid van de werkloze bevrageden heeft geen kortetermijnperspectief op het vinden van een gepaste job. En het is niet dat ze niet op zoek zijn.



“Het is een lastige situatie. Ik ben schilder van beroep en ik ga echt moeten veranderen omdat er hier in gans Oost-Vlaanderen bijna niets van schilderwerk meer is. Dan ga ik moeten wisselen. En dat houdt mij wat tegen natuurlijk. Ik heb laatst nog een tijdelijke job kunnen doen. Maar dat is 2 maand en dan is dat contract niet kunnen verlengen omdat er te weinig werk was en dan moest hij mij terug laten gaan. Op den duur ben je ook niet meer gemotiveerd om te gaan werken. Ze gebruiken je voor een korte periode om je dan weer te laten gaan.”

“En dan alles behalve in een fabriek te zitten. Ik heb dat ooit eens gedaan bij Mikroterm dan, ik weet niet of je dat kent, dat is in de chemie, dat verdiende wel goed, € 360 op de week! Maar ik werd daar zot! Ik heb dat tegen die mens gezegd, ik heb daar een maand gewerkt en heb dat die mens gezegd, sorry maar ik zou liever niet meer terug komen. Zakjes leggen en op een knop duwen en naar de andere kant leggen en terug zakjes leggen en op een knop duwen. En dat is je werk een hele dag. Je moet dat kunnen. Er zijn mensen die daarvan genieten en zeggen dat dat hun werk is. Ik niet. Ik kom graag overal en ik doe graag van alles.”

Gezinnen zonder wettig verblijf mogen niet werken

Gezinnen die geen papieren hebben, mogen niet werken. Het frustreert hen, ze willen graag bijdragen en voor hun gezin zorgen.

“Soms kan ik bij vrienden wat werken, ik wil zo graag werken en ik doe alles, ik ben niet kieskeurig, ik doe alles, ook toiletten als het nodig is, ik doe dat voor mijn vrouw en kinderen en ook voor mezelf, natuurlijk, maar in de eerste plaats voor mijn gezin.”

“Zonder papieren, geen werk. Dat is moeilijk.”

“Werken! Als je jong en sterk bent in je leven, moet je voor je gezin kunnen werken, als je werkt is dat goed voor je ‘mind’. Vroeger ging ik naar school, naar de Nederlandse les, nu mag dat niet meer, nu kan ik niet leren om goed Nederlands te spreken en ik kan niet werken, dat is echt moeilijk! Toen ik in Roeselare woonde, had ik een oranje kaart (toen was mijn situatie OK), toen mocht ik wel Nederlandse lessen volgen. Wij krijgen veel van VLOS, maar dat is niet genoeg, het is ook niet goed dat we voor alles naar VLOS moeten lopen. Ik heb bananen nodig, ik heb dit nodig ... dat is ook niet goed voor mijn ‘mind’, een mens wil zelf voor zijn gezin kunnen zorgen. Ik kan dat nu niet doen.”

DE TOEGANKELIJKHEID VAN WERK

Gezinnen ervaren heel wat drempels en belemmeringen bij hun zoektocht naar werk. Gezondheidsklachten en -problemen (lichamelijk en psychisch) en het combineren van werk met kinderen en huishouden werden het vaakst opgesomd. Daarnaast werden ook financiële drempels, drempels m.b.t. mobiliteit en discriminatie vernoemd tijdens de interviews. Ook het feit dat het voor sommigen gaat over een geheel van omstandigheden die het moeilijk maken om aan werk te geraken of werk te vinden en te behouden komt meermaals aan bod.

Gezondheidsbelemmeringen (lichamelijk of psychisch)

“Ik mag niet meer werken. Mijn zuurstof staat in de keuken, want anders heb ik pijn aan mijn borst. Ik mag nooit meer werken door clusterhoofdpijn, mijn longen en psychisch vooral. Ik ben goedgekeurd. Ik heb daar veel voor moeten lopen, maar uiteindelijk ik ga gewoon mijn ding zeggen en voor de rest trekken zij er hun plan maar mee. Het is allemaal niet goed, hoor. Ze zeggen dat ik ADHD heb en Borderline. Ja, voor Borderline ga ik wel nog in begeleiding. Dan ga ik daar weer alles zeggen en dan zeggen ze dat is leeftijdsgebonden en dan snap ik mijn eigen niet meer. Daar ga ik wel nog voor naar de Antwerpse Steenweg gaan (Centrum geestelijke gezondheidszorg).”

“Af en toe laat mijn gezondheid het afweten, ‘k ben deze week ook drie dagen thuis geweest omdat ik zo slecht was van mijn artrose. Ik wil dat een baas niet aandoen dat ik werk, dat ik een verantwoordelijkheid krijg, dat ik mijn werk doe, en dat ik in ene keer drie dagen plat lig en dat ik niet kan komen werken, dat ik andere mensen daarmee belast. Dat is iets waar niet echt rekening mee gehouden wordt.”



"Ik vind het beu dat ik nu als profiteur beschouwd wordt. Zelf zie ik dat niet zo, ik heb jaren wel bijgedragen, maar nu heb ik mijn krak en heb ik recht op ondersteuning. Als ik mijn hoofd niet op orde heb, kan ik gewoon geen job houden!"

"Ik ben lang ziek geweest, ik. Daardoor ben ik ook in de financiële problemen geraakt. Ik ben twee keer geopereerd aan de rug. Ik heb een lange tijd thuis moeten blijven, en ik kreeg dan een uitkering. Ja, dat was 900 euro, en daar moest ik mee rondkomen. En ik zei toen tegen de ziekenbond hoe kan ik daar mee rondkomen. En ze zeiden als ge tekort komt moet ge maar naar 't OCMW gaan. Dat heb ik dan ook gedaan. Die zijn bijgesprongen, die hebben omdat ik een dochter had in co-ouderschap, hebben zij bijgepast tot 1100 euro, wat ook niet heel veel is, maar kom 't was beter dan niets."

"Werk is niet evident voor mij, ik ben niet stabiel genoeg, mijn eigen kennende ga ik lopen als ik weer met iets moeilijk geconfronteerd wordt."

Zorg voor de kinderen en het huishouden

"Kinderopvang is gewoonweg te duur (ook als het inkomens gerelateerd is)."

"Ik werk omdat ik dan bezig ben. En mijn schuldbemiddelaar zou heel graag hebben dat ik fulltime ga werken. Maar ik vind het al moeilijk om parttime werk te vinden. En eerlijk gezegd, als ik fulltime ga werken, ik denk niet dat dat zo vlot zal gaan met mijn huishouden en al die dingen. Nu moet ik heel de zomer werken zonder een verlofdag, 't is halve dagen, vijf dagen in de week. Vijf dagen dat ik bezig ben, dus ik heb nu de kinderen ingeschreven bij de Leeuwjtjes, bij de kinderopvang. Uiteindelijk ga ik er geld aan toesteken met te werken."

"Alleen als ze echt iemand nodig hebben, spring ik soms bij op mijn vorig werk, in de horeca. Voor de rest heb ik afgesproken met de VDAB voor in september pas terug te beginnen. Maar dan zou ik ook niet terug naar de horeca gaan, dat is niet meer te combineren met kinderen." En De VDAB is daarmee akkoord, dat je pas in september terug start? "Ja, ik heb een begeleidster, en zij had mij dat eigenlijk voorgesteld. Dan heb ik vanaf september een vaste babysit voor mijn jongste. En mijn zoontje gaat dan naar school."

"Voordien heb ik geen goede ervaring, er werd niet geluisterd, je moet maar werken. Toen J. 3 jaar was moest ik gaan werken, toen moest hij van 7 uur 's morgens tot 7 uur 's avonds in de voor- en naschoolse opvang. Dat ging gewoon niet."

"Ik vind als moeder en als alleenstaande dat het heel moeilijk is om een werk te kunnen combineren met uw kinderen. Ik heb nu geluk dat mijn dochter al wat ouder is, want je moet meestal in ploegen in werken, of uren waar je geen kinderopvang hebt ook niet. Wat ook heel moeilijk is, vind ik."

Ik werk in ploegen nu. 't Is heel moeilijk want ja moest zij nu jonger zijn dan had ik dat al niet kunnen doen want je begint om 5u 's morgens en dan is er nergens geen opvang te vinden. En tot 's avonds 9u daar is ook geen opvang voor. En als het heel druk is, moet ik nachten ook doen, ..."

"Wat ook erg frustrerend is, dat ze je vaak maandenlang met rust laten en dan komt de zomervakantie eraan (kinderen thuis) en dan moet je plots op allerlei werkaanbiedingen ingaan."

Financiële belemmeringen

"Er zijn momenten geweest dat ik dacht nu kan ik terug beginnen werken, maar uit schrik voor terugval durf ik er niet aan beginnen, want als ik begin te werken en het niet haal, val ik van 1400 euro naar 800 euro en ik kom er nu al niet. Het zou beter omkaderd moeten zijn, zodat je, indien het niet lukt, terug kan naar het oude systeem van invaliditeit, zodat je niet gestraft wordt omdat je terug wil beginnen werken. Dan denk je toch eens na, zeker als je papa bent."



Mobiliteit

"Als ik terug zou werken, zou ik ook terug een auto moeten hebben."

"Als ik een werk zou doen, dat ik graag zou doen, heb ik sowieso een auto nodig en dat kan ik niet betalen!"

Discriminatie en selectie

"Voor iedere job zijn er meer dan 200 sollicitanten. Ge kunt niet verwachten dat ze iedereen intensief begeleiden. Er is een hiërarchie waar ze naar kijken. De mensen met het hoogste diploma hebben sowieso voorrang. Dan gaan ze ook voor 't uiterlijk, daar wordt ook nog eens op geselecteerd. En dan een keer op geslacht, wordt ook nog geselecteerd. Ik weet niet wat voorrang heeft, uiterlijk of geslacht. En dan nog een keer op origine, daar wordt ge ook nog een keer op geselecteerd."

DE KWALITEIT VAN DE DIENSTVERLENING ROND WERK

Er is nood aan ondersteuning (en begrip) bij het vinden van een aangepaste job

Het vinden van aangepast werk is geen evidentie.

Een gepaste ondersteuning en begrip blijken sleutelwoorden in wat gezinnen aangeven nodig te hebben bij hun zoektocht naar werk. We lezen zowel positieve als negatieve ervaringen met de desbetreffende (begeleidings)diensten. (VDAB, vakbonden, OCMW, RVA, Gespecialiseerde trajectbegeleiding (GTB) ...).

Niet alle werk -voor zover beschikbaar- is voldoende aangepast of haalbaar, of is geen of onvoldoende 'waardig werk'. Het volgen van een opleiding is nog geen garantie op werk.

"Ik vind wel dat er te weinig begeleiding is, ik heb veel nood om te praten. In den Durpel kan ik gelukkig soms wel eens mijn ei kwijt."

"Ik moet ook twee keer per jaar naar de controlerende geneesheer van het ziekenhuis, ik vind dat telkens erg moeilijk: die geven je altijd het gevoel 'waarom zou jij niet kunnen gaan werken', ik zak altijd echt door de grond. Vooral omdat ik zelf naar de VDAB ben gestapt, ik wil terug werken en zij zeggen neen, en dan moet ik me toch terug gaan verantwoorden bij een controlearts. Ik kan dat gewoon niet uitleggen. Er is heel weinig begrip, vind ik."

"Nee, ze hebben dat bij mij uitgesteld. Ze hebben dat letterlijk opgeschort. Ik heb een trajectbegeleider bij het OCMW die er normaal gezien voor instaat om dat allemaal in gang te zetten. En uiteindelijk heeft hij mijn voorgeschiedenis ook een beetje moeten bekijken, en die heeft gezegd van: ik ga het allemaal efkes wat stilleggen voor u, want anders gaat ge er niet doorkomen. Er zijn wel wat serieus zware periodes geweest de afgelopen maanden, jaren. Al een hele lange tijd zal ik maar zeggen. Dus zij vonden het belangrijker dat ik eerst terug mijn leven op de rails kreeg, dan dat ik al direct aan het werk werd gezet."

"Het hangt af van de begeleiding, welk trajectbegeleider je helpt. Het doet goed als die begrip heeft voor de situatie. Als ze alleen regels volgen is het niet goed. De mijne is een topwif, ze is een goede begeleidster. Ze staat voor me klaar. Zo zouden er meer moeten zijn."

"Dat was moeilijk. Dat was eigenlijk van trek uw plan, vind ik. Zoek zelf werk. Ik ben lang op veel interim-bureaus ingeschreven geweest, ik heb veel sollicitaties gedaan omdat ik ook al moest uitkijken wat voor werk want ik mag ook niet alles doen, want de dokter had mij gezegd, ge moet zittend werk en wat staan, een beetje afwisseling, ge moogt geen zware voorwerpen meer heffen of tillen, dus ja daar zit ge ook al wat beperkter in, en dan is dat eigenlijk een beetje zoeken en solliciteren en ... 't Heeft lang geduurd."

"Ze gaan dan misschien zorgen dat ik nog een opleiding kan krijgen. Of alles beter kan combineren zodat ik ook effectief kan gaan werken, want nu zie ik mij dat nog niet klaar te spelen: huishouden en gaan werken."



“Mijn man zal waarschijnlijk een opleiding moeten volgen. Ikzelf wil wel opleidingen volgen maar zolang de kleinste thuis is zal dat niet erg goed slagen. Ik denk dat de opleidingen die ik zie zitten wat hoog gegrepen zijn. Ik ben geen domme, maar slim ben ik toch ook niet. Iets in de richting van kinderopvang, kleuterjuf of zo iets. Omdat ik denk dat dat gemakkelijk te combineren is met eigen kinderen omdat als je op school werkt dan heb je ongeveer dezelfde uren, misschien een uur vroeger of een uur later. Maar je hebt evengoed de vakantie die je kinderen ook hebben. Daarom denk ik dat dat wel praktisch is en ik denk dat het wel leuk moet zijn om een ganse dag met kinderen te werken en hen iets te kunnen leren. Maar dat is misschien wat te hoog gegrepen.”

“GTB is voldoende begeleiding, in het begin heb ik veel ambras gehad als ik op gesprek moest komen. Ik was er een nummer. Nu krijg ik voldoende begeleiding, ik weet ook zelf goed wat ik wil en waar ik naartoe wil.”

Sommigen ervaren een verhoogde druk van instanties om aan het werk te gaan

Sommige gezinnen geven aan een verhoogde druk te voelen van instanties om aan het werk te gaan. Zij voelen zich hierin vaak tekort gedaan omdat er te weinig rekening wordt gehouden met hun draagkracht, hun concrete leefsituatie en/of hun werkverleden.

In een aantal gevallen heeft dit vergaande gevolgen waaronder schorsingen.

“Dat vind ik ook een schande. Ik zit nu al anderhalf jaar thuis in totaal. Van februari vorig jaar. Maar ik heb van mijn 16 jaar onafgebroken gewerkt. Ik ben er nu 41. En mij beginnen ze lastig te vallen terwijl dat ik dan zie dat er zijn die van school komen, die ouder zijn dan ik en die nog nooit van ze leven een klop gedaan hebben, en die laten ze dan gerust. Dan heb ik zoiets van ik heb wel al zo veel jaren gewerkt, al zoveel jaren afgedragen, al zo veel jaren dienst. En ik heb dat zelf gevraagd. Ik werkte via interim bij VF, die werken met dagcontracten. Ik heb toen zelf gevraagd, want hij (haar man) lag in het hospitaal, kun je mij er een tijd van tussen laten, want ik kan het efkens niet combineren. Ik zat met de kinderen. Ik moest om 8 uur beginnen. Maar mijn ma kon de kinderen niet komen halen en ik kon die niet wegbrengen naar school want ik kan niet met de auto rijden en ... Ik was nog geen 3 weken thuis en ik kreeg al bericht van de VDAB. Voor dit en voor dat en voor het gindse en ik dacht zo van Hallo? En als ik dan weet dat er mensen zijn die zo al tientallen jaren aan de dop staan en die laten ze met rust ... Dat is heel frustrerend.”

“Je wordt daar zo kwaad van. Ik kreeg dan die brief van de RVA. Dat ik 13 maanden geschorst werd, omdat ik 1 afspraak gemist had.”

SPECIFIEKE CONCLUSIES M.B.T. DE IMPACT OP DE KINDEREN

Er werden vanuit de interviews niet echt elementen meegegeven die een directe impact op kinderen aantonen.

De werksituatie van ouders heeft uiteraard wel een invloed op de inkomenssituatie van het gezin. In die zin is er zeker een impact op de kinderen vast te stellen. (zie thema inkomen)

Het armoederisico is kleiner voor kinderen wiens ouders werken. Werkloosheid in het gezin versterkt dan weer het armoederisico. In Vlaanderen leeft 69% van alle kinderen die opgroeien in een gezin waar niemand werkt onder de armoedegrens. Kijken we naar het aantal kinderen die onder de armoedegrens leven, dan zien we dat bijna de helft van hen in een werkloos gezin leeft.



Besluiten rond het thema werk

De kwaliteit van werk

30% van de bevroegde respondenten die aan het werk is, werkt **buiten het reguliere circuit**. Vele anderen vermelden ook nog speciale statuten in hun werkverleden.

Uit de gesprekken blijkt dat dat **werk** alvast **geen sluitende garantie geeft op een beter inkomen**.

De impact van het niet hebben van werk

Mensen die geen werk hebben, geraken de **structuur in hun dag** wat **kwijt**.

Vrijwilligerswerk is voor 1/3de van de mensen die niet aan het werk zijn belangrijk omdat het tijd invult, ze zich dan nuttig voelen, het een plaats in de samenleving geeft, ...

De meerderheid van de werkloze bevroegden heeft **geen kortetermijnperspectief op het vinden van een gepaste job**, hoewel ze volop op zoek zijn.

Gezinnen zonder wettig verblijf mogen niet werken. Het frustreert hen, ze willen graag bijdragen en voor hun gezin zorgen.

De toegankelijkheid van werk

Gezinnen ervaren heel wat **drempels en belemmeringen bij hun zoektocht naar werk**.

Gezondheidsklachten en -problemen (lichamelijk en psychisch) en het combineren van werk met kinderen en huishouden werden het vaakst opgesomd. Daarnaast werden ook financiële drempels, drempels m.b.t. mobiliteit en discriminatie vernoemd tijdens de interviews. Bij sommigen gaat het over een geheel van omstandigheden die het moeilijk maken werk te vinden en te behouden.

De kwaliteit van de dienstverlening rond werk

Een **gepaste ondersteuning en begrip blijken sleutelwoorden** in de zoektocht naar werk. We lezen zowel positieve als negatieve ervaringen met de desbetreffende (begeleidings)diensten: VDAB, vakbonden, OCMW, RVA, GTB ...

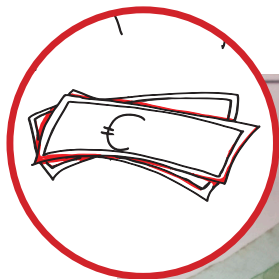
Niet alle werk -voor zover beschikbaar- is voldoende aangepast of haalbaar, of is geen of onvoldoende 'waardig werk'.

Het volgen van een opleiding is nog geen garantie op werk.

Sommigen ervaren een **verhoogde druk van instanties om aan het werk** te gaan. Zij voelen zich hierin vaak tekort gedaan omdat er te weinig rekening wordt gehouden met hun draagkracht, hun concrete leefsituatie en/of hun werkverleden. In een aantal gevallen heeft dit vergaande gevolgen waaronder schorsingen.



THEMA INKOMEN



SITUERING

27

De financiële druk op gezinnen neemt alsmaar toe. Meer en meer mensen dreigen hun job te verliezen en moeten met een uitkering rondkomen. De huidige Belgische minimumuitkeringen volstaan niet om in de basisbehoeften te voorzien en aan de samenleving deel te nemen. Een toereikend minimuminkomen is de basis voor een menswaardig bestaan. Momenteel liggen in België de meeste uitkeringen onder de Europese armoedegrens, wat een menswaardig bestaan hypothekeert.

Alleenstaande ouders en grote gezinnen lopen het grootste risico op onvoldoende inkomen en armoede, en dat in alle landen van de Europese Unie.

“Leven in een gezin waar niemand verloonde arbeid verricht heeft een nefaste invloed op zowel de huidige als de toekomstige levensomstandigheden van kinderen. Werkloosheid is meer dan alleen een kwestie van potentiële financiële problemen. Wanneer er in het gezin van een kind geen werkende volwassene is, dan kan dat ook problemen met zich meebrengen, nu of in de toekomst, op vlak van volledige participatie aan de samenleving. Voor het welzijn en de persoonlijke ontwikkeling van kinderen is het belangrijk dat ze opgroeien in een gezin met voldoende financiële slagkracht. De meest afdoende benadering om een gepast inkomen te garanderen is een combinatie van beleidsinitiatieven die ouders een betere toegang tot werk geven en een gulle bijstand voor kinderen en inkomensondersteuning voor ouders voorzien. Een beleid rond tewerkstelling is doeltreffend als het rekening houdt met vier topprioriteiten:

- een globale benadering die ouders in staat stelt werk en gezin te combineren
- extra aandacht voor buitenshuis werkende moeders
- flexibel werken stimuleren
- maatregelen rond sociale inclusie uitwerken die specifiek gericht zijn op ouders van kinderen met een groot risico op armoede en sociale uitsluiting

Daarnaast moet er ingezet worden op werk dat gezinnen uit armoede haalt en zorgen dat armoede bij werkenden wordt voorkomen. Hierbij denkt men aan:

- Betaalbare of gratis kinderopvang
- Voldoende hoge minimumlonen
- Werkende ouders een aantal sociale rechten die bij werkloosheid of ziekte worden toegekend een tijdje laten behouden als ze beginnen werken om te zorgen dat het inkomen daadwerkelijk omhoog gaat



Daarnaast is het cruciaal om afdoende inkomensondersteuning te geven. De landen in Europa waar de kinderarmoedecijfers het laagst zijn, zijn vaak die landen die voldoende hoge uitkeringen hebben.” (bovenstaande tekst is gebaseerd op de blauwdruk voor sociale inclusiebeleid in Europa)

Het leefloon moet toelaten dat wanneer alle andere systemen falen, mensen toch nog een vorm van inkomen hebben. Lokale besturen stellen, invulling gevend aan hun wettelijke opdracht, iedereen die op hun grondgebied verblijft in staat een leven te leiden dat beantwoordt aan de menselijke waardigheid. De aanvullende steun van OCMW 's mag wat ons betreft niet afhankelijk zijn van het statuut dat mensen hebben of 'de categorie' waartoe ze behoren. Hij mag met andere woorden niet beperkt worden tot de leefloongerechtigden, maar moet worden uitgebreid naar al wie het met een werkelijk beschikbaar inkomen beneden de budgetstandaard moet doen. Dat kunnen dus ook werklozen, gepensioneerden of mensen met een laag inkomen uit arbeid (zelfstandig of in dienstverband) zijn.

In onze complexe consumptiemaatschappij wordt het welzijn van steeds meer mensen en gezinnen geschaad door schuldenoverlast. Kwetsbare groepen worden hier nog vaker mee geconfronteerd. Het leven met schulden verhoogt het risico op armoede aanzienlijk.

Lokale besturen kunnen investeren in een aanbod van schuldpreventie, schuldbemiddeling en budget- begeleiding en –beheer dat beantwoordt aan de lokale noden. Ook voor mensen die in schuldbemiddeling zitten, vormt de budgetstandaard een aangewezen instrument om bijvoorbeeld het leefgeld te bepalen.

ENKELE CIJFERS UIT DE BEVRAGING

28

Basis van het huidig inkomen

- 13 van de gezinnen hebben uitsluitend een vervangingsinkomen
 - 5 gezinnen hebben een werkloosheidsuitkering
 - 2 gezinnen hebben een gemengd vervangingsinkomen (werkloos + ziekte ...)
 - 2 gezinnen hebben een ziekte-uitkering
 - 2 gezinnen hebben een leefloon
 - 1 gezin heeft een invaliditeitsuitkering
 - 1 gezin is geschorst van de uitkering
- 12 gezinnen halen hun inkomen uit werk
- 5 gezinnen beschikken niet over een inkomen (gezinnen zonder wettig verblijf). Zij zijn volledig afhankelijk van private hulpverlening om te overleven.

(Collectieve) schuldbemiddeling en schuldenproblematiek

De helft van de bevroegde gezinnen zitten in een vorm van schuldbemiddeling.

- 11 gezinnen zitten in een collectieve schuldenregeling (wat een grote invloed heeft op hun beschikbaar inkomen)
- 4 gezinnen zitten in een andere vorm van schuldbemiddeling of loonbeslag
- 15 gezinnen zijn niet in collectieve schuldbemiddeling, 1 gezin is er net uit
- 50% van de gezinnen die werken zijn in collectieve schuldbemiddeling (6 van de 12)

WAT ZEGGEN GEZINNEN OVER INKOMEN?

STABILITEIT VAN HET INKOMEN

Stabiliteit van het inkomen

Bijna in alle bevroegde gezinnen is het inkomen erg onstabiel: dan eens werkloos, dan werkend, dan een ziekte-uitkering, dan een leefloon. Door de schuldenproblematiek is het inkomen soms ook erg wisselend. Bovendien doen er zich soms administratieve problemen voor, waardoor inkomens maanden op zich laten wachten.



"Ik heb al eens ruzie gehad met het ACV. Ik moest een papier invullen om het lidgeld met een domiciliëring te betalen. Ik vul dat in. Ik kijk op mijn uittreksels en elke keer is er niets af. Van het sociaal verhuurkantoor, er kwam iets vrij, daarom moest ik een blad hebben van mijn inkomsten. Dat moest ik gaan halen bij het ACV dan. Hoe zit dat met het lidgeld vroeg ik. Ah zei ze, geluk dat je erover begint, je had nog 2 maanden, anders was je geschorst."

Oplossings- en overlevingsstrategieën

Mensen en gezinnen ontwikkelen oplossings- en overlevingsstrategieën. Kortdurende jobs aannemen om weer iets te overbruggen, soms zwartwerk of het verkopen van voorwerpen om bepaalde kosten te kunnen dekken.

Wat opvalt is dat bij twee van de alleenstaande moeders (onder druk van de ex-partner) de kinderen op het domicilie van de vader bleven staan (ook al verbleven ze bij hun moeder).

"Of als het echt nodig is en ik zit echt zonder geld, bel ik naar mijn werk. In het restaurant of dat ze daar iemand nodig hebben. Maar dat is dan ook ingeschreven, maar die moet ik dan niet afgeven, voor die paar uurkes. Allé wanneer dat de kinderen niet bij mij zijn, als ik een babysit heb gevonden."

"Ja, ik heb nu wel een paar uren extra dat ik alle weken in het zwart werk. Dat is zo'n uurke of 5, en dan krijg ik wel zo'n euro of 10 per uur in het zwart. Dus dat is alle weken 40 euro. En 's maandagsmiddag moet ik meestal maar gaan werken om 12 uur, dus maandag in de voormiddag ga ik naar mijn mama. Dat menske is 78 jaar, en dan ga ik de ene week boven kuisen en de andere week beneden een beetje kuisen en die betaalt mij dan ook altijd. Die geeft me dan zo'n beetje koffie, keukenrol, wc-papier, shampoo, ... Eigenlijk doet mijn mama heel veel voor mij. En dat zijn zo kleine beetje's maar die helpen wel. Daardoor heb ik zo'n 200 euro op de week. Dus dat is wel haalbaar."

"Er was een moment dat ik leefloon trok en dan wel nog in het zwart werkte omdat ik gewoon niet rond kwam anders of omdat ik dringend geld nodig had om ergens naar toe te verhuizen zodanig dat ik de verhuisfirma kon betalen. Het is nooit dat ik leefloon heb getrokken als ik rond kwam en dan nog eens in het zwart ging gaan werken. Ik heb dat toen vooral gedaan omdat het anders gewoon niet haalbaar was. Ik weet dat daar zware boetes opstaan en dat is allemaal wel jammer, maar ik kon op dat moment niet anders."

"Nee, 't kindergeld gaat allemaal naar de papa. Omdat mijn dochter haar adres daar staat."

"Omdat ik toch uit dat appartement moest, ik dacht de huishuur betaal ik niet. Ik had natuurlijk mijn waarborg, dan gebruiken ze die maar, het interesseert mij niet, maar ik moet nu zorgen dat ik eten en drinken heb, en de rest dat kan mij gestolen worden, dat was het belangrijkste voor mij."

"Op het eind van de maand zou je me hier moeten bezig zien, achter elk centje. Gewoon om een brood bijeen te kunnen krijgen. Dat is echt belachelijk eigenlijk. Er zijn soms wel in een maand dingetjes waarop ik kan besparen, ik zal nu zeggen, deze maand heb ik nu iets gekocht via Facebook, tweedehands en dat was 40 euro. Ik heb dat niet echt nodig, ik had dat kunnen laten en dan had ik nu nog 40 euro voor de supermarkt gehad. Maar, en dat kan misschien heel egoïstisch klinken, maar af en toe verdien ik of mijn zoontje ook eens iets dat niet levensnoodzakelijk is. Als ik echt geld nodig heb, verkoop ik dingen online."

"Op het moment ... ik denk dat ik het nog juist ga kunnen regelen. Ik weet dat het niet mag, want ik heb geen adres meer. Dus doordat ik mijn werk nu kwijt ben, moest ik mijnen dop gaan aanvragen op dat oud adres nog. Dus als het uitkomt, zal ik het moeten terugbetalen, maar ja, anders heb ik niets. En ik moet mijn zoon eten geven en mijn vriendin ook. Ja, als ik geen pree heb, dan zitten wij met zijn drieën in de problemen. Ze heeft wel wat kindergeld, maar dat is niet veel natuurlijk. Mijn vriendin zit nog op school. Anders kon zij werken."

Ziet men perspectief voor de toekomst?

Mensen hebben het eigenlijk niet zo vaak gehad over het langetermijnperspectief. Eén papa vraagt zich wel af waar al dat geld rond kinderarmoede naartoe gaat. Hij voelt er immers niets van in zijn gezin.

"Met al die reclame (ja zo noem ik het) rond kinderarmoede vraag ik me wel af: waar is al dat geld naartoe, want wij voelen er in ons gezin niets van. Dat is toch niet serieus!"



Wat weegt het meest? Welke verzwarende omstandigheden vernoemen gezinnen met betrekking tot het hebben van een beperkt inkomen?

Ziekte en scheidingen worden door de gezinnen het vaakst genoemd als een factor die hen de armoede in heeft geduwd.

"Ja, die schuldbemiddeling, dat is via een advocaat. Dat is gekomen door het ongeval van B.. Die heeft een maand in de kliniek gelegen, dat was al 3300 euro opleggen. Als ik niet in orde was geweest met mijn ziekenkas was het 18000 euro. En ik had zoets, hij moet nog geopereerd worden, het zijn geen goedkope operaties want dat is allemaal neurochirurgie en zo. Dat is niet meer te betalen. Als ik dat op afbetaling zou doen, zouden er intresten bijkomen. En ik wist bij collectieve, komen er geen intresten bij, kunnen de deurwaarders niet aan mijn geroef. Dan heb ik collectieve aangevraagd via het OCMW."

"Nee, nee. 't Is wel achterstand, ik heb een paar deurwaarders gekregen, achterstallige betalingen van het ziekenhuis nog. En 'k heb onlangs nog 200 euro aan de deurwaarder betaald. Van wat was dat ... Van het ziekenhuis, van mijn zoon. Echt waar. En dat drie of vier keer, zeker."

"Dat is heel moeilijk. Altijd facturen van het ziekenhuis, och. Ongelofelijk veel facturen. Of medicijnen, ja, mijn man heeft veel medicijnen nodig. Mijn 2de kindje ook. Zij neemt ook medicijnen voor heel haar leven."

Gezinnen zonder wettig verblijf – geen inkomen, volledig afhankelijk van private ondersteuning

De meest schrijnende situaties zijn we tegengekomen bij de gezinnen zonder papieren. Zij hebben geen inkomen en moeten overleven op basis van de krijg. Nochtans zouden ze niets liever willen dan de handen uit de mouwen te steken en bij te dragen voor hun gezin en de maatschappij. Lang leve VLOS ... zij maken dat deze gezinnen nog een klein beetje menswaardigheid over houden.

"We hebben geen inkomen, we overleven dankzij de ondersteuning van VLOS. Dat is een dag tot dag- strijd. We overleven dankzij VLOS. Voedsel, kleren ... alles krijgen we van VLOS ... VLOS is alles voor ons. We hebben veel schulden voor elektriciteit en gas. We hebben een budgetmeter gekregen. Als we dan geld krijgen, dan vullen we de kaarten van de budgetmeter elk voor 25 euro (elektriciteit en gas). Soms is het genoeg, soms is het niet genoeg. De andere 50 euro gebruiken we om te winkelen."

"We mogen één keer per week naar de sociale kruidenier van VLOS. Daar krijgen we voeding, zeep, ... Het leven is hier duur, zeker met een kindje. De luiers kosten 10 euro per week. Melk, flessenmelk kost ... Kleren krijgen we gelukkig uit de VLOS-bazaar. VLOS heeft al veel voor ons gedaan, echt. Zonder VLOS zouden we niet kunnen overleven. Zij zijn zoals een tweede familie. Zij helpen ons, ze hebben ons ook geholpen met het ziekenhuis. Het OCMW helpt ons voor medische zorgen, we hebben een gele kaart. We gaan naar de Vlier."

"We hebben hulp van VLOS: elke week mogen we een voedselpakket gaan halen en elke maand mogen we in de VLOS-bazaar tweedehandskleren en -schoenen voor ons gezin halen. We krijgen ook soms hulp van vrienden en familie en af en toe werken we ook. Wij kopen niets in de supermarkt van eten, drinken, kleren of schoenen, we betalen wel voor huur, elektr. en water, want dat moeten we elke maand betalen, ook al hebben we geen inkomen. Dat is voor ons prioriteit. We overleven dankzij de steun van VLOS en de inventiviteit van mijn man om regelmatig toch werk te vinden. Soms lenen we geld van vrienden. Soms helpen vrienden echt met geld, meestal moeten we alles ook echt terug betalen. Wij hebben twee schulden lopen die we momenteel afbetalen. Achterstallige bedragen voor elektriciteit (wordt afbetaald met 30 euro per maand" en een terugbetaling voor teveel betaald kindergeld. Toen we negatief kregen, hebben we nog twee of drie maanden kindergeld uitbetaald gekregen en dat moeten we nu terug betalen (ook 30 euro per maand)."



Ervaart men zijn inkomen als menswaardig? Is het inkomen voldoende hoog?

Gezinnen geven aan dat de uitkeringen te laag zijn om kinderen goed groot te brengen. Ook wie werkt en in een vorm van schuldbemiddeling zit, heeft het moeilijk.

“Met een werkloosheidsuitkering twee kinderen grootbrengen is niet eenvoudig.”

“Ik mag eigenlijk geenszins zagen over mijn uitkering, maar met dit geld kan je geen kind onderhouden. Ik ga nu met mijn dochter af en toe kleren kopen in de Wibra en dan is ze zo fier als een gieter. In de Wibra hebben we voor 27 euro een broek, een T-shirt en een truitje, nu is mijn kind 8 jaar, maar dat zal niet meer lukken als ze 12 jaar is.”

“Ja, financieel is het momenteel moeilijk, maar dat is door die schuldbemiddeling natuurlijk. En ik heb ook in de kliniek gelegen, ik ben geopereerd geweest, die kosten lopen hoog op. Ik ben al blij dat ik volgende week mijn vakantiegeld heb, dan ben ik er terug door. Maar ‘t is op dit moment een gevecht. Je moet rekenen, die kleine, dat zijn kleuters, die doen hun schoenen kapot, die doen hun boekentas kapot, hun jas, hun kleren. Dus moet ik elke keer, of ons mama, die naaien of nieuwe gaan kopen. Maar dat kost wel elke keer geld en ik kan dat van mijn ex ook niet terug eisen omdat ze zeggen: Hij betaalt al 150 euro. Maar 150 euro, daar kom je er niet mee voor een kind. Een kind kost een fortuin bij wijze van spreken, die moeten alles in huis hebben.”

Wat is de impact van onvoldoende inkomen op het gezin?

Ouders hebben vaak het gevoel hun kinderen tekort te doen als hun inkomen laag is. Ze kunnen hen geen ‘normale’ pleziertjes gunnen en dat wringt zowel bij hen als bij hun kinderen. (kermis, een ijsje, tv, een geboortekaartje, een verjaardagscadeau of een uitstap). Sommige kinderen kunnen geen begrip opbrengen voor de situatie van hun ouders en dat geeft dan spanningen in de gezinnen.

Maar uiteraard gaat het vaak ook over fundamentele zaken die niet ter beschikking zijn van het gezin, zoals (gezonde) voeding, verwarming, elektriciteit, de mogelijkheid om naar de dokter te gaan, kleren of schoenen. Wat kleine kinderen betreft worden luiers heel vaak genoemd als onbetaalbaar.

“Vroeger had ik wel eens het gevoel dat ik mijn kinderen tekort deed. Nu gelukkig niet meer, dankzij hulp in mijn relatie en het feit dat ik mijn weg ken, lukt het me om rond te komen. Sommige maanden lukt het eens niet, andere wel.”

“Toen ik bevallen ben, ik had geen geboortekaartje. ‘t Zijn zo van die dingen.”

“Het is echt klote om voor de verjaardag van je kind 20 euro te moeten schooien bij vrienden.”

“Vervoer is ook zo’n groot probleem ... door minder geld te hebben, heb ik geen auto, doordat ik geen auto heb, is mijn leven duurder. Ik moet telkens met de fiets kleinere boodschappen doen in winkels in de buurt, dat is duurder dan naar de Colruyt te rijden en daar je kar te vullen. Ook rond het weekend van de oud-leiding van de scouts twijfel ik altijd om mee te gaan (omwille van kosten), maar ook omwille van ‘hoe gaan we er geraken?’”

“Mijn zoon, ik kan hem ook niet alles geven wat hij wil. Natuurlijk zijn er grenzen. En ik vind dat vreselijk, dat ik elke week die discussies met hem moet hebben. Hij is 11 jaar, hij zit volop in zijn puberteit. Het is echt heel moeilijk. En hij begrijpt het ook niet. Ze hebben daar geen begrip voor. Dan durft hij zwaar uit de hoek te komen. Dat is echt niet gemakkelijk.”

“Ik vind het heel erg, want als die kinderen vragen dat of dat, dan moet ik neen zeggen. Het gaat niet. We hebben een moment gehad dat we geen TV hadden. Geen kabel. En dat de kinderen dan zeggen, mama, wanneer hebben wij nu weer terug gewone TV? Dat ik het er bij hen niet in kreeg, dat ik dan de vraag moest stellen, van kijk wat heb je het liefst? Dat je nu terug TV hebt en dat je naar alles kunt kijken, maar dat je voor de rest van de maand geen eten meer hebt? Of een hele maand eten en het doen met de postjes die we nu hebben? En dan kreeg ik de reactie, eigenlijk hebben we dan toch liever dat eten.”



“Gelijk nu ook, mogen we naar de kermis gaan? Wat heb je het liefst? De schoenen die je nodig hebt, omdat je met je voeten praktisch op de grond loopt of die € 20 voor op de kermis? En je ziet dat, die staan in tweestrijd, die kinderen. Die staan in tweestrijd, eigenlijk zou ik liever naar de kermis gaan, maar die schoenen heb ik harder nodig. En ze zullen dan ook altijd kiezen voor wat ze echt nodig hebben. Ik vind dat zo erg dat ik die kinderen voor de keuze moet stellen. Terwijl je dan weet dat die vriendinnetjes, die dat dan wel mogen, die komen dan de eerste september op school, en beginnen dan te vertellen we zijn op reis geweest naar daar en we hebben dat gedaan en dat gedaan; En dan komt die van ons en die stamelt dan. Een dag naar de zee, is voor hen ook al op reis gaan. Maar zelfs dat gaat niet. Ik vind het zo erg dat ik ze zo moet teleurstellen.”

Profiteur, het voelt niet goed.

Mensen voelen zich meestal niet zo comfortabel bij het ontvangen van een uitkering.

“Ja, maar ik leef niet van 't OCMW en ik vind dat mijn kosten van mijn geld moeten betaald zijn. Nee, ik wil geen last zijn voor de maatschappij. Ik ben al last omdat ik stempel, maar ik heb wel twintig jaar gewerkt, dus ik voel me daar niet schuldig over. Maar als ik leefloon zou krijgen zou ik me daar wel schuldig over voelen. Dat is toch iets, ne mens heeft toch zo zijn trots een beetje.”

DE TOEGANKELIJKHEID EN KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING ROND INKOMEN

→ SCHULDHULPVERLENING

Het is moeilijk leven met schulden

Deurwaarders zetten erg veel druk op gezinnen om de openstaande schulden af te betalen. Vaak worden maandelijkse bedragen afgedwongen, die voor de gezinnen onhoudbaar zijn. Elektriciteits-, water-, en gasrekeningen worden vaak genoemd als zijnde een schuld die mensen opbouwen. Eens ze in schuldbemiddeling zijn, geven ze aan dat de wekelijkse leefgelden vaak aan de erg lage kant zijn.

“Dat is 't zelfde met mijn schuldenvereffeningen. Deurwaarders en inningskantoren, die maken ook schaamteloos misbruik van mensen die achterstaan met hun rekeningen. Op een bepaald moment had ik vijf deurwaarders per maand aan de deur, ieder moest zijn deel hebben van mijn geld. Dus die wisten dat er gestort was op mijn rekening, en degene die eerst kwam, die besliste dan hoeveel die moest hebben van dat geld. Uiteindelijk had ik dan gezegd hou dan gewoon den boel, maar dat wilden ze ook niet doen. Uiteindelijk heeft er mij dan één een papier doen tekenen voor vrijwillig loonbeslag, dus dat ik vrijwillig geld afgaf van mijn stempelgeld, waar dat ze in principe niet aankunnen. Maar 't OCMW had gezegd teken dat maar want uw collectieve is toch bijna in orde. Dus eigenlijk heb ik dik tegen mijn goesting dat blad getekend, ik vond dat ze daar geen recht op hadden. Ge zijt niet beschermd.”

“Ik zit in collectieve schuldbemiddeling, ik betaal per maand niet zoveel af omdat een aantal schulden zijn kwijt gescholden en toch kom ik niet toe. Ik betaal ook alimentatie. Ik zit sterk boven de armoedegrenzen met mijn inkomen, denk ik, maar ik kom niet toe. Ik voel me arm! Probeer het maar hoor om te leven met zo'n bedrag per maand.”

“Ik heb sinds januari geen inkomen meer, ik leef van het kindergeld: 500 euro. (omdat ik art 60 stopzette). Daar moet ik rekeningen van betalen, eten kopen enz... Momenteel heb ik enkel een klein extra inkomen van interimjobs. Er is een schuld van 5000 euro, die maandelijks dient afbetaald te worden (400 euro per maand, wat onmogelijk is).” – (Ondertussen liet D. per sms weten dat de deurwaarder ondertussen haar inboedel is komen opladen omdat ze zich niet aan de afspraak hield. Ze voelt zich hierrond echt tekort gedaan, het bedrag dat voorop gesteld werd, was sowieso al op voorhand onmogelijk om te kunnen nakomen.)

“Wij zitten in collectieve schuldbemiddeling. Ik heb 1300 euro loon en 500 euro kindergeld – wij krijgen per maand 300 euro leefgeld voor ons vijven. Daar moeten we dan ook nog gas en elektriciteit van betalen. Wij hebben dus maar 200 euro om van te leven. Dat is 50 euro per week voor 5 personen. Dat lukt gewoon niet. Wij krijgen geen bijkomende steun van het OCMW. Ik ben eens naar het OCMW geweest toen ik werkloos was. We vroegen toen hulp: een artikel 60 – job voor mijn vrouw of wat extra geld. Toen zeiden ze: neen dat gaat niet, jullie hebben 1000 euro per maand werkloosheidsuitkering, dat moet genoeg zijn voor iedereen. We hebben echt onvoldoende inkomen: voeding en vooral luiers zijn een groot probleem.”



Het belang van een netwerk

Verschillende mensen geven aan hoe belangrijk het hebben van een netwerk is om op terug te kunnen vallen op moeilijke momenten, ook financieel.

“En hoeveel heb je?”

“90 euro. Voor eten, drinken en kleren voor mij en mijn kinderen”

“En lukt dat met die 90 euro?”

“Ik heb mijn moeder gelukkig ook. Die springt af en toe eens bij.”

Nog weinig zeggenschap, de schuldbemiddelaar bepaalt veel

Iets wat zowat in elke getuigenis terugkeert, is dat het moeilijk is om je inkomen uit handen te geven. Anderen beslissen, eens je in bemiddeling zit, wat wel en niet kan. Sommige bemiddelaars zijn daar redelijk in, anderen worden als erg beperkend ervaren. Die machteloosheid maakt mensen boos.

“Ja. We woonden nog in dat huis dat onbewoonbaar was verklaard. Dan waren er gesprekken met het jeugdbeschermingscomité, en die stelden dan voor hem op internaat te steken op hun kosten. En ik belde naar mijn schuldbemiddelaar om dat te zeggen, en haar reactie was, kunnen ze dat voor die andere twee kinderen dan ook niet doen? Ik had iets van wablieft! Ik dacht eerst dat ik dat niet goed verstaan had. En toen dacht ik nee, sorry dan gaat mijn zoon ook niet op internaat. Daar begin ik niet aan. Ik laat mij niet dwingen van mijn kinderen op internaat te steken. En ik kreeg dan uiteindelijk het verwijt dat ik niet wou gaan werken om mijn schulden af te betalen, dat ik wou dat die kwijtgescholden worden achteraf. Maar dat is niet, ik wil gewoon dat het leefbaar is. 't Is niet omdat ge zeven jaar in collectieve zit, dat ge zeven jaar geen verjaardagen moet vieren, geen lentefeesten en al, dat dat allemaal niet moet.”

“Een grasmachine kost 50 euro. Dat heb ik van mijn leefgeld moeten kopen. Ik krijg 65 euro leefgeld per week. Een grasmachine, dat wil dan zeggen dat ik een week niet moet eten of wat.”

“Met mijn verhuis ook, ik kreeg geen geld om te verhuizen, hoe kunt ge nu verhuizen zonder een budget, dat is toch onmogelijk. Dan moest ik maar aan 't OCMW een camionette van Drietakt vragen. Die hebben een halve dag gereden en 't grootste deel laten staan. En de rest heb ik dan met een platte kar van de Colruyt gedaan, omdat het maar twee straten verder was, heb ik alles zelf verhuisd. Ik ben een maand bezig geweest om alles hier te krijgen”.

“Wij hebben alle twee vroeger fouten gemaakt. Jong en naïef zijn. We zijn alle twee in schuldbemiddeling gemoeten. En ik ben 2 weken geleden uit schuldbemiddeling gesmeten. Ja, ik zit al 10 jaar in schuldbemiddeling en ik ben wat moeilijk beginnen doen omdat na 10 jaar bleek dat er nog altijd niets betaald was. Ik krijg ook al 10 jaar geen overzicht. Noem maar op. Ik krijg ook alleen maar geld als het hun uitkomt. En ik ben daar in tegenspraak beginnen komen, dan ga je naar de rechtbank en dan moet je dat opnemen tegen een advocaat en dat loopt niet goed en dan verlies je dat en wordt je eruit gesmeten. Met dan nog eens een briefje bij dat je dan nog eens 800 euro extra kosten moet betalen voor het afgelopen half jaar terwijl ze dan nog niks gedaan heeft buiten u nog erger in de miserie geholpen.”

“Mijn man werkt fulltime. Hij gaat alle dagen werken. en wij moeten smeken voor een beetje geld te kunnen krijgen? Maar we moeten wel zelf al onze rekeningen betalen? Maar als ze dan maar een gemiddelde van 175 euro per maand doorstorten? Waarvan we dan zelf onze rekeningen moeten betalen? Ja, dat lukt niet. Dan mag jij iedereen die hier in België leeft dat laten proberen, er is niemand die dat kan. Elektriciteit, water, gas, noem maar op, eten. Mijn elektriciteit en gas alleen is al 190 euro. Dus dat lukt niet, je moet eten ook. We zitten met 3 kinderen. En dan gaan ze zagen dat je nieuwe schulden maakt en ze smijten u uit de schuldbemiddeling want je hebt nieuwe schulden gemaakt. Ik ben al 3 weken met mijne man zijn schuldbemiddelaar aan het mailen. Ze heeft zijn vakantiegeld gekregen: 2600 euro. Alle weken krijgt ze rond de 300 euro loon van hem binnen en dan vragen wij: het is voor ons ook vakantie, ne keer iets extra. Ah, sorry neen. Ze zijn wettelijk verplicht van 1/3de van het vakantiegeld door te storten maar die zei neen, en dan doet ze dat ook niet.”

“Je mag geen nieuwe schulden maken. Ze doen met jouw geld wat ze willen? Ik kan u de mails tonen waar instaat dat ze het niet wil doorstorten. Wij hebben nieuwe schulden gemaakt. Dus als wij nu naar de rechtbank gaan dan gaan die zeggen, maar u hebt een fout begaan. U hebt nieuwe schulden gemaakt. Tuurlijk hebben wij nieuwe schulden gemaakt. Maak er maar eens geen als je maar zo weinig krijgt en je moet uw rekeningen zelf betalen? Ik bedoel



het is vakantie. De kinderen zitten alle dagen thuis. Ze zijn nu naar tv aan het kijken maar dat is een dvd die opstaat. Ik heb geen kabel. Ik heb geen digibox, noem maar op. Dat is allemaal afgesloten."

Het belang van je rechten goed te kennen (of je bent de pineut)

Mensen geven aan dat het erg belangrijk is je rechten te kennen, zodat ze hierop kunnen staan. Het leren kennen van die rechten gebeurt vaak met vallen en opstaan.

"Voor de collectieve begon, waren dat serieuze onderhandelingen. En 't gene dat ge dan vraagt, dat krijgt ge. Maar als ge achteraf iets bij vraagt, krijgt ge dat niet. Zoals mensen die een auto hebben, die kunnen die auto houden, ze zagen daar wel over ge moet die wegdoen, maar zolang ge hem houdt blijven ze de kosten betalen van die auto. Ge gaat geen geld krijgen voor een nieuwe auto te kopen, maar dat blijft wel. Maar dat is met dokterskosten, ik heb dat van in 't begin gevraagd, ik heb hoge apotheekkosten, ah dan gaan we dat niet van je leefgeld, dan mag je die briefjes binnenbrengen. Maar er zijn veel mensen die dat wel van hun leefgeld moeten betalen, die dokterskosten."

"Je krijgt dan een rekening van € 400 te betalen aan de deurwaarder en je belt voor een afbetalingsplan. En als ik dan zeg ik kan je nu op € 400, nu direct, terwijl ik met u aan de telefoon ben, € 100 doorstorten, dan zegt die neen ik moet er minsten € 250 hebben of ik kom jouwen boel halen. Maar dat mag die niet. Als jij een voorstel doet tot afbetaling, dan mag die dat niet. Die doet dat wel. En die doet dat elke keer. En dat is degene waar de kliniek mee werkt. Elke keer ... En als je dan weet, die van de belastingen die moet daar nog een serieus bedrag hebben, dat die dan met € 50 op de maand content is."

Water en brood

Gezinnen getuigen over onmogelijke kleine leefgelden.

"We krijgen voor ons hele gezin soms maar 175 euro per maand leefgeld en daar moeten we ook nog de rekeningen van betalen. Maar ondertussen wordt mijn elektriciteit niet betaald, ondertussen wordt mijn gas niet betaald, ondertussen kan ik ook mijn kabel niet in orde brengen. Ondertussen kan ik ook de schoolrekening van de kinderen niet betalen. Ondertussen kan ik ook voor mijn zoon zijn lidgeld van de voetbal niet betalen. Het is kermis in Sint-Niklaas. Die kinderen willen ook naar de kermis gaan. En dan zeggen die soms, waarom zijn wij niet braaf genoeg geweest dat wij niet mogen gaan? Schatjes, jullie zijn heel braaf geweest. Sorry, het gaat niet. En daar heb ik problemen mee. Ik denk dat het 4 jaar geleden is dat ik mij een paar schoenen gekocht heb, dat ik mij kleren gekocht heb. Ik ben zwanger. Al hetgeen ik nu aanheb, heb ik allemaal gekregen. Maar ik kan daarmee leven. Dat is voor mijn eigen. Maar voor de kinderen is dat pijnlijk!"

Schuldbemiddeling kan het verschil maken (in positieve en negatieve zin)

Gezinnen geven positieve en negatieve voorbeelden van schuldbemiddeling. Schuldbemiddelaars die na de stopzetting van de bemiddeling niet erg goed communiceren, wel nog het inkomen ontvangen, maar niets meer afbetalen ... met een grote huurschuld tot gevolg.

Een andere bevrageerde getuigt over een positieve relatie met de schuldbemiddelaar met veel begrip voor haar situatie.

"Heb je ervaring met schulden? Ja zes jaar terug had ik er drie, 2 bij Cofidis en 1 bij Comfortcard. Deze zijn nu afbetaald. Ik ging toen naar het CAW voor budgetbegeleiding, zo ben ik eruit geraakt."

"Ja, dat zijn dan ook zo dingen. Mijn schuldbemiddelaar betaalde mijn huishuur. Door heel de boel stop te zetten, krijg ik in ene keer telefoon van de huisvestingsmaatschappij dat zij de laatste 3 maanden niet betaald heeft. Ja, dan moest ik plots 1400 euro in één keer betalen. Ik huur al 7 jaar van de huisvestingsmaatschappij en die hebben van mij nog nooit achterstand gehad. En nu in ene keer zijn ze naar de advocaat geweest, want ze gaan naar de vrederechter om ons eruit te laten zetten want we staan met een achterstand van 3 maanden en dat mag niet. Ik heb dat ook gezegd ik kan daar niet aan doen. Zij kreeg al die maanden nog mijn inkomen op haar rekening Zij moest die huur betalen. Dat was de afspraak."



Mensen krijgen geen overzicht van wat er met hun inkomen gebeurt

Gezinnen vertellen ook vaak dat ze geen overzicht krijgen van de schuldbemiddelaar van wat er met hun inkomen gebeurt.

Je krijgt geen jaarlijks overzicht?

"Ik vraag dat altijd, maar ik krijg dat niet. Dan zegt ze: Hoe kan ik jou nu een jaaroverzicht geven? Het enigste dat ik doe is jouw rekeningen betalen, en de rest gaat opzij. En ik zeg: Maar ik wil weten wat er binnenkomt en wat er buitengaats. Dat zie je toch via uw loonbrieven wat er binnenkomt, zegt ze dan. Ik zeg: Dat is niet waar, mijn loonbrieven wel, die krijg ik. Ik zeg tegen haar: maar van die beroepsziekte, alle jaren gaat dat naar omhoog, ik zie dat niet, ik merk daar niks van. Kindergeld? Ik weet daar niks van. Ik zeg wat er nu naar de publieksrekening gaat, mag ik toch ook weten. Want uiteindelijk is het wel mijn geld. Ik werk er wel voor. Die zijn daar heel kort en bondig in."

"Mijn vader is gestorven. En het geld is naar de collectieve schuldbemiddelaar gegaan. Van de erfenis heb ik niks gezien. En mijn vraag is: Waar is dat geld naartoe?"

"Ja, ik ben er nu uitgesmeten, maar ik heb nog altijd geen overzicht gehad, dus ik weet nog altijd niet wat er effectief van schulden betaald is."

Mensen in collectieve krijgen binnen de hulpverlening (CAW, OCMW ...) te horen dat ze niet kunnen geholpen worden.

Gezinnen getuigen met betrekking tot collectieve schuldbemiddeling ook dat ze bij hulpverleningsdiensten niet geholpen worden. Mensen begrijpen niet altijd waarom ze op bepaalde tussenkomsten geen recht hebben.

Vooraf wie in collectieve schuldbemiddeling zit, voelt zich erg in de kou gezet wat bijkomende financiële ondersteuning betreft. Zij worden telkens gewoon weer naar hun schuldbemiddelaar doorverwezen, ook als de relatie verziekt is of ze op water en brood worden gezet.

"Als je in schuldbemiddeling bent, krijg je geen hulp van het OCMW."

"Dan ga je met uw verhaal van uw schuldbemiddelaar naar het CAW en iedereen die zegt tegen u, dat kan niet. Hetgeen jij zegt, dat is niet wettelijk. Ja, ik weet dat ook. Niemand doet er iets mee. De orde van advocaten? Die staan daar boven. Dan gaan wij een keer een brief schrijven naar de orde van de advocaten. Krijg je daar antwoord op? Neen. Wat ga je dan doen?"

"En dan moet je daar je verhaal doen op het OCMW en als je dan zegt dat je in schuldbemiddeling zit dat zeggen ze, ah, ja, dan moet je bij schuldbemiddeling zijn. Het enige wat je dan kan doen is bellen naar uw schuldbemiddelaar maar ja, veel brengt dat niet op."

Mensen in collectieve staan in een zwakke positie

Mensen in collectieve schuldbemiddeling hebben het gevoel in een zwakke positie te staan.

"Je kan tegen uw schuldbemiddelaar een procedure opstarten maar dat zijn allemaal advocaten van de balie van Dendermonde. Eén pot nat, niemand wil u helpen. Mijn advocaat heeft zelfs gezegd, ik ga u in uw kruistocht niet helpen. Dat is ene vriendjespolitiek. Die doen dat niet."

"Die trekken hun dat niet aan? Of je nu toekomt voor uw eten te kopen of voor uw rekeningen te betalen, die trekken hun dat niet aan, want uiteindelijk trekken zij aan het langste eindje. Want als dat terug voor de arbeidsrechtbank komt, nieuwe schulden gemaakt en als je dan in collectieve schuldbemiddeling zit mag je geen nieuwe schulden maken."

"Bij schuldbemiddeling zijn er veel dingen die niet logisch zijn eigenlijk. Die schuldbemiddelaar heeft 3 maanden een autolening afbetaald, maar die was al afbetaald. Ze heeft dus 3 maanden teveel betaald. Meer dan 1500 euro. Dat geld is weg? Daar moet ik terug een maand voor werken. Omdat dat niet is teruggevorderd. Weg, je hebt dat teveel betaald. Voilà, so what? Dat is weg. Dan zit daar een briefje bij dat dat niet teruggevorderd wordt. Dat is niet logisch?"



Moeizame relaties maken het er niet beter op.

Vaak is de relatie met de schuldbemiddelaar niet zo goed. Als het om echt moeizame relaties gaat, geven gezinnen aan heel moeilijk hun rechten te kunnen waarmaken.

“Ben ik dan gewoon te stom, te naïef dat ik gewoon over mij laat lopen? En als ze tegen mij zeggen van sorry, wij kunnen u niet helpen. En dat ik dan zeg ok, ja. Jammer en ik draai mij om en ik ben weg? Of moet ik ook wat meer op tafel gaan slaan? Ik heb gisteren gebeld naar zijn schuldbemiddelaar. Ik ben over de rooie gegaan aan de telefoon en ik heb ook gezegd: Kijk, als jij niet rap gaat zorgen dat je geld gaat storten op de rekening, dan kom ik eens tot bij u thuis. En ik kom daar de boel op zijn kop zetten tot als de flikken eraan te pas komen. Ga ik het doen? Waarschijnlijk niet. Zou ik het moeten doen? Ja, waarschijnlijk wel. Maar gaat het opbrengen? Buiten dat ik hier dan een klacht aan mijn been heb?”

“En als je dan soms eens met negatieve gedachten in uw kop zit, dan krijg je er van de meeste mensen nog eens een commentaar op. Ik kan u zeggen, ik heb momenten gehad, nu rijd ik niet meer met de auto, omdat ik geen auto heb, maar ik heb momenten gehad dat ik in de auto aan het rijden was en dat ik zei van die bocht ga ik nu eens rechtdoor rijden en dan rijd ik recht tegen die boom. En dan begin je te wenen want dan denk je neen, ik ga dan waarschijnlijk ook nog de pech hebben om daar levend uit te komen en in een rolstoel te belanden. Of als je verhalen leest in de krant van mensen die zelfmoord gepleegd hebben en hun kinderen meegepakt hebben? Sorry, ik begrijp dat.”

Schuldbemiddeling kost veel geld

Mensen kunnen weinig begrip opbrengen voor de riante bedragen die sommige schuldbemiddelaars zichzelf toekennen.

“Kleine afbetalingskes. Ik heb 13 jaar in schuldbemiddeling gezeten met een schuldbemiddelaar. Die werd aangesteld via het gerecht. Ik ben er nu uit sinds november 2011. Want sinds dan ben ik het allemaal beginnen opschrijven per maand. Dus tot hiertoe moet ik zeggen, lukt het mij nog altijd. Ik heb geprobeerd om alles terug te vorderen wat er teveel werd aangerekend. Dus wat de schuldbemiddelaar mij teveel aangerekend heeft, maar ik kan er niks tegen doen. Want dat zijn zogezegd provisies. Ik heb het allemaal uitgerekend en op die 13 jaar kwam ik op 12 000 euro. En dan heb ik gezegd: Ik doe het op mijn eigen. Zo is het wel dik verdiend, zo wil ik iedereen zijne boel ook wel overpakken ze. Dan kan ik dat ook gaan doen.”

→ ANDERE VORMEN VAN DIENST- EN HULPVERLENING MET BETREKKING TOT INKOMEN

Bijkomende financiële ondersteuning

Deugddoende ondersteuning, ook al is de eerste stap niet makkelijk

Gezinnen getuigen dat bijkomende financiële ondersteuning belangrijk is: het belang van een leefloon, maar ook tussenkomsten bij een lentefeest.

“Vroeger, jaja, ik heb nog van het OCMW geleefd zelfs. Die hadden mij dat niet moeten geven? Echt waar, die P. is prachtig. Die moesten mij dat niet geven en zeker niet als ik hier terug zat. Die mensen hebben mij echt wel geholpen anders zat ik hier wel schoon.”

“Ja, ik heb dat gevraagd voor de verhuis. En voor 't lentefeest heb ik ook een tegemoetkoming gekregen van 120 euro, want ik was verplicht van mijn schuldbemiddelaar om dat te vragen, en ik heb dat uiteindelijk ook gekregen. En nu heb ik ook voor mijn zoon van de chiro, de 80/20-regeling aangevraagd. Maar de dingen die ik echt graag wil, die vraag ik, maar ik ga niet tot 't uiterste gaan om van alles en nog wat te vragen eigenlijk.”

Het gevoel zich te moeten verantwoorden en alles uit handen te geven

Toch vinden ze het erg moeilijk zaken uit handen te moeten geven en verantwoording te moeten afleggen voor elke stap die ze zetten. De ene maatschappelijk assistent bij het OCMW is ook duidelijk de andere niet.

“Ik heb een keer een cursus moeten doen van mijn schuldbemiddelaar, dat was van om te leren omgaan met mijn leefgeld. Dat was zo een samenkomst een paar keer. Wij waren allemaal mensen met een verschillende achtergrond, er zaten daklozen bij, mensen met



leefloon, mensen die bijna uit leefloon waren. En ik was de enige met kinderen. En dan kwamen ze met het voorstel van als ge nu een keer een week aan een stuk al je kasticketjes bijhoudt met al hetgeen dat ge koopt van uw leefloon, en dan kunnen we dat een keer samenleggen en een keer kijken hoe ge daarop kunt besparen. En ik wou niet meedoen. En ze vroegen waarom wilt ge niet meedoen. Ik zei ik ga niet vergelijken met anderen, ik ben de enige met kinderen, ge kunt dat niet naast iemand die alleen woont leggen. En die anderen die waren precies opgelucht, want die hadden precies ook geen zin om mee te doen, want die volgden mij daarin, en dat is niet doorgaan.”

“Alles wordt al boven mijn hoofd geregeld. Ik heb mijn geld volledig uit handen moeten geven. Dus dat leefgeld is het enige dat ik in handen krijg. Ik wil niet verantwoord worden waarom ik graag koffie drink van koffiepads. Ik wil dat dat niet verantwoord worden. Ik wil ook iets. Dat is mijn luxe. Andere mensen die roken. Ik vind dat rokers ook niet verplicht mogen worden om te stoppen met roken. Iemand die drinkt, die heeft een behandeling nodig, maar dat mag niet onder dwang gebeuren. Iedereen heeft zo zijn dingen, iemand die een kat heeft, en die kat heeft speciaal voer nodig, als die nu eten wil laten staan voor die kat eten te geven, dat is dan haar keuze. Dat is liefde voor dat beest.”

“Ja lang geleden kreeg ik eens steun, ik werkte toen parttime en had toen 9000 frank inkomen met mijn dochter; ik heb dat toen gekregen. Maar ik heb toen geweend, ik moest heel mijn situatie op tafel leggen en dat was zwaar. En bij de vrijstelling van J. moest ik terug naar het OCMW voor bijpassing te vragen. Ik ga niet graag naar het OCMW. Slechte ervaringen weerhielden mij om naar het OCMW hulp te gaan vragen. Ik had toen B., en sorry voor mijn uitspraak maar ze is een tang van een wijf. De manier waarop ze met me omging.”

“Momenteel weet ik het niet goed omdat ik weer werk en het OCMW heeft nog altijd niet bijbetaald. Maar normaal was dat altijd 1000 à 1100 met hetgeen dat zij bijbetaalden. Nu verdien ik eigenlijk minder dan als ik niet werkte. Omdat ik bijna nooit volledig parttime kan werken. Er vallen soms dagen weg en elke week staat er dan wel dat ik 10 uur heb gewerkt, ook wanneer ik in feite maar 6 uur heb gewerkt. Dus dan moet den dop mij eigenlijk 10 uren betalen per week, maar ik heb maar 130 euro gekregen. Ik vind dat dat niet klopt. En dan had ik er nog 30 bijgekregen voor 2 maanden, dat kan niet. Als ik 200 euro verdien door te werken en ik krijg van de dop 600, dan moeten zij toch nog 400 bijbetalen? Dus ik versta dat niet goed. Ik ga daar eens naar bellen. De laatste maanden merkte ik op dat die J. van het OCMW altijd mijn loonfiches kwijt was en die belde dan altijd om te zeggen dat ik dat niet had afgegeven terwijl dat ik er zeker van ben dat ik dat wel had afgegeven.”

Terugbetalingen van toegekende uitkeringen

Wat mensen echt moeilijk vinden, is wanneer ze bepaalde tussenkomsten, soms jaren later, terug moeten betalen. Ze hebben het gevoel dat dit hen nog dieper de armoede induwt.

“Maar ik heb nog zo’n situatie met die stomme studietoelage. Nu heb ik een brief gekregen dat ik 700 euro en zoveel moet terugbetalen. Dus ze kennen je dat eerst toe, en dan moet je terugbetalen. Mijn dochter, mijn oudste omdat die in een gesloten instelling zit. Die krijgt onderwijs aan huis. De papieren zaten er allemaal bij. Ze hebben het teruggeëist. En ik heb zoiets van: jongens... Want voor dat je dat krijgt, wordt dat allemaal onderzocht. En dan zeggen ze: kijk 751,93 euro terug betalen. Want ik moet daar nog een mail voor sturen of ik dat mag afkorten. Want we zijn nu wel 2014, maar dit spreekt van 2011 en 2012. Ik zeg het, ze kunnen wachten. Alles wordt onderzocht: Of ze naar school gaan, welke school, ze bellen naar die scholen en alles. En je krijgt dan een brief van: ‘Ja, alles is in orde? ‘t Is toegekend.’ En drie jaar nadien komen ze af met: ‘Je moet zoveel terugbetalen.’”

Soms onduidelijke regels

“En dan krijg ik ook nog kindergeld. Dat komt bij mij. Als ik alleen sta met die kleine als invalide krijg ik 300 euro kindergeld. Dus, nu is er nog niets beslist. ‘t Kan zijn dat ik zelfs co-ouderschap krijg, dan krijg ik 136 euro. Waar ligt dat verschil? Hoe kan dat? Dat is bureaucratie en al. Maar ik kan daar allemaal niet goed bij. Ja, als ik daar begin op door te denken daar word ik zot van. Iemand die dopt, kan achter 6 maanden 46 euro bij krijgen. Maar je moet het wel weten? Ik heb van vorig jaar maar een jaar bijgekregen. Gewoon omdat ik dat gelezen heb maar die zot geeft die papieren niet aan mij van die kinderbijslag. Die leest dat niet, die zet dat gewoon opzij. Ik wist wel van niks? Ja, de kinderbijslag mag ook eens naar de vrouwen brieven sturen en niet alleen naar de mannen. Dat komt allemaal bij de man terecht en nu ook ik weet van niks.”



"Heb jij al beroep gedaan op de aanvullende steun van het OCMW?" "Ja, maar ik kom niet in aanmerking. Ik verdien net iets te veel om in aanmerking te komen. Ze berekenen uw loon en het kindergeld erbij en ik ben alleenstaande, dus het kindergeld is ietske hoger dan bij een koppel. Daar ben ik al een paar keer voor aan de deur geweest, omdat ik zoveel nodig had voor mijn kinderen. Voor luiers en melk, ik zeg, al is het maar een bon, maar nee."

"Ik heb één keer gaan vragen voor de waarborg van dit appartement. En dat kreeg ik niet. Zo'n huurwaarborg. Dat kreeg ik niet. Dat is gewoon omdat ik een loon heb en omdat dat hoger ligt dan het leefloon en het minimumloon dat ik geen hulp kreeg. En dan heb ik daar eens gestaan, dat was toen ik die afrekening daar gekregen heb. Dan ben ik daar ook voor geweest. Zij hebben daar toen wel een paar keer voor gebeld, maar ja, uiteindelijk geen avance, niks. Ik heb dat opgegeven, het OCMW ziet mij daar nooit meer. Dat is al met zo'n heel klein hartje dat je daar moet binnenstappen en dan krijg je nog die deur op je neus."

Andere vormen van ondersteuning

Andere vormen van ondersteuning die mensen benoemen, zijn voedselondersteuning, klerenondersteuning, vakantie- en cultuurparticipatie. Mensen zijn erg dankbaar met deze systemen die hen in staat stellen te overleven. Al geven een aantal mensen wel aan dat vooral vakantieparticipatie, zonder extra ondersteuning van het OCMW, nog te duur is. (Voornamelijk vervoer speelt mensen hierin parten)

Voedselbedeling

*"En ging jij dan bijvoorbeeld in die periode ook om voedselpakketten enzo?
Nee, ik heb dat nooit gedaan.
En waarom? Want ge had daar wel recht op.
Maar dat wist ik niet!"*

"Ja met de voedselhulp kom ik toe Ja. Want hij heeft dan ook nog heel dure pap: 20 euro kost die en hij komt er maar vier dagen mee toe. Omdat hij een koemelkallergie heeft. Dan ook zijn patatjes mag ik niet met melk doen, wel met de melk van wat hij aan het drinken is, maar dan met olie, wat maïsolie of olijfolie, ter vervanging van gewone melk. Ik probeer even te rekenen hoeveel keer heb je vier dagen in een maand? 140, 150 euro per maand alleen voor de pap."

"Ik heb een werkloosheidsuitkering en mijn man heeft een ziekte-uitkering. Wij zitten in schuldbemiddeling en de advocaat stuurt ons elke week hetzelfde bedrag en daar moeten wij mee toekomen. 175 euro. Dat is alles, dat is ook voor wasmiddelen, vuilzakken, en wij krijgen ook een voedselpakket. 1 keer op de week gaan wij naar de Springplank en daar krijgen we melk, cornflakes, brood, tomaten, blikken soep, een beetje van alles. En normaal gezien als mijn man werkt, want nu is dat niet zo, wij hebben een auto, dat was van voor hij in ziekteverlof is gegaan, dan kregen wij 50 euro per week voor de benzine, maar dat is nu ook niet meer omdat ge zegt dat is luxe want ge hebt uw auto niet nodig. Dat moet dan nu gaan van dat weekbudget."

Vakantieparticipatie

"Ik maak bijvoorbeeld sinds twee jaar gebruik van vakantieparticipatie. In de grote vakantie ga ik met mijn dochter een midweek weg. Dat kost dan 250 euro + vervoer (vorig jaar 28 euro enkel). Dit is zelfs gewoon onbetaalbaar. Het OCMW geeft me hierbij extra ondersteuning, anders is dit ook uitgesloten voor mij."

Kleren

"En dan van de voedselbedeling dat is een vrouw dat er werkt, daar krijg ik ook af en toe nog eens kleedjes van voor hem. En de kleren die te klein zijn voor hem en de gasten geef ik aan haar mee. Die bezorgt dat bij een Hollandse vrouw en die deelt dat uit aan Belgische mensen."

"Ja, want ze krijgen ook veel nieuwe kleren waar het etiket nog aanhangt. Ze hadden 1 zoon en zijn ondertussen uit elkaar, dan is hij opnieuw getrouwd, hij woont nog recht tegenover mijn ouders en zijn nieuwe vrouw komt dan speelgoed, skateboards, waves en nog allemaal dure spullen waarmee die jongen maar een paar maand heeft gedaan samen met nog kleren bij ons brengen en soms merken we dat het gewoon niet eens is aangedaan."



Cultuurparticipatie voor de kinderen

“Ja, ik ga soms. Momenteel ga ik naar het OCMW voor een participatiebrief. De oudste gaat naar danscursus en ik heb die brief nodig om opnieuw in te schrijven dit schooljaar.”

SPECIFIEKE CONCLUSIES M.B.T. DE IMPACT OP DE KINDEREN

Gezinnen geven aan dat de uitkeringen te laag zijn om kinderen goed groot te brengen. Ook wie werkt en in een vorm van schuldbemiddeling zit, heeft het moeilijk.

Ouders hebben vaak het gevoel hun kinderen tekort te doen als hun inkomen laag is. Ze kunnen hen geen 'normale' pleziertjes gunnen en dat wringt zowel bij hen als bij hun kinderen. (kermis, een ijsje, tv, een geboortekaartje, een verjaardagscadeau of een uitstap). Sommige kinderen kunnen geen begrip opbrengen voor de situatie van hun ouders en dat geeft dan spanningen in de gezinnen. Maar uiteraard gaat het vaak ook over fundamentele zaken die niet ter beschikking zijn van het gezin, zoals (gezonde) voeding, verwarming, elektriciteit, de mogelijkheid om naar de dokter te gaan bij ziekte, kleren of schoenen. Wat kleine kinderen betreft worden luiers heel vaak genoemd als onbetaalbaar.

“Gelijk nu ook, mogen we naar de kermis gaan? Wat heb je het liefst? De schoenen die je nodig hebt, omdat je met je voeten praktisch op de grond loopt of die € 20 voor op de kermis? En je ziet dat, die staan in tweestrijd, die kinderen. Die staan in tweestrijd, eigenlijk zou ik liever naar de kermis gaan, maar die schoenen heb ik harder nodig. En ze zullen dan ook altijd kiezen voor wat ze echt nodig hebben. Ik vind dat zo erg dat ik die kinderen voor de keuze moet stellen. Terwijl je dan weet dat die vriendinnetjes, die dat dan wel mogen, die komen dan de eerste september op school, en beginnen dan te vertellen we zijn op reis geweest naar daar en we hebben dat gedaan en dat gedaan. En dan komt die van ons en die stamelt dan. Een dag naar de zee, is voor hen ook al op reis gaan. Maar zelfs dat gaat niet. Ik vind het zo erg dat ik ze zo moet teleurstellen.”

“We hebben geen inkomen, we overleven dankzij de ondersteuning van VLOS. Dat is een dag tot dag- strijd. We overleven dankzij VLOS. Voedsel, kleren ... alles krijgen we van VLOS ... VLOS is alles voor ons. We hebben veel schulden voor elektriciteit en gas. We hebben een budgetmeter gekregen. Als we dan geld krijgen, dan vullen we de kaarten van de budgetmeter elk voor 25 euro (elektriciteit en gas). Soms is het genoeg, soms is het niet genoeg. De andere 50 euro gebruiken we om te winkelen.”



Besluiten rond het thema inkomen

De stabiliteit van het inkomen

Bijna in alle bevroegde gezinnen is **het inkomen erg onstabiel**: dan eens werkloos, dan werkend, dan een ziekte-uitkering, dan een leefloon. Door de schuldenproblematiek is het inkomen soms ook erg wisselend. Bovendien doen er zich soms administratieve problemen voor, waardoor inkomens maanden op zich laten wachten.

Oplossings- en overlevingsstrategieën

Mensen en gezinnen ontwikkelen oplossings- en overlevingsstrategieën. Kortdurende jobs aannemen om weer iets te overbruggen, soms zwartwerk of het verkopen van voorwerpen om bepaalde kosten te kunnen dekken. Wat opvalt is dat bij twee van de alleenstaande moeders (onder druk van de ex-partner) de kinderen op het domicilie van de vader bleven staan (ook al verbleven ze bij hun moeder).

Mensen hebben het eigenlijk niet zo vaak gehad over het **langetermijnperspectief**. Eén papa vraagt zich wel af waar al dat geld rond kinderarmoede naartoe gaat. Hij voelt er immers niets van in zijn gezin.

Ziekte en scheidingen worden door de gezinnen het **vaakst genoemd als een factor die hen de armoede** in heeft geduwd.

De meest schrijnende situaties zijn we tegengekomen bij de **gezinnen zonder papieren**. Zij **hebben geen inkomen** en moeten overleven op basis van wat ze krijgen. Nochtans zouden ze niets liever willen dan de handen uit de mouwen te steken en bij te dragen voor hun gezin en de maatschappij. Lang leve VLOS ... zij maken dat deze gezinnen nog een klein beetje menswaardigheid over houden.

De impact van onvoldoende inkomen

Gezinnen geven aan dat de **uitkeringen te laag** zijn om kinderen goed groot te brengen. Ook wie werkt en in een vorm van **schuldbemiddeling** zit, heeft het moeilijk.

Ouders hebben vaak het gevoel hun kinderen tekort te doen als hun inkomen laag is. Ze kunnen hen geen 'normale' pleziertjes gunnen en dat wringt zowel bij hen als bij hun kinderen. (kermis, een ijsje, tv, een geboortekaartje, een verjaardagscadeau of een uitstap). Sommige kinderen kunnen geen begrip opbrengen voor de situatie van hun ouders en dat geeft dan spanningen in de gezinnen. Maar uiteraard gaat het vaak ook over fundamentele zaken die gezinnen niet ter beschikking hebben, zoals (gezonde) voeding, verwarming, elektriciteit, de mogelijkheid om naar de dokter te gaan bij ziekte, kleren of schoenen. Wat kleine kinderen betreft worden luiers heel vaak genoemd als onbetaalbaar.

Mensen voelen zich meestal **niet zo comfortabel bij het ontvangen van een uitkering**. Het etiket profiteur opgeplakt krijgen is niet fijn.

De toegankelijkheid en kwaliteit van dienstverlening rond inkomen

Schuldhelpverlening

Het is moeilijk leven met schulden.

Deurwaarders zetten erg veel druk op gezinnen om de openstaande schulden af te betalen. Vaak worden maandelijkse bedragen afgedwongen, die voor de gezinnen onhoudbaar zijn.

Elektriciteits-, water-, en gasrekeningen worden vaak genoemd als zijnde een schuld die mensen opbouwen. Eens ze in schuldbemiddeling zijn, geven ze aan dat het wekelijkse leefgeld vaak erg laag is.

Versillende mensen vinden het heel belangrijk om **een netwerk** te hebben om op terug te kunnen vallen op moeilijke momenten, ook financieel.

Iets wat zowat in elke getuigenis terugkeert, is dat het **moeilijk is om je inkomen uit handen te geven**. Anderen beslissen, eens je in bemiddeling zit, wat wel en niet kan. Sommige bemiddelaars zijn daar redelijk in, anderen worden als erg beperkend ervaren.



Sommige gezinnen getuigen over **onmogelijke kleine leefgeld**. Ze worden soms letterlijk op water en brood gezet. Die machteloosheid maakt mensen boos.

Mensen beseffen dat het erg **belangrijk is je rechten te kennen**, zodat ze hierop kunnen staan, maar het leren kennen van die rechten gebeurt vaak met vallen en opstaan.

Gezinnen geven **positieve en negatieve voorbeelden van schuldbemiddeling**. Schuldbemiddelaars die na de stopzetting van de bemiddeling niet erg goed communiceren, wel nog het inkomen ontvangen, maar niets meer afbetalen ... met een grote huurschuld tot gevolg. Aan de ene kant, maar er is aan de andere kant ook de getuigenis over een positieve relatie met een schuldbemiddelaar met veel begrip voor haar situatie.

Men klaagt ook aan dat men **geen overzicht krijgt van de schuldbemiddelaar** van wat er met hun inkomen gebeurt.

Verder blijkt uit de gesprekken met betrekking tot collectieve schuldbemiddeling dat mensen geen adequate hulp krijgen **bij hulpverleningsdiensten**. Mensen begrijpen niet altijd waarom ze op bepaalde tussenkomen geen recht hebben. Vooral wie in collectieve schuldbemiddeling zit, voelt zich erg in de kou gezet wat bijkomende financiële ondersteuning betreft. Zij worden telkens gewoon weer naar hun schuldbemiddelaar doorverwezen, ook als de relatie verziekt is of ze op water en brood worden gezet.

Mensen in collectieve schuldbemiddeling hebben **het gevoel in een zwakke positie te staan**.

Vaak is de relatie met de schuldbemiddelaar niet zo goed. Als het om echt **moeizame relaties** gaat, geven gezinnen aan heel moeilijk hun rechten te kunnen waarmaken.

Mensen kunnen weinig begrip opbrengen voor de **riante bedragen die sommige schuldbemiddelaars zichzelf toekennen**.

Andere vormen van dienst- en hulpverlening met betrekking tot inkomen

Bijkomende financiële ondersteuning

Respondenten getuigen dat **bijkomende financiële ondersteuning belangrijk** is: het belang van een leefloon, maar bijvoorbeeld ook tussenkomen bij een lentefeest.

Toch vinden ze het erg **moeilijk zaken uit handen te moeten geven** en verantwoording te moeten afleggen voor elke stap die ze zetten. De ene maatschappelijk assistent bij het OCMW is ook duidelijk de andere niet...

Wat mensen echt moeilijk vinden, is wanneer ze **bepaalde tussenkomen**, soms jaren later, **terug moeten betalen**. Ze hebben het gevoel dat dit hen nog dieper de armoede in duwt.

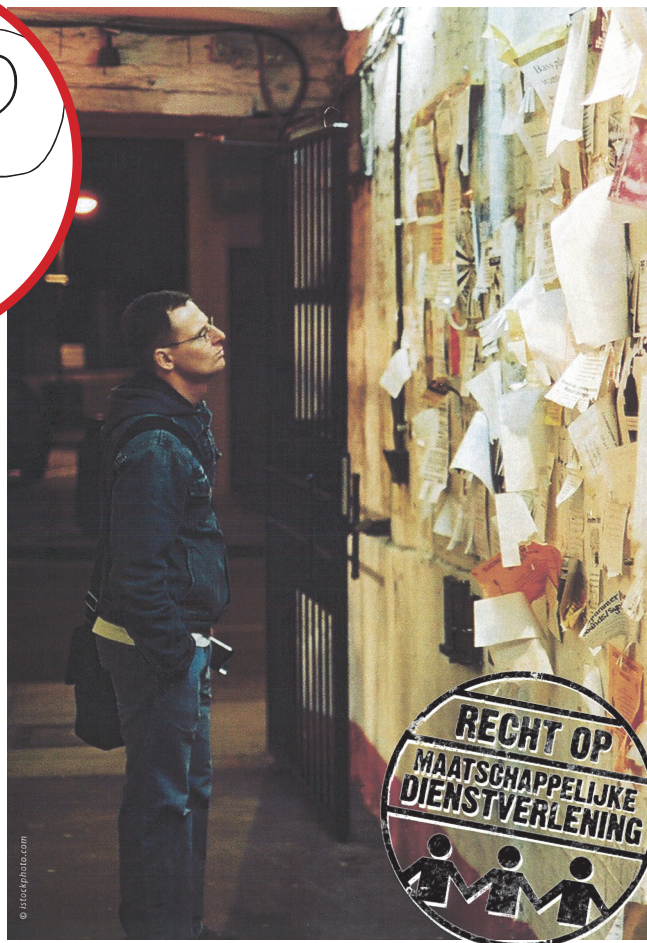
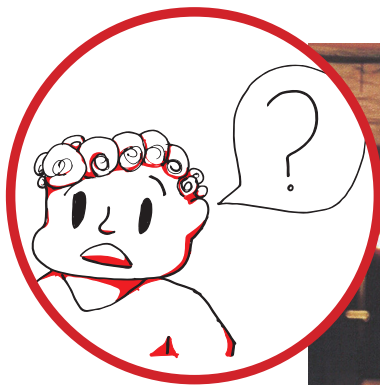
Er zijn soms heel **onduidelijke regels**.

Andere vormen van ondersteuning

Andere vormen van ondersteuning die mensen benoemen, zijn **voedselondersteuning, klerenondersteuning, vakantie--en cultuurparticipatie**. Mensen zijn dankbaar en blij met deze systemen die hen in staat stellen te overleven. Al herhalen ze wel dat vooral vakantieparticipatie, zonder extra ondersteuning van het OCMW, nog te duur is. (Voornamelijk vervoer speelt mensen hierin parten)



THEMA MAATSCHAPPELIJKE DIENSTVERLENING



42

SITUERING

Het recht op maatschappelijke dienstverlening garandeert aan burgers een leven in menselijke waardigheid. Dit recht zou een springplank moeten zijn, maar blijkt in de praktijk eerder een ontoereikend vangnet.

Het OCMW, het CAW, maar ook de mutualiteiten, VDAB en andere diensten hebben als opdracht mensen te helpen bij het realiseren van hun sociale grondrechten.

Onderzoek toont aan dat potentiële rechthebbenden niet de maatschappelijke dienstverlening krijgen waarop ze recht hebben. Ze bevinden zich bijgevolg, in één of meerdere periodes van hun leven, in een situatie van onderbescherming.

Dit betekent dat ze recht hebben op maatschappelijke dienstverlening, maar dat ze die vanwege informatieve, administratieve, situationele, gevoelsmatige... redenen niet ontvangen. Eenpersoonshuishoudens, personen in meer landelijke gebieden, zelfstandigen en lager opgeleiden lopen een hoger risico op onderbescherming.

ENKELE CIJFERS UIT DE BEVRAGING

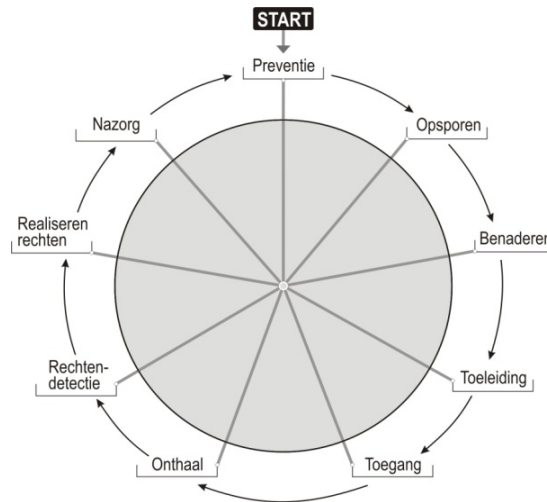
- 29 van de 30 gezinnen hebben al minstens één keer contact gehad met het OCMW.
- 14 van de 30 gezinnen hebben al minstens één keer contact gehad met het CAW.
- 27 van de 30 gezinnen zeggen hun rechten niet voldoende te kennen, er te weinig gebruik van te maken en dus in 'onderbescherming' te leven.
- 24 gezinnen geven aan reeds botsingen te hebben gehad met maatschappelijke instanties.



We gingen op voorhand uit van de premisse dat veel gezinnen hun weg niet vinden binnen de hulpverlening en gingen dus expliciet op zoek naar gezinnen die weinig of geen hulpverleningsnetwerk rond zich hebben. We hebben deze gezinnen niet gevonden. De meeste gezinnen uit de bevraging hadden op één of andere manier wel contact met één of meerdere hulpverleningsorganisaties. Ze voelen zich wel vaak niet geholpen.

WAT ZEGGEN DE GEZINNEN OVER MAATSCHAPPELIJKE DIENST-VERLENING?

Voor het structureren van de getuigenissen van de gezinnen rond maatschappelijke dienstverlening maken we gebruik van de rechtencirkel. "De rechtencirkel is een visuele voorstelling die de verschillende fasen in het proactief handelen belicht, bekeken vanuit het perspectief van de hulpverlenende organisatie." Hieronder maakten we de oefening omgekeerd, nl. vanuit het standpunt van de cliënt van de hulpverlening.



PREVENTIE

Over preventie zeggen de gezinnen zelf niet zoveel. We hebben één getuigenis gevonden van iemand die stelt dat er terug huishoudkunde zou moeten gegeven worden op school.

"Er zou iets moeten komen dat ge toch huishoudkunde krijgt op school. Ik zou liever hebben dat ze dat terug geven in 't school. Wie kan er nog een was-etiket lezen als ze van 't school komen? Of soep maken. Dat is toch wel 't minste. En een rekeningoverschrijving, wie kan dat nog invullen aan 18 jaar? 't School gaat er van uit dat ze dat allemaal kunnen."

OPSPOREN - JE RECHTEN KENNEN

Nood aan informele netwerken:

Proactieve dienstverlening blijft niet beperkt tot professionele hulpverlening. Naast een toegankelijke en kwalitatieve hulp- en dienstverlening is er nood aan informele netwerken rondom mensen die de brug naar andere (professionele) organisaties kunnen slaan. Brugfiguren, ervaringsdeskundigen, vrijwilligers, maar ook wijkagenten, postbodes en cafébazen kunnen een rol spelen. Veel gezinnen geven aan via hun sociale contacten (vaak in ontmoetingsplaatsen zoals de sociale kruidenier, den Durpel en Zigzag) meer te weten te komen over hun rechten. Ook familie en vrienden zijn een bron van informatie. Daarnaast zijn er heel wat mensen die via internet op zoek gaan naar informatie.

"Ik kan met mijn vragen terecht bij mijn sociale contacten en in den Durpel, de Springplank en Zigzag. Ontmoeting is voor mij erg belangrijk!"



"Ik ben eigenaar van mijn woning en mijn dak lekt. Gelukkig ben ik via de werking van de werkgroep wonen van Samenlevingsopbouw te weten gekomen dat je bij Interwaas goedkope leningen kan krijgen. Interwaas regelt hiervoor alles. Dat doet wel deugd. Ik moet hier nu wel gedurende 5 jaar 100 euro voor afbetalen. Hopelijk lukt me dat."

"Want ik denk dat ik nog van niet veel rechten weet soms. Maar ik hoor het wel, ik heb ook veel van horen zeggen. Van mijn vriendin die is daar goed in. Die heeft dat ook gezegd van die matras. En van die meubelen en dat meisje is nog maar 22 jaar. Echt waar, die weet veel!"

"Dus we gingen dan uit elkaar en ik ben parttime blijven werken. En niemand heeft gezegd dat je je rechten moet aanvragen om je volledige dop te krijgen als er iets gebeurt. Dus ik werd zelf ziek en dan sta je daar met 600 euro van de vakbond. Dan was het echt heel moeilijk."

Internet als bron van kennis over 'rechten'

Ook internet is een bron van informatie om meer over rechten en plichten te weten te komen.

"Nee, die rechten veranderen zo constant en er komen zo veel nieuwe dingen bij, en alles verandert constant, en iedere dag leer ik precies nog iets bij. En ik kan heel veel terugvinden op 't internet."

"Nee. Tegenwoordig zoek ik de meeste vragen op via het internet."

Van kennen van rechten naar gebruik maken van rechten

Mensen geven aan zoveel mogelijk gebruik te willen maken van hun rechten. Toch missen ze soms de kennis of de energie om zaken in orde te brengen.

*"En waarom maak je geen gebruik van je rechten?
Omdat ge daar echt veel energie moet instoppen en die heb ik niet meer."*

*"En de rechten die ge wel kent, maakt ge daar dan gebruik van?
De dingen die ik gekregen heb van 't OCMW zoals die kanspas, wat was dat toen allemaal.
Ik moet al eens denken. Die vuilzakken die ik gratis kreeg. Ah, bij de ziekenbond heb ik ook een verlaagd tarief dus ... Ja, ik wist niet dat ik daar ook recht op had."*

BENADEREN EN TOELEIDING

Belang van Geïntegreerde basisvoorzieningen.

Dit zijn lokale ankerplaatsen met een geïntegreerd aanbod van ontmoeting, vrije tijd, vorming, hulpverlening en belangenbehartiging. Voorbeelden zijn: de Springplank, het inloopcentrum Den Durpel, Zigzag, LETS en de oudergroep van de Keerkring. Gezinnen geven aan dat deze ontmoetingsplaatsen voor hen cruciaal zijn om toegeleid te worden naar de juiste hulpverlening. Binnen deze ontmoetingsplaatsen leren ze veel over hun rechten van bezoekers en begeleiders.

"Ja, maar dat is heel moeilijk, voor die weg te vinden eigenlijk. En B. uit de Springplank kan niet alles weten, ze weet veel, maar niet alles."

"Nu ik naar de moedergroep ga en naar den Durpel, heb ik het leren aanvaarden, maar ervoor, schrik. Als er iemand kwam aan de deur van de hulpverleners, sloeg ik de deur gewoon dicht. Maar ik begin het stiltejes aan te accepteren."

"Met vragen ga ik naar mijn partner, ik heb veel steun van hem. Hij is bekommerd om mij, om mijn gezin, van hem krijg ik liefde, warmte, ondanks dat hij het zelf zwaar en moeilijk heeft. Bij Den Durpel, Welzijnsschakels, Samenlevingsopbouw kan ik ook terecht."

*"Als er nu een probleem is ga ik eerst naar Den Durpel om te vragen of ze mij daar kunnen helpen. Zo niet, dan ga ik gewoon zelf naar het OCMW.
Maar toch liever eerst Den Durpel? Waarom liever eerst Den Durpel?
M. kent mijn situatie, en ik vind dat wel gemakkelijk
Maar je hebt toch ook een vast maatschappelijk werken bij het OCMW, die kennen je situatie toch ook, wat is het verschil?
Vroeger was dat mijn naamgenoot maar die is dan hogerop gegaan en ... Ik moet eerst het vertrouwen winnen."*



Via een professioneel netwerk aan info komen

Daarnaast is bestaande professionele hulpverlening voor gezinnen ook vaak een opstap naar andere vormen van hulpverlening

“Heb jij een plek waar jij terecht kan met jouw vragen?”

Ja, bij K. eigenlijk van bzw. Dat is eigenlijk de persoon om heel mijn boekentas op te zwieren.”

“NEEN, OCMW bv benoemt ze niet bij de mensen, dat heb ikzelf ervaren. Ze weten perfect welke rechten je hebt, maar ze zetten je niet op weg. M. van de VDAB deed dat wel. Door het probleem met vrijstelling werd mijn dop ingehouden. De vakbond mag dat niet, ze hebben dat recht niet; Ze wilden niet luisteren. Als ik nog vragen heb over rechten, dan ga ik naar de Rechtenverkenner, dat heb ik nu geleerd.”

“Ja, het CAW wel, ze hebben wel tijd genomen, dat wel, zij wisten al van de begeleiders van mijn zoon wat er aan de hand was en dan hebben ze me wel geholpen gehad voor CGG en huishoudhulp.”

“Als ik vragen heb, ga ik naar T (straathoekwerk): voor vragen over papieren ...”

“OCMW – gele kaart voor medische hulp

VLOS – voedsel elke week en elke maand kleren, schoenen, kleine huishoudzaken, ...

CAW – helpt me met het betalen van de facturen, om alles goed te begrijpen.

E. – Vluchtelingenwerkster – als we vragen hebben.”

“Als ik vragen heb over opvoeding, stel ik die aan Kind en gezin of S. van de Keerkring. Ik heb niet zoveel ondersteuning nodig. We trekken ons plan.”

45

Nood aan een duwtje in de rug

Gezinnen geven ook aan soms nood te hebben aan een duwtje in de rug om de stap naar hulp te zetten.

“Ik heb soms een duwtje in de rug nodig om in gang te schieten. Zo heeft N. van Samenlevingsopbouw me geholpen om naar Interwaas te gaan. Ik schuif zaken vaak teveel op de lange baan.”

“Wij moeten dat zelf uitzoeken. M. van den Durpel, die pakt dan zelf de touwtjes in handen en die belt dan zelf of zo. Die zegt niet van je moet naar die of die bellen. Die belt ineens zelf. En die krijgt meer gedaan of wij zelf. Die zegt haar naam.”

Organisaties zouden naar de mensen moeten toegaan

Velen zijn voorstander van het feit dat de hulpverlener op zoek gaat naar gezinnen in problemen i.p.v. te wachten tot mensen tot bij hen komen.

“Als iemand kwam aankloppen om hulp om een huis te zoeken, die persoon had nu wel een grote mond en daarom wilden ze haar niet helpen. Maar er zijn zoveel mensen die hun huur niet kunnen betalen en die daardoor in de problemen komen. Maar ze wachten altijd totdat het te laat is. Op dat punt moeten ze dan vroeger ingrijpen. Ze zouden naar de mensen moeten toegaan.”

TOEGANG TOT HULPVERLENING - DREMPELS

Mensen ervaren heel wat drempels voor ze uiteindelijk de stap naar hulpverlening durven zetten. Vaak hebben ze het over schaamte en die eerste, moeilijke stap zetten.

De schaamte voorbij

“Ik vind het sowieso moeilijk om de stap naar instanties te zetten, je hebt soms het gevoel dat ge aan het schoeien zijt, ge moet uwen trots echt opzij zetten!”

“Ja, want ik heb dat altijd lang uitgesteld. Omdat ik snel bang ben om ergens voor de eerste keer naartoe te gaan. Of iemand voor de eerste keer te leren kennen. Niemand in de straat weet van mijn situatie.”



“Nee. Ik ben ene die dat niet durft zeggen. Een beetje zo beschaamd enz., precies of gij gaat bedelen, en die bekijken u zo, dan doe ik liever afstand. Want sommige mensen als ge dat allemaal zegt, die geloven u niet, of ik weet dat niet, die bekijken u. Dan vraag ik dat liever niet.”

Eerste stap, moeilijke stap

“Vroeger vond ik het erg moeilijk om de stap voor hulp te zetten, nu minder, ik was vroeger kleiner en banger en daarom durfde ik de stap niet te zetten, ik zat in mijn cocon.”

“Nee, daar heb ik geen probleem mee. Ik vraag dat gewoon en ik ga naar het CAW, die sturen u dan wel verder?”

“De eerste stap is moeilijk. En sommige mensen vinden heel goed hun weg. Dat zijn dan de ancients. In de Springplank merkt ge ook dat er ancients tussen zitten, maar daar kunt ge veel aan vragen, want die weten veel meer dan in veel instanties zelf. De eerste stap is moeilijk, maar blijven gaan is ook moeilijk. ‘t Is niet alleen die eerste stap.”

“En wat moest je dan precies aanvaarden?”

Hulp van buiten uit. Omdat ik eigenlijk alles altijd zelf heb moeten doen. De hulp kwam alle keren op de verkeerde momenten, wanneer je hulp vroeg, kreeg je geen hulp. En als je het niet meer nodig had, stonden ze allemaal aan je deur.”

“Het moeilijke was de eerste stap, nu kan het echt niet meer verder. Nu moet ik. Ik kan niet meer anders.”

“Ja, dat was moeilijk, ik ben altijd zelfstandig geweest en heb altijd mijn plan getrokken. Allé, alles deed ik uit mijn eigen, zo ben ik ook opgevoed. In één keer kan je niets meer. Je moet je zelfstandigheid een stuk opgeven, terwijl ik altijd zelfstandig ben geweest. Ik denk dat dat het zwaarste is voor de mensen: je zelfstandigheid opgeven. Zoals iemand die altijd heeft kunnen lopen en dan verlamd geraakt en plots afhankelijk wordt van anderen.”

46

ONTHAAL

Nood aan een eerste warm onthaal/contact

Gezinnen geven aan dat het eerste contact binnen de hulpverlening erg cruciaal is en dat het daar vaak al fout gaat.

“Dat ze eerst die niet wegsturen die aan ‘t onthaal komen... Want daar kan ik genoeg voorbeelden van geven. Dat ze dan zeggen dat het een intakegesprek is, het eerste gesprek, maar ze zeggen dat niet. Mensen die nooit bij ‘t OCMW in aanmerking zijn gekomen, die moeten echt al hun moed en miserie bij mekaar schrapen voor naar daar te gaan, en dan komen ze op ‘t eerste gesprek, en dan wordt er geluisterd, wordt er gezegd van dat en dat en dat is er nog tekort, en dan moogt ge weer vertrekken. Die mensen hebben niet ‘t gevoel dat ze geholpen worden. In plaats van te zeggen dit is het eerste gesprek, we gaan overleggen hoe we ‘t beste kunnen helpen. Nee, dan staat ge daar. En als ge zelf niet terug contact opneemt, dan hoort ge er ook niets meer van.”

“Ja, maar ik heb het al gehad! Nieuwjaar, Kerstvakantie voor de deur, met 3 kinderen zitten, geen water, geen elektriciteit en geen verwarming hebben en bij het OCMW gaan kloppen. Zeg, kunnen jullie mij helpen? Het is straks kerstavond. Ik heb geen elektriciteit, ... Sorry, maar u zit in schuldbemiddeling en wij kunnen u niet helpen. En naast mij komt er één toe en die ziet dan wel bruin met een kapke en die gaat daar op tafel kloppen en 2 minuten daarna is hun budgetkaart opgeladen. Die krijgen het wel gedaan.”

Nood aan meer kennis over rechten bij hulpverleners/cliënten

Daarnaast belichten ze de nood dat hulpverleners enerzijds de sociale kaart goed moeten kennen.

“Maar in de vakbond dat is hopeloos van daar iets aan te vragen. Die weten altijd van toeten of blazen. Ze weten altijd veel te zeggen, maar als ge inlichtingen vraagt, dan komen ze uit de lucht vallen en wordt ge doorgestuurd naar van alles en nog wat. Dat vind ik heel erg, ik vind dat de vakbond, vooral als ‘t over werk gaat en vakantie enz., dat de vakbond daar toch goed van op de hoogte zou moeten zijn, dat is een tegenvaller.”



“Ja, bij B. (Springplank) kan ik meestal wel terecht, die weet wel waar ik moet zijn met mijn vragen. En ‘t CAW die weet dat ook wel ongeveer. Als ik zelf het zicht niet meer heb eigenlijk. Maar dat is veel verergerd de laatste jaren. Een jaar of tien geleden kon ik perfect zelf mijn weg vinden in alles. Ik vind dat dat verergerd, de jungle is precies groter geworden.”

Nood aan meer kennis over armoede bij hulpverleners – missing link

Anderzijds moeten ze ook voldoende kennis hebben over armoede. De missing link wordt weliswaar niet met die woorden genoemd, maar dat is wel wat gezinnen aangeven.

“Ja, direct argwanend en denken ze dat ik mijn voordeel aan ‘t zoeken ben. Maar natuurlijk ben ik mijn voordeel aan ‘t zoeken. Dat is overleven. Dat is geen leven, dat is overleven.”

“Ze moeten meer rekening houden, ze schetsen het beeld verkeerd van mensen in armoede, daar zou iets aan moeten veranderen, dat ze dat beeld niet meer zo verkeerd schetsen.”

“Awel, van in ‘t begin van ‘t gesprek, van die kinderarmoede dat ze dat nu eigenlijk uitgevonden, om te zeggen die oudere mensen ‘t is hun eigen schuld dat ze in armoede zitten. Die ene, dat Brussels parlements lid die een keer een maand heeft geprobeerd om toe te komen met een leefloon, de eerste opmerking die ze maakte was, ik verschoot dat dat allemaal normale mensen waren. Dat had ze niet verwacht eigenlijk. Die dacht dat dat allemaal marginaal waren eigenlijk. Dat woord marginaal hebben ze afgeschaft, maar eigenlijk dat omschreef heel goed de situatie, ge zit altijd met een grens waar ge over moet. Want ‘t minst dat er gebeurt gaat ge over uw grens. Wordt ge ziek, dan gaat ge over uw grens, want dan zakt uw inkomen en al, en dan zakt ge in de armoede weg. Ook al bewaakt gij uw grens, en probeert gij een schoon leven op te bouwen, er kan zoveel gebeuren dat ge naar beneden wordt getrokken, dat ge uit die marge valt eigenlijk. Maar marginaal dat woord wordt meer gebruikt voor druggebruikers en alcoholiekers, dat is ook een klassement dat ze maken. Ik geef dat eerlijk toe, een verslaving is een eerste stap naar armoede. Maar ‘t is niet de enige stap. Maar ze denken dat iedereen aan den drank is. ‘k Heb dat met B. van de Springplank nog gehad, dat we naar een school gingen voor een presentatie, en dat ze naar mij kwamen met een doos chocolaatjes, normaal gezien geven we een fles wijn, maar in uw geval hebben we gekozen voor chocolaatjes. Ik dacht wat bedoelt die daar nu mee? En B. teken doen van reageert daar niet op. Maar eigenlijk wou ik zeggen ik ben niet aan de drank. Dat beeld zit er in hoe goed dat de mensen het ook bedoelen, en als ze dan in aanraking komen met mensen in armoede, met fluwelen handschoentjes. Dat voelt ge, dat ze extra voorzichtig zijn, en betuttelend, en dat is er al over dan eigenlijk. Ik kan daar wel afstand van houden. Een beetje de humor van inzien. Maar eigenlijk ...”

“En meer begrip vind ik, want ik vind dat er héél goeie tussen zitten, maar ik vind ook dat er héél vaak op je neerkijken. Dat je dat gewoon duidelijk kan zien aan hun doen en dat ze neerkijken op jou. En dat is omdat ze niet weten hoe je verhaal precies in elkaar zit. Maar toch wijzen ze allemaal met de vinger.”

“Het grootste tekort is communicatie en inlevingsvermogen. De stap zetten is moeilijk, dat komt door de eerste ervaring. Het heeft bij mij heel lang geduurd om een stap te zetten. Het is niet uw fout. Je wordt soms bekeken alsof je niks bent, er is geen begrip, alsof je dat zelf gezocht hebt. Er werd zeer neerbuigend met mij omgegaan, ik ervaaarde geen begrip, ik kreeg het gevoel dat men vond dat ik het zelf gezocht had, ik was een volwassen vrouw en ik werd behandeld als een klein kind. Ik moest wenen. Die drempel daar heb ik nu nog steeds tijd voor nodig. Voordien kende ik de diensten niet. Door in problemen te komen, leer je de diensten kennen.”

De juiste vraag stellen

Ze benadrukken verder ook hoe cruciaal het is dat ze de juiste vraag stellen aan de juiste dienst.

“Ik zeg het, er zijn zoveel dingen waar ge recht op kunt hebben, maar het OCMW, dat zijn gunsten, en dan moet je dat vragen. Die gaan nooit een volledig overzicht geven, omdat de mensen dan dingen gaan eisen dat ze verschillende dingen krijgen.”

“Daarom dat ik overgeschakeld ben op professionele begeleiding voor de kinderen. Want het jeugdbeschermingscomité wou wel een begeleiding aanbieden dat er een keer per maand iemand een gesprek kwam doen, maar dat was met een wachtlijst van meer dan een jaar, dat is geen begeleiding. En daarom dat ik nu gezegd heb, dan ga ik zelf naar de logopedie en



via de logopedie verder stappen ondernemen. En nu dat ik die resultaten heb, ga ik daarmee naar 't CLB en kan het CLB helpen naar andere oplossingen voor dat te doen. Weer zoiets, zelf vragen naar de oplossing die ik al gekozen heb eigenlijk. Want ik denk dat S. best gaat zijn met een jaar buitengewoon onderwijs, maar 't CLB moet dat beslissen, dus ik moet dat in een pakketje gieten, dat ze dat zelf ook zien dat dat de beste oplossing is. Maar ik ben daar slim genoeg voor, maar hoeveel mensen zijn er die dat niet kunnen, die vallen wel allemaal uit de boot heel de tijd. Dat zijn er allemaal die niet kunnen zwemmen die ze heel de tijd in 't water gooien. En dat is één van mijn motivaties om mee te doen aan die werkgroepen en al, voor iedere mens zijn er 100 andere die hun plan niet kunnen trekken."

"Nee, ik denk niet dat ik mijn rechten ken en ik maak er dan wellicht ook te weinig gebruik van. Hoe kan je dat allemaal weten en ik heb de indruk dat het OCMW het je niet zelf zegt als je de vraag niet stelt. Dat je niet teveel mag kosten en dat ze het je daarom niet zeggen, zo voelt het. Als je dan vragen stelt, omdat je hier of daar gehoord hebt dat iets kan (bijvoorbeeld financiële ondersteuning voor mijn sportclublidgeld of extra eten) krijg je als antwoord: nee, dat kan niet. Achteraf hoor je dan soms van anderen dat zij dat wel krijgen. Dat voelt als onrecht en soms denk je dan: "Godverdomme ge moet dat toch niet uit uwen eigen zak betalen.""

"Op het OCMW vroegen ze eerder wat je komt doen, daar moet je het eigenlijk zelf zeggen. Ze gaan je niet zeggen als je het niet breed hebt dat je om een voedselpakket kan gaan."

Nood aan juiste doorverwijzing – van het kastje naar de muur gestuurd worden

Anders krijgen ze te maken met doorverwijzingen en worden ze van de kast naar de muur gestuurd.

"Negatieve ervaringen hebben vooral te maken met van het kastje naar de muur sturen en met de houding van de hulpverleners."

"Werk: Momenteel heb ik nog steeds geen vrijstelling voor mijn opleiding. Daar heb ik problemen mee. Ik heb nog steeds geen bericht gekregen dat het nu wel in orde is. Het is een getouwtrek tussen de RVA en de vakbond; Mijn consulent heeft toen gebeld. De school heeft al tot 4 x toe het contract opgestuurd. Maar dan is dit nog niet goed. Twee maand geleden was het nog niet in orde en volgend jaar moet ik weer met hetzelfde starten. Ik ben bang dat ik alles zal moeten terugbetalen."

"Ik ga eerst op internet zoeken waar ik terecht kan, als ik daar niet wijs uit geraak, ga ik naar die bevoegde instanties zelf. En dan ga ik daar mijn dingen vragen. Als ik niet van het kaske naar de muur gestuurd wordt. En zeker het OCMW. En het stadhuis, dat is ook nog zo'n dienst waarbij je van het kaske naar de muur gestuurd wordt."

"Ja, daar heb ik een hekel aan. Dat zal niet gauw botsen met mij, maar als ze zeggen: "Ja, maar wij kunnen niks doen, je moet dat daar gaan vragen". Dan ga je dat daar gaan vragen en moet je terug naar het OCMW en van het OCMW word je dan weer naar daar gestuurd. "Ga eens langs in de woonwinkel, ga eens langs in de juridische dienst, en... uiteindelijk komt er niks van."

"Zij altijd, ik ben 5, 6 keer, ik weet niet hoeveel keer daar geweest en ik moest alles in orde brengen met papieren. Altijd moest ik daar en daar en daar naartoe. Zoveel dingen te doen, zoveel moeite doen en toch niks krijgen. Ja, ik heb ook niet zoveel tijd voor de afspraken, ik ga niet naar daar voor het plezier. Voor mij was het een slechte ervaring."

Wachten, wachten, wachten

De lange wachtlijsten worden ook door verschillende gezinnen aangehaald.

"Ik heb een tijdje thuisbegeleiding gekregen (Mozaïek) en daar had ik veel aan. Ik kon dan regelmatig mijn klapke doen. Dat is echter gestopt en men verwees me door naar het CAW. Toen ik belde naar het CAW bleek er daar een wachtlijst te zijn van 8 à 9 maanden. Hoe moet ik dat overbruggen?"

"Ik was ook blij dat ik ging gaan werken in januari, maar 't heeft twee maand geduurd eer mijn geld in orde was, omdat er stukken van de RVA moesten komen. Dus ik heb uiteindelijk leefloon moeten aanvragen voor die twee maanden. Dus mijn stap vooruit waren dan eigenlijk twee



stappen achteruit. Dat is dan moeilijk omdat ge dan uiteindelijk dan toch dat leefloon moet aanvragen. En ze proberen dat eerst af te ketsen, dat duurt nog wel een week of drie voor dat dat in orde is, is dat wel de moeite voor aan te vragen. 'k Zeg 'k wil dat toch niet riskeren dat dat geld niet in orde is, en is dat toch aangevraagd geweest, en 't heeft nog twee weken geduurd voor mijn geld in orde was. Dus 't was niet verloren dat ik dat gevraagd heb, maar ze proberen wel altijd nog, ook al hebt geen inkomen, kunt ge niet nog efkes wachten, nee eigenlijk niet."

"Ze beloven om familiehelp op te starten en het gebeurt ook maar niet. Ja, er zit een wachtlijst tussen. Dat weet je zelf ook, maar het is ambetant ondertussen."

RECHTENDETECTIE / BEGELEIDING

Een goede band – een noodzaak

Eens gezinnen aan hulpverlening starten, benadrukken ze dat een goede band met de hulpverlener cruciaal is.

"Positieve ervaringen hebben te maken met het krijgen van kansen, als de hulpverlener erin gelooft, dat hij/zij me kan helpen en we samen stappen vooruit zetten."

"Die hadden mij dat niet moeten geven? Echt waar, die P. van het OCMW is prachtig? Die moesten mij dat niet geven en zeker niet als ik hier terug zat? Die mensen hebben mij echt wel geholpen anders zat ik hier wel schoon."

"Y. van de woonwinkel, die is prachtig. Dat is een bloemeke, dat meen ik echt. Als alles in orde is, dan ga ik haar een bloemeke geven. Die heeft mij al geholpen en gesteund. Die rijdt met mij met de fiets naar de huisvestingsmaatschappij. Die heeft al veel voor mij gedaan, hoor, echt waar."

"Zeer goed. Bij de VDAB heeft mijn assistente echt veel geholpen in het zoeken van werk en het ging niet zo goed, maar ze is blijven helpen tot ik wep+ kreeg! Ik ben daar blij mee. Ik ben er tevreden over."

en hopelijk een antwoord op je vraag krijgen

Een ergernis waar verschillende gezinnen mee komen is dat ze geen antwoord op hun vraag krijgen of een ander aanbod krijgen dan waar ze een vraag rond stellen.

"Ik kreeg die brief van 't OCWM en ik dacht eindelijk, ze hebben iets beslist, wat het was mij eender, als ze maar iets beslist hadden of ze mij gingen helpen of niet. En ik deed die brief open, en er lagen kaarten voor Sint in de Piste aan 't onthaal, ik mocht ze gaan halen. Ik was daar niet alleen heel kwaad over, ik was daar kotsmisselijk van. Ik heb moeten overgeven. Ik was daar zo door gechoqueerd, dat heeft mij heel diep geraakt op dat moment. Dat vond ik heel moeilijk eigenlijk. Ik weet niet hoe dat met andere mensen is, maar als ik echt in de miserie zit en ik heb geen eten heb ik echt geen zin om daar in de Sint in Piste daar te zitten, en te wachten op een potteke met chocola dat ge krijgt als ge buiten gaat, want daar komt het op neer eigenlijk. Die show interesseert mij niet, de kinderen gaan 10 minuten afgeleid zijn, en ze gaan daar van alles zien dat ze willen kopen, en dan heb ik dat geld ook niet. Want dat stopt niet met die ticketjes. Alle uitstappen stoppen niet met de ticketjes, er zijn nog veel andere kosten aan verbonden."

"Ja, ofwel willen ze het niet letterlijk nemen wat ge zegt. Ofwel was dat een tijdelijke aanbieding die goed stond, dat ze aan iedereen mochten geven. Ik vind dat heel goed dat ze gratis dingen uitdelen, maar dan moeten ze zien in welke context dat ze dat geven. Toen K. zonder werk was, ben ik ook nog geweest voor hem gaan kijken voor leefloon en dergelijke, voor dat in orde te krijgen, en ben ik ook buiten gegaan met twee gratis kaartjes voor Celine Dion. Allemaal fantastisch, maar op dat moment is dat niet wat ge nodig hebt."

"En dan ga je naar het CAW, daar ben ik ook allemaal al geweest. En daar krijg je dan te horen, ja, ja, wij kunnen u niet veel helpen, want u bent van de wet al even goed op de hoogte als wij het zijn. Ja, dat is waar. Door alle miserie die wij al allemaal meegemaakt hebben, ben ik al redelijk goed op de hoogte van de wetten wat kan en wat niet kan."



Botsingen met maatschappelijke instanties

Dat brengt frustratie met zich mee en veel gezinnen geven toe dat ze al wel botsingen met maatschappelijke instanties hebben gehad.

"Ik heb vroeger ook veel gebotst met mensen omdat ik ze niet begreep. Ik ben altijd eerst aanvallend terwijl ik dan hoor dat de mensen mij eigenlijk willen helpen. Zoals met die K. van het Comité ook, ja maar zei ze wij zijn hier wel om voor u en het kind te spreken en niet voor hem af te pakken want daar was ik eerst bang voor. Want ik heb die madam dan zo aan de lijn gehad want die was echt bezorgd en dan vond ik dat wel tof. Nu was dat wel anders, zo. Ik denk altijd dat iedereen mij gaat aanvallen."

"Botsen is 't juiste woord eigenlijk niet. Bij 't OCMW heb ik veel gebotst. In mijn leven eigenlijk, in verschillende OCMW's."

"Maar ik denk dat mensen die hulpeloos overkomen, soms ook wel meer gedaan krijgen. Ik krijg vlugger tegenwind, omdat ze mij rapper in vraag stellen, omdat ik hun ook in vraag stel, ze merken dat wel, dus ik kan dat wel begrijpen dat ik soms die reactie opwek van ... wat is haar motivatie eigenlijk, wat zit erachter en mensen die hulpeloos overkomen die krijgen dan veel meer gedaan, die proberen dan meer morele chantage te plegen door te zeggen hoe slecht ze hun voelen, hoe depressief ze zijn, dat ze 't echt niet zien zitten. Ik kan daar niet goed tegen, tegen zulke mensen, daarom ik zou geen goede hulpverlener zijn, want ik zou die een schop onder hun gat geven en zeggen doe eens zelf wat moeite."

"Ik heb ook al met bepaalde instanties gebeld en soms al eens voortgegaan met knallende deuren omdat ik ze zo ook wel wil zeggen waar het op staat. Als ik echt zo kwaad ben. Dan kan ik soms wel... Ik heb dat die keer bij het OCMW ook gehad. Het is misschien lelijk dat ik het zeg. Maar dan heb ik ook gezegd van: De allochtonen liggen bovenaan en dan kreeg ik ook een verwijt en hebben ze mij de deur verwezen en dan heb ik mij ook eens laten gaan. Omdat ik zeg: Wij zitten hier te wachten in de wachtzaal, wij zien dat ook. Ik zeg sorry. Je zou beter uw eigen volk eerst wat helpen in plaats van eerst een ander te helpen. Eerst wij en dan de rest. En dan zeggen ze dat je een racist bent. Dus dat OCMW heeft het voor mij dik verkorven."

"Met de hulpverleners die ik nu heb: goed. Want in het verleden is dat minder geweest. Ik heb zo een dienst buitengezet, letterlijk en figuurlijk. Die kwamen voor te babbelen als gezinsproject Waasland van Beveren. Dan waren mijn kinderen echt allemaal nog heel klein. Mijne oudste was maar een jaar of 7. Maar dan had ik al zowat problemen met mijn tweede. Zij was een jaar of 3. Die hebben dan een beetje met ons gebabbeld, hoe dat we dat moeten aanpakken en wat er verkeerd ging. Dus de jongste kwam thuis en ze kwam met van die Dublo popkes. Ik had zoiets van: "Ze gaat de hele tijd met haar popkes spelen." Maar ze zeiden: "Ja maar de kinderen moeten er ook bij zijn" Maar voor een kind van 6-7, en dan nog één van 3 en dan nog een heel kleintje. En die van 3 zei: "foert, ik doe niet mee." Dus wat doet die? Die zet haar recht: Ah, gij wilt niet meespelen juffrouwken? Tegen een kind van 3 jaar, ik had zoiets van: "Alé". Voor zo'n organisatie zou je normaal toch beter moeten weten. En zo zei die ineens: "Awel, gij werkt niet mee? 't Is goed, dan ga ik naar de jeugdrechtbank en dan komen ze jullie hier buiten halen met de politie en dan laat ik jullie allemaal één voor één plaatsen."

"Je weet dat het toch niet gaat. Ja, die frustraties komen soms wel eens boven. Met de deurwaarder. In ons geval. Met de kosten. Sowieso als die deurwaarder je klein maakt, op gebied van kosten. Je kunt daar niet over. Uiteindelijk beseft hij toch dat hij gewonnen heeft. Het OCMW weet dat ook. Je kunt zo veel op tafel kloppen als je wilt, maar ... als de kraan niet open gaat, dan draait ze dicht. Dus ... Je kunt je geen baas maken en zeggen ze kunnen allemaal het bos in."

"Met mijn vriendin heb ik wel problemen gehad. Met haar leeftijd. Dan heb ik wel een botsing gehad met de instanties. Ze hebben me bijna in den bak gezet. Maar ze hebben het niet gedaan. Dat was ook een stressy periode! Zij zou geplaatst worden in een instelling voor jonge mama's en ik zou in den bak gemogen hebben. Maar ze hebben het niet gedaan. Ik had mijnen dop, alles was stabiel, ik had mijn appartement. Ze kwamen tot de conclusie dat ze bij mij beter zat dan hier. Door die conclusie werd het goedgekeurd. Normaal mag het niet, het is zelfs verboden."

"Gelijk die moment, ben je ook die mensen aan het uitschijten geweest. Je staat er niet stil bij. Je denkt die pakt mijn kind af. Je ziet dat die moment."



Tijd

Mensen geven ook aan dat tijd belangrijk is in een hulpverleningsrelatie.

“Het grootste tekort is dat er nood is aan meer professionele hulpverleners die tijd hebben om te luisteren en samen met jou op weg gaan.”

“Hulpverleners hebben duidelijk te weinig tijd, maar ik kan er begrip voor opbrengen, er zijn immers zoveel hulpbehoevenden.”

“Wat mijn relatie met hulpverleners betreft, heb ik vaak het gevoel ... als hun papieren maar in orde zijn. Er is zo weinig tijd om echt te luisteren.”

Doorzettingsvermogen is nodig om rechten waar te maken

en dat je voldoende doorzettingsvermogen moet hebben om je rechten uiteindelijk waar te kunnen maken.

“Op een maand en half ben ik de eerste van de lijst, gewoon door ervoor te blijven gaan en dat deed ik vroeger niet. Mijn moeder moest vroeger mijn handje altijd vastpakken. Die pakte vroeger mijn hand en dan zei ze: ‘Kom, we gaan u inschrijven op de dop’. En nu, ik ben blijven gaan.”

“Op dat punt ben ik dan wel assertiever geworden tegenover instanties. Daarom zoek ik ook zo hard naar wat mijn rechten en plichten zijn, omdat dat zo belangrijk is voor mij, omdat ik dat nooit meer wil meemaken dat ik zo hard voor schut wordt gezet. Dat is nog gebeurd, zoals met ‘t ABVV dat ze zeiden dat ik maar recht had op deeltijds stempelgeld, ook al had ik heel mijn leven voltijds gewerkt, ik werkte één maand parttime, en dan zetten ze me op deeltijds stempelgeld, dan ben ik zelf binnen gestapt bij de RVA. Ik durf wel instanties in vraag stellen.”

51

Een andere hulpverlener ... van vooraf aan beginnen

Te vaak wisselen van hulpverlener brengt eveneens boosheid met zich mee.

“En zo rap als het kan gaan, zei ik: ‘Daar is het gat van den timmerman, ge zijt langs daar binnengekomen, en ge kunt langs daar terug buitengaan.’ En dan ben ik naar de jeugdrechtbank moeten gaan. ‘t Was een beetje in het verkeerde keelgat geschoten. Maar ondertussen had ik van dezelfde organisatie 10 verschillende mensen gehad op nog geen jaar tijd. Ik had een hele goeie, 2 weken later: ‘Ja, ze gaat in zwangerschapsverlof, ze mag niet meer werken.’ Ik krijg dan een andere, 3 weken later terug een andere. Ik dacht van: Dat kan ik nu niet meer. Ik haat dat dus, altijd die veranderingen van begeleiders. Je moet elke keer jouw verhaal opnieuw doen.”

Niet aan ‘de regels’ voldoen – onduidelijkheid voor de cliënt

Ook bestaan er veel onduidelijkheden over ‘regels’ die bepalen dat ze net buiten een bepaald recht vallen.

“Nee, ze luisteren wel. En ze schrijven wel het één en het ander op, ze doen hun job wel goed. Maar die moeten dat ook voorleggen, die mensen, ik weet dat wel. Dat komt voor de raad en de raad beslist. Want ik heb zelfs eens naar het OCMW geweest toen L. (mijn dochter) nog heel klein was. En dan waren wij uit elkaar en die had al 3-4 maand geen onderhoudsgeld betaald. Dus ik dacht, ik ga naar het OCMW, omdat ze mij gezegd hadden het OCMW betaalt ook onderhoudsgeld uit. Ik ben daar dan ook voor gegaan en dan mogen die jou niet helpen. Dat geef geen motivatie niet meer. En mijn motivatie heeft soms al heel diep gezeten. Maar je moet, je kan niet anders. Ik kan mij laten hangen ook, maar ik vertik het.”

“Ik heb daar nooit geen hulp gekregen. Ik ben twee keer naar het OCMW gegaan, ik heb daar nooit hulp gekregen. Omdat ze uiteindelijk altijd zeiden: ‘jij werkt en hebt een loon’. Maar ‘t was godverdomme soms zo moeilijk.”

“Voor sommige mensen doen ze dat wel. Het OCMW werkt raar. Ze helpen niet altijd.”

“Want op het OCMW hebben ze dat ook, en zij zeggen dat ik recht heb op vakantieparticipatie of cinematickets 1 maal per jaar. Maar toen heb ik daar niks van gekregen omdat ik niet bij het OCMW zat. Maar met mijn schuldbemiddeling heb ik daar nochtans recht op. Maar ik heb het niet gekregen, hetzelfde als met die voedselpakketten, die kreeg ik niet. Die tickets kreeg ik ook niet.”



"Want mijn recht op mijn gratis huisvuilzakken ben ik ook kwijt. Omdat ik 2/3 van mijn kindergeld moet afgeven. Ik heb maar 1/3 meer en ik voldoe niet meer aan de regels om die gratis vuilzakken te kunnen krijgen. Dat wordt berekend op uw kindergeld. Ook al heb je 4 kinderen ten laste. Dat trekken zij zich niet aan. Dus ja, dan moet ik ze zelf betalen. Dat is ook al 25 euro voor een rol."

Het hangt ervan af wie je maatschappelijk assistent is

Gezinnen getuigen over erg grote verschillen in begeleiding tussen hulpverleners.

"Nee, ze zeggen dat ik niet bij het OCMW ben aangesloten, maar dat komt omdat zij mij niet willen helpen. Want ik zat eerst bij een mevrouw en ik vond dat een héél slechte. Die deed niks voor mij, behalve mij afbreken. Dat was een medewerkster van het OCMW. En dan heb ik een vervangende gekregen omdat die andere zwanger was. Ik kon niet beter met mijn kont in de boter gevallen zijn dan bij die vervangster. Dat meisje deed dat echt goed, want zij had mij dan toch die cinematickets bezorgd en die was echt behulpzaam en ze ging erachteraan omdat ze 300 euro leefloon voor mij en mijn kind niet voldoende vond. Maar dan kwam die andere terug omdat die vervangster had besloten om bij De Post te gaan werken. Dus dan kwam ik terug bij die andere en dan heb ik gezegd: Vergeet het! Het hoeft voor mij niet meer, want die helpt mij toch niet en blokkeert mij alleen maar."

"Dat gebeurt eigenlijk willekeuring, ik denk dat dat ook veel met de persoon zelf te maken heeft. Hoe die redeneert en hoe snel die gealarmeerd of geneigd is om dingen in handen te nemen. Of eerder geneigd is om te overleggen met de mensen. Ik denk dat het niet altijd van de dienst afhangt maar meer van de persoon waarmee je te maken krijgt. Want Pleegzorg heeft nu ook wel zo belachelijk gedaan en blijft ook wel zo belachelijk doen. Het OCMW in Zwijndrecht hebt ik altijd heel goed gevonden terwijl hier in Temse doen ze compleet het tegenovergestelde van mijn verwachtingen dus. Ik denk dat dat meer van de persoon zelf afhangt dan van de dienst. Want ik word nogal snel beoordeeld op mijn uiterlijk en mijn manier van leven."

"Ik heb er weinig goede gekend. Bij de individuele begeleiding is veel verschil; B. van de Springplank zie ik niet als hulpverlener. Ook M. en W. van Den durpel zijn voor mijn geen hulpverleners. Mijn eerste ervaring met de hulpverlening was zwaar, waardoor het moeilijk is om je open te stellen; Met iemand die luistert lukt mij dat wel. Dat hangt van de persoon af en van de manier hoe ze met mij omgaan."

De problematiek van het vakjesdenken binnen hulpverlening - nood aan generalistische hulpverlening

Mensen geven ook aan nood te hebben aan meer 'generalistische' hulpverlening.

"Wat heb je dan precies nodig dat nu niet gegeven wordt? Vooral raad ... of hulp ... dat zij eigenlijk uitzoeken hoe zaken opgelost kunnen worden ... Bijvoorbeeld, hier was geen verwarming, dus hier was niets, en ik had ook geen gasstof. Dus zeiden ze tegen mij 'je krijgt er één van 't OCMW'. Ik was echt content, maar ze hadden er niet bij gezegd dat ik daarvoor 10 euro per maand huurgeld moest betalen. En ik vroeg dan: 'hoe lang moet ik die huur betalen, is dat één jaar, twee jaar.' Maar ze zeiden: 'Nee, zolang je in het huis woont, moet je dat betalen.' Dan heb ik gezegd kom hem maar halen. Via de koopjeskrant heeft mijn vader twee gratis stoven gevonden. Dat gaat er bij mij dus niet in. Mensen hebben hulp nodig en dan vragen ze nog 10 euro huurgeld per maand."

"Communicatie. Dat is echt een heel groot te kort. Er wordt niet met elkaar gecommuniceerd. Den ene zegt dan: "Oh, ik weet van niks, met wie heb je dat besproken?" Met die, maar die ging dat wel bespreken op de vergadering. "Ja, maar dat is niet gebeurd dan, ik weet daar niks van. Dat vind ik zo degoutant. Ik vind als je een groep leidt, dat alle begeleiders op de hoogte moeten zijn. Daarvoor is het toch een team, ze hebben toch een teamvergadering."

"Dat heb ik al veel gezegd. Ik heb zelfs al een speciaal onderhoud gehad om via het gerecht al die bevoegde instanties samen te zetten. Zodat iedereen weet van: Wij werken zo, en wij werken zo. Want ik zit met twee begeleiders van Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap (VHPH), en twee van jongerenwelzijn. Die hebben alle twee een verschillende aanpak. Want de ene wordt gesubsidieerd, de anderen worden niet gesubsidieerd."



Voorwaardelijkheid van de hulpverlening

De voorwaardelijkheid van hulpverlening is vaak ook een storende factor in hulpverleningsrelaties.

“Bij ons komen ze niet tussen. Ik moet altijd lachen als ik het woordje OCMW hoor. Het probleem is, ik werk, toch tot over een maand of drie. Dan heb ik 2 maanden in het ziekenhuis gelegen. Als ik werkte, zat ik met loonbeslag. Toen ik op een ziekte-uitkering overging, kreeg ik € 1.280 betaald. Daar wilden ze dan nog eens beslag op leggen. Bleek dat ze op die € 1.280 nog beslag mochten leggen zodat je nog een € 1.000 overhoudt, waarvan je in ons geval al € 600 moet betalen aan huishuur. Ik zat in het begin met een kleine € 300 aan vaste verzorgingskosten voor dat been. Dat is al € 900. En dan heb je nog niet gegeten. Dan moet je nog elektriciteit en gas betalen. Dan heb je al gedaan. Dan zit je er al over. Plus dat ik met de afbetaling van een paar deurwaarders zit. Dan ga je hulp vragen bij het OCMW en daar zeggen ze: ‘Je moet maar in collectieve gaan’. Ik hoor dikwijls slechte dingen over dat in collectieve gaan. Ik wil niet in collectieve gaan. En zo lang wij niet in collectieve gaan, willen ze ons niet helpen.”

Mensen betrekken in hun hulpverleningsproces

Mensen zijn vragende partij om meer betrokken te worden in hun hulpverleningsproces.

“Op zich ben ik heel content met de hulp die je hier in België kan krijgen, want ik versta ook dat er landen zijn waar je niks krijgt. Dus ik ben wel dankbaar voor hetgeen dat hier is, wat ook wel redelijk veel is. Het enigste waar ik niet mee akkoord ben in België is dat de hulpverlening enorm snel conclusies trekt en ook achter je rug begint te handelen. Terwijl ik van mening ben, als je iets tegen mij te zeggen hebt, zeg dat dan eerst tegen mij zodanig dat ik mijn eigen standpunt daar ook over kan geven. Wie weet verandert dat jouw standpunt dan ook vooraleer dat je ergens aan een alarmbel gaat trekken en belachelijk gaat doen. En mij letterlijk ne kloot begint af te trekken want dat is wat er gebeurt.”

“Ja, die stap was ook niet echt klein. Hij is nu naar het CKG, maar ik heb eerst zelf naar het CKG gebeld, maar anoniem. En ik heb zo mijn uitleg gedaan, anoniem. Ik heb mijn situatie uitgelegd, ik heb ook over mijn schrik verteld van kijk: “Ik ben er echt niet happig op.” Uiteindelijk heb ik daar met de verantwoordelijke een gesprek gehad en die heeft mij gerust kunnen stellen. En op die manier heb ik dan gezegd van OK, dan zal ik het bij deze optie houden. Want dat is beter voor hem dan van Jip naar Janneke te gaan.”

Nood aan empowering (niet betuttelen, maar versterken)

Mensen willen niet betutteld, maar juist versterkt te worden.

“Ik ben vooral mondig, dat weten ze. Maar ik ben ook geen dwarsligger. Ik doe echt mijn best om op een fatsoenlijke manier met hun om te gaan. Zelfs met M., ook al haalt ze soms 't bloed onder mijn nagels, ik probeer dat altijd op een fatsoenlijke manier op te lossen. En ik heb geleerd om kritiek in vragen te gieten. Ik bied zelf geen oplossingen aan, ik laat ze zelf naar die oplossingen zoeken. Want ze zeggen altijd dat ze de mensen moeten helpen, maar als ze zegt ik zou dat willen doen: neen, dan mag het niet. Maar als ze zegt van ik heb dat probleem, en eigenlijk zoals A. die heeft psychische problemen, die heeft begeleiding nodig, zou ik dan niet beter kijken voor een psycholoog, dan kan het wel!”

Voor gezinnen zonder wettig verblijf: gelukkig is er VLOS

Daarnaast krijgt VLOS van gezinnen zonder wettig verblijf een eervolle vermelding als organisatie die hen erg goed helpt.

“Gelukkig hebben we VLOS.”

“We hebben niets gekregen van het OCMW, van niemand, alleen van VLOS.”

“Wij krijgen veel van VLOS, maar dat is niet genoeg, het is ook niet goed dat we voor alles naar VLOS moeten lopen. Ik heb bananen nodig, ik heb dit nodig ... dat is ook niet goed voor mijn 'mind', een mens wil zelf voor zijn gezin kunnen zorgen. Ik kan dat nu niet doen.”



REALISEREN VAN RECHTEN

Mensen die hun rechten hebben kunnen waarmaken en een positieve hulpverleningsrelatie hebben kunnen uitbouwen, zijn hier erg dankbaar en lovend over.

“Dat is vooral via het CLB en De Triangel want ik krijg hier elke week huisbezoek van Triangel. Die komen naar hier omdat ze ook weten dat het tussen mij en mijn zoon heel moeilijk gaat. En daar heb ik veel hulp van. En die hebben mij er wegwijs in gemaakt: ge kunt dat nog doen en dat nog doen. Ik ben er super content van.”

“Helemaal in het begin dat wij samen waren hebben wij in de gewone schuldbemiddeling gezeten, met het OCMW. Dan hadden wij A. en dat was een prachtmadammeke. Daar komen wij nu nog. Als wij die nu tegen komen daar kunnen wij nog een klapke mee doen. Dat is zo gegroeid, eigenlijk. En dat was een fantastisch madammeke, maar voor de rest van de hulpverleners ...”

NAZORG

Gezinnen hebben het ook, in mindere mate, over de nood aan nazorg.

“Ik heb een tijdje thuisbegeleiding gekregen (Mozaïek) en daar had ik veel aan. Ik kon dan regelmatig mijn klapke doen. Dat is echter gestopt en men verwees me door naar het CAW. Toen ik belde naar het CAW bleek er daar een wachtlijst te zijn van 8 à 9 maanden. Hoe moet ik dat overbruggen?”

54

SPECIFIEKE CONCLUSIES M.B.T. DE IMPACT OP DE KINDEREN

De getuigenissen van ouders rond maatschappelijke dienstverlening gingen niet vaak in op de specifieke impact op de kinderen. De impact zit hem vaak op het al dan niet waar kunnen maken van rechten en op die manier meer materieel welzijn en rust in het gezin binnen brengen. Ook van de wachtlijsten, daar waar het over hulpverlening voor kinderen gaat, zijn zij de dupe.

“Ze vertrouwen me niet meer omdat ik al 2 keer gestopt ben met Art 60. Ik ben geschorst. Ok, ik heb fouten gemaakt, maar mijn kinderen kunnen daar toch niets aan doen. Zij moeten hier wel heel erg mee de gevolgen van dragen.”

Besluiten rond het thema maatschappelijke dienstverlening

Preventie

Over preventie zeggen de gezinnen zelf niet zoveel. We hebben één getuigenis gevonden van iemand die stelt dat er terug huishoudkunde zou moeten gegeven worden op school.

Opsporen - Je rechten kennen

Proactieve dienstverlening blijft niet beperkt tot professionele hulpverlening. Naast een toegankelijke en kwalitatieve hulp- en dienstverlening is er **nood aan informele netwerken** rondom mensen die de brug naar andere (professionele) organisaties kunnen slaan. Brugfiguren, ervaringsdeskundigen, vrijwilligers, maar ook wijkagenten, postbodes en cafébazen ... kunnen een rol spelen. Via hun sociale contacten (vaak in ontmoetingsplaatsen zoals de sociale kruidenier, den Durpel en Zigzag) komen gezinnen meer te weten over hun rechten. Ook familie en vrienden zijn een bron van informatie. Ook **internet is een bron** van informatie om meer over rechten en plichten te weten te komen.

Mensen wensen zoveel mogelijk gebruik te maken van hun rechten. **Toch missen ze soms de kennis of de energie om zaken in orde te brengen.**

Benaderen en toeleiding

(Geïntegreerde) basisvoorzieningen zijn belangrijk. Het zijn lokale ankerplaatsen met een geïntegreerd aanbod van ontmoeting, vrije tijd, vorming, hulpverlening en belangenbehartiging. Voorbeelden zijn: de Springplank, het inloopcentrum Den durpel, Zigzag, LETS en de oudergroep van



de Keerkring. Deze ontmoetingsplaatsen zijn voor gezinnen cruciaal om toegeleid te worden naar de juiste hulpverlening. Via ontmoeting met bezoekers en begeleiders leren ze immers veel over hun rechten.

Daarnaast is **bestaande professionele hulpverlening** ook vaak een **opstap naar andere vormen van hulpverlening**.

Gezinnen geven wel aan soms nood te hebben aan **een duwtje in de rug** om de stap naar hulp te zetten.

Verder zijn velen **voorzitter van het feit dat de hulpverlener zelf op zoek gaat naar gezinnen** in problemen i.p.v. te wachten tot mensen tot bij hen komen.

Toegang tot hulpverlening - drempels

Mensen ervaren heel wat drempels voor ze uiteindelijk de stap naar hulpverlening durven zetten. Vaak hebben ze het **over schaamte en die eerste, moeilijke stap zetten**.

Onthaal

Het **eerste contact** binnen de hulpverlening blijkt **erg cruciaal** te zijn en helaas loopt het daar vaak al mank.

Gezinnen belichten de nood dat **hulpverleners** enerzijds **de sociale kaart goed moeten** kennen en anderzijds **voldoende kennis moeten hebben over armoede**. De missing link wordt weliswaar niet met die woorden genoemd, maar dat is wat ze aangeven.

Ze benadrukken verder ook hoe cruciaal het is dat ze **de juiste vraag stellen** aan de juiste dienst. Anders krijgen ze te maken met doorverwijzingen en worden ze **van het kastje naar de muur** gestuurd. Ook de **lange wachtlijsten** worden door verschillende gezinnen aangehaald.

Rechtendetectie / Begeleiding

Eens gezinnen aan hulpverlening starten, spelen er verschillende zaken een rol in het al dan niet goede verloop van de hulpverlening:

- **Een goede band** met de hulpverlener is **cruciaal**.
- **Voldoende tijd** in een hulpverleningsrelatie is eveneens heel belangrijk.
- **Te vaak wisselende hulpverleners** brengt dan weer boosheid met zich mee.
- Mensen willen **niet betutteld, maar juist versterkt** worden.

Verder zijn er nog belangrijke getuigenissen op te merken:

- Er bestaan **erg grote verschillen in begeleiding** tussen hulpverleners.
- Mensen geven ook aan nood te hebben aan **meer 'generalistische' hulpverlening**.
- Er bestaan veel **onduidelijkheden over 'regels'** die bepalen of men binnen dan wel net buiten een bepaald recht valt.
- De **voorwaardelijkheid van hulpverlening** is vaak ook een storende factor in hulpverleningsrelaties.
- Mensen zijn vragende partij om **meer betrokken te worden in hun hulpverleningsproces**.

Een **ergernis** die in verschillende gezinnen te noteren valt, is dat ze **geen antwoord op hun vraag** krijgen of een ander aanbod aangeboden krijgen dan waar ze een vraag rond stellen. Dat brengt frustratie met zich mee en veel gezinnen geven toe dat ze al eens **botsten met maatschappelijke instanties**.

Het vraagt van gezinnen alleszins **voldoende doorzettingsvermogen** om je rechten uiteindelijk waar te kunnen maken.

Voor gezinnen zonder wettig verblijf: **gelukkig is VLOS er**.

Realiseren van rechten

Mensen die hun rechten konden waarmaken en een positieve hulpverleningsrelatie uitbouwden, zijn hier erg dankbaar en lovend over.

Nazorg

Soms wordt de nood aan nazorg uitgesproken, zij het in mindere mate.

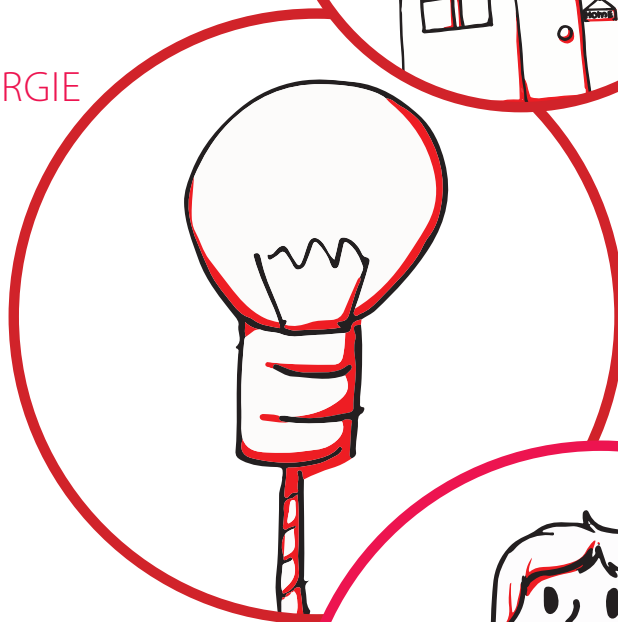


HUISVESTING EN LEEFOMGEVING

HUISVESTING

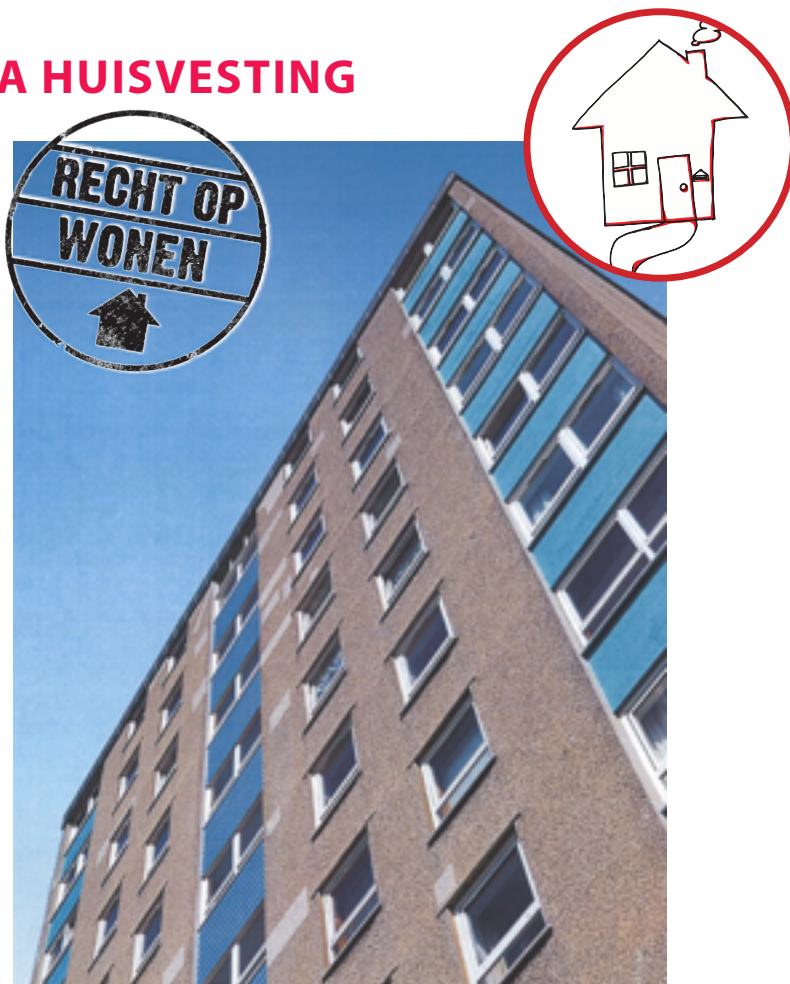


ENERGIE



LEEFOMGEVING





SITUERING

Iedereen heeft het recht om menswaardig te wonen.

Toch blijkt dat velen het hoe langer hoe moeilijker krijgen om dit recht op wonen volwaardig in te lossen. De kosten die naar huisvesting gaan, stijgen jaar na jaar. 17% van de gezinnen geeft meer dan 40% van hun inkomen uit aan de naakte woonkost. Mensen in armoede hebben het dan ook erg moeilijk op dit domein.

Door onvoldoende aanbod in de sociale huisvesting zijn velen gedoemd tot een zoektocht op de private huurmarkt. Het risico om terecht te komen in een woning van mindere kwaliteit is zeer groot. De negatieve gevolgen van zulke woningen voor de gezondheid, de onderwijsprestaties van de kinderen en de relaties binnen het gezin zijn niet te overzien. Kwaliteit gekoppeld aan betaalbaarheid is voor velen onhaalbaar. Uithuiszettingen en thuisloosheid loeren dan al vlug om de hoek. Er bestaan tal van initiatieven om het recht op wonen te realiseren, maar deze zijn momenteel ontoereikend en worden onvoldoende gebruikt.

Opgroeien in minder kwaliteitsvolle huisvesting heeft ongetwijfeld ook een invloed op de kinderen. Denk maar aan gebrekkige sanitaire voorzieningen en aan problemen als vocht en schimmel. Ook een gebrek aan plaats kan een rol spelen. Kinderen hebben ruimte nodig om te spelen, om huiswerk te maken, om vrienden uit te nodigen. Ze hebben ook nood aan een minimum aan privacy.

ENKELE CIJFERS UIT DE BEVRAGING

- 19 van de bevroegde mensen huurt op de private markt,
- 2 gezinnen zijn eigenaar,
- 8 gezinnen beschikken over een sociale huurwoning (waarvan 5 echte sociale woningen en drie via een sociaal verhuurkantoor),
- één iemand is op het moment van de bevraging dakloos (woont in zijn auto).

Meer dan de helft van de respondenten heeft al te maken gehad met thuisloosheid, dakloosheid of uithuiszetting. (17)



DE BETAALBAARHEID EN TOEGANKELIJKHEID VAN DE WOONMARKT

Hoge huishuren

De getuigenissen over betaalbaarheid hebben het bijna allemaal over de te hoge huren die worden gevraagd, zeker in contrast met de grootte en de kwaliteit van de woning of het te besteden inkomen. Vooral de particuliere markt is onbetaalbaar. Eén getuigenis pleit voor een prijs-kwaliteitskoppeling.

“En ik kreeg ook nergens iets aangeboden, op de arbeidsmarkt. En bij het immobiënkantoor moest ik minimaal 2000 euro inkomen hebben voor een huis van 600 euro.”

“Ik had toen mijn schuldbemiddelaar gevraagd wat het maximum was dat ik aan huur mocht betalen. Want zij zei: Ja, het moet minder dan 500 euro zijn. Ik zeg: Dat vind ik niet, minder dan 500 euro. En het goedkoopste dat ik vond was dit, want dat begon allemaal vanaf 600 euro. En ik moest ook 2 kamers hebben. Ik zei: Ik zal iets met 1 kamer pakken en dan betaal ik 400-500 euro. Maar ik zit met een zoon, mijn dochter woonde toen ook nog bij mij. Dus in principe moest ik een appartement met 3 slaapkamers hebben. Ik was aan het kijken voor 3 slaapkamers, maar dat was allemaal 700 - 750 euro. En ze hadden mij gezegd op het woonbureau: Per kamer dat je bij wilt is dat 100 euro erbij bij de huishuur. Zo moet je dat berekenen. En dan heb ik mijn dochter een slaapkamer gegeven, mijn zoon een slaapkamer en dan heb ik hier lang op mijn zetel geslapen. Ik heb jaren op mijn zetel geslapen.”

“Want ge komt in een huis terecht, ik heb dat hier helemaal moeten verven, behangen. Ik had toen niets meer en toch moet je eigenlijk al een huis liggen opknappen en terug in orde maken.”

“Ik vind de huurprijs voor sommige huizen, het is schandalig. Ik vind dat ze een maximum zouden moeten leggen, bv voor een huis met 2 slaapkamers, met 3 slaapkamers, met 4 slaapkamers is dat het maximum. Dan komt er een schatter. Ik vind als een huisbaas een huis verhuurt dan moet er een schatter komen die moet zeggen wat dat waard is. Een schatter zou moeten zeggen, dat appartementje is € 600 waard of ...”

“Ons huis is erg slecht en onze eigenaar repareert niets in het huis. ... Mijn zonen en ik hebben een allergie gekregen van het vocht in het huis. We kunnen nu ook geen ander huis zoeken, omdat we geen geld hebben om te huren. Toen we dit huis huurden, hadden we een oranje kaart en werkte mijn man, toen konden we loonfiches voorleggen, nu hebben we dat allemaal niet meer ... dus we zitten vast in dit huis.”

Problemen met huurwaarborgen en huurcontracten

In een aantal verhalen wordt gewag gemaakt van het niet aanvaarden van de OCMW- of CAW-waarborg en in één verhaal ook van de voorwaardelijkheid van de CAW-waarborg. Een enkel huurder heeft het geluk dat een privépersoon bereid is om de waarborg voor te schieten.

“Ik had nu ook geen waarborg. Mijn bazin heeft mijn waarborg voorgeschoten. En alle maanden hield zij 100 euro van mijn loon af. Zo heb ik mijn waarborg dan terugbetaald. Dus als ik nu hier vertrek, ben ik een rijke madam. Want dan heb ik het geld om mijn waarborg te betalen. Dat is ook de eerste keer in mijn leven dat ik dat heb. Meestal ben ik dat kwijt.”

“Ik had geen geld voor een waarborg. Ik had de garantie van een assistent uit het doorgangshuis gekregen dat ik beroep kon doen op een waarborg van het CAW, op voorwaarde dat ik in begeleiding zou gaan bij het CAW, maar de bazin van het doorgangshuis heeft alles geweigerd.”

“Om te verhuizen nemen ze ons niet gemakkelijk aan omdat wij een sociaal geval zijn, zo bekijk ik het dan. Ze hebben schrik dat ze hun geld niet gaan krijgen. Zeker als de waarborg dan van het OCMW komt, dan zeggen ze vlug “neen laat maar”. Ik begrijp dat wel, maar we hebben daardoor bijna op straat gestaan met de kinderen doordat we geen woning vonden.”

“Awel, het probleem is, ik ben al gaan horen bij het OCMW. Zij wilden mij helpen met de waarborg. En wat krijg je dan als resultaat als je tegen de mensen zegt dat gaat via het OCMW: “andere kandidaat!” Ze schuiven je allemaal opzij. Ik heb al 40 huizen gedaan en ze hebben ons allemaal gezegd: “Sorry, dat doen we niet.”



Uithuiszettingen – huuropzeg

Wanneer getuigen geconfronteerd werden met uithuiszetting, was huurachterstal vaak de oorzaak. Na uithuiszetting begint dan een zoektocht naar een andere woning of is er gewoon wanhoop ('waar kunnen we nog naartoe' – 'wie kan of wil ons helpen'). Huuropzeg door de eigenaar was in één geval gevolg van geplande bewoning door een familielid – dat kon op weinig begrip rekenen temeer de huurder de woning zelf had opgeknapt. Uit één getuigenis blijkt ook de onbekendheid met procedures en de slechte, onduidelijke of verkeerde informatie die mensen krijgen.

"Daarvoor huurde ik op de privémarkt. Dat liep niet goed. Soms na 6 maanden, soms na één jaar hadden we betaalachterstand omdat het zo duur was. En dan hadden we problemen met de rechtbank omdat we er niet wilden uitgaan voor we iets anders hadden. Wij zijn de laatste keer ook echt uit huis gezet. Dan heb ik in het Doorgangshuis gezeten en mijn man was bij de dochter en bij verschillende mensen, vrienden en zo."

"Nu willen ze ons ook nog uit ons huis zetten, omdat we de huur niet kunnen betalen. We hebben deze ochtend een brief ontvangen van de huisbaas, dat hij naar de vrederechter gaat. Half augustus moeten we naar de vrederechter. We kunnen nergens naar toe. Als ze ons buiten zetten, wat dan? (Mama huilt) VLOS heeft het ook moeilijk nu, ze kunnen ons ook niet helpen. We kunnen niemand bedenken die ons zou kunnen helpen. We zijn hier komen wonen in 2009. VLOS hielp ons, we kregen wat ondersteuning van de Katholieke kerk. L. hielp ons. Ik heb PPS (post-traumatisch stresssyndroom), ik ben mentaal niet in orde. Omwille van wat ik allemaal heb meegemaakt in mijn leven... (gezin zonder wettig verblijf) (Ondertussen is het gezin effectief uit huis gezet)

"Ik vind het maar raar dat ze me niet helpen. Ze gaven me als raad, als je op straat staat, laat dat constateren. Dan ga je vooruit springen op de wachtlijst voor een sociale woning. Nu zijn we 2 maand later, hoever sta ik? Ik ben 2 plaatsen omhoog gegaan. Dan heb ik een brief dat ik in mijn auto woon en dat brengt gewoon niet op. Maar kijk, hij staat op nummer één, we hebben ons gelijk ingeschreven, toch snap ik het niet. Ik ga daar ook niet elke dag voor de deur staan."

De moeizame zoektocht naar een woning

Sommige mensen verhuizen heel dikwijls van het ene huis naar het andere, om soms zeer verschillende redenen: wijziging in de gezinssituatie, problemen met andere bewoners van het huis, tijdelijkheid en kostprijs van sommige woningen. Een specifieke problematiek is de betaalbaarheid en toegelaten bewoners in opvangtehuizen.

Opvallend zijn twee verhalen van mensen die een woning hebben gevonden via via.

Iemand verwijst naar de stress die de zoektocht naar een woning met zich meebrengt – een stelling die wellicht door heel veel mensen wordt gedeeld, zeker wanneer dakloosheid dreigt.

"Ik ben al een jaar aan het zoeken naar een huis maar met 900 euro inkomen van het OCMW, vergeet het. Ik ben genoeg geweest, elke keer het deksel op de neus, maar dan zak je wel, hoor."

"En ik ben zelf ook een tijd bezig geweest met het zoeken naar een huis en dan kwam het altijd neer op: 'Ah dat ziet er goed uit'. Maar dan kreeg ik altijd telefoon dat het niet doorging. Dat is precies het gevoel dat je naar boven kruipt en terug naar beneden wordt gegooid. Want uw tijd dringt omdat je uit je vorige woning moet, je moet dat allemaal mooi opkuisen, want het moet proper zijn. Op dat gebied is dat echt een stresserende zaak. Want dan heb je schrik om met je kind op straat te belanden."

"Op een gegeven moment had ik niets meer, ik had geen woning meer, ge staat letterlijk op straat en als ge dan hulp gaat vragen, dan is 't van ge kunt naar een opvangtehuis, maar uw dochter kan niet mee. Ik dacht hoe die kan niet mee. Nee. En dan hebben ze rondgebeld en dan kon ik toch ergens met mijn dochter terecht en dat zou me dan mijn maandloon kosten, dat zou helemaal naar daar gaan... en dan kreeg ik, een paar euro zakgeld per dag... Ik dacht, ik ga dat niet doen, ik zie mij daar ook niet echt zitten. En dan na veel zagen en wenen, dan ineens komen er precies huizen uit de grond. Ik weet dat niet, eerst is er niets, en dan krijgt ge de ene brief achter de andere dat er een woning vrij is, dat gaat er bij mij nog altijd niet in. Ge moet eigenlijk eerst op straat staan, voor ze u helpen."

"Na mijn scheiding ben ik echt dakloos geweest, maar toen dat ik van dat appartement naar hier ben gekomen, heb ik dit heel vlug kunnen vinden, dat is particulier en dat kwam omdat de huisbaas een ex-collega van mij is. En ik zit hier in een woning met een huishuur zonder indexering. Het enige wat ik moet doen is het af en toe een beetje opknappen."



"Ik heb vlot een huis gevonden. Een vriend heeft me geholpen, hij kende de huisbaas."

"Ik heb eerst bij mijn pa gewoond in Kemzeke. Dat huis is dan afgebroken. En dan heeft mijn maat gezegd van kom hier een tijd bij mij. Die liet dan wat jonge gasten binnen. Die begonnen daar wiet te gebruiken en wat weet ik nog meer. Op den duur werden zij baas in zijn huis en hebben ze gezegd, smijt de J. hier buiten. Op den duur heeft mijn moeder gezegd, kom bij mij hier op Linkeroever. Maar mijn ma woont in een sociale woning. Mijn ma leeft dan ook van het OCMW. Ik moest een papier laten invullen dat ik bij mijn ma inwoonde. Dan moest ik ook de helft huishuur betalen en al. Daarmee heeft ze dan gezegd, sorry, J. dan moet je maar vertrekken. Daarna heb ik in een camionette, op de achterbank een bed gemaakt. En stroom had ik van de garageboxen. Dan vond ik een gratis caravan van een camping. Zo heb ik dan toch een paar maand geleefd."

Problemen direct gerelateerd aan immokantoren, discriminatie op de huurmarkt en de relativiteit van gezinsinkomens

Discriminatie en/of moeilijke toegang tot de woonmarkt kwam vooral tot uiting in verhalen over immokantoren. Redenen voor weigering tot een woningaanbod bij immokantoren hadden vooral te maken met onzekerheid van inkomen (vaste betrekking vs. Interimarbeid), onvoldoende hoog inkomen, vreemde afkomst, gezinssituatie (alleenstaande moeder), de OCMW-waarborg en het opdringen van de Korfina-waarborg.

"En bij het immobiliënkantoor moest ik minimaal 2000 euro inkomen hebben voor een huis van 600 euro."

"Maar ja, er staan tegenwoordig 20 mensen op één appartement, vergeet dat niet. Iedereen is op zoek. De huisbaas wil ook zeker weten dat hij zijn inkomen heeft"

"Als je onderaan in de voedselketen staat, heb je pech. Koppels die met twee werken hebben voorrang. Koppels zonder kinderen en zonder dieren hebben 't meeste voorrang. Dan heb je de alleenstaanden. Dan alleenstaanden met kinderen. Dan de vreemdelingen. 't Is altijd wel een reden waarom je niet in aanmerking komt. 't Is niet omdat ze met twee gaan werken en twee loonfiches kunnen voorleggen, dat dat goede huurders zijn. En ik vind dat dan zo typisch mensen die huren dan huisje-tuintje-boompje, een huis met een grote hof aan, ze gaan met twee fulltime gaan werken, en na een jaar gaan ze uit elkaar, en die huisbaas staat met een hof die helemaal verwilderd is, want die hebben er nooit in gewerkt, want ze waren altijd gaan werken. Ik denk dan: 'altijd denken dat alleenstaanden zoveel slechter zijn.'"

"Ik heb huizen afgelopen met een kameraad van mij. Dat was een buitenlander, maar die werkte en had een mooi loon. Hoeveel huizen dat ik niet heb afgelopen met die jongen. En we hebben niks gevonden, niks kreeg hij."

"Mijn ouders hebben dit gekocht omdat ik gewoon nergens terecht kon. Ook omdat ik een alleenstaande moeder ben, dat speelde me ook veel parten. Ik heb geen huisdieren, ik heb één huisdier, maar dat zit boven op mijn slaapkamer, dat is een slang, die kan er normaal gezien niet uit. En immobiliënkantoren zeggen altijd: 'het mag maar 1 derde van uw inkomsten bedragen. Als uw inkomsten 1000 euro zijn, dan mag uw huur 325 euro per maand zijn.'"

"Door onze financiële situatie zijn er veel (immokantoren nvdr) die zeggen "sorry maar hier stopt het". Wij hebben ook overal eerlijk gezegd dat wij in schuldbemiddeling zijn, dat ze zeker mochten zijn van hun huishuur. Maar wij zitten wel met het probleem dat wij niet kunnen beschikken over een waarborg van OCMW."

"Ik had € 1.200 in de maand, gij had € 1.800 in de maand, dus hadden we een kleine € 3.000 in de maand, het kindergeld nog niet meegerekend. En dan gaan we gaan kijken, en dan vinden wij een huisje voor € 450, en dat was een prachtig huis met 2 slaapkamers en een hofke aan, alles wat ik wou. En dan krijg je te horen, de huisbaas gaat het niet doen want hij is niet zeker of je het gaat kunnen betalen. En als je dan weet dat wij in ons vorig huis meer betaalden. Het probleem was dat we allebei via een uitzendkantoor werkten. De huisbaas zei dat we geen vast werk hadden. Daar zat het probleem."

"Ja, dat vind ik discriminatie. Of je werkt met een vast contract of je werkt interim, je bent toch aan het werk."



Woonkwaliteit – wooncomfort – onderhoud

De kwaliteitsproblemen hebben vooral te maken met de grootte van de woning en sommige ruimtes (te klein in verhouding tot de grootte van het gezin), vochtproblemen die heel dikwijls voor verderschrijdende aftakeling van de woning zorgen, problemen om de ruimte degelijk te verwarmen, structurele problemen en rottend houtwerk.

Er wordt gewezen op de onwil van eigenaars om er iets aan te doen, maar evengoed op de terughoudendheid van de huurder om het probleem aan te kaarten ('we betalen ook niet veel'). Iemand wijst er wel op dat men eigenaars wat harder zou mogen aanpakken om voldoende kwaliteit te garanderen.

In de meeste gevallen drijft wel boven dat kwaliteit niet alleen problematisch is, maar ook dat de prijs-kwaliteitsverhouding helemaal scheef getrokken is in laagkwalitatieve woningen.

"Ik ben eigenaar van mijn woning en nu het lek in het dak binnenkort gemaakt wordt, is alles OK. We hebben ook voldoende ruimte."

"Ja, mijn woning is betaalbaar omdat het een krot is. Ik blijf er wonen omdat de rest voor mij gewoonweg onbetaalbaar is. Wij leven met vocht, schimmel, enkel glas, ... maar je kan ook geen druk op de huisbaas zetten, want hij heeft al gezegd: "als je nog eens klaagt, verkoop ik de boel en dan zijn wij weer verder van huis."

"Vocht had ik eerst in de slaapkamer, dat begint nu ook al in de toiletten. Het huis moet eerst zakken bij manier van spreken, voordat ze iemand sturen."

"De kwaliteit is niet super, maar ik zaag niet omdat ik zeg: het is maar 450 euro. Maar bijvoorbeeld in de slaapkamer staat er geen verwarming. Ik heb hier dus maar één kachel en ik kan jou vertellen dat je hier in het putje van de winter kapot gaat van de kou."

"'t Is hier overal enkel glas. Boven de zolder, die komt naar beneden. Die bepleistering komt er allemaal af. Er zit vocht in de woning."

"Toen ze het apparaat wegtrokken, zagen ze dat de rook niet naar de schouw trok. Daarmee wisten we dat hij potdicht zat. ... Gelukkig ben ik er gevoelig aan. Toen heb ik ook geleerd dat er een bepaalde condensatie op mijn ruit was die ook aangaf dat er CO in huis was. Als je veel dorst hebt en moe wordt en begint te drinken, dat wijst ook op CO."

"Is het huis OK van kwaliteit?"

Nee, zeker niet, kom kijken. Ik wil dat je ziet hoe we leven. Kijk naar de vloer, alles is kapot (je ziet het zand onder de tegels)

Ze nemen N. mee naar de keuken en badkamer, waar de zwarte schimmel dik op alle muren staat, in de keuken regent het binnen, ze hebben al eens een brand gehad toen de regen op het stopcontact druppelde. De brandweer is toen gekomen.

Ze nemen N. mee naar boven, de ramen zijn allemaal kapot en afgeplakt met plastic. De kinderen hebben geen bed, ze liggen op matrassen op de grond, geen kleerkasten, de kleren liggen gewoon op hopen op de grond gesorteerd." (gezin zonder wettig verblijf)

"We leven hier in één kleine kamer, we moeten altijd rustig zijn, de deur dicht, een kind moet normaal na twee jaar alleen slapen, we kunnen haar nu niet alleen laten, als ze eens lawaai maakt, moeten we altijd maar sst tegen haar zeggen. We hopen dat het beter wordt en dat mijn kind zich kan uitleven in sport ... we hopen dat F. zich kan uitleven op school, sport, muziek en dan zullen we zien waar haar talenten zijn. ... We slapen iedereen apart. Ik slaap op een matras, mijn dochter in haar bedje en mijn vrouw op de zetel."

"H. vertelt hoe moeilijk het is om samen te wonen met andere families. Ieder heeft zijn eigen gewoontes en doet dingen anders, het is gewoon moeilijk met kinderen. Als je wil koken, is een ander bezig, als je je kind wil wassen, is de douche vuil ... samenleven is moeilijk!"



Onbewoonbaarheid

Wat in deze getuigenissen opvalt – naast het feit dat er toch een aantal gezinnen met onbewoonbaarheid geconfronteerd werden – is de onwetendheid van heel wat mensen over redenen en consequenties van een onbewoonbaarheid(sverklaring). Opvallend ook dat net die twee getuigenissen komen van mensen die nu (geleerd door hun verleden) sterk staan in de woningmarkt.

“Het is onbewoonbaar verklaard, alles hier, die hele blok. En de blok daarnaast ook. Daar zit ook nog een jongen in, maar omdat hij ze niet binnenliet, heeft die niet genoeg punten gekregen voor zijn woning. En nu hebben ze hier alles opnieuw gedaan en ben ik de eerste van de lijst. Super. Ja, op een maand en half denk ik.” (Ondertussen woont de dame in kwestie in een sociale woning)

“Voordien was mijn huis onbewoonbaar verklaard. Ik heb daar tien jaar gewoond, dat is ‘t langste dat ik ooit gewoond heb in een huis, maar ik kon daar gewoon niet weg financieel. En dat huis werd hoe langer hoe slechter. Dan staat ge wel voor een voldongen feit. En ‘t is echt onbewoonbaar verklaard voor constructiefouten, niet voor verwaarlozing. Ik dacht dat huizen alleen maar onbewoonbaar werden verklaard omdat huurders dat verwaarlozen, dat is ook iets dat ik heb afgeleerd. Naïviteit is serieus geslonken bij mij de laatste jaren. Ja, dat zijn dingen die ge leert, die ge aangeleerd zijt, een huis wordt onbewoonbaar verklaard, dat komt door slecht onderhoud van die huurders, ge leert dat, ge neemt dat aan voor waar, tot ge zelf eens ondervindt dat dat niet zo is.”

“In een vorige woning was het plafond naar beneden gekomen. Ja, en omdat ik bleef zagen en omdat dat bleef duren hebben ze het verkocht.”

RELATIE HUURDER – VERHUURDER

Op één situatie na blijken de huurders die daarover uitspraken deden een goede relatie te hebben met de ‘huisbaas’, al moet gezegd dat ze zich in heel wat gevallen ook niet te hard opstellen.

“Ik heb geluk gehad. Het zijn goeie huisbazen ook, ze zijn streng, maar ze zijn goed. Ik heb eens gehad dat ik te laat was met mijn huishuur toen ik in de kliniek lag en toen had hij mij gebeld. En toen heb ik gezegd: Ja sorry, maar ik lig in de kliniek, maar vanaf dat ik buiten kom betaal ik het meteen. Awel ik heb hem niet gehoord, hij heeft niet geklaagd.”

“De relatie met de huisbaas is goed, ik kan er met vragen terecht. Ik moet wel achter haar vodden zitten.”

“De woning is niet geïsoleerd, maar we hebben wel een dak boven ons hoofd! Zolang we niet op straat staan . . . er is niet echt iets mis met de woning en als er iets is, komt de huisbaas het maken of ik maak het en ik geef de rekening van het materiaal aan de huisbaas. Mijn relatie met de huisbaas is goed.”

DE KWALITEIT EN TOEGANKELIJKHEID VAN DE DIENSTVERLENING ROND WONEN

Sociale huisvestingsmaatschappij

Heel wat getuigenissen hebben het over huren bij een sociale huisvestingsmaatschappij. Het grootste ongenoegen betreft de lange wachtlijsten en dat het zowel voor het huren van een eerste sociale woning als voor een mutatie gaat over wachttijden van soms 10 jaar. Vooral de gezinnen die wachten op een grote woning (grote gezinnen) moeten heel veel geduld hebben. Mensen geven het daardoor soms gewoon op. Er is zelfs een getuigenis van een gezin dat bij inschrijving door de SHM zelf ontmoedigd werd om zich in te schrijven.

Tekenend is ook de getuigenis van iemand die zo lang moet wachten dat de gezinssamenstelling intussen gewijzigd is (kinderen het huis uit) en de woonvraag dus ook.

Omwille van die lange wachtlijsten zijn er een paar pleidooien voor meer woningen en vooral meer grote woningen.

Er zijn enkele getuigenissen over kwaliteit en herstel. Die zijn echter zeer verschillend – de ene klaagt over slechte kwaliteit, de andere prijst de SHM voor de renovatiewerken die ze in de woning uitvoerde.

Er zijn voorts een aantal getuigenissen die het hebben over te kleine sociale woningen, de weigering van



honden in sociale woningen, een schuld die verjaard is en die alsnog zou moeten betaald worden, en een misverstand over onderhouds- en herstellingskosten ten laste van huurder of verhuurder.

"Ik sta nog maar drie jaar op de wachtlijst voor een sociale woning, maar dat is omdat ze me een jaar of zes geleden hebben weggestuurd omdat ze zeiden dat het de moeite niet was om mij in te schrijven. Dus ik ben wel wat mondiger geworden sindsdien, want zes jaar geleden liet ik mij nog wegsturen."

"Negen jaar heb ik moeten wachten op een sociale woning. En nu moet ik nog eens vier jaar wachten of vijf jaar, voordat ik iets anders krijg, want normaal zou ik nu drie slaapkamers moeten hebben i.p.v. twee slaapkamers. Omdat ik een zoontje en een dochter heb en toch moet ik wachten. . . . Mijn zoontje slaapt bij mij op de kamer en zij slaapt alleen, want zij mag niet bij één van ons twee op de kamer. Dus ja. Nu zit ik met dat probleem, want ik krijg hem niet meer uit mijn bed. We zullen het maar laten zoals het is nu. Of privé gaan huren? Want dat ben ik wel aan het proberen."

"Ik heb eigenlijk voor geen van beide (nvdr. SHM en SVK) nog lang geweest, dus ik weet niet of ik wel nog bij alle twee sta ingeschreven. Omdat ik zoiets had van: Dat heeft toch geen nut: Tegen wanneer ik daar iets krijg... Op een bepaald moment heb ik wel eens een brief gekregen met de melding dat ik op de vijfde plaats stond voor een huis. Maar dan weet je dat er niemand gaat zeggen: Nee, ik moet dat huis niet hebben. Dus ja, dat was dan wel te verwachten dat ik dat niet ging hebben. Dan had ik zoiets van: Ik doe het niet meer."

"Ik woonde hier nog maar een paar dagen en toen kwam de loodgieter bellen om een nieuwe badkamer te zetten. Ik had gezegd dat het warm water niet goed was en toen kwam er ineens een nieuw bad in huis. Tussen deze ruiten zat er condensatie, dat was echt geen schoon zicht en dat zijn ze dan ook komen vervangen. De bouten van mijn toilet beneden waren doorgeroest, die zijn ze ook komen vervangen."

"Van de sociale woonmaatschappij zijn ze ook niet altijd kwaliteitsvol hoor. Want voor dat huis in het Hertenhof heb ik speciaal iemand van de stad laten komen voor een controle van de schimmel. En weet je wat ik van de maatschappij dan als antwoord kreeg? "Je moet meer verluchten mevrouw, dat komt omdat je te weinig verlucht." Dat krijg je dan als antwoord. Maar aan muurvocht kan je niet veel doen, dan mag je nog zoveel verluchten. Dat is grondwater, daar kan je niks aan doen."

"Het enigste nadeel vind ik wel van de maatschappij: als er iets kapot is, binnen in een woning, dan moet je het allemaal zelf bekostigen. . . . Alles wat kapot is in uw woning moet je zelf betalen en zelf vervangen. Enkel buiten is voor hen. Dus als je toilet kapot is, moet je zelf een nieuwe WC zetten. is uw badkuip kapot, dan moet je zelf een nieuw bad zetten. Is je elektriciteit kapot, . . . Alles moet je zelf bekostigen. En dat vind ik nu niet zo ideaal voor een sociale woning. Je zou verwachten dat dat toch voor de huisbaas is."

"Ik sta op een wachtlijst voor een grotere woning. Dat duurt lang. Ik woon hier met drie slaapkamers. In deze slaapkamer liggen drie meisjes. En geen plaats voor een bureau. Die moeten allemaal in de woonkamer komen om hun huiswerk te maken, dat is sowieso af en toe ruzie. Hier slapen drie meisjes. Daar twee jongens, en ik heb de kleinste kamer, enkel mijn bed en mijn kast passen erin. . . . En 1 toilet. 's Morgens, dat is hier echt file. . . . De badkamer is heel klein. Zelfs de onderbuur zegt: "hebt ge nu nog altijd geen huis gekregen? Allé jong met vijf kinderen". Allemaal. Die hebben allemaal medelijden met mij."

"Ik sta al sinds 20 april 2006 op de wachtlijst voor een sociale woning. Dat is al 8 jaar. Ik sta nu op plaats 89. Dat is zeker nog twee jaar wachten. Ik vind dat niet correct van de maatschappij, toen ik de vraag heb ingediend bij de maatschappij, mijn dochters waren nog thuis en ik was zo happy. Nu zijn de twee dochters al getrouwd, mijn oudste zoon heeft al een vriendin, nog even en die is ook weg, dan heb ik zoveel slaapkamers niet meer nodig."

Sociaal Verhuurkantoor (SVK)

De meningen over het SVK zijn verdeeld. De meesten zijn tevreden, maar er zijn ook klachten over de slechte kwaliteit van sommige woningen – die ook snel te klein zijn bij groei van gezin of kinderen. Ook de afhankelijkheid van de goodwill van de eigenaar komt bij een SVK aan de oppervlakte.



"Maar van 't huis zelf ben ik content. ... 't Is 't aards paradijs niet, maar dat is overal, overal scheelt er wel iets. 't Is ruim genoeg en ik heb een tuin waarop ik mijn lusten kan botvieren."

"SOVEKA, daar ben ik ook niet content over. Op mijn slaapkamer kan ik niet slapen, de muren zijn grijs en zwart van de schimmel. Geen wonder dat ik iets aan mijn longen gekregen heb. Ik heb mijn bed in de living moeten zetten om te kunnen slapen. Het water komt binnen tot in mijn living. Ze doen daar niks aan. Ze betalen dan een firma om dat te komen afwassen. Maar het komt er alweer door."

"Ze hebben hier al vocht komen opmeten, al meerdere keren. Dan zeggen ze dat is door die vorige huurster die had geen verwarming, ze denken dat dat na een jaar wel voorbij zal zijn omdat ik nu wel verwarm. Maar 't zit in de woning. 't Is grondvocht, ge ziet dat in de gang ook. En hier in de badkamer. Kijk, ik heb onlangs geverfd. En hier ook, achter de zetel, want dat komt er allemaal door op den duur. En ze zeggen: "we hebben het aan de huisbaas doorgegeven" ... ze zeggen wel het moet opgelost worden, maar het wordt niet opgelost."

Woonwinkel

De getuigenissen die werden opgetekend over de woonwinkel zijn eensluidend positief.

"Y. zei al, oh, dat doet er niet toe en brengt uwe kleine maar mee. Die is echt waar zalig."

"Y. van de woonwinkel, die is prachtig. Dat is een bloemeke, dat meen ik echt. ... Die heeft mij al geholpen en gesteund. Die rijdt met mij met de fiets naar de huisvestingsmaatschappij. Die heeft al veel voor mij gedaan, echt waar."

"Het OCMW had een lijst doorgestuurd met huurprijs, straat, contactgegevens, EPC-waarde, aantal slaapkamers, wanneer het vrij was. Dit hebben wij slechts één keer gekregen. Wij zijn toen naar de Parkstraat gegaan en hebben ons probleem uitgelegd. En die stuurt dat overzicht van te huur staande woningen nog steeds elke week door. En als je een woning hebt dan laat je dat weten. Dat heb ik niet gedaan, want zij gaat dat dan schrappen. En ik denk als ik nu iets beters tegenkom dan kan ik het maar beter gebruiken. Ondertussen heb ik dat ook al aan andere mensen kunnen doorsturen, dus dat is wel praktisch."

64

Immokantoren

Verspreid over bovenstaande inhoudelijke rubrieken staan al wat commentaren bij de immokantoren. De enkele getuigenissen hieronder gaan nog specifiek over de eis van immokantoren om 1/3 van het inkomen aan huur te kunnen besteden en over de Korfina-waarborg die de helft van de immokantoren opleggen.

"En bij het immobiliënkantoor moest ik minimaal 2000 euro inkomen hebben voor een huis van 600 euro."

"En immobiliënkantoren ook altijd, het mag maar 1 derde van uw inkomsten bedragen. Als uw inkomsten 1000 euro zijn, dan mag uw huur 325 euro per maand zijn. Waar ga jij voor die prijs iets vinden met een kind."

"Door onze financiële situatie zijn er veel die zeggen "sorry maar hier stopt het". Wij hebben ook overal eerlijk gezegd dat wij in schuldbemiddeling zijn, dat ze zeker mochten zijn van hun huishuur. Maar wij zitten wel met het probleem dat wij niet kunnen beschikken over een waarborg van OCMW. De helft van die kantoren zeiden al dat ze werken met een speciale regeling via een soort verzekering."

VLOS

In onderstaande getuigenis niets dan lof over VLOS (en dat wordt in andere getuigenissen bevestigd) maar ze wijst ook op de beperking van die organisatie.

"Sinds ik in Sint-Niklaas woon, moet ik ook alles te voet doen (ook toen ik moest bevallen in het ziekenhuis, te voet ...), naar VLOS te voet, ... dat is ook heel moeilijk met de kindjes. (Papa vertelt dat J. van VLOS veel doet, nu hebben ze twee kamers, vroeger hadden ze er maar eentje). De papa is ook opgepakt toen de politie is binnen gevallen in de huizen van VLOS. Hij was na één namiddag al terug thuis. Om 7 uur 's morgens hebben ze ons opgepakt, in de namiddag hebben ze ons vrij gelaten."



SPECIFIEKE CONCLUSIES M.B.T. DE IMPACT OP KINDEREN

In heel wat van bovenstaande rubrieken en getuigenissen worden situaties aangehaald die een grote impact hebben op kinderen. We denken daarbij aan de kwaliteit van de woning of de grootte van de woning (en de grootte van de slaapkamers, het gebrek aan een studeerruimte, de kleine badkamer ...) die er soms voor zorgen dat kinderen niet bij hun ouders mogen wonen. En in enkele getuigenissen ook het belang van een tuin.

“Mijn woning is alleen te verwarmen in de living, daarom kunnen de vriendinnen van mijn dochter eigenlijk nooit bij ons komen spelen: op haar kamer is het het grootste deel van het jaar te koud en gewoon ook omwille van de staat van ons huis. Heel af en toe in de zomer, dan kan ze spelen in de tuin. Een elektrisch vuurtje zou kunnen, maar is dan weer onbetaalbaar in verwarmingskosten.”

“Ik heb om een verwijsbrief gevraagd dat dat hier degelijk staat, dat die kleine hier beneden kan slapen want mijn ex wil gewoon aantonen dat het hier onbewoonbaar is en ik dus niet voor mijn kind kan zorgen.”

“De kwaliteit van de vorige woonst was slecht. Het was een vochtig huis er was maar 1 gasvuur om boven en beneden te verwarmen. In de zomer was het huis koel en in de winter leefden we beneden in de living. Mijn zoon was toen nog een baby. We hebben daar gewoon tot hij 12 jaar was. We hebben controle laten doen op dat huis, maar ik had maar 27 punten om het ongeschikt te laten verklaren. Ik ben daar zelf weg gegaan toen ik naar Nederland ging. Als je de stekker uittrok dan kwamen er vlammen uit het stopcontact. Spaarlampen waren op twee maand kapot. Door het vele vocht had ik last op mijn luchtwegen J. was toen ook veel verkouden. Hij voelde zich niet goed in dat huis. Ik heb niet lang moeten zoeken voor dit appartement, op twee maand had ik woonst gevonden.”

“Ik heb al sociale woningen gezien met gemeenschappelijke tuinen en dat is niets voor mijn zoon. Ik ken iemand die woont in die blokken aan de Plezantstraat (onder de kerk) en dat is met gemeenschappelijke tuinen en daar is mijn zoon niet echt happig op. Hij heeft soms wel zin om met andere kinderen te spelen, maar hij heeft ook nood aan zijn eigen stuk. Hij heeft nood aan deze tuin. Een klein tuintje is niets voor ons. Probeer ADHD maar eens in te nemen in een klein tuintje, die grote hier is soms al ontploft als hij zich eens laat gaan ... daarom blijf ik liever gewoon hier.”

“En dat is één keer gebeurt in uw leven dat je thuisloos was?”

“Ja, ik heb bijna twee jaar in de crisisopvang gezeten”

“Dus je zoon is eigenlijk twee jaar opgegroeid in de Bremstraat? (crisisopvang)”

“Na mijn scheiding zat ik in een vluchthuis. Van daaruit verhuisde ik naar een éénslaapkamerstudio. De kinderen zaten toen op internaat, in het weekend waren ze thuis. Toen sliep ik in de living en de kinderen in de slaapkamer.”



Besluiten rond het thema huisvesting

De betaalbaarheid en toegankelijkheid van de woonmarkt

De getuigenissen over betaalbaarheid handelen bijna allemaal over de **te hoge huurprijs**, zeker in contrast met de grootte en kwaliteit van de woning of het te besteden inkomen. Vooral de huizen op de particuliere markt zijn onbetaalbaar. Eén getuigenis pleit voor een prijs-kwaliteitskoppeling.

In een aantal verhalen wordt gewag gemaakt van het **niet aanvaarden van de OCMW- of CAW-waarborg** en in één verhaal ook van de voorwaardelijkheid van de CAW-waarborg.

Wanneer gezinnen geconfronteerd werden met **uithuiszetting**, was huurachterstal vaak de oorzaak. Na uithuiszetting begint dan een zoektocht naar een andere woning of is er gewoon wanhoop ('waar kunnen we nog naartoe' – 'wie kan of wil ons helpen'). Ook blijkt de onbekendheid met procedures en de slechte, onduidelijke of verkeerde informatie die mensen soms krijgen.

De moeizame zoektocht naar een woning. Sommige mensen verhuizen vaak om soms heel verschillende redenen: wijziging in de gezinssituatie, problemen met andere bewoners van het huis, tijdelijkheid en kostprijs van de woning. Een specifieke problematiek is de betaalbaarheid en toegelaten bewoners in opvangtehuizen. Iemand verwijst naar de stress die de zoektocht naar een woning met zich meebrengt – een stelling die wellicht door heel veel mensen wordt gedeeld, zeker wanneer dakloosheid dreigt.

Discriminatie en/of moeilijke toegang tot de woningmarkt komt vooral tot uiting in verhalen over **immokantoren**. Redenen voor weigering tot het woonaanbod bij immokantoren hebben vooral te maken met onzekerheid van inkomen (vaste betrekking vs. interimarbeid), onvoldoende hoog inkomen, vreemde afkomst, gezinssituatie (alleenstaande moeder), de OCMW-waarborg en het opdringen van de Korfina-waarborg.

De kwaliteit van de woonmarkt

Woonkwaliteit – wooncomfort – onderhoud. Kwaliteitsproblemen hebben vooral te maken met de grootte van de woning en sommige ruimtes (te klein in verhouding tot de grootte van het gezin), vochtproblemen die heel dikwijls voor verdere aftakeling van de woning zorgen, problemen om de ruimte degelijk te verwarmen, structurele problemen en rottend houtwerk. Er wordt gewezen op de onwil van eigenaars om er iets aan te doen, maar evengoed op de terughoudendheid van de huurder om het probleem aan te kaarten ('we betalen niet zo veel'). Iemand wijst er wel op dat men eigenaars wat harder zou mogen aanpakken om voldoende kwaliteit te garanderen.

In de meeste gevallen drijft wel boven dat niet alleen de kwaliteit problematisch is, maar ook dat de prijs-kwaliteitsverhouding helemaal scheef getrokken is in laag-kwalitatieve woningen.

Ondanks het feit dat een aantal gezinnen met **onbewoonbaarheid** geconfronteerd werden, is er onwetendheid van heel wat mensen over redenen en consequenties van een onbewoonbaarheid(sverklaring). Opvallend is wel dat net twee mensen die hierover getuigen nu (geleerd door hun verleden) sterk staan in de woningmarkt.

De relatie huurder – verhuurder

Op één situatie na blijken de huurders die hierover iets vertellen een **goede relatie** te hebben **met de 'huisbaas'**, al moet gezegd dat ze zich in heel wat gevallen niet te hard opstellen.

De kwaliteit en toegankelijkheid van de dienstverlening rond wonen Sociale huurmarkt en de sociale huisvestingsmaatschappij (SHM).

Het grootste ongenoegen betreft de **lange wachtlijsten**. Zowel voor het huren van een eerste sociale woning als voor een mutatie zijn er wachttijden van soms 10 jaar. Vooral de gezinnen die wachten op een grote woning (grote gezinnen) moeten heel veel geduld hebben. Mensen geven het daardoor soms op. Er is de getuigenis van een gezin dat bij inschrijving door de SHM zelf ontmoedigd werd om zich in te schrijven. Tekenend is ook de getuigenis van een gezin dat zo lang moest wachten dat de gezinssamenstelling intussen gewijzigd is (kinderen het huis uit) en de woonvraag dus ook. Omwille van die lange wachtlijsten wordt er gepleit voor meer sociale woningen en vooral meer grote woningen.



Over kwaliteit en herstel bij sociale woningen lopen de meningen uit elkaar: de ene klaagt over slechte kwaliteit, de andere prijst de SHM voor de renovatiewerken die ze in de woning uitvoerde.

Een aantal gezinnen getuigt over te kleine sociale woningen, de weigering van honden in sociale woningen, een schuld die verjaard is en die alsnog zou moeten betaald worden, en een misverstand over onderhouds- en herstellingskosten ten laste van huurder of verhuurder.

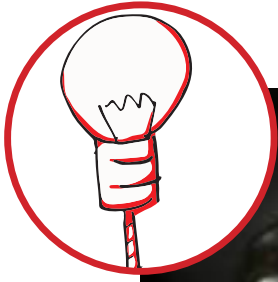
De meningen over het **SVK** zijn verdeeld. De meesten zijn tevreden, maar er zijn ook klachten over de slechte kwaliteit van sommige woningen – die ook snel te klein zijn bij groei van gezin of kinderen. Ook de afhankelijkheid van de goodwill van de eigenaar komt bij een SVK aan de oppervlakte.

De getuigenissen die werden opgetekend over de **woonwinkel** zijn eensluitend positief.

In bovenstaande inhoudelijke rubrieken staan al wat commentaren over de **immokantoren**. Daarnaast is er nog de eis van immokantoren om 1/3 van het inkomen aan huur te kunnen besteden en de Korfina-waarborg die de helft van de immokantoren opleggen.

Verder is er nog niets dan lof over **VLOS** omtrent de steun die men daar krijgt, maar er wordt ook gewezen op de beperking van die organisatie.





THEMA ENERGIE



68

SITUERING

Meer dan 100.000 Vlaamse gezinnen kunnen de facturen van hun commerciële energieleverancier niet langer betalen. Recent zien we ook een forse stijging van het aantal afsluitingen van water (in 2010: 2362 gezinnen, in 2011: 4.497 gezinnen)

Klanten worden massaal gedropt door de (commerciële) energieleveranciers. Gedropte klanten kunnen terecht bij de netbeheerder voor de levering van energie.

De Lokale AdviesCommissie voor water, gas en elektriciteit (LAC), opgericht in elke gemeente (bij het OCMW) moet voorkomen dat huishoudelijke klanten afgesloten worden van elektriciteit, gas of water.

De distributienetbeheerder kan energiegebruikers echter nog steeds volledig afsluiten van aardgas of elektriciteit. Met uitzondering van vier gevallen (veiligheid, fraude, problematische verhuis en leegstand), is er hiervoor steeds een 'positief' advies van de Lokale AdviesCommissie (LAC) nodig.

ENKELE CIJFERS UIT DE BEVRAGING

Thema's die aan bod kwamen, hadden zowel te maken met het energieprobleem zelf (bv. woonkwaliteit en betaalbaarheid) als met instrumenten om dat probleem aan te pakken (budgetmeter, isolatie, sensibilisering, zelf energiezuinig zijn), en ook met de dienstverlening en de communicatie van energieleveranciers.

Meer dan de helft van de gezinnen (18) geven aan al te maken te hebben gehad met een budgetmeter of een bemiddeling vanuit het LAC.

WAT ZEGGEN GEZINNEN OVER ENERGIE?

DE BETAALBAARHEID VAN ENERGIE

Betaalbaarheid van energie hangt voor een groot stuk samen met de kwaliteit van de woning. Heel wat gezinnen die in een slechte woning leven, betalen een hoge energiefactuur. Dit leidt in sommige gevallen tot de noodoplossing van de budgetmeter of zelfs soms tot afsluiting. In andere gevallen kiest men voor het betalen van de energiefactuur en het niet betalen van de huishuur, met het risico van uithuiszetting. Andere huurders proberen hun factuur te verlagen door minder te verwarmen en energiezuiniger te gaan



leven of nog creatieve oplossingen te zoeken (zoals een waterkoker gebruiken om water op te warmen en zo gas te sparen). Soms echter leidt het niet kunnen betalen van gas en elektriciteit tot ongezonde en onmenselijke situaties zoals het niet eens meer kunnen wassen van kleren.

Alternatieven zoeken en energie besparen

Aangezien energie een grote kost is, doen gezinnen enorme inspanningen om hierop te besparen.

“We besparen heel erg op energie! Het is een koud huis, we proberen niet teveel te verwarmen, dus in de winter zitten we altijd met onze jas aan in huis. Het is een heel oud verwarmingssysteem.”

“Alleen gas, ja. Maar ik heb veel met een waterkoker gedaan. Dus de waterkoker aanzetten, koud water pakken, waterkoker aanzetten en dat erbij doen. Dan verbruik je minder gas maar dan is ook alles rapper warm. Gelijk voor te kuisen. Dat is heter en uw gas moet minder lang aanstaan. Ik heb wel het geluk dat ik minder moet betalen door mijn invaliditeit. Die stoff moet toch niet branden, ik doe een extra trui aan.”

“Toen ik ziek werd heb ik de chauffage toegedraaid. Maar mijn papa zei dat ik die moest aanzetten omdat ik anders veel vocht zou krijgen. En dan heb ik die 's avonds aangezet, maar overdag zat ik in de kou. Ik moest het toen doen met 600 euro per maand.”

“Ik heb al meegemaakt dat ik niet kon wassen. Ik had 4 of 5 grote zakken vuile was in de tuin. Ik had geen andere oplossing gevonden. Ik heb toen op het OCMW grote ruzie gemaakt, ik was immers gefrustreerd dat niemand me wilde helpen. Je valt als gezin zonder elektriciteit en gas en je weet niet wat je moet doen, dat is heel moeilijk. Ik was daar op een zetel aan het huilen en toen kwam er een assistent (ik weet niet hoe die noemt, want mijn assistent heeft alles geweigerd) en een andere vrouw is bij mij gekomen, ik denk dat ze medelijden had met mij. Zij heeft gezegd, kom we gaan naar de hoofddienst, ik ga voor jou iets regelen. Zij heeft toen gezorgd voor 25 euro voor elektriciteit en 25 euro voor gas.”

“Het eerste jaar betaalden wij 120 euro per maand en ze hebben dat zelf verlaagd naar 100 euro, ik weet het niet precies. De afrekening was 3000 euro, binnen de 6 maanden te betalen. Dat was even slikken. Mijn chauffage stond toen wel op 20-21 graden. Ik geloof dat je boven de 18 graden meer betaalt, dat hebben ze mij verteld.”

“Ik heb gewoon dag- en nacht tarief. Want ik was 's nachts of in het weekend.”

“Er hangen hier overal wel chauffages. Boven ook, maar die mogen ze van mij niet aanzetten. Ook al is het putje van de winter, dan zeg ik: Pak een extra deken, in plaats van die chauffage aan te zetten. Ik vind dat niet nodig, een chauffage op een kamer. Ik vraag mij af waarom ze dat overal gezet hebben. Bij het nemen van een bad ben ik ook zuinig. Als ze een bad pakken, mijn meisjes, die gaan samen in bad, dan moet het maar één keer gevuld worden. ... En dan heb ik al gezegd: pak een douche, dat verbruikt minder water. Maar dan staan ze daar een half uur, drie kwartier onder, dat brengt dan ook niet op.”

Budgetmeter en minimumlevering elektriciteit

Opvallend is dat 18 van de 30 geïnterviewde gezinnen al te maken hadden met een budgetmeter of het LAC. De meningen over die budgetmeter zijn over het algemeen positief, maar er worden ook heel wat kanttekeningen gemaakt. Het positieve – behalve het feit dat je als gebruiker dan toch nog toegang hebt tot elektriciteit en gas – is dat je controle houdt over je gebruik en dat je automatisch zuiniger leert omgaan met energie. Nadelen hebben vooral te maken met de prijs van de geleverde energie die een stuk duurder is dan wat op de markt te krijgen is als je een beetje uitkijkt, de oplaadmogelijkheden en onduidelijkheden over afrekeningen die later soms nog opduiken. Iemand noemt de budgetmeter ook een extra stempel die op mensen in armoede wordt gedrukt.

“Ik heb budgetmeters gehad, in het vorige huis. En ik heb daar een afrekening van gekregen. Ik dacht dat dat niet kon, omdat je geld op de kaart zet, maar ik heb daar toch een afrekening van gekregen, van gas dat ze me zozegd te weinig hadden aangerekend. Heel bizar, maar 't is schijnbaar toch mogelijk. Je kunt dat niet controleren, je gaat met je kaartje naar die automaat, je zet er 100 euro op, je komt thuis en je steekt dat kaartje er terug in, dus je hebt totaal geen vorm van controle. Ik heb dan gevraagd om dat af te drukken, maar dat kon niet. Terwijl ik heel zeker weet dat ze zo'n overzicht kunnen afdrukken, maar ze geven dat niet aan de mensen. Mensen met die meters, die zitten in een zwakke positie, en dan maken ze daar misbruik van.”



“De budgetmeter vind ik een goed systeem, ik kan hem alleen niet altijd opladen en dan moet ik onder nul gaan (en dan maak je weeral schulden). Bovendien is het ronduit schandalig dat mensen die hun energiekosten al niet kunnen betalen en dus een budgetmeter hebben, de hoogste prijs moeten betalen voor energie, wij hebben geen mogelijkheid om een goedkoop tarief op de markt te onderhandelen. Dat is toch wel straf!”

“Maar je leert daar wel veel uit en wat ik ook heb gemerkt, misschien is dat ook maar een gevoel, maar nu ik 100 euro per maand betaal en op het einde krijg ik nog een factuur waar ik nog eens bovenop moet betalen. Met een budgetmeter betaal je veel minder. Want met mijn budgetmeter deed ik het op momenten met 30 euro per maand.”

“De budgetmeter is een extra stempel die aantoont dat je in armoede leeft. Dit wil ik niet laten zien aan burens, familie, die weten dat niet. Het is zelfbescherming om geen vooroordelen te krijgen.”

“Ik vind dat als je met een budgetmeter zit, dan spring je zuiniger om met je energie. Tegenover nu, ik betaal per maand, nu denk je: Een lichtje daar, laat maar branden, een dingske daar, laat maar zitten. Met een budgetmeter heb je er makkelijker erg in: “Oh dat moet ik uitrekken, want dat verbruikt.” Op dat punt ga je er met een budgetmeter bewuster mee om. Het kan misschien duurder uitkomen, maar ik vind dat je zuiniger bent met een budgetmeter dan als je gewoon je elektriciteit hebt.”

“Ik heb een budgetmeter voor elektriciteit en één voor gas. Ik heb nu geen gas, ik kan niet koken. Mijn noodkrediet is op en mijn inkomen is op. Gelukkig dat het geen winter is, want de verwarming is ook op gas. Ik ben blij dat we nog in noodkrediet zijn voor de elektriciteit, want anders was er geen TV voor de kindjes, geen wasmachine (dat de kinderen proper naar school kunnen gaan).”

“Als we de wasmachine willen laten draaien, moet al de rest van elektriciteit in het huis uit. We hebben een budgetmeter. Wij staan op 0. Dus nu hebben we noodkrediet en dus 10A. Ik vind de budgetmeter wel een goed systeem: ja, want dan heb je zicht op je verbruik. (Zoals een telefoonkaart)”

“Enerzijds is dat iets heel positiefs en anderzijds is dat heel nadelig, waarom positief? Normaal betaal je elke maand een bepaald bedrag en dan op het eind van het jaar betaal je nog bij of krijg je terug in het beste geval. Op dat moment was het gemakkelijk dat je direct betaalt wat je verbruikt. Maar ik heb gehoord dat je dan een duurder tarief hebt eigenlijk.

Een nadeel is dat je daarvoor naar het OCMW moet gaan tijdens de openingsuren, je moet natuurlijk geld op je rekening hebben. Dus als ik dat niet had, dan had ik geen elektriciteit en geen gas. Je hebt wel een noodbudget, maar als je dan nog geen geld hebt, dan heb je toch niets. Wij hebben dat een paar keer gehad. Ik begrijp het wel. Ze zouden het mogelijk moeten maken via pc-banking of met een overschrijving. Dat zou voor veel mensen gemakkelijk zijn. Als ik op het moment moest gaan werken kon ik de budgetmeter niet eens herladen.”

“Ik vind dat iets fantastisch, zo een budgetmeter. Als je het kunt betalen heb je stroom. Ik ga eerlijk zeggen, wij zitten al van april op 10 Ampère. We kunnen het gewoon niet betalen. Ik heb iets meer dan € 1000 in de maand, mijn vrouw is er van tussen gevallen. En we zitten met € 600 huishuur. Ik heb maar € 400 over. Ik zit alle 2 dagen met die thuisverpleging. Je moet je verband hebben, dat moet je allemaal zelf aanschaffen. ... En met 10 Ampère kunt ge niet veel. Van het moment dat ik de wasmachine op 30 ° zet, is het gedaan. En ons kookvuur, dat is 1 plaatje en gedaan. Je mag dan niet de microgolf aanzetten of de wasmachine of de koelkast, of de koffiezet zelfs niet. Voor het ontbijt 's morgens moet je niet zeggen ik ga een panneke spek en eieren voor de kinderen maken en mijn koffie zetten. Het is ofwel het een ofwel het ander. ... Maar het is niet omdat het maar 10 Ampère is dat het niet aanreken. Ik zie dat op die budgetmeter, die 10 Ampère wordt ook aangerekend. Als ik mijn budgetmeter terug wil effen zetten, als ik die eigenlijk terug op 0 wil zetten, dan moet ik al 300 en zoveel betalen. Je kookt alle dagen met 1 plaatje voor 3 mensen. Dat is ergens puzzelen; Eerst dat en dan dat. Als dat gebakken is, het plaatje afzetten en dat terug opwarmen in de microgolf. Als je dan gaan vragen aan het OCMW om ons te helpen, al is het alleen maar voor dat, en je krijgt daar het deksel op je neus. Je mag niet kwaad zijn, je mag niet racistisch zijn, je mag niet dit, je mag niet dat, maar op den duur maken ze je zo.”



DE KWALITEIT VAN WONEN IN RELATIE TOT DE ENERGIE- EN WATERPROBLEMATIEK

De energieproblematiek in relatie met wonen is in de meeste gevallen terug te brengen tot het ontbreken van (voldoende) isolatie en verwarmingsmogelijkheden. Woningen die goed geïsoleerd zijn, zijn aangenaam om in te wonen en besparen heel veel geld. Niet of slecht geïsoleerde woningen zorgen voor weinig wooncomfort en hoge rekeningen. In combinatie met onvoldoende of oude / slechtwerkende verwarmingsinstallaties, zorgt dat ervoor dat mensen ofwel in de kou zitten, ofwel zeer hoge rekeningen gaan betalen (en dan soms kiezen voor warmte i.p.v. het betalen van de huur), of zoeken naar creatieve oplossingen (een tijdje de verwarming opzetten, een dekentje meer, een duur elektrisch vuurtje opzetten of een niet altijd even veilige petroleum kachel op- zetten).

(Dak)isolatie

Getuigenissen i.v.m. isolatie bewijzen de grote afhankelijkheid van de bereidheid van de verhuurder om zijn woning te isoleren en het belang van subsidie om eigenaars over de brug te halen – maar kennelijk volstaat ook dat niet.

“Ook die isolatie hier is vreselijk. Ik heb hier een stukje weggedaan en je ziet gewoon die dakpannen. Dus naar boven kan ik niet meer, dat ga ik eerlijk toegeven.”

“Vorig jaar hebben wij besloten om te verhuizen van dat huis omdat wij voor de gas alleen al 500 euro per maand kwijt waren, doordat het huis niet geïsoleerd was. In de winter als het gesneeuwd had waren alle daken wit behalve dat van ons.”

“Het dak moet nog vernieuwd worden. Dat is al aangevraagd, ze wachten alleen nog op de subsidie voor dakisolatie, want er zijn wel vochtplekken op ‘t tweede verdiep.”

“Dan hebben wij aan de huisbaas een voorstel gedaan voor isolatie. Hij betaalt het materiaal maar wij plaatsen het. Als huisbaas kon hij ook nog subsidies krijgen. Via het OCMW hebben wij dan een kaartje gevonden met de baliedagen. De huisbaas zei dat hij er ging naar informeren, maar dat heeft hij nooit gedaan. Wij hebben dat verschillende keren gevraagd maar tevergeefs.”

Beschikken over voldoende verwarming

Niet elke woning kan goed verwarmd worden. In meerdere getuigenissen vertellen mensen over beperkte verwarmingsmogelijkheden. (bijvoorbeeld enkel een kachel in de woonkamer)

“Ik zaag niet omdat ik zeg: het is maar 450 euro. Maar bijvoorbeeld in de slaapkamer stond er geen verwarming. Ik heb hier dus maar één kachel en ik kan jou vertellen dat je hier in het putje van de winter kapot gaat van de kou. Om de winter door te komen moet die kachel als je thuis bent op “7” staan zodat je weet dat je een factuur zal krijgen waartegen je “u” zal kunnen zeggen. Maar als het zo wat killer, is zet ik gewoon even verwarming (elektrisch vuurtje) op in D. zijn kamer net voordat hij erin kruipt en dan is dat goed want het is maar een klein kamertje. Maar bij mij is dat al rap 1 uur, 1,5 uur want dat is een grote kamer. En voor de badkamer zet ik dan ook even de kachel aan, ik probeer het een beetje zo te doen zodat ik niet meteen het volledig huis moet opwarmen en dan pak ik wel wat meer dekens ‘s avonds om efkes in de zetel te gaan zitten of liggen.”

“We proberen te vermijden om teveel te verwarmen, we hebben een beetje een speciale manier, we gebruiken een petrolkachel, dat is een beetje gevaarlijk, maar dan hebben we het toch warm!”

“Deze winter heeft de verwarming bijna niet aangestaan en nu ook niet hoor. Het is hier lekker warm en mijn ramen staan open. Qua kwaliteit zitten we wel goed.”



Waterproblematiek in verhouding tot verantwoordelijkheden van de eigenaar

Een getuigenis die het belang van een goede controle op waterverbruik en toestellen onderlijnt en ook hier weer discussies over verantwoordelijkheden i.v.m. slijtage van toestellen blootlegt.

“We waren bijna afgesloten van water. Wij betaalden daar ook veel water, eerst 70 euro per maand en dan kregen wij een afrekening van in de honderd euro. We vroegen dan hoe dat kon komen en ze zeiden dat we eens moesten kijken. Het was wel zo dat onze wc bleef lopen. We moesten dan elke keer dat kraantje dichtdraaien. We hadden dat wel gezegd tegen de huisbaas maar die deed er niets aan. Door het kraantje dicht te draaien bespaarden we wel wat, maar onze rekening bleef toch nog 110 euro elke maand. Eerlijk gezegd weet ik nu niet wat wij betalen voor water. Afsluiting hebben we maar juist op het nippertje kunnen voorkomen. Ook doordat we de huisbaas hadden verwittigd dat er een lek was. Hij zei wel dat we telkens het kraantje moesten dichtdraaien, maar ik zei dat het wel zijn WC was die kapot was. Dat is toen bekeken. Helemaal in het begin had hij een stuk vervangen. Ik denk dat die stukken binnenin 10 jaar oud waren dus die waren gewoon aan vernieuwing toe. Wij hebben er toen voor ongeveer 35 euro een nieuwe bak opgezet. We hebben die ook laten staan toen we verhuisd zijn.”

DE KWALITEIT VAN DIENSTVERLENING, COMMUNICATIE EN SENSIBILISERING

Communicatie en dienstverlening

Twee getuigenissen die duidelijk aangeven hoe moeilijk de communicatie tussen diensten en een kwetsbare groep huurders soms loopt. Het zou interessant zijn om op die cases dieper in te gaan om te achterhalen waar het misloopt. Voor een stuk heeft het te maken met slechte ervaringen die mensen hebben gehad met dienstverlening of dienstverleners en hun instelling tegenover diensten, anderzijds allicht ook met een gebrek aan communicatie op maat van de doelgroep.

De derde getuigenis bewijst dat een goede communicatie effectief is, maar wellicht gaat het hier om een bewoner die sterker in zijn schoenen staat.

“Ja, maar ik heb nu van die bakken gekregen van Eandis, zo een budgetmeter. Ja, ik heb daarvoor ook met N. gesproken, dat mens heeft ook afgezien, hoor. Dat is een maatschappelijk assistent van het OCMW. N. kwam hier aan de deur, maar dat was om goed te doen. Ik heb daar echt tegen geroepen. Nu kwam ik die tegen op de woonwinkel en dan heb ik gezegd van oei. Ja, dat waren allemaal mensen die mij wilden helpen en ik had dat niet door. Volgens mij kwamen ze mij allemaal aanvallen want ze kwamen mijn gas afpakken en ik moest daar dan omgaan naar daar.”

“Ik heb mijn kaart meegepakt naar hier en ik heb gebeld om te vragen wat ik moest doen omdat ik met die kaart zat van een budgetmeter en hier ook graag een budgetmeter wou. Ze gingen dat allemaal direct komen plaatsen, dat is nooit gebeurd. Die hebben mij gewone facturen gestuurd om te betalen. Er is nooit een budgetmeter gekomen. En dan heb ik gezegd tegen Intergem: Jullie gingen normaal, al over een jaar een budgetmeter komen plaatsen, dat is nooit gebeurd. Ge ging mij bellen voor een datum, nooit gebeurd. Ik ben gewoon facturen beginnen krijgen van jullie dat ik om de maand zoveel moest betalen.”

“Ik zit goed bij Lampiris, het gemakkelijke bij Lampiris is dat je altijd op je computer je verbruik kan meevolgen. Je kan ook volgen of je extra of minder zal moeten betalen. En je kan je eigen verbruik verzetten. Zoals ik nu naar 100 euro heb aangevraagd, en dat hebben ze goedgekeurd. Maar pakt nu dat ze zien dat ik meer ben beginnen verbruiken, dan gaan ze automatisch de factuur mee verhogen zodanig dat je op het einde van dat jaar niet voor verrassingen komt te staan met een grote rekening.”

Sensibilisering

De enige getuigenis m.b.t. sensibilisering heeft te maken met energiescans. Het is een zeer positief verhaal, maar helaas staat het alleen. Het is duidelijk dat de energiescan bij dat gezin echt heeft geholpen. Misschien een signaal om de sensibilisering rond energie verder op te voeren?



"Ik heb een energiescan laten doen in mijn vorig huis. En ik had toen ook nog zo een hele grote diepvriezer en die mens gaf mij dan echt allemaal tips. Ik let daar dus op. Niks blijft inzitten bij mij. Zelf mijn wasmachine trek ik uit want ik heb gezien dat je 150 euro per jaar voor je wasmachine betaald, puur door die stekker er te laten inzitten. Daar verschoot ik wel van, want de diepvries toen ook, dat was een héél oud spel en dat kostte héél veel geld. Ook voor de opladers van de gsm: 9 euro. Zelfs zijn nachtlampje doe ik 's morgens meteen uit. Nu let ik daar wel op. Vroeger keek ik daar niet zo naar, want dan bleef mijn koffiezet inzitten en mijn Senseo en mijn microgolf zat in. Nu is dat echt een gewoonte om meteen de stekker uit te trekken na het gebruik."

SPECIFIEKE CONCLUSIES M.B.T. DE IMPACT OP DE KINDEREN

Ook kinderen dragen de gevolgen van energie- en waterarmoede. Verschillende gezinnen getuigen van het leven met beperkte energiemogelijkheden en soms zelfs over leven zonder energie en water.

"Het was of huishuur of warmte. Mijn keuze was voor mijn kinderen rap gemaakt: warmte. Wij hebben alles ingepakt en zijn vertrokken."

"Soms vallen we zonder gas en elektriciteit. In de winter is het hier altijd koud. Soms brengen we de kinderen naar VLOS, we blijven daar tot het slaaptijd is, dan komen we thuis en kruipen onder de dekens die we hebben."

"Er kunnen hier geen kinderen komen spelen in de winter, het is dan gewoon te koud in ons huis."



Besluiten rond het thema energie

De betaalbaarheid van energie

Betaalbaarheid van energie **hangt voor een groot stuk samen met de kwaliteit van de woning**. Heel wat gezinnen die in een slechte woning leven, betalen een hoge energiefactuur.

Aangezien energie een grote kost is, doen gezinnen **enorme inspanningen om hierop te besparen**, o.a. door **minder te verwarmen en energiezuiniger** te gaan leven of creatieve oplossingen te zoeken (zoals een waterkoker gebruiken om water op te warmen en zo gas te sparen). Soms echter leidt het niet kunnen betalen van gas en elektriciteit tot **ongezonde en onmenselijke situaties** (niet meer kunnen wassen van kleren).

Opvallend is dat 18 van de 30 geïnterviewde gezinnen al te maken hadden met een **budgetmeter of het LAC**. De meningen over die budgetmeter zijn over het algemeen positief, maar er worden ook heel wat kanttekeningen gemaakt. Positief is dat je als gebruiker toegang blijft hebben tot elektriciteit en gas, dat je controle houdt over je gebruik en dat je automatisch zuiniger leert omgaan met energie. Nadelen hebben vooral te maken met de prijs van de geleverde energie die een stuk duurder is dan wat op de markt te krijgen is, de oplaadmogelijkheden en onduidelijkheden over afrekeningen die later soms nog opduiken. Iemand noemt de budgetmeter ook een extra stempel die op mensen in armoede wordt gedrukt.

In andere gevallen kiest men voor het betalen van de energiefactuur en het niet betalen van de huishuur, met het **risico van uithuiszetting**.

De kwaliteit van wonen in relatie tot de energie- en waterproblematiek

De energieproblematiek in relatie met wonen is in de meeste gevallen terug te brengen tot **het ontbreken van (voldoende) isolatie en verwarmingsmogelijkheden**. Woningen die goed geïsoleerd zijn, zijn aangenaam om in te wonen en besparen veel geld. Niet of slecht geïsoleerde woningen zorgen voor weinig wooncomfort en hoge rekeningen. In combinatie met onvoldoende of **oude, slechtwerkende verwarmingsinstallaties**, zorgt dat ervoor dat mensen ofwel in de kou zitten, ofwel **heel hoge rekeningen betalen**.

De kwaliteit van dienstverlening, communicatie en sensibilisering

Twee gezinnen vertellen over hoe **moeilijk de communicatie tussen diensten** en kwetsbare huurders soms loopt. Het zou interessant zijn om die cases uit te diepen om te achterhalen waar het misloopt: enerzijds heeft het te maken met slechte ervaringen met en hieruit gegroeid wantrouwen tegenover dienstverlening/ dienstverleners, anderzijds allicht ook met een gebrek aan goede communicatie op maat van mensen in armoede.

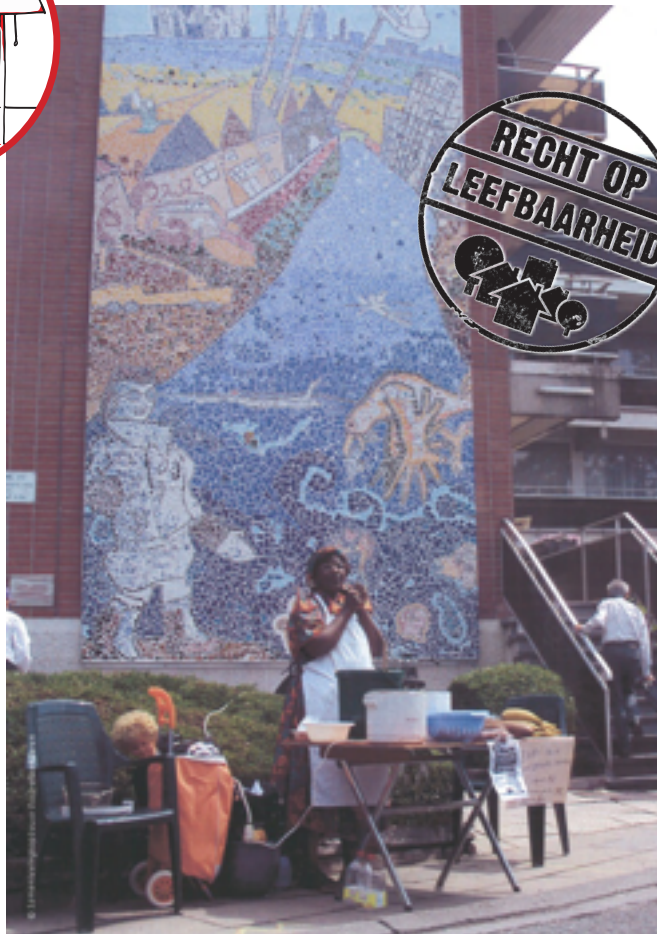
Een getuigenis bewijst dat **goede communicatie effectief kan zijn**, maar wellicht gaat het hier om een huurder die sterker in zijn schoenen staat.

De enige getuigenis m.b.t. **sensibilisering** heeft te maken met energiescans. Het is een heel positief verhaal, maar helaas staat het alleen. Het is duidelijk dat de energiescan dat gezin echt heeft geholpen. Misschien een signaal dat sensibilisering rond energie belangrijk is?





THEMA LEEFOMGEVING



75

SITUERING

In sommige stedelijke wijken staat het recht op een leefbare woonomgeving ernstig onder druk: bewoners gaan er niet alleen gebukt onder de gevolgen van een persoonlijk leven in armoede, ook het onderlinge samenleven in de buurt, de slechte woonkwaliteit, de fysieke woonomgeving, het voorzieningenaanbod in de buurt... baren hen zorgen. De leefomgeving is voor mensen belangrijk: het is de ruimte waarbinnen mensen zich ontplooiën en belangrijke relaties aangaan. De vaak negatieve berichtgeving over deze buurten werkt de stigmatiserende beeldvorming nog in de hand. Lokale besturen hebben verschillende hefboomen ter beschikking om tegemoet te komen aan de noden van deze buurten en hun bewoners.

ENKELE CIJFERS UIT DE BEVRAGING

De onderwerpen waren niet altijd heel duidelijk, maar in grote lijnen hebben de getuigenissen betrekking op 'toegang tot voorzieningen', 'samenleven in de buurt' en 'sport- en spelmogelijkheden en groen/park'. Daarnaast werd ook gepeild naar de verplaatsingsmogelijkheden van mensen. Daaruit blijkt dat mensen zich meestal te voet, met de fiets of met het openbaar vervoer (bus en trein) verplaatsen; zelden met de auto, en als ze dat al doen dan is het gebruik eerder beperkt. Het was dikwijls moeilijk om de antwoorden op de vragen te interpreteren omdat zeker voor een onderwerp als leefomgeving/leefbaarheid het niet onbelangrijk is te weten waar mensen precies wonen, vooraleer conclusies te kunnen trekken uit hun antwoorden.



DE BETAALBAARHEID EN TOEGANKELIJKHEID VAN VOORZIENINGEN

→ ALGEMEEN

De meeste mensen wonen graag in hun buurt. Een zeer belangrijk element daarin is de nabijheid van voorzieningen of de bereikbaarheid van voorzieningen. Voor de meeste mensen was dit trouwens een reden om in de stad te gaan wonen. Betaalbaarheid is een ander item dat de toegang tot voorzieningen beperkt en het ontsnappen aan de beslotenheid van de soms kleine woning belemmert.

Betaalbaarheid

Gezinnen geven aan dat niet elke voorziening even betaalbaar is. Er wordt in verschillende getuigenissen verwezen naar de Ster, waar sinds de nieuwe regeling toch extra drempels werden ingebouwd.

“Vroeger gingen we regelmatig eens naar de Ster. Nu kan je niet meer met de kansenpas naar de ster. Dan kost het me al gauw 10 euro om met 4 naar de Ster te gaan. Dat is teveel. De kansenpas is enkel nog geldig bij een jaarabonnement.”

De voordelen van de stad – alles nabij

Gezinnen vinden het belangrijk dat alles dichtbij is, ze kiezen daarom ook vaak om te leven in de stad.

“Met de fiets geraak ik hier overal. Het station is ook dichtbij en al. Daarom heb ik eigenlijk een beetje voor Sint-Niklaas gekozen. Sint-Niklaas is wel goed gelegen eigenlijk.”

“Ik ken hier vooral veel mensen, dus daarom is dat wel leuk. En 't is gemakkelijk, alles is in de buurt. Mijn bureau is in de buurt, de winkels zijn in de buurt. Op dat gebied woon ik hier dus inderdaad wel graag.”

“Het is hier centrum Sint-Niklaas. Alles is bereikbaar. Ik kan me niet voorstellen dat ik ergens anders, bijvoorbeeld in een dorp zou wonen. Dan moet je met de bus naar school, ik weet dat niet. Nu kan ik altijd te voet met de kindjes naar school en naar de winkel. Het ziekenhuis zo dichtbij hebben, is ook belangrijk voor mij, zodat als ik niet kan ademen, dan is het maar achter de hoek.”

Het belang van nabij openbaar vervoer

Openbaar vervoer is belangrijk voor gezinnen met een beperkt inkomen. Slechts enkele bevrageden beschikken over een wagen, dus voor grotere verplaatsingen zijn gezinnen afhankelijk van openbaar vervoer.

“We hebben hier een bushalte. En naar mijn werk ga ik met de fiets, dat is in de Kalkstraat. Dat is niet zo ver.”

“Ik heb twee bushaltes in de buurt, op de Watermolendreef en hier aan de lichten, soms moet ik dat in stukjes doen, maar het lukt wel. Als ik een extra pilletje heb ingenomen tegen de pijn, kan ik al wel wat verder gaan.”

Nabijheid, betaalbaarheid en openingsuren van betaalbaar commercieel aanbod

Ook het commercieel aanbod is niet altijd even bereikbaar, zeker als je buiten het centrum woont.

“En is alles goed bereikbaar van hieruit? Soms niet, op zondag bijvoorbeeld. Er is hier maar één winkel meer, de Carrefour. En een bakker en een slager ook. Zelfs geen Aldi of Lidl, daarvoor moet ik elke keer naar Sint-Niklaas. In de week zijn er 2 bussen per uur.”



→ SPECIFIEK VOOR KINDEREN - SPEEL-, SPORT- EN ONTMOETINGSMOGELIJKHEDEN

Niet in elke buurt aangepaste speelmogelijkheden

Het bestaande aanbod van speel- en sportmogelijkheden lijkt verschillend te zijn van buurt tot buurt, maar het heeft allicht ook te maken met de verwachtingen die mensen stellen aan die speel- en sportmogelijkheden, bijvoorbeeld wat inrichting en afstand betreft. Niet iedereen lijkt daar evenveel belang aan te hechten.

“Nu de ster niet meer toegankelijk is voor ons, zou het goed zijn dat in de buurten wat meer toegankelijke speeltuinen komen.”

“Hier zijn geen speelmogelijkheden in de buurt maar wij gaan hier meestal naar de kast hierachter om brood. En daarnaast is een pleintje en op dat pleintje kan je ook gaan. . . . Vroeger ging ik ook al eens naar het Elisabethpleintje, daar zijn ook zo wat speelmogelijkheden maar dat is dan wel wat verder.”

“Zijn er hier wat parkjes in de buurt om met de kinderen naartoe te gaan? Nee, de witte molen. Maar daar kom ik niet zo graag.”

“Hierachter is er een grote parking en daar ligt een parkje. Daar gaat hij wel eens voetballen en op de Parklaan heb je ook een nieuw groot park, dat ligt hier achter de hoek. Ik zie het vuurwerk en de ballonnen altijd.”

“J. gaat veel spelen naar het St-Jansplein.”

“Geen speelpleintjes. Altijd binnen.”

“Parkjes, speelmogelijkheden voor de kinderen in de buurt? Niet direct. Wij gaan wel vaak naar de Witte molen, dan ga ik met mijn kinderen naar daar en kunnen ze spelen en na twee uur komen we dan terug naar huis. We wonen op een appartement, je moet af en toe toch eens buiten gaan met de kinderen. Je hebt hier in de buurt ook wel het Elisabethplein. Mijn zonen gaan daar vaak voetballen.”

“Ik heb een hof. Maar hier is nergens een speelplein. Het Peter Benoitpark, daar is wel een klein speelpleintje. Ik ben er niet zeker van of daar een speelplein is.”

“Je kan hier nog wel wat in de straat spelen, maar sinds ze de ronde punten geïnstalleerd hebben, is het gevaarlijker geworden. Er zijn hier al accidenten gebeurd. Ze hebben hier de tuin en ze hebben hier vrienden, dan gaan ze al eens naar het voetvalplein op de Watermolendreef. Het park is te ver voor die gasten alleen te gaan, en dat is niet meer voor hun leeftijd: een klimrek is niet meer voor hen.”

“Speelmogelijkheden in de buurt? Neen, daarvoor moeten we naar het park. De kinderen zijn niet zoveel buiten. We hebben wel een koertje. Een klein parkje in de buurt waar de kinderen veilig kunnen spelen, zou wel mooi zijn.”

“Er moet hier wel iets zijn, ik denk in de richting van de sociale wijk. En ergens ginder achter, ik weet het niet precies. Maar we zijn daar eens geweest maar dat was wel groot maar ik vond het daar niet gezellig. Geen schommel of zo, maar om te voetballen of te petanken. Wij gaan meestal naar het park met een bal omdat het iets dichterbij huis is. Ik probeer ook met de kleine mannen eens naar mijn man zijn ouders te gaan. Die hebben een gigantische tuin, daar kunnen ze met zand spelen en onnozel doen.”

Spanning kinderen - jongeren

Er blijkt ook een behoefte aan speel- en sportmogelijkheden voor specifieke leeftijdsgroepen. Niet alle speelpleinen zijn ingericht voor alle leeftijdscategorieën, wat ook niet moet, maar dan is er wel nood aan een gedifferentieerd aanbod. Is dat er en hoe wordt daarover gecommuniceerd? Niet iedereen lijkt het aanbod te kennen.



“Je hebt hier ook wel een binnenspeeltuin in de buurt. Ik vind wel dat ze meer speeltuinen voor kleinere kinderen zouden moeten zetten. Want je ziet daar altijd die grote snotjongens daarop zitten met hun grote babbel en hun joints en een pint in hun handen. De kinderen durven er dan gewoon niet opgaan. Hij zal daar dus nooit alleen op gaan.”

Multiculturaliteit en onveiligheidsgevoel

En ook hier zie je de spanningen tussen culturen – met vooral klemtoon op veiligheid en een (min of meer) prope omgeving.

“Aan den Antwerpsesteenweg in zo'n zijstraat heb je ook zo'n groot plein met een basketbalveld aan. Daar durft zelf geen Belgisch kind op te komen. Dat zit daar vol van die buitenlandse mannekes die daar alle dagen samenkomen. Dus je kan daar niet gaan zeggen: “Ga eens op het klimrek, dat doe je niet.” Je voelt je daar niet veilig, je weet nooit wat er gebeurt. Dus ik ga niet vaak met hem naar een speeltuin hier in de buurt. Dat is echt héél zelden als ik zie dat er geen volk is. Dan zal ik dat doen, anders ga ik liever naar een binnenspeeltuin want daar heeft hij veel meer aan. Of naar Beveren, in het zwembad van Beveren. Daar kan hij zich ook goed uitleven.”

“Er is hier een speeltuintje een kwartiertje van en dat is een aangenaam speeltuintje voor hem. 't Is wel redelijk dicht bij de baan. Daar lag echt van alles, van gebroken flessen, sigarettenpeuken, zakken chips, fleskes, Ik zie dat nu ook dat er heel veel - ik scheer ze nu niet allemaal over dezelfde kam – Marokkanen zitten en zo, ook altijd met enorm veel chips en drinken en dat blijft daar dan liggen.”

Creatief zijn in het vinden van speelmogelijkheden

Bovendien zijn sommige kinderen en ouders veel creatiever in het vinden van een plek om te spelen dan anderen. Een straat, een lege parking of de ruimte rond garageboxen zijn soms genoeg als speeluitdaging – als het maar veilig is.

“De meeste mensen denken dat deze straat een heel drukke straat is. Maar in principe is dat een heel rustige straat. Daar kunnen de kinderen nog op straat voetballen. Het is ook eenrichtingsstraat. En speelmogelijkheden, als ze echt willen, wij wonen op nog geen 2 minuten van de Colruyt. Op een zondag, ze kunnen gaan tennissen op de parking van de Colruyt. Of in de dreef aan de garageboxen.”

De Springplank als ontmoetingsplaats

Enkele gezinnen geven ook aan hun ontspanning en contacten niet in de buurt, maar in de vereniging waar armen het woord nemen te zoeken.

“Ontmoetingsplaatsen in de wijk? Nee, alleen in het Peter Benoitpark, daar is er wel één. Maar daar ben ik nog nooit geweest. De enigste ontmoeting waar ik naartoe ga is De Springplank en af en toe de soepbabbel in de Springplank. Maar dat kan nu niet meer omdat ik werk. Dat was dan 's middags om 12 uur.”

DE KWALITEIT VAN HET SAMENLEVEN IN DE BUURT

Contacten met de burens

Mensen vinden het doorgaans belangrijk om in een rustige buurt te kunnen wonen en een goed, maar daarom niet altijd intensief, contact te hebben met de burens. Ook leven in een vertrouwde en vertrouwen schenkende omgeving is van belang. Verder is het belangrijk om wat buitenruimte te hebben (bij de woning of in de buurt) die ook wat afstand schept tussen mensen. Kunnen we uit één getuigenis de conclusie trekken dat te dicht op elkaar wonen de kiem van spanningen in zich draagt? Het lijkt vooral belangrijk een goed en rustig contact te hebben met de burens. Veel mensen vinden sociaal contact belangrijk, maar het hoeft duidelijk niet per se met de burens te zijn.

“We zitten in een rustige buurt, dicht bij het centrum en het station, dicht bij vrienden, er zijn verschillende parken en speeltuintjes in de buurt.”

“Ja, ik woon hier wel graag. Ik ben altijd een stadsmens geweest.”

“Ik zou graag in de buurt blijven wonen, mijn vrienden wonen hier. ... Het contact met de burens is heel belangrijk. Ik ken één van mijn burens al 25 jaar.”



"'t Is rustig hier. Maar van de buurt trek ik mij niet veel aan. Alleen met E. heb ik een goed contact en die van hiernaast is ook redelijk."

"Hier woon ik wel graag. Als ze op straat staan, zullen ze wel spreken, de buren."

"Met mijn buren heb ik weinig binding"

"Ja, het is hier een rustige straat en de mensen kennen elkander hier. Je wordt wat in het oog gehouden. Zo heb ik mezelf al een paar keer buitengesloten en dan mocht ik via de buren binnen breken in mijn eigen huis."

"Ja, met de onderbuurvrouw heb ik een goed contact, die mevrouw van het eerste verdiep is een Marokkaanse, maar dat is een hele lieve en vriendelijke. Maar dat is één op haar eigen."

"Ik woonde hier heel graag en ik heb dat ook altijd gewild, maar nu is dat te druk aan het worden in deze wijk. Te druk, te veel jongere gasten, te veel problemen, te veel politie en ik wil mijn kinderen hier niet opvoeden. Ik woon hier al lang, ik zelf ook, ik woonde daar. En vroeger was dat kalm, dan konden we echt spelen, maar nu is dat ruzie, vechten, drugs, echt op den duur noemen ze dat hier de maffiawijk. Ja deze wijk is bekend bij de politie. Als je gewoon zegt Peter-Benoit-park die weten dat direct. Ik ben echt bang voor mijn kinderen."

"Met de buren begint het te beteren. Maar we zijn wel een beetje beperkt doordat we maar een terras hebben, ik geloof van 20 m². Maar de kinderen mogen daar niet met de bal spelen want dat maakt teveel lawaai. Hierboven woont "Cruella De Vil" en die kan niet tegen kinderen. Die heeft een grondige hekel aan kinderen."

"Iedereen kan op ons terras kijken en wij op iedereen's terras. Je kan eigenlijk alles en iedereen zien. Daar hebben wij persoonlijk het wel een beetje moeilijk mee. Als je vuilbak recht of scheef staat, iedereen heeft dat gezien. Hier wordt enorm gebabbeld."

"We wonen hier graag in de buurt. Er zijn hier overal pleintjes en parkjes."

"We hebben vriendelijke buren, maar ik heb geen echte relatie met mijn Belgische buren. Vroeger woonden we in een dorp, in Nevele (tegen Gent) en daar had ik toch wel wat vriendinnen en kenden wij de mensen en de mensen ons, het was er kleiner en mensen kenden elkaar, dat is hier nu niet zo. Hier zijn mensen bezig en ze gaan naar hun werk en ze komen thuis om 18u en dan zie je elkaar niet zo veel. Via de school van mijn kinderen heb ik nu wel een aantal andere ouders leren kennen en daar heb ik een goede relatie mee en daar kan ik wel goed mee praten. Ik ga ook naar het vrouwen centrum, ik krijg daar les, zij zijn ook goed. Ik heb geen problemen met de buren. Mijn directe buren zijn allemaal Belgen, alles is OK, we zeggen goedemorgen tegen elkaar, maar niet meer."

Leven in een multiculturele buurt

Het samenleven in een multiculturele buurt is niet voor iedereen zo vanzelfsprekend. Redenen voor een goed of net een slecht samenleven met buren met een migratieachtergrond zijn niet terug te vinden in de interviews. Het is wellicht wat kort door de bocht om het af te doen met een 'Overal maak je het gewoon hoe je het zelf wil' zoals een van de getuigen zegt, maar een ontvankelijke attitude lijkt wel belangrijk. Dat neemt niet weg dat botsingen van culturen, maar ook milieus heel duidelijk zijn. Er is hier nog een hele weg af te leggen.

"Overal maak je het gewoon hoe je het zelf wil. Maar als je overal naar de mensen knikt en je bent vriendelijk en je blijft vriendelijk. Ik spreek evengoed tegen een Marokkaan als tegen een Belg. Ik heb daar geen problemen mee, dus ik knik ook gewoon naar die mensen."

"'t Is een multiculturele buurt, dat heeft zijn voor- en nadelen. ...'t Is hier tamelijk rumoerig over 't algemeen. In 't weekend en 's avonds ook heel laat rumoerig, die mensen leven maar 's avonds, maar dat stoort mij niet, daar kan ik mij perfect in inpassen. Als ik mijn vuilbak buitenzet, zet iedereen zijn vuilzak buiten. Zet ik die op de verkeerde dag buiten, dan staan ze allemaal verkeerd buiten. In 't begin spraken ze niet veel tegen mij. Ze hebben sowieso een voorkeur voor mannen en mijn zoon kwam dan van waarom spreken die tegen mij en niet tegen jou. ... Dus het is een beetje zoeken dat ge overeen komt."



“Daar zijn ook sociale woningen en daar wonen eigenlijk niet anders dan vreemdelingen, dus zo hebben ze geleerd om met vreemdelingen te spelen. Daar wonen veel Turken en Marokkanen. Dat valt heel goed mee, daar is nog nooit ruzie geweest. Er kwamen ook Italianen, Russen. Dat gaat goed, maar hier in de straat wonen Kosovaren en die slaan iedereen af. ... Die jongens zijn 12 jaar en hebben al een strafblad.”

“Het is ook echt geen aangename buurt. Dat zit daar echt vol met buitenlanders, ge ziet dat ook wel, dat zijn mensen van een ander milieu. Dat is niet aangenaam ginder.”

SPECIFIEKE CONCLUSIES M.B.T. DE IMPACT OP DE KINDEREN

Wat de impact van het thema leefbaarheid op kinderen betreft denken we vooral aan de speel- en sportmogelijkheden in de buurt. Het bestaande aanbod van speel- en sportmogelijkheden lijkt verschillend te zijn van buurt tot buurt. Er blijkt ook een behoefte aan speel- en sportmogelijkheden voor specifieke leeftijdsgroepen.



Besluiten rond thema leefomgeving

De betaalbaarheid en toegankelijkheid van voorzieningen

Algemeen

De meeste mensen wonen graag in hun buurt. Een heel belangrijk element daarin is de **nabijheid of bereikbaarheid van voorzieningen**. Voor de meeste mensen is dit trouwens een reden om in de stad te wonen.

Betaalbaarheid beperkt in de praktijk **de toegang tot voorzieningen**. Gezinnen geven aan dat niet elke voorziening even betaalbaar is. Er wordt in verschillende getuigenissen verwezen naar de Ster, waar sinds de nieuwe regeling extra drempels werden ingebouwd.

Openbaar vervoer is belangrijk voor gezinnen met een beperkt inkomen. Slechts enkele bevroagden beschikken over een wagen, dus voor grotere verplaatsingen zijn veel gezinnen afhankelijk van openbaar vervoer.

Het **commercieel aanbod is moeilijk te bereiken**, zeker voor mensen die buiten het centrum wonen.

Specifiek voor kinderen - Speel-, sport- en ontmoetingsmogelijkheden

Het bestaande aanbod van speel- en sportmogelijkheden lijkt verschillend te zijn van buurt tot buurt, maar dit heeft allicht ook te maken met de verwachtingen die mensen stellen aan die speel- en sportmogelijkheden, bijvoorbeeld wat inrichting en afstand betreft. Niet iedereen lijkt daar evenveel belang aan te hechten.

Er blijkt ook een behoefte aan **speel- en sportmogelijkheden voor specifieke leeftijdsgroepen**. Niet alle speelpleinen zijn ingericht voor alle leeftijdscategorieën. Er is nood aan een gedifferentieerd aanbod. Ook lijkt niet iedereen het aanbod te kennen. Wat is er en hoe wordt daarover gecommuniceerd?

Er zijn hier **spanningen tussen culturen**. Sommigen beklemtonen veiligheid en een (min of meer) propere omgeving.

Bovendien zijn sommige kinderen en ouders veel **creatiever in het vinden van een plek** om te spelen dan anderen. Een straat, een lege parking of de ruimte rond garageboxen zijn soms genoeg als speeluitleiding – als het maar veilig is.

Enkele gezinnen geven ook aan hun **ontspanning en contacten niet in de buurt**, maar in de vereniging waar armen het woord nemen te zoeken.

De kwaliteit van het samenleven in de buurt

Mensen vinden het doorgaans **belangrijk** om in een **rustige buurt** te kunnen wonen en een goed, maar niet noodzakelijk intensief, contact te hebben met de buren. Ook leven in een vertrouwde en een vertrouwen schenkende omgeving is van belang.

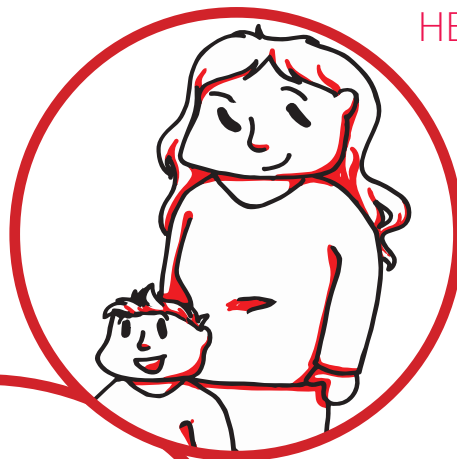
Verder is het **belangrijk** om wat **buitenruimte** te hebben (bij de woning of in de buurt) die voor enige afstand zorgt tussen mensen. Kunnen we uit één getuigenis de conclusie trekken dat te dicht op elkaar wonen de kiem van spanningen in zich draagt? Het lijkt vooral belangrijk een goed en rustig contact te hebben met de buren. Veel mensen vinden sociaal contact belangrijk, maar het hoeft duidelijk niet per se met de buren te zijn.

Het **samenleven in een multiculturele buurt** is niet voor iedereen even vanzelfsprekend. Redenen voor een goed of net een slecht samenleven met buren met een migratieachtergrond zijn niet terug te vinden in de interviews.

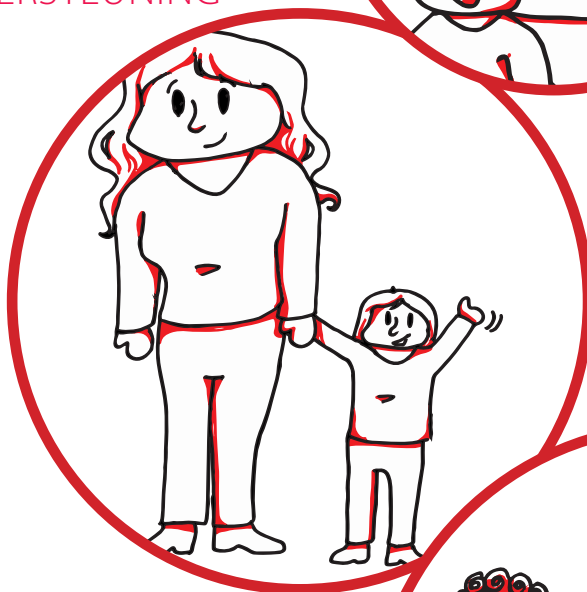


OPVOEDING EN ONDERWIJS

HECHTING



PREVENTIEVE
GEZINSONDERSTEUNING

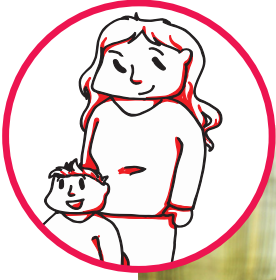


KINDEROPVANG



ONDERWIJS





THEMA HECHTING



SITUERING

Hechting is de duurzame affectieve relatie tussen een kind en één of meer opvoeders. Veilig gehechte kinderen zullen in perioden van stress de nabijheid zoeken van personen aan wie zij gehecht zijn. In een onbekende situatie zijn zulke personen de uitvalsbasis van waaruit zij de omgeving verkennen. Onveilig gehechte kinderen klampen zich vast aan hun verzorger, of ze gedragen zich juist heel onverschillig en zelfstandig, ongeacht of de situatie stressvol is of niet. Alle kinderen hebben een gehechtheidsrelatie met hun opvoeders, maar onveilig gehechte kinderen krijgen veel vaker te kampen met leer- of relatieproblemen, zijn lastig aanspreekbaar, en ontwikkelen een laag gevoel voor eigenwaarde. (Bron: Wikipedia 2015)

Hechting ontwikkelt zich in het eerste levensjaar. Het belang van hechting kan niet overschat worden; het is de basis voor een gezonde ontwikkeling. De belangrijkste gevolgen van een goede hechting zijn:

- Hechting zorgt voor zelfvertrouwen en vertrouwen
 - Hechting betekent de capaciteit van de hechtingsfiguur om emotionele en ondraaglijke lichamelijke gevoelens van een kind draaglijk te maken.
 - Hechting zorgt voor nabijheid, warmte en geborgenheid
 - Hechting moet leiden tot autonomie, exploratie en veiligheid
- (Bron: een eerlijke kans: basisonderwijs voor kinderen in kansarmoede)

ENKELE CIJFERS UIT DE BEVRAGING

De meesten (24) hebben in hun eigen thuissituatie (toen zij kind waren) moeilijke zaken meegemaakt: zelf armoede gekend als kind, afwezige ouders, geweld, misbruik, mishandeling, drug- of alcoholgebruik van ouders, ... Een beperkt aantal respondenten (2) getuigt van een goede/fijne jeugd als kind. Bij 4 respondenten hebben we hier niet voldoende zicht op gekregen tijdens het gesprek.

- 28 respondenten zeggen zelf weinig netwerk te hebben (en ze linken dit vaak aan het ontbreken van familiale relaties).
- 14 respondenten zijn alleenstaande ouders, 12 gezinnen zijn kerngezinnen, 4 gezinnen zijn nieuw-samengestelde gezinnen.
- 18 respondenten zijn gescheiden



TOEN DE RESPONDENTEN KIND WAREN (OF VANUIT KINDPERSPECTIEF)

Afwezige vader/moeder

Gezinnen getuigen over afwezige ouders.

"Ik heb ook een eigen zaak gehad. Ik heb nog een café opengehouden, 6 jaar. En dan is mijn vader daar eens binnengekomen. En die had gedronken en die zei: "Dat is mijn dochter". En hij zei: "Drink iets van mij dochter?" Ik zeg: "Ik ga u eens iets zeggen, je hebt van mij nooit niet moeten hebben. Ik moet van u ook niet hebben". En die begon van zijn oren te maken tegen mij en dan heb ik die buitengezet. Op dat gebied...als ik een stap zet... Het kan lang duren eer ik een stap zet, maar als ik ene zet, zet ik nooit ene terug. Dat heb ik nog nooit gedaan en dat zal ik nooit doen. Maar het heeft bij mij allemaal wat tijd nodig eer dat allemaal doordringt. Maar dan moeten ze opzij gaan, want dan is het over en out. Dus ja, mijn pa, ik weet zelfs niet of hij nog leeft of niet. Het interesseert mij niet."

"Mijn moeder kreeg MS op haar 40 jaar en was verlamd. Toen ik haar ging bezoeken hoorde ik haar al zeggen: "geit, vuile teef". Mijn broer ging veel bij mijn moeder, met de bedoeling om binnen te rijden. Toen mijn moeder gestorven is ben ik afscheid gaan nemen; daarna ben ik gecrasht. Al die jaren dat ik kwijt was, heeft mij diep geraakt. Mijn vader kwam zelf afscheid nemen en vertelde dat hij niet meer wou leven. Hij pleegde zelfmoord op de dag van mijn stiefmoeder haar verjaardag. Ze zou nooit haar verjaardag nog vieren, en dat is ook zo. Zij is de derde vrouw. De tweede vrouw stierf aan kanker. Er kwamen bij ons thuis ook nooit vrienden aan huis."

"Ik heb gewoon heel veel mijn ouders gemist. Mijn papa heb ik heel weinig gezien, om de veertien dagen een weekend. Toen ik 11 was zei hij hier stopt het. Zijn vrouw had hem voor de keuze gesteld ofwel zijn vrouw ofwel zijn kind. Het is zijn vrouw geworden. Ik zal niet zeggen dat dat drama's zijn, maar dat tekent je wel. Ik heb dat altijd gemist: een mama en een papa in hetzelfde huis, zo het echte gezinsleven. Als ik dat zag op school een mama en een papa die hun kind kwamen halen of brengen of dan gingen die op reis. Dat zijn toch zo'n dingen die ik gemist heb."

"Met mijn papa heb ik wel nog contact. Met mijn mama heel weinig. Ze komt soms wel eens op bezoek, maar ik kan ze ook niet bereiken via de gsm. Ze weet nu ook niet dat ik verhuisd ben. Ik weet niet of ze ons nu nog kan vinden."

Moeilijke relaties met stiefvaders

Een aantal respondenten rapporteert een moeilijke relatie met een stiefouder.

"Want vanaf dag 1 als mijn ma die voorstelde aan mij, vroeg ze aan mij wat vind je ervan dat ik nu een nieuwe vriend heb. Dan heb ik haar geantwoord: "fuck you". Nee jong, niet nog eens."

In een aantal gevallen wordt melding gemaakt van stiefvaders die overgaan tot het misbruiken van de kinderen.

"Ik ben pakt van mijn 10, iets vroeger nog tot mijn 18 misbruikt geweest thuis. Maar daar is nooit iets van geweten geweest tot mijn 22 jaar. Ik heb dat altijd verzwegen en mijn moeder die zal wel oogkleppen hebben gehad. Niet door mijn vader maar mijn stiefvader, eigenlijk een nonkel. Ik heb dat altijd verzwegen."

"(. . .) Het ergste is, hij heeft het allemaal toegegeven en heeft nooit moeten gaan zitten. Niks, niks, niks. 2 Jaar met uitstel kreeg hij. Grof, ik weet het. Dan heb ik nog moeten bewijzen dat ik gevolgen had van mijn misbruik want ik kon daar geen gevolgen van hebben. Dat was gebeurd en dan te weten dat daar nu weer 3 kindjes zitten. Daar probeer ik eigenlijk niet teveel aan te denken aan die 3 kinderen. De politie heeft wel altijd gezegd dat ze het mee in het oog gaan houden, naar de school enz., maar als zij nog maar zo weinig weten van mij wat gaan zij zich dan aantrekken van die 3 andere kinderen?"

"Mijn groei als kind; Ik herinner mij weinig, bijna niks van mijn kind zijn. Vanaf mijn negen jaar werd ik misbruikt door mijn vader, een priester en mijn broer heeft het ook geprobeerd."



“Eén van de vrienden van mijn mama heeft me verkracht. Ik werd geplaatst. Ik voelde mij gestraft. Hij werd niet gestraft en ik wel.”

Mishandeling meegemaakt

Verschillende getuigen hebben thuis ook te maken gehad met mishandeling.

“Door de scheiding en dat mijn vader dan met de verkeerde vrouwen samen was. Het is niet gemakkelijk geweest. Ik heb mishandelingen meegemaakt.”

“Was het vooral je papa die betrokken was bij de mishandeling? Neen, ook mijn mama, allebei eigenlijk.”

Geweld thuis en een strenge opvoeding

Bij sommige mensen was er sprake van geweld thuis. Anderen spreken over een strenge opvoeding.

“Moeder stond in het café, soms werd ze in elkaar geslagen en mijn broers ook. Ik besef dat mijn moeder ook werd misbruikt. Op mijn 18 jaar heb ik het aan het licht gebracht maar mijn vader heeft dat weerlegd. Ik heb toen negen jaar geen contact gehad met hem, maar mijn dochter vroeg naar oma en opa. Dan heb ik terug contact opgenomen. Maar ik liet haar niet alleen met hem.”

“Hij moest in de ijskast zijn. De stoel aan de ronde tafel stond wat in zijn weg. Hij schopte die achteruit tegen mijn schenen. Ik werd kwaad en zei: “wat doe je nu” en ik schop terug tegen die stoel en tegen zijn achterste en zijn kuit. En hij heeft me gewoon aangevallen. Hij heeft me vastgepakt en is op mijn hoofd beginnen slaan. Dan ben ik kwaad geworden. Dan heb ik die buis gepakt en ben ik ook beginnen kloppen. KO heb ik hem geklopt. Ik was toen 16 jaar.”

“Die heeft op een gegeven moment ook een relatie gehad met iemand van het café. Dat is helemaal misgelopen, ze heeft die een paar keer afgerammeld. Zij, hem. Ik stond daar op een gegeven moment. Zij hing vol met bloed en zij heeft gezegd: “Ik heb die kapot gemaakt”. Ik was toen 5 of 6 maanden zwanger en ik was helemaal in shock en in paniek van: “Wat heb jij gedaan?” Uiteindelijk had ze hem niet kapot gemaakt, ze had een fles op zijn kop geklopt. Die hebben ruzie gemaakt, ge wilt niet weten hoe dikwijls. Ze heeft uiteindelijk die gast neergestoken en dat mes is er zo ingegaan, dat stak iets naast het hart en die zijn long was doorboord en zij beweert dat dat per ongeluk was gegaan. En vanaf toen heb ik zoiets gehad van: “Wat voor moeder zijde jij, wat voor mens zijde jij...” “Die ziet ze vliegen volgens mij want, nee, sindsdien is dat echt voorbij. Ik kan haar dat niet vergeven en ik kan dat zeker niet vergeten wat ze heeft gedaan.”

“Thuis was het minder omdat mijn ouders heel veel ruzie hadden. Mijn vader was eigenlijk een tiran. Mijn mama was bang van mannen door mijn vader dus die maakte dat ze goed stond bij mijn broer, maar niet bij mij. Ze heeft mij eigenlijk laten liggen. Want ik was heel zelfstandig en die dacht dat ik geen hulp meer nodig had, terwijl ik wel nog mijn moeder nodig had. Ik had toen ook ADHD, ik was erg actief. Dus mijn mama zei dan: “W. gaat gaan lopen”. En ik liep dan een uur of twee en dan was dat over. Maar ik kreeg ook woedeaanvallen. Ik wist niet wat er scheelde met mij, ik voelde mij heel slecht in mijn vel. Mijn ouders zagen ook dat ik ongelukkig was. Maar die deden daar niks aan. Dan heb ik op mijn 17 jaar een zelfmoordpoging ondernomen en dan zijn ze met mij naar een therapeut gegaan en die zei: Ja, jij moet niet meer komen, we hebben je vader nodig.”

“Dat zal niet zo goed zijn. Ik ben thuis al roepend en al tierend opgevoed, mijn moeder riep veel. Maar bij ons was ook wel, links was links en rechts was rechts.”

“Dat is eigenlijk een beetje een zware vraag die je me nu stelt. Op momenten haatte ik wat we allemaal hebben moeten meemaken, want we hebben echt heel zware periodes meegemaakt. Mede doordat ik ook héél diep heb gezeten en therapie heb moeten volgen heb ik wel veel zaken geleerd om veel meer in mezelf te gaan kijken. Want het is typisch voor een mens om te vergelijken met anderen.”



Psychiatrische problematiek ouders

Soms kampen ouders met een psychiatrische problematiek.

"Mijn moeder is een borderline, die heeft heel veel in de psychiatrie gezeten ook, en de psychische problemen zijn serieus erfelijk bij ons."

Geplaatst als kind

We konden ook heel wat ervaringen optekenen van 'geplaatst zijn' als kind.

"Hoe het voor mij was om op te groeien, ik zal het in enkele woorden zeggen: tehuiskind, kind van alcoholverslaafde ouders en in de tehuiswereld ben ik gestoten op een pedofiele pastoor. Dat was hoe ik ben opgegroeid. Het was een nachtmerrie. Ik heb dan ook geen normale hechting met mijn ouders en familie."

"Ik ben op mijn 10 jaar geplaatst in een kindertehuis en op mijn 19 ben ik alleen gaan wonen. En hoe was dat om op te groeien in zo'n tehuis? Ik had redelijk wat mogelijkheden, ik ben daar ook altijd mee op verlof geweest, ik heb zelfs in Duitsland gezeten. Dat was wel plezant."

"Mijn eigen kindertijd was moeilijk, ik zat in instellingen tot mijn 18 jaar met onderbrekingen thuis. Van mijn 6 tot 12 jaar heb ik thuis gewoond. Toen moest ik ook het huishouden doen, thuis. Na mijn plechtige communie moest ik terug op internaat."

Armoede-ervaringen als kind

De meerderheid van de getuigen vertelt dat ze thuis ook opgroeiden in armoede.

"Ik heb altijd mee moeten werken in het gezin."

"Hoe was het voor jou om op te groeien als kind? Ook moeilijk, wij hebben geleerd om met weinig content te zijn. Jij komt uit een gezin dat zelf ook in armoede leefde? Ja, wij waren ook met 5 kinderen. Dat was ook wel een zware tijd, mijn vader was invalide en mijn moeder was huisvrouw. Dus ja, wij zijn dat wel gewoon en hebben dat ook meegenomen dat we content moeten zijn met weinig."

"Goh. Mijn moeder was ook alleen. Dus die had het ook niet altijd even gemakkelijk. En ik heb nog een zus. En we moesten ook veel ons plan trekken eigenlijk."

"Mijn moeder ging stempelen, trok kindergeld en ging in 't zwart werken. Die hadden toen 70000 frank en wij hadden niet anders dan deurwaarders. Ik was toen 11, zij hadden een huishuur van 12000 frank, dus als je daar niet mee toekomt. Mijn moeder kan net als ik niet met geld omgaan. Die koopt liever een paar nieuwe schoenen dan een boterham."

Alcohol

Bij sommigen was er een alcohol- of drugproblematiek aanwezig in het gezin waar ze opgroeiden.

"Ik heb geen jeugd gehad, een vader die constant dronk, die kwam thuis van zijn werk, die zette zijne kazak neer, die was weg naar het café en die kwam 's avonds om een uur of 10, half 11 thuis. Dat was zijn bed in, en dan 's morgens om 5 uur stond die op en dan moest ik ook uit mijn bed om zijn boterhammekes te maken. Terwijl mijn moeder ganse dagen op de zetel lag, want die had alle dagen koppijn. 's Morgens was dat dus eerst de boterhammekes maken van mijn papa, mezelf en mijn broers. Dan mij klaarmaken en naar school en van school kon ik terug beginnen aan het avondmaal. En er was niks gedaan. Kuisen. Tegen wanneer ik aan mijn huiswerk kon beginnen was dat 8 uur. En dan kwam mijn pa naar huis en zei hij: "Zijde gij nu nog aan uw huiswerk bezig?" "Pa, 'k ben wel nog maar 10 minuten bezig." "Maak maar dat dat weg is, hup naar uw bed!" Dus ja, ik heb nooit goed kunnen studeren."

"En dan mijn ma haar overige vriendjes. Dan is ze 8 jaar samen geweest. Daar heb ik tot mijn 16 à 17 als mijn stiefpa gekend. Dat was een zware alcoholieker. Die kwam me 's nachts wakker maken en die gaf me pree om drank te halen en dan kreeg ik zwijggeld. Je doet dat, maar dat waren geen ideale omstandigheden. Nu zit hij zelfs in St.-Hiëronymus. Hij zit in het zothuis. Hij is zot gedraaid. Ja, zo ben ik opgegroeid en altijd buiten. Al van mijn 12 jaar liep ik op straat."



Vroegtijdig het ouderlijke huis verlaten/weglopen

Een aantal getuigen vertelt dat ze het ouderlijke huis vroegtijdig verlieten.

“Met mijn vader heb ik gebroken, met mijn moeder is het de laatste jaren al gebeterd, ik ben vroeger thuis weggelopen toen ik 18 was. Echte hechting is gekomen na de dood van mijn oma. Op dat moment is er iets gebeurd tussen mij en mijn moeder, toen heeft zij dingen gezien in mij en ik in haar, dat heeft ons dichter bijeen gebracht.”

“Ik heb mijn vader gehaat, ik ben weggegaan. Ik wou dat mijn ouders uit elkaar gingen.”

Gedwongen tot vroegtijdige zelfstandigheid en ‘plan trekken’

Toen de respondenten kind waren moesten ze al vlug zelfstandig zijn en hun plan trekken.

“Ik kom dan op straat te staan. Ze zouden me nog niet in huis gepakt hebben. Want ze zouden eens aan zijnen dop kunnen komen. Iedereen is zo. Hulp verwachten. Laat ons lachen. Trek jouw plan, zo is onze wereld.”

“Jawel, toen mijn vader gestorven was, was het zwaar voor mijn moeder. Ja, dan zijn ik en mijn broer gaan werken. Dat was ook zwaar voor mijn moeder, zeven kinderen, dat was ook echt afzien.”

Ongelijke behandeling van de kinderen door de ouders

Enkele mama's getuigen ook over een ongelijke behandeling van de kinderen door hun ouders.

“We waren met zeven kinderen thuis. Mijn zus stierf één jaar voordat mijn vader stierf. Verder heb ik geen contact/weinig contact met familie. We hebben geen band, we werden tegen elkaar uitgespeeld.”

“Mijn mama was bang van mannen door mijn vader dus die maakte dat ze goed stond bij mijn broer, maar niet bij mij. Ze heeft mij eigenlijk laten liggen. Want ik was heel zelfstandig en die dacht dat ik geen hulp meer nodig had, terwijl ik wel nog mijn moeder nodig had.”

“Ja, ik heb nog een zus ook en mijn zus was altijd iets meer bevoordeeld als dat ik was. En zij zeiden altijd wij hebben 2 kinderen en ze worden alle twee gelijk behandeld maar dat was helemaal niet waar. Tot op een gegeven moment dat ik praktisch geen contact meer had met mijn ouders. Dat ik zoiets had van ze mogen hier voor mijn ogen doodvallen, ik stap erover. En dan is dat eerst tot een gesprek gekomen met mijn ouders en dan heb ik dat allemaal gezegd gelijk hoe dat ik het vond en ik het zag. En op dat moment streed ze het af en dan heb ik 2 dagen later telefoon gehad van mijn ma en die zei tegen mij, ja, je hebt gelijk.”

Gezinnen zonder wettig verblijf - oorlogssituaties

Gezinnen zonder wettig verblijf hebben als kind vaak oorlogssituaties en andere trauma's meegemaakt die een mens tekenen.

“Ja, vroeger was dat één land. 20 jaar geleden is het land gesplitst. Het is nu heel moeilijk om terug te keren, de regering is erg moeilijk! Veel mensen zitten in de gevangenis... er zit ook familie van mij in de gevangenis. Als het gemakkelijk zou zijn om terug te gaan, ik was allang weg, daar kan je beroep doen op familie, woon je samen met familie, met je mama en word je geholpen. Hier staan we er helemaal alleen voor.”

“Mijn kindertijd was erg moeilijk. De oorlog tussen Iran en Irak is begonnen toen ik in het 2de leerjaar zat. Als we naar school gingen... we leefden in angst, we hoorden de bommen en dan moesten we naar de schuilkelder en dan wachten tot onze ouders ons daar kwamen ophalen. De situatie is altijd slecht geweest in Irak.”

“Hard, hard, hard. Toen ik 6 jaar was, ik wist niets van politiek, is mijn vader meegenomen door de politie, mijn vader is nooit terug gekomen. Dat is het eerste punt waar mijn trauma is gestart. Mijn moeder was alleen met mij en mijn zussen, het was erg moeilijk, het was een grote strijd om te overleven. In het dorp zagen we de terreur van hoe de meisjes genitaal verminkt werden. Mijn zussen wilden dat niet. Ze zou mijn vader vergezellen, ze nam haar eigen leven, mijn tweede zus deed hetzelfde. Dat was mijn kindertijd. Ik had het gevoel niemand meer te hebben. Mijn derde zuster heeft maar één hand, ze moest werken in de keuken en haar hand is in de motor van een apparaat blijven hangen, ze is een hand kwijt



geraakt en heeft veel zelfmoordgedachten. Ze heeft het gevoel dat ze zo niet kan leven. Mijn kindertijd was een hel, daar is mijn depressie begonnen. Ik ben verkracht ... ik heb het mijn moeder nooit kunnen en durven vertellen."

NU DE RESPONDENTEN ZELF OUDER ZIJN

Goede relatie met eigen kinderen

24 respondenten geven aan een goede relatie met hun kinderen te hebben. Daar waar mensen niet voluit 'goed' zeggen heeft het vaak met de puberteit van één of meerdere kinderen te maken.

"Goed, ik ben streng, maar rechtvaardig. Ja, een kind is een kind. Dat moet kunnen spelen. Maar hij moet wel weten wat kan en wat niet kan. Bij mij wordt die hoek gebruikt. Ik heb die al in de Ster in de hoek gezet. Bij mijn vriendin, als hare kleine het uithangt gaat die in de hoek en als de mijne het uithangt gaat die ook in de hoek. Het is eender waar, in het park tegen een boom. "Ga jij daar maar een minuutje staan". Als ik weet 's morgens die één of twee keer in zijn hoek zetten en dan is dat gedaan. Dat is gewoon zoeken. Dat zijn kinderen. Ik was ook altijd levendig en mijne kleine heeft dat ook. Maar hij is ook een Brutus gelijk ik moet geweest zijn. Maar hij is ook zo lief. Kussen, knuffelen, beleefd zijn."

"Ze blijven allemaal terugkomen, dus dat zal wel goed zijn. In hun tienertijd hebben ze altijd heel veel commentaar op mij, maar uiteindelijk blij ik toch nog mee te vallen als moeder."

"Er rekening mee houdend en er me bewust van zijnde dat ik een weekendpapa ben, heb ik een goede relatie met mijn kind."

"Keigoed. Ik denk dat wel. Ik denk altijd eerst aan hem en dan pas aan de rest. Het is echt een knuffelaar als hij mij ziet aankomen, of als hij mij vandaag terug zag had hij de meest euforische blik. Ik denk dat hij mij wel graag ziet."

"Dat is goed, maar alleen dat pubergedrag waar we het daarnet al over hadden. En op den duur, door dat gedrag is het vertrouwen soms zoek."

"Goed. Mijn ander zoontje die zie ik spijtig genoeg iets minder omdat mijn ex-vriendin wou verhuizen naar Wallonië. Dat is anderhalf uur rijden van hier. Daarmee zijn wij het contact stelselmatig aan het verbreken. Ik ga niet naar daar, dat heb ik haar op voorhand gezegd. Als ze per se de trut wil uithangen en met mijne kleinen naar Wallonië wil gaan, dan blijft ze daar maar. Dat vind ik. Dat doe je niet. Dat manneke. Ik betaal daarvoor. Elke maand, als hij iets nodig heeft, geef ik extra, als hij ziek is, betaal ik bij. Dat zijn ook allemaal kosten en kosten en kosten. En ik mag hem met moeite zien. Alleen als het een feestje is tegenwoordig."

Opvoeden is zoeken

Mensen vertellen dat opvoeden zoeken is. Ze leren dit met vallen en opstaan.

"De relatie met mijn kinderen is goed; ik ben tot inzicht gekomen met mijn dochter. Vroeger had ik meer een dochter-vriendin relatie, geen moeder-dochter-relatie, met mijn zoon is dat anders, maar door zijn problematiek is dit moeilijker. Ik heb wel een goede verstandhouding met hem. Het gaat goed. Met mijn dochter was dat vroeger niet zo, ik riep tegen mijn dochter in plaats van met haar te praten. Met mijn zoon probeer ik dat op een andere manier te doen. Ik communiceer nu op de juiste manier."

"In het begin was de relatie met de kinderen moeilijk: discussies, roepen, tieren, straffen en belonen. Ik wist niet hoe ik ermee moest omgaan. Nu gaat het alleszins beter, mijn zoon en ik zijn twee handen op één buik, ik ben rustiger geworden en heb mijn draai gevonden in opvoeden en loslaten."

"Is goed. Met de oudste zoon wordt het nu af en toe wel wat moeilijk. Hij is 14 jaar en hij wil niet doen wat ik zeg, er zijn wel wat problemen ... (puberteit)"



Latente vrees dat de geschiedenis zich zal herhalen

Hier en daar tekenen we een getuigenis op dat ouders bang zijn dat de geschiedenis zich zal herhalen, dat wat zij hebben meegemaakt ook hun kinderen kan/zal overkomen.

"Je gaat toch niet beginnen over mijn jeugd, dat ik dat doorgeef aan mijn kinderen. Want ik heb dat al veel mogen horen. Dan zeggen ze: "Dan verschiet jij ervan dat je kinderen zo of zo zijn." Ja maar ja jongens, daar kan ik toch niet aan doen. Je krijgt wel de verwijten naar je kop. Knuffelen of zo, dat is voor mij verschrikkelijk moeilijk."

"Met hem (haar partner) kan ik wel knuffelen. Met dat knuffelen heb ik dus geen problemen. Maar met mijn kinderen knuffelen is moeilijk. Als die zo tegen mij plakken heb ik zoiets van: "Jongens alsjeblieft, plakt niet zo tegen mij." Ik krijg daar iets van. Dan zeggen ze: "Mama, zij zo vies niet." Dan zeg ik: Ik ben niet vies, maar plakt zo niet tegen mij, ik kan daar niet tegen. "Ik wil een knuffel!" Nee, ik wil geen knuffel. Dat is precies of dat er iets binnenin zit, een blok waar ik niet door geraak. Ze zeggen dan: "Je moet dat zo doen". Maar ik kan dat gewoonweg niet. Dan is het van: "Amaai, wat ben jij een koele kikker." Dat kan goed zijn dat ik een koele kikker ben. Dat maakt ook dat de communicatie tussen mij en mijn kinderen moeilijk is. Dat ik er soms heel bot kan in zijn. Dat ze soms zeggen: "Mama, wat hebben wij eigenlijk verkeerd gedaan?" Maar die hebben niks verkeerd gedaan. Maar ja, je kan dat ook niet meer veranderen."

Een aantal zaken die we hoorden vanuit de kindpositie, zien we ook bij de ouderpositie terugkomen. In die zin is bovenstaande vrees niet helemaal onterecht:

- Afwezige vader/moeder

"Mijn dochter is ook terug naar de kust verhuisd met het gedacht dat ze haar papa meer zou zien, dat is ook serieus misgelopen, dat had ze ook niet verwacht. Twee straten ver, en ze zag hem nog bijna niet."

"En aan hun vaders hebben ze eigenlijk ook nooit veel gehad. Ik heb altijd de vaderdag-cadeautjes gekregen. De kleinste is de enige die naar zijn papa gaat om de veertien dagen. Dus die neemt de cadeautjes wel mee naar zijn papa."

- Moeilijke relaties met stiefvaders

Een aantal respondenten rapporteert een moeilijke relatie met een stiefouder.

"Ook met mijn oudste heb ik een goede band. Toen mijn ex-man een nieuwe vriendin had, zag zij dat niet zitten."

- Drugs en alcohol

"A. de oudste, die komt wel af en toe babysitten, en die eet dan wel de frigo leeg en al zulke toestanden, en die zit dan dag en nacht op de computer, maar die probeert ook wel iets bij te dragen, ook al is hij niet helemaal te vertrouwen, omdat hij druggebruiker is, dus ik durf hem ook niet volledig te vertrouwen."

"Mijn man was een alcoholieker, dus dan zat ik nog even ver van huis. Daar ben ik van weggegaan als die 't speelgoed van de kinderen begon te verkopen voor zelf op café te gaan. Zo is dat."

- Zelf ook geplaatste kinderen hebben

"Vanaf dat ze geplaatst zijn, is er die afstand. De relatie moeder- dochter is toch niet wat het moet zijn. Ik kom er mee overeen hoor. Die band tussen mij en mijn kind, met het bezoekrecht, het is precies of ik ben een mindere kant."

Weinig netwerk voor het gezin

Zoals reeds vroeger gesteld, geven de meeste respondenten (28) aan dat ze over een zeer beperkt netwerk beschikken.

"Familie niet, vrienden wel. Familie heb ik eigenlijk niet meer. Mijn zus, ik heb die 1 of 2 keer gezien in het ziekenhuis als mijn moeder gestorven is en daarachter, als ik juist bevallen was. En uiteindelijk was dat voor de papieren van dat huis. Mijn broer die heeft zelf veel problemen. Die heeft ook een drankprobleem."



"Bijvoorbeeld een maand geleden heb ik een zware ontsteking gehad op twee tanden. Dan heb ik een heel weekend platgelegen. Eerst van de tandpijn, en dan van de pijnstillers waar ik allergisch op gereageerd heb. Ondertussen lopen die twee kleine gasten hier wel rond. Die kunnen hun plan wel trekken, maar dat heeft mij wel een beetje doen nadenken, dat stoorde mij al een tijdje, als ik ziek ben, is er nooit iemand waarop ik kan terugvallen, en zeker niet voor de kinderen."

"Ik heb geen familie en netwerk rondom mij. Ik voel me vaak zeer eenzaam. Vrienden zijn niet per se diegenen die je hierbij helpen, je kan wel eens een vraag stellen, maar liefst ook niet te vaak. Zo had mijn hond bijvoorbeeld vorige maand 'iets', maar ik had geen vervoer naar de dierenarts en mijn hond kon zover niet stappen, er zijn twee redenen waarom ik niemand heb aangesproken: Je hebt het gevoel dat je mensen moet lastig vallen en omwille van de centen."

"Meestal trek ik mijn plan, ik ben dat zodanig gewoon om er alleen voor te zorgen. Als ik aan mijn ma vraag om op hem te passen, dan doet ze dat. En om de twee weken gaat hij ook naar de bonnie. De vader komt er niet om, maar dan gaat hij naar daar. Dat zijn mijn ex-schoonouders."

"Ja, ik heb 2 zussen en 2 broers. Af en toe zie ik ze eens. Soms kom ik één van mijn zussen tegen in den Action. En is het dan eerder toevallig dat je ze tegenkomt of spreek je ook nog af? Eerder toevallig dat we elkaar eens tegenkomen. En zien jullie elkaar soms bij jullie moeder dan? Nee, omdat er niemand van haar kinderen nog bij haar komt."

"We staan er alleen voor. Dat is soms echt lastig. Dat beperkt ook de mogelijkheden voor mijn vrouw om te gaan werken! Zij kan nooit in ploegen werken ... nachtshiften en dergelijke al helemaal niet."

Gezinnen zonder wettig verblijf missen het ruimere familieverband of ondersteunend sociaal netwerk

"Nee, we krijgen hierrond geen hulp. We hebben hier geen familie en we krijgen ook niet vaak bezoek en gaan ook niet vaak naar vrienden. Misschien één keer per jaar dat er een vriend komt naar mijn huis. We hebben niet veel vrienden."

"Het was zelfs één keer zo dat we naar het commissariaat in Brussel moesten gaan en we hadden aan de school gevraagd of de kinderen eenmalig eens in de opvang konden blijven, de school zei OK, je moet dit papier invullen en naar de Stad gaan, ik ging naar daar, maar daar zeiden ze: "Nee, jouw kinderen kunnen niet in de opvang blijven, want jullie hebben geen papieren." Ik was heel nerveus daarvan, ik moest naar Brussel gaan en ik wist niet waar ik mijn kinderen moest laten. Ik heb geen familie en geen vrienden ... wat kan ik doen."

SPECIFIEKE CONCLUSIES M.B.T. DE IMPACT OP DE KINDEREN

De respondenten leggen in hun getuigenissen vooral de nadruk op het feit dat ze bang zijn dat hun kinderen hetzelfde zullen moeten doormaken als zij in hun kindertijd. Daarnaast geven ze ook aan dat het steeds moeten weigeren van materiële zaken een invloed heeft op de relatie die ze met hun kinderen kunnen uitbouwen.

"Ergens wel want het is voor een kind niet altijd gemakkelijk te verstaan waarom je geen kabel-tv hebt. Het is niet leuk als je altijd maar moet zeggen, sorry, neen, dat gaat niet. Nog maar een dagje zee of een dagje pretpark, dat zit er niet in."

"Het is moeilijk, als ze iets nodig hebben en je kan het hen niet geven, dat ze denken dat je niet voldoende van hen houdt. Kinderen verstaan het gegeven niet van mama en papa hebben geen geld. Zij hebben het gevoel dat andere kinderen die zaken krijgen en zij niet, ze hebben het gevoel dat we hen negeren, hen afwijzen ... we krijgen het niet uitgelegd aan onze kinderen, ze voelen zich afgewezen."

"Niemand, we staan er helemaal alleen voor, het is hier Europa. Het is hier anders dan in Afrika. In Afrika, soms hebben mensen niets en toch helpen ze elkaar. Dat is hier niet zo. De stress waarin ik moet 'overleven' heeft ook een invloed op de manier hoe ik met mijn kinderen omga,



ik vind dat ellendig, maar het is gewoon een feit. Ik ben dan ongeduldiger met de kinderen. Ik ben sterk, maar zo zonder iets, met kinderen tussen andere mensen leven, in een ander land, moeilijk kunnen communiceren, ik begrijp niet alles ... het is echt moeilijk. Alles loopt moeilijk! Als je ziet dat je geen zaken voor de kinderen kan kopen die je kinderen nodig hebben, dan krijg je stress, de manier hoe je leeft, is altijd bij jou. Je moet dat kunnen veranderen, we moeten hoop hebben dat het kan veranderen. Het is echt niet goed voor je 'mind' om zo hopeloos afhankelijk te zijn om te overleven van anderen."

Besluiten rond het thema hechting

Toen de respondenten kind waren (of vanuit kindperspectief)

Het thema hechting bracht diverse verhalen naar boven:

- Sommigen getuigen over **afwezige ouders**.
- Een aantal respondenten rapporteert **een moeilijke relatie met een stiefouder**.
- Verschillende getuigen kregen thuis ook te maken met **mishandeling**.
- Bij sommige mensen was er sprake van **geweld thuis**. Anderen spreken over een **streng opvoeding**.
- Soms kampten **ouders met een psychiatrische problematiek**.
- We konden ook heel wat ervaringen optekenen van **'geplaatst zijn' als kind**.
- De meerderheid van de getuigen vertelt dat ze **thuis ook opgroeiden in armoede**.
- Bij sommigen was er een **alcohol- of drugproblematiek** aanwezig in het gezin waar ze opgroeiden.
- Een aantal getuigen vertelt dat ze het **ouderlijke huis vroegtijdig verlieten**.
- Toen de respondenten kind waren, moesten ze al **vlug zelfstandig zijn en hun plan trekken**.
- Enkele mama's getuigen ook over een **ongelijke behandeling van de kinderen** door hun ouders.
- **Mensen zonder wettig verblijf** hebben als kind vaak **oorlogssituaties en andere trauma's** meegemaakt die een mens tekenen.

Nu de respondenten zelf ouder zijn

24 respondenten ervaren een goede relatie met hun kinderen te hebben. Daar waar mensen niet voluit 'goed' zeggen, heeft het vaak met de puberteit van één of meerdere kinderen te maken.

Mensen vertellen dat **opvoeden zoeken is**. Ze leren dit met vallen en opstaan.

Hier en daar tekenen we een getuigenis op dat **ouders bang zijn dat de geschiedenis zich zal herhalen**, dat wat zij hebben meegemaakt ook hun kinderen kan/zal overkomen. Een aantal zaken die we hoorden vanuit de kindpositie, zien we ook bij de ouderpositie terugkomen. In die zin is bovenstaande vrees niet helemaal onterecht. Ook vanuit ouderstandpunt getuigen gezinnen over een afwezige vader/moeder, moeilijke relaties met stiefvaders, drugs en alcohol, zelf geplaatste kinderen hebben.

Weinig netwerk voor het gezin

Zoals reeds vroeger gesteld, geven de meeste respondenten (28) aan dat ze over een heel beperkt netwerk beschikken.

Gezinnen zonder wettig verblijf missen het ruimere familieverband of ondersteunend sociaal netwerk.





THEMA PREVENTIEVE GEZINSONDERSTEUNING



92

SITUERING

Bij decreet wordt preventieve gezinsondersteuning gedefinieerd als het geheel van maatregelen en aanbod dat gericht is op het bevorderen van het welbevinden van alle gezinnen met kinderen en jongeren, en aanstaande ouders met inbegrip van de ondersteuning op het vlak van opvoeding en preventieve gezondheidszorg.

Het verbinden van welzijn en gezondheid, alsook de grote verschillen in leeftijd betekenen dat ook de preventieve gezinsondersteuning zich kenmerkt door activiteiten en maatregelen van verschillende overheden, middenveldorganisaties en vrije beroepen.

Dat er een veelheid aan actoren zich inzet in het domein van de preventieve gezinsondersteuning is een grote kracht, al wordt het potentieel op dit moment niet voldoende benut. Ten gevolge van versnippering, de huidige definiëring van rollen en taken van de betrokken actoren, de wijze waarop deze rollen en taken opgenomen worden, de financieringsmechanismen, de hiaten in het aanbod en de mate waarin er op individuele en maatschappelijke noden ingegaan wordt, missen we een veelheid aan kansen.

Met het oprichten van de zogenaamde 'huizen van het kind' wil de Vlaamse overheid het aanbod beter op elkaar afstemmen, zodat het aanbod sneller de ouders bereikt die nood hebben aan passende gezinsondersteuning.

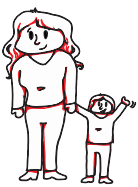
ENKELE CIJFERS UIT DE BEVRAGING

11 van de 30 gezinnen zeggen geen kennis te hebben van de mogelijkheid om op één of andere manier ondersteuning te krijgen bij de opvoeding van je kinderen.

19 gezinnen zeggen het aanbod te kennen en er ook effectief al gebruik van te hebben gemaakt.

Organisaties die in dat kader worden opgenoemd zijn:

- Begeleidingscentrum Capelderij
- CKG
- Cursus over opvoeding op school (LIFT)



- Dagcentrum Triangel (2)
- De Keerkring (8)
- de Morgendster
- Gezinsproject Waasland
- Het huis van het Kind
- Internaten en plaatsing (2)
- Jeugdrechtbank (2)
- Maatschappelijke cel van de politie
- Ondersteuningscentrum bijzondere jeugdzorg (vroegere comité) (3)
- Oriëntatiecentrum
- Speelhuis Huppel
- Stop-project
- Thuisbegeleiding het open poortje (2)
- Thuisbegeleiding Mozaïek (2)
- Thuishulp

Van de gezinnen die al gebruik maakten van opvoedingsondersteuning in één of andere vorm is de meerderheid (15) best tevreden en noemt men het een positieve ervaring. Drie mensen zeggen hier niet tevreden over te zijn.

WAT ZEGGEN GEZINNEN OVER PREVENTIEVE GEZINSONDERSTEUNING?

93

DE BETAALBAARHEID VAN PREVENTIEVE GEZINSONDERSTEUNING

De kostprijs van preventieve gezinsondersteuning

Een ouder geeft aan dat er al heel wat tegemoetkomingen worden voorzien om de kosten voor professionele opvoedingsondersteuning voor mensen met een vervangingsinkomen binnen de perken te houden. Toch speelt ook hier het alom gekende Mattheüs-effect.

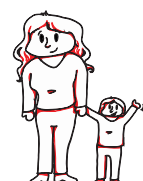
“Want er wordt altijd afgeschrikt om professionele hulp te zoeken, voor de prijs. Maar als ge ‘t eigenlijk goed nagaat, als ‘t 5 euro kost voor naar een kinderpsychiater te gaan, als ge 5 euro opleg betaalt, kunt ge toch niet zeggen dat ge ‘t daarvoor kunt laten om uw kind te laten behandelen. En logopedie dat is 2,5 euro per keer, dat is toch nog betaalbaar eigenlijk. Ge moet toch iets investeren in je kinderen. Ge kunt toch niet verlangen dat alles gratis is. En als die bedragen zo laag gehouden worden, dan vind ik wel dat ge de kans moet krijgen om dat te doen.”

“Zo onbetaalbaar is dat niet. Voor het eerste intakegesprek heb ik 70 euro moeten betalen. Dat is de eerste keer, en je moet dat wel cash meebrengen. Maar in het vervolg gaan ze de rekening doorsturen naar m’n OCMW-begeleider. 70 euro, dat is voor mij twee weken eten in principe. Maar ‘t gaat niet van mijn leefgeld, dat hoort bij mijn onkosten. Maar ‘t OCMW marcheert met dat systeem dat als je het niet vraagt dan weet je het niet. Dus zoals voor logopedie, mensen die leefloon trekken, kunnen ook volledig terugbetaling krijgen voor logopedie, maar ze maken daar geen reclame voor, je moet dat via via te weten komen, maar als je het aanvraagt, kunt ge dat wel krijgen meestal. Dus van die onbetaalbaarheid, ik denk dat dat meer een barrière is die ze zelf opwerpen.”

DE TOEGANKELIJKHEID EN KWALITEIT VAN PREVENTIEVE GEZINSONDERSTEUNING

Wie de weg kent, heeft een voordeel

Er is een groot verschil tussen ouders die op de één of andere manier de weg naar de professionele hulpverlening hebben gevonden en zij die er nog niet toe geraakt zijn, hetzij omwille van de vermoedelijke hoge kosten of omwille van persoonlijke omstandigheden. Het niet gebruik maken van een extern ondersteuningsaanbod hangt vaak ook samen met sociaal isolement.



Bij de groep ouders die momenteel door één of meerdere professionele organisaties worden ondersteund bij de opvoeding van hun kinderen, zijn de reacties doorgaans positief met betrekking tot de geleverde inspanningen. Over de effecten is men minder uitgesproken. Vaak komen de ouders hiermee in contact op aanraden van een persoon of hulpverlener in wie vertrouwen wordt gesteld.

"Dat is 1,5 jaar geleden. Dat was van het 'Open Poortje'. Hij uitte zijn psychologische problemen op school en bij het eten. Hij kon toen nog niet praten. Nu als hij pijn heeft of verdrietig is komt hij dat vertellen. Toen kon hij dat nog niet, en dan kwam hij thuis op de muur kloppen. Daarom dat ik huishulp in huis heb gehaald en die zeiden ook: "Dat kind heeft wel degelijk hulp nodig." Hij weet niet hoe hij het moet uitleggen om zijn verdriet te kunnen verwerken. En waarschijnlijk ook omdat ik het toen verkeerd aanpakte. Ik maakte mij druk, ik wou hij at. Ik mocht dat niet doen, omdat het op den duur aanvoelde alsof het een straf was voor hem. Als ik nu een bord zet, eet hij alles op. Maar eigenlijk was dat wel zo, want ik zat mijn kind op te fokken. Maar ze had wel respect dat ik die stap had genomen omdat de meeste ouders hun fout niet willen toegeven en er daarom ook niks aan doen."

"Ik heb begeleiding gekregen van het gezinsproject Waasland in Beveren. Dat heeft 4 jaar geduurd en dan is dat stopgezet. Die hielpen om thuis alles geregeld te krijgen."

"Voorlopig krijg ik al ondersteuning voldoende, want ik ga nog elke week naar CGG, het Centrum geestelijke gezondheid, om mijn trauma's te verwerken en ik krijg huishoudhulp en poetshulp. Het heeft een tijd geduurd voor ik hulp kon vragen. Ik had het al heel moeilijk en ik kon niet over die drempel omdat ik op dat moment nog niet klaar was. Mijn zoon die gaat naar Hagewinde, en die hebben mij in feite een duw in de rug gegeven om naar het CAW te gaan. De begeleidster is mee gegaan met mij, en zo is eigenlijk alles op gang gekomen. Het CAW heeft geregeld dat ik huishoudhulp kon krijgen en poetshulp en psychische hulp, gewoon omdat de begeleidsters mij een duw in de rug hebben gegeven. En op een bepaald moment voelde ik dat dan wel dat ik psychisch wel klaar voor was om al een aantal dingen te verwerken maar nog niet alles."

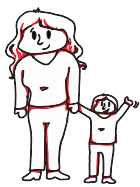
"Op dat gebied kan ik zeker niet zeggen dat ik geen begeleiding heb. Zij hebben dan ook gezorgd voor de thuiszorg en de sociaal verpleegkundige die heeft mij dan nog foldertjes en raad gegeven i.v.m. de opvoeding van de kinderen. Dan ben ik uiteindelijk toch naar het CLB gegaan, want die had mij aangeraden van het "Open poortje" of het "stopproject" Ik ben dan ook een cursus op school gaan volgen over opvoeding. Ik vind dat ze dat eigenlijk op elke school zouden moeten verplichten. Ik heb daar heel veel raad gekregen, als ik die 5 jaar geleden had gekregen dan had dat nog meer resultaat gehad."

Het aanbod leunt niet altijd aan bij wat mensen verwachten

Toch blijkt het aanbod waar mensen naar worden doorverwezen niet altijd aan te leunen bij wat ze effectief nodig hebben.

"En dan de Huppel, maar dat is iets minder voor mij. Dat is zo precies of ze daar een vizier hebben, vind ik. Ik ben daar ook wel altijd geweest met Kind en Gezin, daarom misschien ook wel een beetje. Ik kwam daar ook wel om te babbelen en ik vind dat wel neig en nu kan ik ook wel goed babbelen maar als ik dan zo ergens anders nieuw kom dan is dat wel raar. Zo tussen 3, 4 personen gaat dat met mij, maar vanaf meer personen is het gedaan."

"Je merkt wel, ik heb veel hulp gevraagd maar weinig hulp gekregen. De jeugdrechtbank is vooral beschikbaar voor criminele feiten, het jeugdbeschermingscomité is moeilijk te pakken te krijgen en werkt met wachtlijsten, CGGZ heeft ook wachtlijsten en veel verloop van personeel. Het CLB is overbevraagd en de scholen staan vlug klaar met een eigen mening, ook al zijn ze nog nooit bij mij thuis geweest. De maatschappelijke cel en kind en gezin zijn de enigen die eigenlijk aan huis zijn geweest en die de situatie hebben ingeschat zoals ze was en die me het nodige vertrouwen schonken dat ik goed bezig ben. De grootste ondersteuning heb ik nu van professionele hulpverlening waar ik voor betaal."



Wachlijsten

De wachlijsten bij doorverwijzingen maken ook dat mensen tussen twee hulpverleningsvormen soms in een gat vallen.

"Eind 2013 is de thuisbegeleiding gestopt. Ze zeggen dan: 'Je kan bij het CAW terecht.' Ze zeggen er wel niet bij dat er zo lange wachlijsten zijn."

"Problemen met mijn kind op school en thuis: opstandig gedrag en weglopen. De maatschappelijke cel van de politie stuurde ons door naar het comité, na een intakegesprek moesten we naar de bemiddelingscommissie, dan de jeugdrechtbank. Na een jaar terug naar het comité, dan testen en gesprekken in de Morgenster. Het comité kon me enkel om de 14 dagen een gesprek met een vrijwilliger aanbieden, maar met een wachlijst. Nadien geen opvolging meer, de toegewezen consulent van de jeugdrechtbank was na een jaar al niet meer in functie ..."

"Ik heb vooral psychische ondersteuning nodig, maar het is te duur of er zijn te lange wachlijsten of je voldoet niet aan de voorwaarden."

SPECIFIEKE CONCLUSIES M.B.T. DE IMPACT OP DE KINDEREN

Daar waar gezinnen omwille van financiële of andere drempels geen beroep kunnen doen op preventieve gezinsondersteuning, indien ze die nodig hebben, heeft dit een grote invloed op de kinderen. Waar gezinnen de weg wel vinden, hebben ze doorgaans positieve ervaringen met het aanbod. Het komt er dus op aan in te zetten op drempelverlagend werken voor de meest kwetsbare gezinnen.

Besluiten rond het thema preventieve gezinsondersteuning

De betaalbaarheid van preventieve gezinsondersteuning

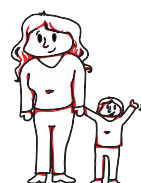
Eén ouder geeft aan dat er **tegemoetkomingen** worden voorzien om de kosten voor professionele opvoedingsondersteuning voor mensen met een vervangingsinkomen binnen de perken te houden. Toch speelt ook hier het alom gekende **Mattheüs-effect**.

De toegankelijkheid en kwaliteit van preventieve gezinsondersteuning

Wie de weg kent, heeft een voordeel. Er is een groot verschil tussen ouders die op de één of andere manier de weg naar de professionele hulpverlening hebben gevonden en zij die er nog niet toe geraakt zijn, hetzij omwille van de vermoedelijke hoge kosten hetzij omwille van persoonlijke omstandigheden. Geen gebruik maken van een extern ondersteuningsaanbod hangt vaak ook samen met sociaal isolement. Vaak komen ouders met gezinsondersteuning in contact op aanraden van een persoon of hulpverlener in wie vertrouwen wordt gesteld. Toch blijkt het **aanbod** waar mensen naar worden doorverwezen **niet altijd aan te leunen bij wat ze effectief nodig hebben**.

Bij de groep ouders die momenteel door één of meerdere professionele organisaties worden ondersteund bij de opvoeding van hun kinderen, zijn de **reacties doorgaans positief** met betrekking tot de geleverde inspanningen. Over de effecten is men minder uitgesproken.

De **wachlijsten** bij doorverwijzingen heeft tot gevolg dat ouders tussen twee hulpverleningsvormen soms in een gat vallen of een terugval ervaren.





SITUERING

Kinderopvang is een verzamelterm voor verschillende mogelijkheden om kinderen op te vangen, op het moment dat deze bijvoorbeeld niet naar school gaan en hun ouders niet thuis zijn. Met kinderopvang worden met name de formele vormen van opvang aangeduid, opvang waarvoor betaald moet worden. De informele vormen (gratis opvang door opa, oma of buurvrouw) vallen er meestal buiten.

De kwaliteit van de kinderopvang in Vlaanderen wordt door de overheid gecontroleerd. Opstellen van erkenningsnormen en toezicht erop worden gecoördineerd door Kind en Gezin. Zowel naar veiligheid, hygiëne als naar aantal en vorming van de begeleid(st)ers gelden minimumeisen. Ook privé-onthaalouders moeten minimum kwaliteit leveren, in ruil voor een beperkt sociaal statuut.

Als ouders gebruikmaken van deze erkende opvang, kunnen zij de kosten voor kinderopvang aftrekken van het belastbaar inkomen. (bron: Wikipedia 2015)

ENKELE CIJFERS UIT DE BEVRAGING

In de bevraging gaven 17 van de 30 gezinnen aan in het verleden of heden al gebruik te hebben gemaakt van één of andere vorm van georganiseerde kinderopvang. (Crèche, onthaalmoeder of voor- en naschoolse opvang).

WAT ZEGGEN GEZINNEN OVER KINDEROPVANG?

DE BETAALBAARHEID VAN KINDEROPVANG

De hoge kostprijs

Een aantal ouders halen de hoge kostprijs van de kinderopvang aan.

"Kinderopvang is gewoon te duur. Onze kinderen moeten gewoon vlugger zelfstandiger worden/zijn."



"Ik moet eerlijk zeggen dat ik nog niet echt naar kinderopvang gezocht heb omdat wij altijd hebben gezegd dat zolang de kinderen niet naar school gaan blijf ik thuis. Maar de advocaat wil natuurlijk dat er een inkomen is. Mijn schoonzus heeft kinderopvang en zij zegt dat het 25 euro per dag kost. Als dat echt zoveel kost dan kan ik beter thuis blijven. Dat komt op 125 euro per week en 500 euro per maand. Ik denk eerlijk gezegd niet dat ik een full-time zou kunnen combineren met mijn gezin."

"Nee. Altijd bij oma en opa. Die wilden dat zelf niet. Dat kost te veel ook. Dan kun je beter als moeder thuis blijven."

Belang van sociale tarieven

Mensen geven ook het grote belang van sociale tarieven en inkomensgerelateerde kinderopvang aan.

"Ik had sociaal tarief, ik betaalde 0,71 euro per dag."

"Ja, mijn zoon is wel naar de onthaalmoeder geweest omdat ik moest werken en dat kindje waar ik nu zwanger van ben, die gaat ook naar de onthaalmoeder gaan. Dat is van een dienst van het Stad, want daar wordt ook naar uw loon gekeken. Het zijn die privécrèches dat is iets anders. Dat kost echt stukken van mensen."

"Alle dagen, maar ik heb wel een kansenas aangevraagd omdat ik het dan aan de helft van de prijs krijg."

Kostprijs van de naschoolse opvang

Naast de kinderopvang voor peuters, wordt ook de hoge kostprijs van de naschoolse opvang vermeld. Tenslotte blijft de opvang van kinderen tijdens de schoolvakanties en op woensdagnamiddag voor veel ouders een kostelijke aangelegenheid.

(...) "Dat is dan aan de helft van de prijs. Op woensdag gaat hij altijd sowieso naar daar. En soms ook op vrijdag. Dat valt een beetje te zien naargelang mijn afspraken of ik hem kan meenemen of niet. En in de vakanties maak ik ook gebruik van de opvang. Reddy Teddy, dat is hier aan het station. Ik moet daar nog een mail voor sturen voor deze vakantie. En dat is 8 euro per dag dat ik daar betaalde. Op een maand weegt dat toch wel."

"160 euro puur voor den opvang. En dat is zoals op school, je moet de boterhammen meegeven, je moet fruit en drinken meegeven. Want ze kregen daar maar één keer op de dag drinken en een stukje fruit en dat was het. Maar je moet gaan werken, en ik had zo iets van: 8 euro per dag, je werkt een uur en je hebt ze terug."

DE TOEGANKELIJKHEID VAN KINDEROPVANG

Te weinig plaatsen in de kinderopvang – de lange wachtlijsten

Mensen geven aan hun kind al naar de kinderopvang te sturen, zelfs als ze er momenteel nog geen nood aan hebben, gewoon om een plaatsje te hebben als het wel nodig is.

"Mijn jongste gaat twee keer in de week naar een onthaalmoeder. We doen dit om te zorgen dat er al een plaatsje is in de kinderopvang voor als de mama werk vindt."

"Het is wel zo (dat heb ik niet uit eigen ervaring) dat je soms lang moet wachten op kinderopvang. Als je tijdens de zwangerschap al moet gaan uitkijken, dat vind ik precies toch wel wat vroeg."

"Ja, Reddy Teddy (aan het station) nu gaat hij drie dagen in de week. Vanaf dat zij werk zou hebben, dan kan hij alle dagen gaan. Normaal zou ik ook moeten gaan werken, maar nu zit ik al 2 maanden thuis."



Andere (dan financiële) drempels binnen kinderopvang

Loslaten is niet voor elke ouder evident

Niet elke ouder vindt het evident zijn kinderen los te laten. Daarnaast horen we bij een aantal gezinnen ook dat zij het belangrijk vinden hun jonge kinderen zelf op te voeden en dit niet uit te besteden.

“Ik doe soms beroep op naschoolse opvang, maar ook niet te vaak. Ik zal niet gauw beroep doen op anderen, dat is immers mijn taak als mama om voor mijn kinderen te zorgen. Ook een kamp laat ik niet toe, loslaten van mijn kinderen is moeilijk.”

“S. heeft ook niet in de crèche gezeten, ik was thuis, alleen toen ik bij ijs van Duyse werkte, reed ze met me mee. Haar eerste woorden waren mokka en pistache.”

“Nee, de eerste keer vond ik dat moeilijk, hij was pas 4 maanden oud. Toen heb ik mijn werk terug verloren. Ik ben hem gaan halen en heb hem niet meer gebracht tot hij 2,5 werd. Maar hem naar school brengen was ook moeilijk. Nu is dat al anders, nu zegt hij zelfs, mama, ik ga wel alleen naar school, je moet niet meer meekomen.”

Een respondent vertelt dat ze haar kinderen niet naar de crèche heeft gestuurd om het gevoel van eenzaamheid te vermijden. Anderzijds heeft ze er achteraf gezien spijt van, omdat zowel zijzelf als de kinderen nooit eens 'relaxed' konden zijn.

“Altijd. Ik heb mijn kinderen altijd zelf opgevoed. En eigenlijk heb ik spijt dat ik dat niet gedaan heb. Moest ik ze naar de crèche brengen, had ik ook een beetje rust in mijn leven. Ik zie dat soms ook bij mensen die maar 1 of 2 kinderen hebben, en die zijn alle twee in de crèche en die zijn echt relaxed. Ik niet, ik moet altijd voor de papfles zorgen, voor de pampers zorgen en voor dat dat dat dat en dat zorgen. En helemaal alleen nog. Sinds ik getrouwd ben, ben ik altijd alleen geweest. Mijn man was nooit thuis, één keer in de week was die thuis. Daarom had ik graag mijn kinderen bij mij, want ik was altijd zo eenzaam.”

98

Niet elke ouder is enthousiast over kinderopvang

Sommige werkende ouders zien het niet zitten om de kinderen naar de kinderopvang te doen of vinden het te duur. In dit geval wordt het vaakst beroep gedaan op de grootouders van de kinderen of op een ouder die de hele dag thuis kan blijven (bv. omdat die van een vervangingsinkomen leeft).

“Nee, ik heb nooit geen beroep gedaan op kinderopvang. Mijn dochter ging in den tijd altijd naar mijn ma. Tot ze dan naar school ging, dan was dat gemakkelijker. En L., die is eigenlijk opgevoed geweest door de papa, want die zat op invaliditeit en die zat dus altijd thuis. Dus ze zijn dus eigenlijk nooit naar de opvang gemoeten, nooit.”

Soms voelt men zich schuldig

Een respondent voelde zich schuldig omdat ze altijd voorrang had gegeven aan het werk en dat ze haar kinderen niet echt heeft zien opgroeien.

“En soms voel ik me daar schuldig over dat ze dan problemen hebben, schuldig omdat ik dikwijls aan werk voorrang gegeven heb op 't huishouden eigenlijk. Maar in die tijd leek mij dat normaal, en in die tijd was dat juist normaal dat iemand die werkte gerust gelaten werd van de dop. Nu is het juist omgekeerd.”

Een ouder die de late shift moet werken, geeft bijvoorbeeld ook aan dat die er 's avonds systematisch niet is wanneer de schoolgaande kinderen het meeste ondersteuning nodig hebben.

Tenslotte wortelen die schuldgevoelens vaak ook in het eigen verleden als kind.

“Ik wil nooit van mijn leven voltijds werken. Ik wil halftijds werken en de rest via de steun van hetzij de staat, of hetzij het OCMW, het maakt niet uit. Ik wil echt graag halftijds werken omdat ik er anders nooit voor mijn zontje zal kunnen zijn. Mijn moeder was ook zo'n zakenvrouw, ik wil dat absoluut niet zijn nu, ik wil dat mijn kindje iets heeft aan mij. Ik wil een band met mijn zoon. Die heeft al geen vader, ook geen oma en opa. Dus ik ben zowat het enigste wat hij heeft, hij is ook het enigste dat ik heb. Ik wil niet de jeugd aan mijn kind geven die ik heb gehad.”



Te weinig flexibele kinderopvang

Voor werknemers die geen '9 to 5'-job hebben, blijft gepaste en betaalbare kinderopvang vinden moeilijk. In een aantal gevallen werken de ouders op onregelmatige tijdstippen. Zo bijvoorbeeld tot na 18u of tijdens het weekend. Opvang na 18u en tijdens de weekends is in de meeste gevallen dan ook problematisch. Dit gegeven bemoeilijkt bovendien vaak ook het aanvaarden van een job.

"Als ge dan werkt zoals ik in de H&M. Ze hadden mij van fulltime terug op parttime gezet, volledig wettelijk. En dan moest ik alleen de woensdag, vrijdag en zaterdag werken met de late. Er is geen opvang op die dagen. Ik heb dan zelf mijn werk opgezegd. Ik ben daar wel zes weken voor geschorst, maar ik kon niet anders op dat moment. Ge kunt uw kinderen niet zo veel alleen laten. En er is geen opvang na 6 uur 's avonds. En de VDAB houdt daar geen rekening mee als ge werk moet zoeken. Ge kunt niet zeggen ik kan die job niet doen, want ik heb geen opvang voor de kinderen. Dat geloven ze niet. Terwijl ge echt nergens terecht kunt na 6 uur 's avonds, nergens. Er zijn zelfs serieuze boetes als ge uw kind te laat gaat halen."

DE KWALITEIT VAN DE KINDEROPVANG

Kinderopvang vult noden in voor gezinnen en helpt bij de ontwikkeling van kinderen

Structuur geven aan kinderen

"Ergens wel, maar je moet leren loslaten. Dat doet zeer. B. en M. gaan naar een internaat, dat was ook loslaten. Wat me daarbij geholpen heeft, is het besef dat zij dingen nodig hebben, die ik hen niet kan geven. In de leefgroep en in kinderopvang krijgen ze wel structuur. Hier eten wij niet direct, gewoon in een gezinssituatie kan je dat niet geven. Die kinderen, die routine is dan weg, terwijl ze daar veel nood aan hebben."

Taalstimulering

"Alle kinderen zijn naar een crèche geweest. Vanaf 1 jaar zijn ze beginnen naar de crèche te gaan. Ik vind dat goed, voor de taal."

Studie op school als waardevol alternatief voor het thuis studeren

"Bijna allemaal doen ze studie. Weet je waarom ik dat doe? Omdat ze daar allemaal tafels hebben. Daar hebben ze plaats en kunnen ze studeren, want hier is het ambras, dus heb ik dat daardoor eigenlijk gedaan. Daar ga ik toch echt voor moeten sparen."

SPECIFIEKE CONCLUSIES M.B.T. DE IMPACT OP DE KINDEREN

Dit is een specifiek kind-thema, in die zin is alles wat hierboven staat van belang en heeft het een impact op de kinderen. Uit onderzoek blijkt dat voorschoolse trajecten voor kinderen uit kwetsbare gezinnen veel positieve effecten hebben. Toch botsen kwetsbare gezinnen op heel wat drempels met betrekking tot de toegang tot kinderopvang.



Besluiten rond het thema kinderopvang

De betaalbaarheid van kinderopvang

Een aantal ouders halen de **hoge kostprijs** van de kinderopvang aan. Daarom zijn **sociale tarieven en inkomensgerelateerde kinderopvang** voor hen heel belangrijk.

Naast de kinderopvang voor peuters, wordt ook de **hoge kostprijs van de naschoolse opvang** vermeld. En tenslotte blijft de **opvang van kinderen tijdens de schoolvakanties en op woensdagnamiddag** voor veel ouders een kostelijke aangelegenheid.

De toegankelijkheid van kinderopvang

Te weinig plaatsen in de kinderopvang – de lange wachtlijsten

Sommige bevrageden brengen hun al naar de kinderopvang, zelfs als ze er momenteel nog geen nood aan hebben, gewoon om een plaatsje te hebben als het wel nodig is

Andere (dan financiële) drempels binnen kinderopvang

Loslaten is niet voor elke ouder evident

Niet elke ouder vindt het evident zijn kinderen los te laten. Daarnaast horen we bij een aantal gezinnen ook dat zij het belangrijk vinden hun jonge kinderen zelf op te voeden en dit niet uit te besteden. Eén geïnterviewde vertelt dat ze haar kinderen niet naar de crèche heeft gestuurd om het gevoel van eenzaamheid te vermijden.

Niet elke ouder is enthousiast over kinderopvang

Sommige werkende ouders zien het niet zitten om de kinderen naar de kinderopvang te doen of vinden het te duur. In dit geval wordt het vaakst beroep gedaan op de grootouders van de kinderen of op een ouder die de hele dag thuis kan blijven (bv. omdat die van een vervangingsinkomen leeft).

Soms voelt men zich schuldig

Een respondent voelde zich schuldig omdat ze altijd voorrang heeft gegeven aan het werk en dat ze haar kinderen niet echt heeft zien opgroeien. Een ouder die de late shift moet werken, heeft het er lastig mee dat ze er 's avonds systematisch niet is wanneer de schoolgaande kinderen het meeste ondersteuning nodig hebben. Tenslotte wortelen die schuldgevoelens vaak in het eigen verleden als kind.

Te weinig flexibele kinderopvang

Voor werknemers die geen '9 to 5'-job hebben, blijft gepaste en betaalbare kinderopvang vinden moeilijk. In een aantal gevallen werken de ouders op onregelmatige tijdstippen, na 18u of tijdens het weekend. Opvang vinden na 18u en tijdens de weekends is in de meeste gevallen problematisch. Dit gegeven speelt dus ook een rol in het wel of niet aanvaarden van een job.

De kwaliteit van de kinderopvang

Kinderopvang vult noden in voor gezinnen en helpt bij de ontwikkeling van kinderen

Kinderopvang geeft kinderen **veel structuur**.

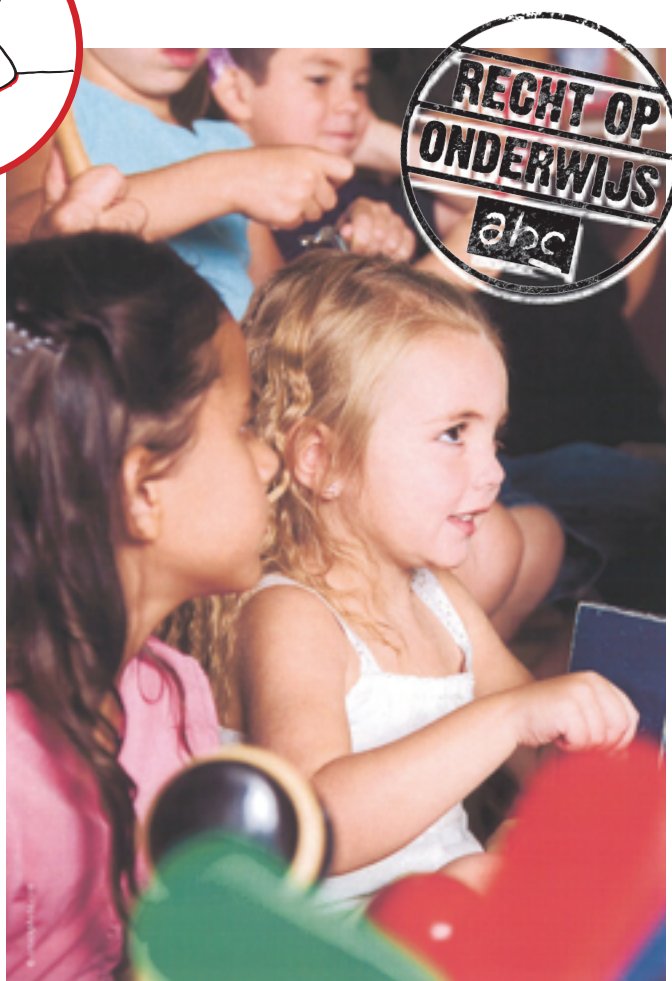
Kinderopvang **werkt taalstimulerend**.

Studie op school is een waardevol alternatief voor het thuis studeren.





THEMA ONDERWIJS



SITUERING

Onderwijs als grondrecht en als hefboom voor maatschappelijke participatie.

Kinderen en jongeren verdienen alle kansen om zich maximaal te ontwikkelen: in hun gezin, op school of in hun vrije tijd met vrienden. Het onderwijs speelt in die ontwikkeling een belangrijke rol.

Onderwijs is zowel een recht op zich als een onontbeerlijk middel om andere rechten te kunnen realiseren. Wat kinderen en jongeren op school meekrijgen, zou hen de kennis en vaardigheden moeten bijbrengen die deuren opent naar het culturele leven, kwaliteitsvolle huisvesting, een gezond leefmilieu en, niet op de laatste plaats, ook naar de arbeidsmarkt. Om die reden is het belangrijk ervoor te zorgen dat kinderen met een lagere socio-economische afkomst evenveel kans maken om het diploma van hun voorkeur te behalen. Het spreekt voor zich dat daarbij ook de ondersteuning die kinderen thuis genieten, of de buitenschoolse activiteiten die ze ondernemen – met andere woorden hun informeel leren – mee bepalen of ze hun onderwijscarrière succesvol afsluiten.

Uit wetenschappelijk onderzoek blijkt dat de slaagkansen van leerlingen in Vlaanderen worden bepaald door hun persoonlijke aanleg, hun individuele inzet enz., maar bovenal door hun sociale afkomst. Op dit ogenblik wordt het ideaal van onderwijs als middel tot armoedebestrijding niet vervuld, wel integendeel. Maatschappelijk kwetsbare leerlingen doen het opmerkelijk minder goed dan leerlingen uit de middenklasse. Daarnaast is taal ook een sterk verklarende factor. Zo weten we dat kinderen die als thuistaal niet het Nederlands hebben, meer kans hebben om zonder diploma het secundair onderwijs te verlaten.

Opgroeien in een kansarm gezin betekent opgroeien in een context die minder beschikt over financieel, sociaal, menselijk en cultureel kapitaal. Op die manier komen kinderen uit kwetsbare gezinnen ongelijk aan de startstreep in de kleuterklas. Door achterstellingsmechanismen in het onderwijs wordt de achterstand dikwijls nog groter in de loop van de schoolloopbaan van een kind. Al te vaak verwijzen de inhouden van



de leerstof naar de "middenklascultuur". Kwetsbare kinderen vinden weinig aansluitingspunten voor hun eigen leefwereld. Bovendien gaat men er op school vanuit dat een aantal vaardigheden en attitudes al thuis verworven zijn (zoals bijvoorbeeld schoolse taalvaardigheid, abstract denken). Kansarme leerlingen worden op school nog te vaak onderschat en te weinig aangesproken op hun talenten.

Al jaren proberen maatschappelijk geëngageerde onderzoekers als Nico Hirt en Ides Nicaise, het onderwijs-werkveld en de brede samenleving wakker te schudden door hun harde conclusies publiek te maken:

- *De kans op vertraging in het eerste leerjaar is 10 keer groter bij kinderen van laaggeschoolde moeders dan bij kinderen van hooggeschoolde moeders.*
- *Kinderen van laaggeschoolde moeders hebben 10 keer meer kans om doorverwezen te worden naar het buitengewoon onderwijs (1 op 4 kansarme leerlingen wordt doorverwezen naar het buitengewoon onderwijs).*
- *Aan het eind van het middelbaar heeft een leerling 95% kans om in het ASO te zitten als de moeder een universitair diploma heeft en 80% om in het BSO te zitten als de moeder alleen maar lager onderwijs genoten heeft.*
- *De ongekwalificeerde uitstroom is gemiddeld 15% (bij laaggeschoolde ouders = 31% tegenover 3% bij hooggeschoolde ouders).*

ENKELE CIJFERS UIT DE BEVRAGING

Van de bevroegde gezinnen hebben 25 van de 30 gezinnen schoolgaande kinderen. De kinderen uit de andere 5 gezinnen hebben de leeftijd van 2,5 jaar nog niet bereikt.

- 11 van de 25 gezinnen met schoolgaande kinderen hebben minstens 1 kind in het buitengewoon onderwijs.
- 17 van de 25 gezinnen hebben contact met het CLB.
- 16 op 21 rechthebbende gezinnen hebben een schooltoelage.

WAT ZEGGEN GEZINNEN OVER ONDERWIJS?

DE BETAALBAARHEID VAN ONDERWIJS

Hoge schoolkosten voor lagere schoolkinderen

Ondanks het bestaan van de maximumfactuur, klagen veel ouders over de financiële druk die van het onderwijs uitgaat. Zo wordt heel vaak melding gemaakt van extra kosten voor schooluitstappen, schoolfeesten, reftergeld, middagtoezicht, enz. Er zijn vaak ook onrechtstreekse schoolkosten die op het budget kunnen doorwegen.

"Zijn schoolkosten soms een probleem? Ik betaal tussen de 10 en 20 euro per maand, maar voor mij is dat wel een probleem door die hoge rekeningen van de naschoolse kinderopvang waardoor ik op school ook een achterstand had gekregen. Het was toen al 190 euro. En van mij stond er ook 60 euro open. Maar dat heb ik dan betaald, ik probeer dat nu ook wel bij te houden. Want in principe vragen ze niet zoveel voor de school."

"Dat de schoolrekeningen niet betaald worden. Dat ik er geen geld voor heb."

"Zelfs dingen zoals een schoolfeest, dat kost enorm veel geld, ze komen voor alles geld vragen. En een lotje, en een dessertje. Ge moogt gratis dessertjes brengen, en zij verkopen ze dan. Dat is allemaal goed voor de schoolkas maar ..."

"In het begin was het 'ça va', tot ik mijn laatste rekening had gekregen. Want die uitstapjes beginnen duur te worden. Dat is een deel mijn fout ook, want ik moest eigenlijk kansenvragen aanvragen om alle rekeningen in de helft te krijgen. Maar ik heb dat nog niet gedaan. De laatste uitstap was 8,5 euro, voor een kindertrip vind ik dat er een beetje over. Bij ons was dat vroeger nog geen 2 euro. Groot verschil!"



“Maar ik vind de schoolkosten op zich zijn te doen, maar ik vind het vooral schandalig en ik heb gehoord dat het nog gaat verslechteren, dat je moet betalen omdat uw kinderen hun boterhammen 's middags op school opeten (reftergeld ja) en de opvang tussen de middag, dat vind ik er kostelijk aan. Voor de rest valt dat nog wel mee. Ja, 70 cent om te gaan zwemmen.”

“Laatst ging ik met de trein naar het oudercontact (11 euro voor trein en bus), ik kwam toe op school en het oudercontact was afgelast en verplaatst, maar men had me niet verwittigd. Dat is een serieuze financiële hap uit mijn weekbudget en dan nog voor niets. Ik ontplofte bijna, maar dan verwacht men dat je beleefd en vriendelijk blijft ... ze hebben totaal geen idee wat dit voor mij betekent.”

“Naar oudercontacten gaan lukt me niet. Puur financieel niet. Puurs is niet bij de deur. Het is ook altijd 's avonds oudercontact, dan geraak ik met de bus gewoon niet meer thuis.”

Schoolkosten in het secundair onderwijs

Schoolkosten voor leerlingen in het secundair worden door alle ouders als erg zwaar ervaren.

“Ik heb een aantal rekeningen nog altijd niet betaald. Ik ben gewoon aan het wachten op de kinderbijslag, om terug zo beetje bij beetje te betalen. Ik ben bang als ze naar het middelbaar gaan. Ik heb zo een lijst gekregen voor die boeken, de twee oudste kinderen, alle twee bijna 200 euro alleen voor de boeken en dan moet ik nog gerief ook kopen. Nu moet ik echt opzij leggen, echt letterlijk opzij.”

“Vorig jaar heb ik wel heel veel problemen gehad om de schoolkosten van de oudste te betalen, dat was een dure studierichting. Bij B. gaat 2/3de van het kindergeld daar naartoe en de rest moet de papa van B. betalen. M. en S. doet mijn ex-man. Hij weet dat ik zware kosten gehad heb met dat ongeval van B.. Ik ga de kinderen halen en ik breng ze, maar om de zoveel tijd tankt mijn ex-man mijn auto vol. Wij compenseren elkaar.”

“Bij L. waren dat redelijk zware rekeningen vond ik. Want het laatste jaar van kapster was dat bijna 1100 euro voor een heel jaar. Dat vond ik wel veel, want je moet dat allemaal kunnen betalen. En dat ging dan naar de schuldbemiddelaar? Ja, de laatste jaren wel. Daarvoor heb ik het altijd zelf moeten betalen. Dan had ik het financieel ook beter.”

“En dan de schoolrekeningen, dat zijn ook elke keer grote bedragen. Daar ga ik geen bedrag op zetten. Want ik heb mijn eerste facturen al gehad in augustus: Eén van over de 600 euro. Voor het komende jaar? Ja, dat is een van over de 600 euro en een van bij de 200 euro. Dat is alleen nog maar voor de boeken. Dus dan krijg je in september uw eerste factuur. En dan is er nog het schoolgerief dat je moet kopen. Ik vind het soms wel heftig. Er zijn al eens maanden bij dat je zegt van: ‘Nu lukt het niet.’ Gelijk de brandverzekering, die zit er dan niet bij die maand. Maar uw schoolrekeningen... die blijven wel komen. Nu heb ik ook al gevraagd aan de scholen om dat maandelijks te spreiden. En wat zeggen ze daarop? Awel, Sint-Carolus is geen probleem, die willen dat maandelijks doen. Maar bij Berkenboom moet ik eerst nog een afspraak maken met de directeur om te vragen of hij daar toe bereid is. Ik ben zelf geweest. Je bent er al eens geweest en je moet nog eens terug keren? Ja, hij moet bekijken wat hij kan doen en wat hij niet kan doen. Want ik kreeg zowat het antwoord van: ‘Je kan toch een studietoelage aanvragen, je kan dat daar toch van betalen?’ Maar eer je die studietoelage heb, ondertussen moeten ze er wel liggen. Ik heb dit schooljaar mijn studietoelage aangevraagd op 15 augustus. Vanaf dan kan je ze aanvragen. Dus ik had gezegd: ‘hoe rapper ik er bij ben, hoe beter.’ Weet je wanneer ik mijn studietoelage getrokken heb? In maart. Wat vind je daar van?”

Kinderen voelen zich soms schuldig omwille van de hoge schoolrekeningen

Kinderen voelen zich soms schuldig voor de hoge schoolkosten en de financiële zorgen binnen het gezin. Ze hopen hun ouders financieel te ontlasten door in het deeltijds onderwijs te stappen.

“Het zijn mijn kinderen, die zijn leermoe, niet alleen doordat ze niet graag naar school gaan, maar ook door de thuissituatie. Die willen ook hun centje bijdragen in het huishouden en dan willen ze die schoolkosten beperken, en dan kiezen ze voor deeltijds, met het gedacht dat ze werk vinden, maar in tijden van crisis is er voor die deeltijdse studenten zeker geen werk, want dat zijn de eerste die ze schrappen in de bedrijven, en ja dan zitten ze daar wel in die richting. Dat is wel het einde van de schoolrit. (...) Ik heb nu al twee kinderen die het geprobeerd hebben, die alle twee niets in handen hebben. En echt werken doen ze niet nu.”



De schooltoelage

16 op 21 rechtgebende gezinnen hebben een schooltoelage. (4 gezinnen met schoolgaande kinderen zijn gezinnen zonder wettig verblijf, deze hebben geen recht op een schooltoelage). Wie geen schooltoelage heeft, weet duidelijk waarom zij deze niet hebben. (Kinderen in pleegzorg, kinderen bij ex-partner ingeschreven, ...). Twee van de bevraagde gezinnen betalen momenteel een schooltoelage terug aan de overheid. Bij één iemand omwille van een te hoog uitbetaald bedrag, bij het andere gezin gaat het om een 'boete' omwille van te weinig aanwezigheid van de kinderen.

De ouders maken vaak melding van de schooltoelage en dat dit voor lagere schoolkinderen echt een verschil maakt. Een aantal ouders heeft echter ook klachten over het omslachtige systeem om een studietoelage aan te vragen, onverwachte terugvorderingen of de erg late uitbetaling.

"Bij N. valt dat goed mee met die studietoelage, ik denk niet dat ik er veel moet voor opleggen. Maar bij M. wordt dat echt een zware kost. Vooral in augustus is er al die aankoop van de boeken. Dat is al direct 300 euro. En dan is dat elke maand een rekening. In het begin was dat echt heel veel. Want dan hadden ze een week waarin ze geen les hadden, maar van alles deden en dan was dat 55 euro. En als je dan al zo'n bedrag hebt betaald. Na nieuwjaar was dat zo eens 5 euro, dan eens 11 euro. Dan viel dat wel mee. Ik heb dan achteraf zijn studietoelage gekregen en ik heb ook wel veel gekregen. Op die manier waren zijn boeken dan wel betaald. Voor de rest waren het kleine bedragen, buiten die ene keer, maar dan waren er ook ouders die gingen gaan reclameren omdat ze het ook niet konden betalen. 5 euro lijkt niet veel, maar je moet dat bij alles bijrekenen. Kleine bedragen worden ook groot. Ik zorg er wel altijd voor dat ik geen schulden heb."

"De school heeft contact opgenomen met het OCMW om een regeling te treffen voor schooluitstappen. De Mozaïek heeft zelf een forfaitair bedrag aangerekend voor de schoolrekening en dat was tien euro per maand. De schooltoelage in het basisonderwijs is een grote stap vooruit, alleen heb ik de eerste keer meer dan een jaar moeten wachten voor het in orde was. (...) De schoolrekening betaalde ik met de studietoelage en nu probeer ik zo te betalen om de zoveel maanden, en ik kijk hoeveel ik op het eind van het schooljaar nog moet betalen. Is het teveel dan vraag ik het via een afbetaling. Je moet wel altijd zelf de stap zetten naar de school."

"Ik heb dit schooljaar mijn studietoelage aangevraagd op 15 augustus, dus vanaf dan kan je ze aanvragen. Dus ik had gezegd: 'hoe rapper ik er bij ben, hoe beter'. Weet je wanneer ik mijn studietoelage getrokken heb? In maart. Wat vind je daar van? Ze zeggen dan: 'Ja, wij hebben uitzonderlijk veel aanvragen, wij kunnen het niet verwerken. Vroeger was het gespreid over het ganse jaar en nu in het begin van het schooljaar.' Dat hebben ze toch geweten op voorhand? Na een paar jaar hebben de mensen door dat hoe vroeger je ze aanvraagt, hoe vroeger je ze krijgt. Nu heb ik een brief gekregen dat ik 700 euro moet terugbetalen. Dus ze kennen je dat eerst toe, en dan moet je terugbetalen. En waarom moet je terugbetalen? Mijn dochter, mijn oudste omdat die in een gesloten instelling zit. Die krijgt onderwijs aan huis. Dus dat was allemaal doorgegeven. De papieren en al zaten er allemaal bij. Dan kunnen ze dat toch niet terugvragen."

De scholen gaan op vaak erg verschillende manieren om met slechte betalings

Uit de reacties van de ouders met betrekking tot achterstallige schoolkosten, stellen we vast dat er tussen de scholen grote verschillen bestaan met betrekking tot het gevoerde kostenbeleid, de communicatie hieromtrent en de wijze waarop de schoolkosten bij de ouders worden teruggevorderd. De ene school is al transparanter in haar kostenbeleid dan de andere.

"Schoolkosten zijn soms lastig, de ene school communiceert al gemakkelijker over schoolkosten dan de andere."

Een aantal ouders maakt melding van het feit dat scholen de schooluitstap van de kinderen als ultiem ultimatum gebruiken om de achterstallige schuld bij de ouders op te eisen.

"De leerkracht van mijn kinderen zegt dan tegen hen, dat als ze het geld niet meebrengen, ze niet mee mogen op uitstap, dat is niet goed voor mijn kinderen!"

"Is dan uiteindelijk je kind wel mee geweest op schoolreis? Ja, ze is wel mee geweest. Mama heeft geholpen. Ik moet eerlijk toegeven. Ze zijn dit jaar op bosklas geweest, de kleinste. En dat was € 170. Ik had zo iets van dan blijft ze thuis, want dat kan ik niet betalen. We hadden



dat ook gezegd tegen de directeur. En die zei: 'nee, die blijft niet thuis.' Die heeft dat kunnen arrangeren dat ze dan wel mee geweest is. Waarvoor onze dank. Die is wel menselijk op dat punt. (...) Het beleid is niet zo duidelijk. Aan de ene kant mag ze mee op bosklas, maar als de schoolreis niet betaald is, dan moet ze thuis blijven. De bosklas was ook in het begin van het schooljaar. De schoolreis was op het einde van het schooljaar."

"Ik sta nu bij mijn zoon 2 jaar achter met de schoolrekeningen en dan wordt het wel moeilijk (...) En je komt dat wel tegen zoals met de schoolreis omdat je dan achter staat met de schoolfacturen dat je dan een brief van school meekrijgt dat het niet op de schoolrekening wordt gezet maar dat je het cash moet betalen. En als je dat dan niet cash betaalt, mogen ze niet mee. Maar ergens versta ik dat wel, ik bedoel ja, die moeten ook ergens aan hun geld geraken. En heb je dat al uw kinderen moeten ontzeggen, dat ze niet meekonden? Dit jaar heeft het niet veel gescheeld. Ik heb het eigenlijk maar de morgen van het vertrek kunnen gaan betalen. Dus van de jaar is het echt kantje boordje geweest."

De laatste tijd zijn er steeds meer secundaire scholen die van ouders of leerlingen verwachten dat ze hun boeken of lesmateriaal buiten de school aankopen (vb. via boekhandel) zodat de betalingsproblemen buiten de school worden verlegd. Op de private markt moeten er soms voorschotten worden betaald of is het niet mogelijk de kosten in schijven af te betalen.

"De vindingrijkheid van de school. Zoals de middelbare scholen hebben nu ontdekt als ze de aankoop van materiaal naar externe firma's doen. Dan kunnen de ouders dat niet in afbetaling doen. Dus ze schuiven het probleem van het schoolgerief door. Dat is wel goed gevonden eigenlijk. Voor de school. Maar het is wel een extra probleem voor de ouders. Als gij uw boeken bij de Standaard Boekhandel gaat bestellen, moet ge al een voorschot betalen als ge gaat bestellen. En ge krijgt ze ook niet mee voor de rest betaald is. Dus dat kunt ge echt niet in stukken betalen. En van kleren en werkmateriaal is dat hetzelfde. En het is duur geworden allemaal. Zoek een keer een goede boekentas onder de 50 euro."

105

Schoolkosten zijn terugkerende kosten

Omwille van het steeds terugkerende karakter van schoolkosten, ervaren ouders die als een permanente bedreiging van hun (soms erg wankele) financiële situatie.

"Dat is bij ons altijd het probleem, het financiële. Gewoon al het financiële. En dat je nergens hulp krijgt. Ook al is het nog maar voor één maand. Laat ons even met onze kop boven water. Efkes ademhalen. Maar elke keer als we er in slagen om efkes lucht te happen, mag je verwachten dat er enen naast jou staat met zo een hamer en een zeis. Telkens als we zeggen er is iets in orde, dan denken we yes, we kunnen zoveel opzij leggen voor iets anders, dan komt er weer een brief met zoveel te betalen voor... Dan kom je weer iets tegen zoals ik nu met mijn gezondheid. 3 maand is dat al. De wonde is nog niet dicht. Dat is al 2 maand dat ik thuisverpleging krijg."

Gezinnen zonder wettig verblijf zijn voor het betalen van de schoolrekeningen quasi volledig afhankelijk van de 'goodwill' van de school, individuele leerkrachten of mensen die hen willen steunen

"Hoe ga je met de schoolkosten om? Ja, moeilijk, he, we hebben soms zelfs moeite onze kinderen degelijk brood mee te geven naar school. De directeur van de school is meestal erg vriendelijk, hij is een lieve man. Als er een rekening is, zegt hij, we doen de rekening in 2, de school betaalt de helft en jullie betalen ook de helft. We moeten dat echter ook van diezelfde 50 euro betalen. Je kan het je wel voorstellen, we hebben 3 kinderen, als we moeten betalen voor reizen (elk 8,50 euro) ... dat gaat gewoon niet, echt! (...) De leerkracht van mijn kinderen zegt dan tegen hen, dat als ze het geld niet meebrengen, ze niet mee mogen op uitstap, dat is niet goed voor mijn kinderen! We hebben nu al meer dan 1000 euro facturen voor de school op tafel liggen. We hebben dat gewoon niet."

"Schoolkosten? Moeilijk! In september start het al met de boeken en ander materiaal voor de school, die kan ik niet betalen. Ik neem een papier van VLOS mee dat ik niet kan betalen en dan krijg ik het materiaal en de boeken voor mijn kinderen. Soms vragen de scholen om toch te betalen voor een uitstap of voor zwemmen en dan doen we ons best hierin tussen te komen."



Kosten die niet rechtstreeks aan het onderwijs verbonden zijn

Gezinnen geven ook aan dat er nog allerlei kosten op hen afkomen die niet rechtstreeks met onderwijs te maken hebben. Kinderen worden bijvoorbeeld op verjaardagsfeestjes uitgenodigd en moeten dan een cadeautje meenemen.

“En als ze dan naar zo’n feestje gaan, dan moeten ze ook een cadeautje meenemen. Maar als zij dan een feestje geven, dan krijgen ze buiten proportie cadeautjes, terwijl dat ik dat niet kan terugdoen. Eén keer een videospelletje van 40 euro, dat kan ik niet geven, maar dan krijgen M. en S. dat wel, zulke dingen. Die zijn daar heel content mee natuurlijk. En die feestjes ... We hebben nog een feestje gegeven in dat huis dat onbewoonbaar was en die mensen verschoten want ik had juist een lek in de living, en 't water liep langs de muur naar beneden, en ze zaten met klei te boetseren aan tafel. Ik had er wel op voorhand opgeschreven, speelkledij gewenst. Dus alles zat onder de klei, hun handen, gezicht, tafel, heel dat tafelkleed dat plakte van de klei. Maar die kinderen hadden hun rot geamuseerd, en dat zagen ze dan wel, maar ge zag eerst zo die schrik in hun ogen, mijn god waar zijn we hier terecht gekomen, maar dan zagen ze dat die kinderen hun goed geamuseerd hadden.”

DE KWALITEIT VAN DE RELATIE TUSSEN OUDERS EN SCHOOL - OUDERBETROKKENHEID

Ouderbetrokkenheid omvat de relatie tussen het onderwijs van het kind en de ouders in de breedste zin van het woord. Dit kan zich uiten in daden binnen het gezin of in schoolverband. (uit het handboek ouderbetrokkenheid van PJ Partners)

Aspecten van ouderbetrokkenheid:

- Contact en communicatie: wederzijdse communicatie tussen school en ouders kan mondeling of schriftelijk plaatsvinden.
- Ouderparticipatie: informele dienstverlening door ouders aan school (hulp bij activiteiten, ...) en formele ouderparticipatie (ouderraad, oudercomité, ...).
- Onderwijsondersteunend gedrag: de voorwaardenscheppende rol van ouders ten gunste van het leerproces en gedrag van het kind op school (voldoende rust, voeding,...) en ondersteuning van leeractiviteiten thuis (huiswerk, ...).

CONTACT EN COMMUNICATIE

School(directie)-ouders

De relatie tussen school en ouders is erg belangrijk met het oog op een vlotte schoolcarrière van de kinderen. Uit de interviews blijkt dat veel ouders een beschadigd vertrouwen hebben in de school of directie. Ook klinkt vaak het gevoel door dat ouders zich niet welkom voelen op school.

“Mijn dochter vertelde me laatst dat ze op de bus (door de busbegeleider) geslagen wordt. Ik heb klacht ingediend. Het gevolg daarvan is dat mijn dochter verschillende dagen geschorst is van de bus omdat ze zogezegd liegt. Ze hebben het zogezegd onderzocht en er was niets aan de hand. Mijn dochter heeft gewoon duidelijke grenzen nodig, ja is ja, neen is neen. Op school en op de bus lukt dat niet, bij mij thuis wel!”

“De twee kleinsten worden op school toch achteruitgestoken omwille van de armoede eigenlijk. Vooral met de kleinste nu, blijkt dat die een ontwikkelingsachterstand heeft. Maar de school vond dat die niet genoeg meewerkte in de school, want hij was altijd stout. En hij was te veel afwezig geweest in de 2e en 3e kleuterklas, maar dat was niet waar. Hij gaat al van zijn zes maanden naar de opvang, omdat ik werkte in 't begin als die geboren was. En nu is er vastgesteld dat die een ontwikkelingsachterstand heeft. Maar als ge in armoede leeft, dan denken ze al direct dat het daaraan ligt. Dan denken ze dat het door een gebrekkig opvoeding, gebrekkig eten is dat die kinderen dat hebben. Terwijl dat ge dat evengoed kunt hebben in een middenklasse familie. Waarom ze dat middenklasse noemen dat weet ik niet, want volgens mij zijn dat arbeiders. Gewone werkmensen bestaan niet meer.”



"Het deeltijds onderwijs. Dat is de grootste mislukking die er is. Ze beloven altijd dat je nog uw diploma kunt halen, maar niemand gaat naar die middenjury. En al wie geen geld heeft voor een deftige opleiding wordt zo'n beetje door gesast naar 't deeltijds."

"Ik ondervind dat als er echt iets is met B., kan ik er terecht, maar in het middelbaar is dat anders. Je kunt er wel terecht, maar er wordt ook niet echt iets aan gedaan, je wordt afgewimpeld, ze luisteren wel, maar er wordt niets mee gedaan."

In geval van echtscheiding, verloopt de communicatie met de school nog vaak mank.

"Nog één ding: ook weekendpapa's hebben recht op informatie over school. Dat de scholen daar eens werk van maken!"

"Nee, eigenlijk wou ik in de Tovertuin naar de opendeur. En dan mocht ik hem inschrijven. Uiteindelijk hebben ze hem nu ingeschreven in een school, ik zou nog niet weten waar. Ik weet niet waar en ik weet niet hoe. Mijne kleine gaat in september naar school en zij hebben dat beslist en ik weet niet waar of hoe. En dat vind ik wel een beetje grof. De rechtbank vond het zelfs grof. Maar we gaan dat wel zien."

"De communicatie en relatie met de school is zeer slecht. Ik vraag al op alle scholen waar A. gezeten heeft om dubbele communicatie. Via mijn ex-vrouw weet ik niets. Het is tot nu toe maar in één school gelukt om me goed op de hoogte te houden. De huidige school communiceert alleen met mij als er iets mis is. Ik zou gewoon graag alle informatie over mijn kind krijgen. Ook de info over de stoofvleesavond op school. Bovendien had ik me bij deze nieuwe school (sinds dit schooljaar) voorgenomen de school niet te verwittigen over mijn ex-vrouw om hen niet te beïnvloeden, maar het is ondertussen alweer uit de hand gelopen en dan nemen ze wel contact op. Nu heb ik wel gesproken."

"Je hebt totaal geen zicht op hoe hij het doet in school? Ze regelen van alles achter mijn rug. Ik wil daar van op de hoogte blijven. Maar wat brengt het op als ze binnenkort verhuist? Ze heeft me uitgesloten daaruit en het is stom om daarvoor te gaan vechten als ze toch verhuist. Dat is toch weg. Het doet zeer, ja. Maar ik heb dat los gelaten. Ik zeg het, ik betaal, dat kan ze me nooit doorsteken. Dat manneke heeft elke maand van mij € 125. Elke maand. Dat is aan dat manneke toch laten zien dat je hem graag ziet. Dan betalen we dat."

Als scholen een moeilijke boodschap aan de ouders moeten overbrengen, wordt dit wel eens naar het CLB doorgeschoven. Deze aanpak leidt soms tot verwarring of achterdocht bij de ouders. Een directe communicatie tussen directie en ouder of leerkracht en ouder zou dit kunnen vermijden.

"Ik weet niet of ik aan de verwachtingen van de school voldoe. Ik heb net nog een vervelende situatie met de school en het CLB meegemaakt. De school had me op het oudercontact voor de krokusvakantie gevraagd contact op te nemen met het CLB, maar toen ik belde wilde de CLB-medewerker niet zeggen waarvoor ik moest bellen en verwees die me terug door naar de school: "Ik kan niets zeggen, heeft de juf u niet op de hoogte gebracht?" Daardoor kreeg het extra veel gewicht, ik heb er niet van kunnen slapen. Dan voel je de stempel, dan heb je echt last van sociale uitsluiting. Toen zei de school dat het over de slordigheid van mijn dochter ging. Ik weet dat ze slordig is, helemaal anders dan ik. Daar kan ik niet zoveel aan veranderen, dat is de aard van het 'beestje'."

Gelukkig zijn er ook een aantal verhalen die illustreren dat de communicatie wel vlot verloopt tussen ouder en school. Vaak gaat het dan om een goede combinatie tussen enerzijds de school die bereid is te investeren in goede communicatie met haar ouders en anderzijds voldoende assertieve ouders die met de school in communicatie durven treden.

"De communicatie met de scholen ... ja en nee, geen moeilijkheden, ik ben het gesprek gewoon aangegaan, ik heb mijn standpunt duidelijk gemaakt en het was dan ook direct in orde voor de directeur. Ik heb er hem op gewezen dat een kind vrij moet zijn om te kiezen voor de rest van zijn leven. Ik heb gezegd laat hem proberen, als na een jaar blijkt dat het niet lukt, kunnen we nog verder kijken, want een eerste jaar is een voorbereidend jaar, dus uiteindelijk zien ze nu aan zijn cijfers dat het OK is."

"In het buitengewoon onderwijs werken ze er wel rond. Het is eens geweest dat mijn zoon onze hond van de trap heeft gegooid en hij stond te grijnzen en dat is typisch iets voor ADHD, hij



kon de link niet leggen. Nu lukt dat wel, ik heb direct mijn ongerustheid gemeld aan de school en toen hebben we errond gewerkt met mijn zoon en hij doet het niet meer.”

“Hoe is de relatie met de scholen van uw kinderen geweest? Goed, ze zijn altijd naar dezelfde school geweest. L. heeft tot haar vijfde leerjaar in de presentatie gezeten. Dat was een supergoeie school, maar het niveau was een beetje te hoog voor haar. Ze zeiden toen ook om misschien toch te zoeken voor een andere school omdat ze niet mee zou geraakt zijn in het zesde. En dan ben ik naar Berkenboom gekomen. En ze hebben hier dan alle twee blijven gaan en mijn zoon zit er al van in de kleuterschool. De relatie met de directeurs is zeer goed. Ik ben altijd op mijn afspraken. Zoals met het CLB, dat is ook regelmatig. Ik ben altijd al op mijn afspraken geweest, de papa nooit.”

“Hoe is de relatie met de school? Goed. Die werken goed mee, want die weten van mijn situatie met mijn burens. Dus die houden de kinderen ook wat in het oog, dat die niet gepest worden door die andere kinderen. Die gaan daar ook naar school? Ja. Dan heb ik het school ingelicht. En ik weet dat mijn zoon in het begin werd gepest, hij kwam alle keren met een bloedneus en blauwe plekken naar huis, voor een peuter. En sindsdien is dat verbeterd.”

Leerkracht-ouders

In verband met de relatie tussen ouder en leerkracht zijn er veel ouders met negatieve ervaringen, beschadigd vertrouwen in de leerkracht(en) of het gevoel om niet te gehoord te worden. Maar weinig ouders vertellen spontaan iets positief over hun communicatie met de leerkracht(en) van hun kind(eren).

“Er werd ook altijd gesproken over zijn tempo. Ik kon het om den duur niet meer horen: zijn tempo, zijn tempo, zijn tempo ... Hij heeft nu een evaluatie gehad in Gent en zijn tempo is goed bevonden. Hij is de beste van de klas. J. heeft nood om meer te leren maar blijft nu trappelen.”

“Ze zeiden dat zelf op het CLB, de meeste leerkrachten zijn van de middenklasse en die hebben daar niet zo'n inzicht in, hoe dat eigenlijk kan ... Als ik daar zo ziek aan de school stond, mijn haar niet gewassen, met mijn trainingsboek aan, op mijn sloefen, er was niemand die aan mij vroeg: 'wat is er, voelt ge u niet goed', en dan denken ze daar direct hun eigen ding van, die laat haar gaan, der scheelt iets, die zal wel aan den drank zitten, dat zijn de dingen die mensen dan denken. Ze observeren, ze trekken hun conclusies, zonder dat te staven.”

“Ja, die agenda staat vol met rood van de meester. Ik had een keer opgeschreven dat M. met het weekend zijn huiswerk niet had kunnen maken. Omdat ik ziek was, had ik niet kunnen controleren voor zijn huiswerk. En de meester reageerde: 'dat is M. zijn eigen verantwoordelijkheid, hij moet maar zien dat hij in orde is met zijn huiswerk.' M. is wel nog maar 10 jaar.”

“Dan begint hij kindjes te slaan en te roepen en verdomme te roepen tegen de leerkracht. Maar dat woord heeft hij van de leerkracht zelf geleerd. Van de eerste dag al. Dan kwam hij al thuis verdomme langs hier, verdomme. Ja. Echt en dat voor een peuterklas.”

“In de Berkenboom Mozaïek hing een jongen altijd aan J. zijn lijf, drie jaar heeft dat geduurd. J. heeft dat niet graag. Hij wil dat ze hem gerust laten. Dat heb ik regelmatig gemeld bij de juf en de directeur dat dit moest stoppen.”

OUDERPARTICIPATIE

Via communicatie met ouders kan de link gelegd worden tussen de thuissituatie van leerlingen en de school. Binnen deze twee domeinen kunnen ouders op verschillende manieren betrokken zijn bij het schoolse gebeuren. In ouderparticipatie onderscheiden we vier gradaties. Elke gradatie bevat een groter aandeel participatie.

- Mee-weten
- Mee-doen
- Mee-denken
- Mee-beslissen



Mee-weten

Ouders die reeds deelnamen aan collectief georganiseerde infomomenten voor ouders op school (bv. openklasmomenten), zijn hier doorgaans positief over.

“De Watertoren is een school die af en toe openklasmomenten doet. Dan kan je in de klas gaan kijken. Doe je dat soms? Oh nee, ik denk dat er vorige week eentje was. Ik wou dat net zo graag doen, ik ben dat helemaal vergeten. Op de vorige school noemden ze dat een kijkdag of zoiets. En dan mocht je een ganse voormiddag gaan. Maar dan kon je zien hoe die aan het knutselen waren en hoe die gingen spelen en hoe die met elkaar omgingen.”

“Uw jongsten zitten alleszins op een school waar er veel openklasmomenten zijn, ga jij daar naartoe? Ik ben dat aan het bijeen aan 't sparen hoe dikwijls dat die momenten zijn, maar dat is zo drie of vier keer per maand, ik ga daar niet allemaal naartoe gaan, hier is 't een beetje overdosis, ik vind dat goed dat dat af en toe is.”

“Vind jij dat jij voldoende informatie hebt over hoe het onderwijs werkt? Ja, dat wel. Want er was deze week een infoavond. Maar omdat ik telefoon kreeg dat mijn beste vriend gestorven is, ben ik niet gegaan. De directie heeft me dan uitgelegd hoe het er in het eerste leerjaar aan toegaat. En in september doen ze nog eens een infoavond, dus ze zei: Zorg dat je er dan zeker bij bent.”

Een ouder geeft echter te kennen nog nooit gehoord te hebben van het bestaan van openklasmomenten op de school van haar kinderen.

“Openklasmomenten, sommige scholen doen dat, bij Don Bosco doen ze dat. Dat heb ik nog nooit geweten op Don Bosco. En ze zijn er allemaal 6 jaar naartoe geweest en dat heb ik nog nooit geweten. En voorleesmomenten? Nee. Want bij het eerste studiejaar gebeurt het voorlezen door de leerlingen van het vijfde en zesde. (...) Zou je er naartoe gaan mochten er zo openklasmomenten zijn? Ik weet dat eigenlijk niet, ik heb er geen flauw idee van.”

Een ouder geeft aan dat er ook bij activiteiten op school drempels voor haar zijn.

“Over het algemeen is de communicatie met de scholen goed. Ik ga naar oudercontacten, voor de rest ga ik niet vaak naar school: openklasmomenten en soep voor ouders, daar pas ik voor, ik pas niet in alle groepen. In de school van mijn kinderen voel ik me minder goed, daar zoek ik minder contact.”

Een aantal ouders is eigenlijk niet op de hoogte van hoe het onderwijssysteem in Vlaanderen functioneert of hoe zwaar het kostenplaatje in het secundair zal uitvallen.

“Voldoende informatie over hoe onderwijs werkt? Neen, ik weet niet voldoende. Ik heb maar een beetje informatie hierover. Ik vind het raar dat scholen hier zo verschillend zijn, dan in Irak. In Irak zijn alle scholen gelijk, er is geen verschil tussen de scholen. Het is moeilijk voor mij om te begrijpen dat scholen hier zo verschillend zijn. In Irak moet je 70% hebben om naar de universiteit te kunnen. Hier zijn er richtingen waaruit je nooit meer naar de universiteit kan, raar is dat. Ik begrijp het allemaal ook niet zo goed, mijn zoon zou iets willen doen met computers, de systemen van de computer, maar dan kan hij daarna niet naar de universiteit, denk ik. Maar hij zegt, jawel, ik kan. Ik weet het niet.”

Mee-doen

Geen enkele ouder vertelde iets met betrekking tot het 'meedoen' op school.

Mee-denken

Slechts één ouder participeerde effectief aan het oudercomité. Zodra het financieel en fysiek minder goed ging, ondervond zij een stilzwijgende vorm van uitsluiting.

“Ik was lid van de ouderraad en al. Mijn kinderen hadden altijd schone kleren aan, dus was ik wel een redelijke populaire, ook al moeide ik me niet te veel met alles. Maar van 't moment dat ik ziek was, en dat ze zagen dat we achteruit gingen, ja dan lieten ze dat toch wel duidelijk merken, dat ze niet meer zo opgetogen zijn met ons op school. Niet alleen tegenover mij, maar ook tegenover de kinderen. Ik begin nu al wat scherper te reageren op nota's in de agenda. Mijn kinderen kijken er echt naar uit voor volgend jaar naar een andere school te gaan.”



De ouder ondervond negatieve gevolgen van het dominante middenklassedenken en de sociale druk binnen het oudercomité.

"Dat is allemaal goed voor de schoolkas maar ... op een bepaald moment begonnen ze zelfs geld op te halen als het oudercontact was en ik heb gezegd: 'nee dat mag niet anders komt er niemand meer van de kansarmen naar het oudercontact'. 't Was met zakjes 'picknicken' dat ze daar stonden, 't is maar 1 euro, sorry maar als ik dat niet gepland heb, kan dat veel zijn 1 euro. Ik heb een grote diepvriezer, dikwijls zit die dan nog vol, en dat ik dan nog 5 euro heb om heel de week nog door te komen. Eten is er altijd genoeg in huis, maar ik heb niet altijd geld in mijn portefeuille." (...)

Mee-beslissen

Er zijn geen citaten die erop wijzen dat er respondenten op de één of andere manier betrokken waren bij uitstippelen van het schoolbeleid.

ONDERWIJSONDERSTEUNEND GEDRAG THUIS

Inhoudelijke ondersteuning

Een aantal respondenten geeft aan het moeilijk te hebben bij het voorbereiden van de kleuter op het eerste leerjaar, het inhoudelijk ondersteunen bij het huiswerk, of de voorbereiding op toetsen of examens.

"Nu wordt er van mij verwacht om met de kinderen een beetje bezig te zijn rond rekenen en taal en schrijven. Eigenlijk een beetje een voorbereiding op het eerste leerjaar. Wat eigenlijk voor mij niet zo gemakkelijk is omdat ik dan nog tijd moet vinden en den helft van de tijd weet ik ook niet hoe ik dat moet gaan uitleggen. Ik kan zeggen: 'Je moet dat zo en zo doen.' Maar ik kan dat niet op hun niveau brengen. Dat is voor mij dan weer het moeilijke. Maar mijn man die kan dan weer dingen uitleggen op een kinderlijke manier. Ik ben zeker niet slim, maar ik ga niet zeggen dat ik dom ben. Op sommige vlakken zal ik zeggen, ben ik precies een kind."

"En helpen bij huiswerk, lukt dat voor jou? Zij hebben vanaf het eerste geleerd dat ze dat zelf moesten doen. En bij N. ging ik hem helpen, maar hij zei zelf: Nee, wij moeten dat zelf doen. En M. zei ook: Ja mama, wij moeten dat zelf doen. Dus eigenlijk heb ik nooit geholpen met het huiswerk. Wat ik soms heel spijtig vond omdat ik er dan ook geen controle over had of ze wel leerden en hun huiswerk maakten. Volgens het boekje dat ze hebben kregen van school stond er altijd 'OK' bij hun huiswerk dus ja..."

"En nu kreeg ik als antwoord van de leerkrachten: Ge moet uw dochter er wat meer in begeleiden. Nu moet ik vanaf september met haar beginnen met weekplanningen te maken. Van die dag moet je dat maken, die dag moet je dat afgeven. Er komt een taak bij voor mij. Terwijl dat ik zoiets heb van: Jongens, kunnen jullie dat niet via het school op een andere manier oplossen? Ze schuiven het dus weer allemaal terug. Nu moet ik beginnen met weekplanningen te maken. Precies of we hebben nog niet genoeg te doen?"

"Vroeger kon ik helpen, maar bij de oudste wordt het moeilijk. (Qua taal en qua inhoud), in het tweede leerjaar lukt het nog om op te volgen. Ik kan helpen met de talen (Engels, Frans, Latijn, ...), maar wiskunde en wetenschappen is echt moeilijk. Helemaal anders dan wat ik ken."

Een ouder geeft ook te kennen dat ondersteuning niet steeds inhoudelijke ondersteuning hoeft te betekenen. Interesse tonen voor het schoolwerk is op zich ook al een belangrijke vorm van ondersteuning.

"Nee, je moet van in het begin dat ze naar school gaan tonen dat je geïnteresseerd zijt, dat je dat huiswerk nakijkt en dan kan je ook zien van ik heb liever dat hier iemand komt spelen dan dat je naar het pleintje gaat spelen."

Ouders die het moeilijk vinden om hun kinderen inhoudelijk te ondersteunen, zoeken - zelf of in samenspraak met de school - naar oplossingen (bv. studie, huistaakbegeleiding of professionele hulp). Over de kwaliteit van het aanbod, verschillende de meningen soms.

"Huiswerk ondersteunen thuis is moeilijk, maar ik laat mijn kinderen in de studie, in de hoop dat ze daar begrip en ondersteuning kunnen krijgen van de school."



“Ja, dat hangt er een beetje vanaf welke begeleiding je kiest. Er zijn wel projecten zoals huiswerkbegeleiding en af en toe steken ze daar dan een keer een Belg in voor hun statistieken, terwijl dat dat eigenlijk meer is voor anderstaligen. Eén jaar heb ik mij daar aan laten vangen, maar dat was een heel slechte begeleiding, iemand die één keer per week een uur ging komen om M. te helpen met zijn huiswerk en uiteindelijk had die dat opgesplitst in twee keer een halfuur, maar als ‘t regende kwam ze niet, als het slecht weer was kwam ze niet, of ze moest naar een vergadering, dus eigenlijk was dat miniem, is me dat een flutjaar geweest. Ik heb dat ook negatief geëvalueerd, dat is geen begeleiding. Zo af en toe iemand die eens een halfuur op bezoek komt. En daarom heb ik nu gekozen voor betaalde begeleiding. Maar ‘k moet wel zeggen, de opvoedingswinkel heeft wel geholpen, voor die KLIM te vinden.”

Onderstaand citaat illustreert dat huiswerk soms tot grote spanningen tussen kind en ouder(s) kan leiden, en dat een derde partij bemiddelend kan werken.

“Huiswerk wordt nu opgevangen door Triangel. Die doen dat dan thuis. En moet jij dan helpen? Nee, ik mocht niet. Dat was het probleem. Het moest ook altijd zo rap gedaan zijn. Hij kwam binnen, hij pakte zijn boeken uit zijn boekentas en legde die allemaal op tafel en dan ging hij zijn huiswerk maken en dan zei ik dat ik eten zou maken in de keuken en dan begon ik mijn patatten op te zetten. En het eten was nog niet klaar en die was al klaar. “Ik ben klaar mama!” zei hij dan. En in het begin zei ik: ‘Ok, dat is goed en ik tekende dat zijn agenda.’ Maar dan zei ik eens: ‘Kom, geef het eens aan mama, mama zal het eens nazien.’ En er was niks goed, het was allemaal verkeerd. Hij moest een berekening maken en dat begon goed, maar op het einde maakte hij fouten. Het was allemaal verkeerd. En als ik dan zei tegen hem: ‘Ah nee, dat kan niet meer. Dat moet je opnieuw maken en dan begon den oorlog.’ ‘Nu niet, ik heb het gemaakt, denk je dat ik dat allemaal nog eens op een blad ga overschrijven? Het is gemaakt.’ Ik zeg: ‘Maar zo gaat dat voor uw rapport niet goed komen.’ Wij hadden alle dagen conflicten dat ik op den duur niks meer zei en niks meer vroeg. Het was ernaar uiteindelijk. En alle weken was dat een rode nota in die agenda. En vanaf dat hij naar de Triangel gaat niet meer. Dat is echt straf. Dat maakt een verschil. En ze luisteren naar hem ook, naar wat hij te zeggen heeft. (...)”

Tenslotte zijn er ouders die de start van de schoolcarrière van hun kinderen beschouwen als het moment om zichzelf verder bij te scholen.

“Kon jij toen ze kleiner waren goed helpen bij het huiswerk? Ik ben zelfs voor mijne oudste Latijn gaan volgen, want die volgde Latijn. Plus dat ik via Leerpunt een cursus wiskunde ben gaan volgen om mee te kunnen met die wiskunde. Want dat is geen wiskunde meer zoals wij dat vroeger gehad hebben. En nu 4 X 6 mag je ook al niet meer zetten. Dat is 4 . 6. Dat is een puntje nu. Dus geraak er op den duur maar aan uit. Ik ben mij gaan bijscholen. Ik ben een vooruitziende mama.”

“Maar je spreekt ook al heel goed Nederlands. “Dank u, ik probeer altijd. Als de kleinste in september in de crèche start, denk ik dat ik een cursus ga doen voor taal of iets anders.”

Stimulerende (leer)omgeving

Een stimulerende thuiscontext is heel belangrijk met het oog op het informeel leren van kinderen. Heel vaak horen we hoe de financieel moeilijke situatie kinderen afremt om ook voldoende buitenschoolse leerkansen te grijpen.

“Dat die kindjes er ook wat aan hebben. Nu ook, die kermis staat op de markt. Dan vragen ze: “Mama, gaan we eens naar de kermis?” En dan begin je te puzzelen. Waar kan ik iets afpietsen? En al hebben die elk dan € 10 bij wijze van spreken, ze zijn er dan ook eens geweest en meer moet dat niet zijn. Dan zijn die content. Want die zijn eigenlijk wel heel content met kleine dingen. Die zijn dat van in het begin gewoon geweest.”

Bij gezinnen zonder wettig verblijf is er vaak de angst om opgepakt te worden. Hierdoor moeten kinderen soms voor een lange periode thuisblijven.

“Mama, heeft mijn oudste dochter een paar keer gezegd, ‘mama, de juf vraagt ons in de klas wat doen jullie in het weekend? Ik kan dan niets zeggen, mama, wij blijven altijd thuis. Wat moet ik dan zeggen? Andere kindjes vertellen wat ze gedaan hebben.’ (...) Maar de 3de die begrijpt het niet goed. Zij is bijna 4 jaar nu. ‘Mama, het is mooi weer. Waarom gaan wij niet buiten?’ Ik weet het niet. Dat is niet zo leuk.”



“De dochter moet binnenkort (binnen enkele maanden) naar school, dat zal het ook weer moeilijker maken, ze moet dan alles hebben om te leren. We starten nu met denken over de toekomst met onze dochter. We proberen positief te zijn, maar soms is het moeilijk. De stress komt vanzelf. Wij zijn opgepakt met de razzia. Daar ging veel angst mee gepaard. Dat was echt moeilijk. Nu zijn we weer wat rustiger geworden. Wij willen ons best doen om te integreren voor onszelf en voor de Belgische mensen ook.”

DE KWALITEIT VAN DE RELATIE TUSSEN KIND EN SCHOOL

Leerkracht-kind

Het is opvallend hoeveel getuigenissen er worden verteld die illustreren hoe het kind zelf niet langer vertrouwen stelt in zijn of haar leerkracht (gebrek aan ‘basic trust’), of waaruit blijkt dat de ouder maar weinig vertrouwen stelt in de wijze waarop de leerkracht met zijn of haar kind omgaat.

“Maar A. gaf zelf ook aan dat hij liever niet alles rondvertelde in de school. Vooral lagere scholen zijn daar heel raar in, vind ik. A. had ook een keer een leraar die tegen hem zei: ‘vertel ne keer wat zit er jou dwars, wat gaat er niet’ en hij had dat verteld tegen die leerkracht en die had beloofd dat dat onder hun ging blijven, en hij liep voorbij de leraarskamer en hij hoorde die leerkracht dat allemaal vertellen tegen andere leerkrachten. (...) Ja, dan is A. direct teleurgesteld in de dingen, ge moet dat maar één keer tegenkomen in ‘t leven. Van ‘t moment dat dat ge zoiets tegenkomt, vertrouwt ge ook niemand meer. Dan betrapt ge ook veel vlugger mensen op fouten. Dan zijt ge daar op gefocust om die mensen in ‘t oog te houden. Das spijtig dat die kinderen daar al op zo jonge leeftijd, in de lagere school al, mee geconfronteerd worden.”

“Gaan uw kinderen graag naar school? Nee. Maar allemaal om verschillende redenen. De twee kleinsten omdat ze zich gepest voelen door hun meesters, omdat ze zich geïsoleerd voelen door hun meesters. Het CLB is dat aan het onderzoeken in welke mate dat dat is.”

“Ja, N. werd goed begeleid, die had in het eerste tot en met het derde juf C. en dat was heel goed. Dan kreeg hij in het vierde een andere juf, juf W. En bij haar had ik gevraagd om hulp van het CLB en die was dat vergeten in april en dan was het al mei. Dus ik zei tegen haar: ‘Hoe zit dat?’ En die zei: ‘Ja seg, het CLB is geen therapeut.’ Ze heeft dat uiteindelijk toch wel gedaan, maar dat was toen al halfweg juni vorig jaar. En het CLB heeft toen meteen een afspraak gemaakt met mij en een week nadien kon ik al naar die psycholoog gaan. En nu heeft hij terug juf C. en daar was ik echt super blij mee. Die gaat helemaal anders met je om dan juf W.”

“Voor de grote heb ik dit jaar wel problemen gehad in de school. Vorig jaar was het goed. De leerkracht is altijd boos op mijn zoon, maar mijn zoon zegt dat anderen hetzelfde doen als hij, maar dat hij altijd gestraft wordt ... De leerkracht klaagt altijd over mijn zoon, hij zegt dat het onterecht is (racisme). Bijvoorbeeld - Een andere leerkracht (die geen les geeft aan hem) zegt ook telkens als zij mijn zoon ziet ... ‘maak de vuilbak eens leeg’ (de andere kinderen moeten dat niet doen). Mijn zoon voelt zich daar niet goed bij. Daarom hebben we beslist dat mijn zoon van school zal veranderen. Toen we op gesprek gingen, legde hij enkel die zaken uit die hij (de leerkracht) wilde uitleggen en de andere zaken werden wat toegedekt. Ik zei toen dat we hem dan misschien beter van school veranderden en toen ze het rapport gaven, zeiden ze zelf ook dat mijn zoon misschien beter van school zou veranderen.”

Pesten

Een aantal ouders vertelt dat hun kinderen worden of werden gepest.

“J. werd gepest door een jongen van allochtone afkomst; Hij vocht altijd. De vader werd erover aangesproken. J. had vroeger een zwart tandje als ze hem uitlachten liep hij ze achterna met zijn handen in de lucht. Ze hebben met twee staan schoppen naar J. terwijl de directrice aan het kijken was. Ik ben er toen op af gestapt en ze vroeg of ik een probleem had. Dan heb ik gezegd dat ik ze alle twee ook in elkaar zou shotten, dan zouden ze ook eens voelen wat dat is.”

“Ja allemaal. S. heeft een periode gehad dat ze niet zo graag naar school ging. Ik denk dat ze gepest werd. Ze heeft daar nooit iets over verteld. Soms vertelde ze wel dat ze daar ambras had, daarmee misschien dat ze er niet meer graag naartoe ging en er met haar klak naar smeed.”



CLB-ouders

17 van de 25 gezinnen hebben contact met het CLB.

Een aantal ouders heeft maar weinig vertrouwen in de CLB-werking. Vaak gaat het om negatieve ervaringen of ontgoochelingen die tot een vertrouwensbreuk hebben geleid.

“Ik kreeg vorige week (kort na mijn klacht) een brief dat mijn dochter de werking op de bus onmogelijk maakt en als dat blijft duren dat ze geschorst wordt (ze is 8 jaar). De week erna is ze enkele dagen geschorst. De school wil zich hier niet mee moeien omdat het busvervoer van het stedelijk onderwijs los staat van de scholen. De school wil zich niet moeien, het CLB wil zich niet moeien. Dat het CLB nu eens godverdomme een poot uitsteekt. Ik ben echt boos. Het ergste van al is dat ik nu de last van dit alles op de schouders van mijn dochter heb gelegd, ik heb haar gezegd dat de schorsing van de bus een groot probleem is voor haar moeder. Hoe geraakt ze anders op school?”

“Ik ben trouwens ook erg teleurgesteld in het CLB, ik heb erop aangedrongen dat ze het dossier bij de vorige school zouden opvragen, zodat ik niet weer het hele verhaal over mij en mijn ex-vrouw moet doen. Dan komt de MW van het CLB naar het gesprek met het dossier in haar hand en de boodschap dat ze het wel nog niet gelezen heeft en dan moet je toch weer het hele verhaal doen ... verschrikkelijk teleurgesteld ben ik. (...) Het CLB schiet echt tekort! Mijn dochter heeft al heel wat schoolveranderingen ondergaan (4 verschillende scholen op 6 jaar tijd) en elke keer weet het CLB van niets. Ik heb liever dat ze alle slechte kanten van mij weten, dan dat ze altijd opnieuw alles moeten ervaren en we telkens opnieuw de verhalen moeten doen. Ze verliezen hier ongelooflijk veel tijd mee en mijn dochter is de dupe. Ik hoorde vorige week dat het CLB mijn dochter heeft doorverwezen naar een onderzoeks- en oriënteringscentrum (van de mama). Ik weet van niets, ik word niet op de hoogte gebracht, daar word ik zo kwaad van.”

“Ik Heb dat ook met mijn dochter gehad, bij een gesprek met 't jeugdbeschermingscomité. 't CLB zat daar bij en er was niemand van 't school bij, alleen iemand van 't CLB en ik en mijn dochter. Dus dat was een heel gesloten groep. Daar geldt wel degelijk beroepsgeheim. En ik zei gewoon tijdens dat gesprek: 'ge zijt zo onregelmatig met uw pil dat ge zelfs niet zou weten wanneer ge zwanger zou zijn.' Dus wat gebeurt er, ze ging naar school, en ze moest op 't matje komen bij die leerkracht: 'is 't waar zijt gij zwanger.' En dat is 't enige dat er over gezegd is geweest, dus die van 't CLB had dat door gebrieft. Ik vind dat daar sancties aan vast moeten hangen. Allemaal, één voor één, komen mijn kinderen zo'n zaken tegen, ik schrik hun niet af van de maatschappij, maar één voor één komen ze toch ook wel iets tegen waardoor dat ze merken van dat klopt ... Niet iedereen is eerlijk, niet iedereen is oprecht en beroepsgeheim, daar moet ge heel hard mee opletten, want hetgeen ge vertelt, is rapper rond de wereld dan ge denkt.”

Wanneer er effectief sprake is geweest van een doorverwijzing vanuit de school of CLB naar een externe dienst- of hulpverlening, zijn de meeste ouders achteraf wel positief.

“Vergeleken met toen ik jong was, is er heel veel aan 't veranderen op het moment. Sommige dingen zijn echt wel aan het verbeteren. Zoals nu met het CLB ook, hoe dat die omgingen met mij vroeger toen ik jong was, is helemaal anders dan als ze omgingen met mijn twee oudste kinderen toen die problemen hadden op school, en nu is dat nog een keer helemaal anders. Op 10, 15 jaar is dat nog een keer aan 't evolueren.”

Een ouder geeft aan dat hij – achteraf bekeken – onvoldoende geïnformeerd werd over het lesaanbod en de manier van werken in het bijzonder onderwijs.

“Ik heb eigenlijk ook niet genoeg info over het onderwijs, mijn dochter zit nu in type 8, als ik echt geweten had wat type 8 is, dan had ik dit tegen gehouden. Ze was beter af geweest in het gewoon onderwijs met extra logopedie. Het buitengewoon onderwijs hoort beter aan te sluiten bij de noden van het kind, maar mijn dochter wordt onder haar niveau gehouden, in die zin, ze is achter met taal, maar ze is te goed om binnen de school logo te krijgen ... dus ze zit zich te vervelen en dan begint ze te prutsen ...”



De evidentie van relatine en logopedie

Onderstaande getuigenis verhaalt hoe vlot er soms wordt overgegaan tot het voorschrijven van relatine voor kinderen met 'leermoeilijkheden' en hoe daarna de dosis geleidelijk aan wordt verhoogd.

"Is huiswerk altijd vlot verlopen in jouw gezin? Met N. niet. Voor hij zijn medicijnen innam. We zaten voor een oefening een uur bezig. Dat was stresserend. Tot de juf zei: 'je moet eens met hem naar de dokter gaan'. En dan heb ik dat gedaan en dan moest hij relatine pakken en dat was al een hele andere. Hij pakt nu MR, dat is het dubbele van relatine. En daarvan moet hij er twee pakken, dan zit hij al aan 40 mg en de neuroloog wou dat hij 's avonds ook nog eens relatine pakte, maar ik wou dat niet meer. Ze moeten dat ook soms gewoon leren en niet alleen met medicijnen. Sommige mama's zeggen ja, mijn kind is braaf als hij die pilletjes pakt dan zit hij in de zetel. Dat is een overdosis dat zij aan hun kinderen geven. Als mijn zoon zijn medicatie pakt is hij nog altijd actief. De medicatie houdt hem ook wel een beetje tegen. En dat wil ik niet meer. Daarom ga ik het er nu met die dokter over hebben om hem toch iets anders te geven. Want volgens mij werken die medicijnen niet zo goed voor hem. We hebben ook druppels gekregen en daar zijn we ook mee gestopt."

In Vlaanderen is het momenteel een erg gangbare praktijk dat (terugbetaalbare) logopedie wordt ingezet als extra bijlessen voor kinderen die het tempo van de les niet kunnen bijbenen. Hiermee externaliseert de leerkracht het 'leerprobleem' en moeten buitenschoolse partners - vaak in overleg met de school of leerkracht - remediërend en compenserend met het kind aan de slag. Uit de interviews blijkt dan ook dat al heel veel kinderen naar een logopedist werden doorverwezen.

"De oudste moet ik naar logopedie doen ook. Voor te rekenen."

"Ik vind het erg, mijn twee kinderen zitten in logopedie, volgens mij ook een deel omdat er nog te weinig rekening wordt gehouden met het basislespakket."

"En nu is er door de logopedie en de kinesist vastgesteld dat die een ontwikkelingsachterstand heeft. Maar als ge in armoede leeft, dan denken ze al direct dat dat daar aan ligt. Dan denken ze dat het door een gebrekkige opvoeding komt en dat het door gebrekkig eten is dat die kinderen dat hebben. Terwijl dat ge dat evengoed kunt hebben in een middenklasse familie."

"En logopedie dat is 2,5 euro per keer, dat is toch nog betaalbaar eigenlijk. Ge moet toch iets investeren in je kinderen. Ge kunt toch niet verlangen dat alles gratis is. En als die bedragen zo laag gehouden worden, dan vind ik wel dat ge de kans moet krijgen om dat te doen."

"Maar het OCMW marcheert met dat systeem dat als je het niet vraagt dan weet je het niet. Dus zoals voor logopedie, mensen die leefloon trekken, kunnen ook volledige terugbetaling krijgen voor logopedie, maar ze maken daar geen reclame voor, je moet dat via via te weten komen, maar als je 't aanvraagt kunt ge dat wel krijgen meestal."

Doorverwijzingen naar buitengewoon onderwijs

Het aantal kinderen uit maatschappelijk kwetsbare gezinnen dat naar het bijzonder onderwijs wordt doorverwezen is in Vlaanderen bijzonder hoog. De interviews bevestigen dit nogmaals. 11 van de 25 gezinnen met schoolgaande kinderen hebben minstens 1 kind in het buitengewoon onderwijs.

"I. en M. zijn allebei doorverwezen naar het buitengewoon onderwijs omdat het daar goedkoper is. In het eerste leerjaar zat hij in een gewone school, maar taal en rekenen waren moeilijk en in het buitengewoon onderwijs was de extra hulp gratis, vandaar. Tot zijn 6de heeft M. in het buitengewoon onderwijs gezeten. Naar het middelbaar wilde hij dan naar het gewoon onderwijs, maar het CLB zag dat niet zitten. Toen heeft M. wel geweend. Ik heb toen met hem gepraat en hem uitgelegd dat het misschien wel goed was om in het buitengewoon onderwijs te blijven met kleinere klassen waar ze met je kunnen bezig zijn en waar je goede punten kunt halen (i.p.v. slechte punten in het gewoon onderwijs)."

"Ja dat is allemaal buitengewoon onderwijs. B. zit in type 3, maar van haar weet ik dat niet, dat is voor autisme in ieder geval, mijn ex-man weet het wel."

"In Lovendegem is dat zo een soort internaat. Dat is voor kinderen waar iets aan mankeert. En mijn oudste zit daar niet op haar plaats, ze voelt zich daar niet goed. C. heeft zo een beetje autisme. Je ziet er niets aan, mijn vroegere vriendin, die heeft er nog voor gezorgd dat ze daar in Lovendegem terecht kwam. Ze kon niet mee hier in het school in Sint-Pauwels."



Alles wat hierboven staat heeft een impact op kinderen. Vooral de getuigenissen van ouders dat kinderen niet mee mogen op uitstappen als de rekening niet betaald is, stuiten tegen de borst. Ook het feit dat ouders aangeven dat kinderen zich schuldig voelen over de schoolkosten, is betreurenswaardig. Communicatie van scholen over schoolkosten zou nooit via de kinderen mogen verlopen. Uit de getuigenissen blijkt ook dat de communicatie tussen school en ouders niet altijd optimaal verloopt. Dat heeft ongetwijfeld ook een invloed op de kinderen. We leren uit de getuigenissen ook dat kinderen zelf al vaak het vertrouwen in onderwijs en leerkrachten verliezen. Ouders geven ook aan vaak niet te kunnen helpen met huiswerk, wat sowieso een invloed heeft op de kinderen omdat het huiswerkbeleid van de meeste scholen er momenteel niet op gericht is dat kinderen dit zelfstandig kunnen opnemen. Teveel kinderen uit kwetsbare posities worden nog doorverwezen naar het buitengewoon onderwijs.

Besluiten rond het thema onderwijs

De betaalbaarheid van onderwijs

Ondanks het bestaan van de maximumfactuur, klagen veel ouders over de **financiële druk** die van het onderwijs uitgaat. Zo wordt heel vaak melding gemaakt van extra kosten voor schooluitstappen, schoolfeesten, reftergeld, middagtoezicht, enz. Er zijn **vaak ook onrechtstreekse schoolkosten** die op het budget kunnen doorwegen.

Schoolkosten voor leerlingen in het **secundair** worden door alle ouders als erg zwaar ervaren

Kinderen voelen zich soms schuldig voor de hoge schoolkosten en de financiële zorgen die ze hun ouders bezorgen, en hopen hun ouders financieel te ontlasten door in het deeltijds onderwijs te stappen.

16 op 21 rechthebbende gezinnen hebben **een schooltoelage**. Wie geen schooltoelage heeft, weet duidelijk waarom zij deze niet hebben. (Kinderen in pleegzorg, kinderen bij ex-partner ingeschreven, ...). Twee van de bevraagde gezinnen betaalt momenteel een schooltoelage terug aan de overheid. Bij één iemand omwille van een te hoog uitbetaald bedrag, bij het andere gezin gaat het om een 'boete' omwille van te weinig aanwezigheid van de kinderen. De schooltoelage komt vaak ter sprake: het maakt voor lagere schoolkinderen en hun ouders echt een positief verschil. Een aantal ouders heeft echter ook klachten over het omslachtige systeem om een studietoelage aan te vragen, onverwachte terugvorderingen of de erg late uitbetaling.

De scholen gaan op een heel verschillende manier om met slechte betalers. Uit de reacties van de ouders met betrekking tot achterstallige schoolkosten, stellen we vast dat er tussen de scholen grote verschillen bestaan met betrekking tot het gevoerde kostenbeleid, de communicatie hieromtrent en de wijze waarop de schoolkosten bij de ouders worden teruggevorderd. De ene school is al transparanter in haar kostenbeleid dan de andere. Een aantal ouders maakt melding van het feit dat scholen de schooluitstap van de kinderen als ultiem ultimatum gebruiken om de achterstallige schuld bij de ouders op te eisen.

Omwille van het **steeds terugkerende karakter van schoolkosten**, ervaren ouders die als een permanente bedreiging van hun (soms erg wankele) financiële situatie.

Gezinnen zonder wettig verblijf zijn voor het betalen van de schoolrekeningen quasi volledig afhankelijk van de 'goodwill' van de school, individuele leerkrachten of mensen die hen willen steunen.

Kosten die niet rechtstreeks aan het onderwijs verbonden zijn

Gezinnen zien dat er nog allerlei kosten op hen afkomen die niet rechtstreeks met onderwijs te maken hebben. Kinderen worden bijvoorbeeld op verjaardagsfeestjes uitgenodigd en moeten dan een cadeautje meenemen.



De kwaliteit van de relatie tussen ouders en school - ouderbetrokkenheid

Contact en communicatie

De **relatie tussen school en ouders** is erg belangrijk met het oog op een vlotte schoolcarrière van de kinderen. Uit de interviews blijkt dat veel ouders een **beschadigd vertrouwen** hebben in de school of directie. Ook klinkt vaak het gevoel door dat **ouders zich niet welkom voelen** op school.

In geval van echtscheiding, verloopt de communicatie met de school nog vaak mank.

Als scholen een **moeilijke boodschap** aan de ouders moeten overbrengen, wordt dit wel **eens naar het CLB doorgeschoven**. Deze aanpak leidt soms tot verwarring of achterdocht bij de ouders. Een directe communicatie tussen directie en ouder of leerkracht en ouder zou dit kunnen vermijden.

Gelukkig zijn er ook **een aantal** verhalen die illustreren dat de **communicatie wel vlot verloopt** tussen ouder en school. Vaak gaat het dan om een goede combinatie tussen enerzijds de school die bereid is te investeren in goede communicatie met haar ouders en anderzijds voldoende assertieve ouders die met de school in communicatie durven treden.

In verband met de **relatie tussen ouder en leerkracht** zijn er **veel ouders met negatieve ervaringen**, beschadigd vertrouwen in de leerkracht(en) of het gevoel niet gehoord te worden. Maar weinig ouders vertellen spontaan iets positief over hun communicatie met de leerkracht(en) van hun kind(eren).

Ouderparticipatie

Via communicatie met en participatie van ouders kan de link gelegd worden tussen de thuissituatie van leerlingen en de school. Binnen deze twee domeinen kunnen ouders op verschillende manieren betrokken zijn bij het schoolse gebeuren. In ouderbetrokkenheid onderscheiden we vier gradaties.

Mee-weten.

Ouders die reeds deelnamen aan collectief georganiseerde infomomenten voor ouders op school (bv. openklasmomenten), zijn hier doorgaans positief over. Een ouder geeft echter te kennen nog nooit gehoord te hebben van het bestaan van openklasmomenten op de school van haar kinderen. Een andere ouder ervaart dat er ook bij activiteiten op school drempels voor haar zijn. Een aantal ouders is eigenlijk niet op de hoogte van hoe het onderwijssysteem in Vlaanderen functioneert of hoe zwaar het kostenplaatje in het secundair zal uitvallen.

Mee-doen

Geen enkele ouder vertelde iets met betrekking tot het 'meedoen' op school.

Mee-denken

Slechts één ouder participeerde effectief aan het oudercomité. Zodra het financieel en fysiek minder goed ging, ondervond zij een stilzwijgende vorm van uitsluiting. De ouder ondervond negatieve gevolgen van het dominante middenklassedenken en de sociale druk binnen het oudercomité.

Mee-beslissen

Er zijn geen citaten die erop wijzen dat er respondenten op de één of andere manier betrokken waren bij uitstippelen van het schoolbeleid.

Onderwijsondersteunend gedrag thuis

Inhoudelijke ondersteuning - huiswerk

Een aantal respondenten geeft aan het moeilijk te hebben bij het voorbereiden van de kleuter op het eerste leerjaar, het inhoudelijk ondersteunen bij het huiswerk, of de voorbereiding op toetsen of examens.

Een ouder geeft ook te kennen dat ondersteuning niet steeds inhoudelijke ondersteuning hoeft te betekenen. Interesse tonen voor het schoolwerk is op zich ook al een belangrijke vorm van ondersteuning.

Ouders die het moeilijk vinden om hun kinderen inhoudelijk te ondersteunen, zoeken - zelf of in samenspraak met de school - naar oplossingen (bv. studie, huistaakbegeleiding of professionele hulp). Over de kwaliteit van het aanbod, verschillende de meningen soms.



Huiswerk kan soms tot grote spanningen tussen kind en ouder(s) leiden, een derde partij kan bemiddelend werken. Tenslotte zijn er ouders die de start van de schoolcarrière van hun kinderen beschouwen als het moment om zichzelf verder bij te scholen.

Stimulerende (leer)omgeving

Een stimulerende thuiscontext is heel belangrijk met het oog op het informeel leren van kinderen. Heel vaak horen we hoe de financieel moeilijke situatie kinderen afremt om ook voldoende buitenschoolse leerkansen te grijpen. Bij gezinnen zonder wettig verblijf is er vaak de angst om opgepakt te worden. Hierdoor moeten kinderen soms voor een lange periode thuisblijven.

De kwaliteit van de relatie tussen kind en school

Het is opvallend hoeveel getuigenissen er worden verteld die illustreren hoe **het kind zelf niet langer vertrouwen stelt in zijn of haar leerkracht** (gebrek aan 'basic trust'), of waaruit blijkt dat de ouder maar weinig vertrouwen stelt in de wijze waarop de leerkracht met zijn of haar kind omgaat.

Een aantal ouders vertelt dat hun **kinderen worden** of werden **gepest**.

De kwaliteit van onderwijs-gelinkte hulp- en dienstverlening

17 van de 25 gezinnen hebben **contact met het CLB**.

Een aantal ouders heeft maar weinig vertrouwen in de CLB-werking. Vaak gaat het om negatieve ervaringen of ontgoochelings die tot een vertrouwensbreuk hebben geleid. Wanneer er een doorverwijzing is vanuit de school of het CLB naar een externe dienst of hulpverlening, zijn de meeste ouders achteraf wel positief over de samenwerking met het CLB.

Een ouder geeft aan dat hij – achteraf bekeken – onvoldoende geïnformeerd werd over het lesaanbod en de manier van werken in het bijzonder onderwijs.

De evidentie van relatieve en logopedie

Een getuigenis verhaalt hoe vlot er soms wordt overgegaan tot het voorschrijven van relatieve voor kinderen met 'leermoeilijkheden' en hoe daarna de dosis geleidelijk aan wordt verhoogd.

In Vlaanderen is het momenteel een erg gangbare praktijk dat (terugbetaalbare) logopedie wordt ingezet als extra bijlessen voor kinderen die het tempo van de les niet kunnen bijbenen. Hiermee externaliseert de leerkracht het 'leerprobleem' en moeten buitenschoolse partners - vaak in overleg met de school of leerkracht – remediërend en compenserend met het kind aan de slag. Uit de interviews blijkt dan ook dat al heel veel kinderen naar een logopedist werden doorverwezen.

Doorverwijzingen naar buitengewoon onderwijs

Het aantal kinderen uit maatschappelijk kwetsbare gezinnen dat naar het bijzonder onderwijs wordt doorverwezen is in Vlaanderen bijzonder hoog. De interviews bevestigen dit nogmaals. 11 van de 25 gezinnen met schoolgaande kinderen hebben minstens 1 kind in het buitengewoon onderwijs.



GEZONDHEID

GEZONDHEID





THEMA GEZONDHEID



SITUERING

119

De bescherming van de gezondheid is een fundamenteel recht dat verankerd is in meerdere internationale teksten betreffende de rechten van de mens, alsook in de Belgische grondwet. Ieder mens heeft vanwege het feit dat hij deel uitmaakt van de mensheid en ongeacht zijn financiële en administratieve situatie, het recht om in de best mogelijke lichamelijke en mentale gezondheid te verkeren.

De gezondheidskloof tussen hoog- en laagopgeleiden is echter groot. Wie lager op de sociaaleconomische ladder staat, heeft meer kans op gezondheidsproblemen. Wie arm is, sterft vroeger en is vaker ziek. Armoede grijpt in op gezondheid en omgekeerd leiden gezondheidsproblemen ook tot grotere armoede. De medische kosten wegen vaak door. Zo worden doktersbezoeken of ziekenhuisopnames regelmatig uitgesteld wegens geldgebrek. Ondanks inspanningen die geleverd worden om de toegankelijkheid van de gezondheidszorg te bevorderen (maximumfactuur, verhoogde tegemoetkoming (VT), derdebetalersregeling, ...) blijven er nog veel administratieve en financiële drempels bestaan. Tien procent van de Belgische bevolking leeft in een gezin waar gezondheidszorgen worden uitgesteld omwille van financiën.

Ook in de geestelijke gezondheidszorg is de kloof merkbaar. Arm zijn is immers een sterke aantasting van het algemeen psychologisch welbevinden en geeft stress. Mensen in armoede voelen zich vaak minder goed, kampen met meer depressies, angsten en slaapproblemen. De mentale kostprijs van armoede is enorm.

Een meer proactieve inzet en/of meer gerichte ondersteuning of begeleiding op lokaal niveau van kwetsbare doelgroepen in het kader van toegankelijkheid van gezondheidszorgen is hoe dan ook wenselijk en noodzakelijk om mensen in armoede over de drempels heen te helpen die hun toegang tot de zo noodzakelijke gezondheidszorgen belemmeren.

ENKELE CIJFERS UIT DE BEVRAGING

- Op 4 gezinnen na kent iedereen Wijkgezondheidscentrum de Vlier en het derdebetalerssysteem.
- Meer dan de helft van de bevrraagden is patiënt in de Vlier.
- 7 huisartsen van bevrraagde gezinnen werken altijd aan derdebetalerstarief, bij 2 artsen gebeurt dit soms, 4 huisartsen werken niet met de derdebetalersregeling.
- Twee derde van de bevrraagden beschikt over verhoogde tegemoetkoming. (19 op 30).
- Slechts 10 van de 30 gezinnen heeft een hospitalisatieverzekering.



DE BETAALBAARHEID VAN GEZONDHEID(SZORG)

De huisartsen en Wijkgezondheidscentrum De Vlier

Op vier gezinnen na kent iedereen de Vlier en het derdebetalerssysteem. Meer dan de helft van de bevroagden is patiënt in de Vlier en is erg tevreden over het bestaan en de werking ervan. Vooral de multidisciplinariteit wordt erg geapprecieerd. Hier en daar heeft iemand al eens een slechtere ervaring met de Vlier.

"Dankzij de Vlier is de dokter bereikbaar en betaalbaar voor ons."

"De Vlier is super. Daar heb je de dokter, kine, verpleging, een diëtiste. Dat vind ik wel goed, dat zit allemaal samen."

"Ik ben sinds mei geen lid meer van de Vlier. Ik kreeg te weinig informatie, ik kreeg geen behandeling. Ik was boos en kwaad."

"Sinds we naar de Vlier gaan, gaat alles beter. De dokter luistert echt en geeft veel informatie. Ik had zoiets van: 'Wauw, een dokter die mij uitleg geeft.' Zij hebben ook gezorgd voor thuishulp en de sociaal verpleegkundige heeft mij raad gegeven en folders gegeven i.v.m. de opvoeding. Nu gaan mijn kindjes naar het Open poortje."

"Ik zit hier bij De Vlier. Dat kost mij niks. Ik zat al van mijn 16 jaar bij mijn huisdokter en die heb ik spijtig genoeg over een goeie 6 maand moeten laten gaan, die had zelf aangeboden om naar De Vlier te gaan. Ik zeg 'dokter, gij kent mij vanbinnen en vanbuiten van mijn 16 jaar, ik ben 48 jaar.' Omdat de laatste keren had ik hem dat gezegd: 'Dokter ik kan het niet betalen.' Ik moest dan naar de dokter, maar ik kon het niet betalen. Hij zei dan: 'Ik zal dat wel regelen met de ziekenkas, maar ik kan dat niet blijven doen.' En dan zei hij: 'Laat u inschrijven bij De Vlier.' Maar hij zei ook: 'Staat er wel bij stil, eens dat je ingeschreven staat bij De Vlier, kan je niet terug naar mij komen.' Dus ja, ik heb dat uiteindelijk dan toch maar gedaan."

"Ja, ge kent die op den duur ook zo goed en je kan daar alles tegen vertellen. Zelfs als ik mij echt slecht voel kan ik daar met de psychologe spreken. Ik ben heel blij dat ik daar in zit. Ik weet alleen niet of ik er nog recht op zal hebben als ik uit mijn schuldbemiddeling kom."

Gezinnen zonder wettig verblijf kunnen via de gele kaart ook bij de Vlier terecht.

"Wij gaan naar de Vlier. We zijn er tevreden over. We worden daar goed geholpen en ze schrijven generische middelen voor, die zijn goedkoper."

Anderen hebben veel vertrouwen in hun bestaande huisarts en wensen bij hun huisarts te blijven. Vaak werkt die huisarts, op vraag, ook aan het derdebetalersstarief. (7 huisartsen werken altijd aan derdebetalersstarief, bij 2 artsen gebeurt dit soms, 4 huisartsen werken niet aan derdebetalersregeling).

"Mijn huisarts werkt af en toe aan derdebetalerssysteem. Ik vind het goed dat er een wijkgezondheidscentrum bestaat, maar ik heb vertrouwen in mijn huisarts en ik laat deze niet graag los."

"Ik ben niet bij de Vlier. Via iemand had ik gehoord dat als een kind koorts heeft, je naar daar moet gaan. Ik had geen vervoer en met een kind dat koorts heeft, wil ik niet op de bus gaan."

"De dokter is geen probleem, hij werkt aan derdebetalersregeling."

Voor een aantal mensen is het feit dat je het derdebetalerssysteem zelf aan je huisarts moet vragen wel een drempel. Zij durven de vraag (nog) niet stellen. Bij mensen die niet naar de Vlier gaan en een huisarts hebben die niet aan derdebetalerssysteem werkt (vaak omdat ze het niet willen/durven vragen), stellen we vast dat ze het doktersbezoek uitstellen.

"Het probleem bij mij is, ik stel de dokter uit, tot ik niet meer kan gaan, bij wijze van spreken."

"De dokter betalen is meestal moeilijk voor ons. Ik stel dat vaak uit."



Mensen geven aan dat ze voor de basisgezondheidszorgen van hun kinderen veel over hebben. Ze zullen andere zaken laten om met hun kinderen naar de dokter te kunnen gaan.

"Ik ga sneller naar de dokter voor mijn kinderen, dan voor mezelf."

"Mijn zoontje zal altijd naar de dokter gaan als hij moet, soms dat ik bij de dokter aankom en letterlijk zeg: 'factureer het, want ik heb het geld nu niet en ge gaat mijn kind nu wel onderzoeken'. Die kunnen dat ook niet weigeren, dus dat is het voordeel."

Het belang van het VT-systeem (vroeger Omnio)

Twee derde van de bevestigden beschikt over verhoogde tegemoetkoming. (19 op 30).

Vijf van de gezinnen zijn gezinnen zonder papieren, zij hebben sowieso geen recht op VT als systeem. Zij werken met de gekende 'gele medische kaart' van het OCMW en krijgen via die weg toegang tot gezondheidszorgen.

Elke bevestigde geeft het belang van verhoogde tegemoetkoming aan, zowel binnen de gezondheidszorg als daarbuiten, want de VT-regeling geeft uiteraard ook nog andere rechten. (Goedkoper openbaar vervoer, recht op een kanspas, ...)

Mensen zijn echter wel van mening dat er toch een aantal administratieve drempels zijn om de VT-regeling in orde te krijgen.

"Ja, ik heb VT, ik heb ook zo'n kortingsdingetje van de nmb."

"Ja, die VT is belangrijk, dan krijg je meer tussenkomst bij dokters, specialisten, medicijnen, ..."

"Gezondheidszorg is niet goedkoop, ik heb gelukkig wel verhoogde tegemoetkoming. Toch blijft het duur, mijn pijnstillers kost al 8 euro en dan zwijg ik nog van de andere medicijnen die ik moet nemen."

"Door de VT, betaal ik maar 1 euro bij de dokter."

"En met vorige week naar de ziekenkas te moeten heb ik ook andere klevetjes gekregen met een andere nummer. Dus mijn tegemoetkoming en alles ligt veel hoger nu."

Wie momenteel geen VT heeft (6 gezinnen), beschikte hier in het verleden vaak wel over. Mensen die de VT-regeling verliezen, merken dat snel in hun portemonnee en geven aan dat sinds ze de VT-regeling niet meer hebben, de toegang tot bepaalde medische hulp voor hen onmogelijk is geworden. Vaak gaat het dan om een inkomen dat net boven de VT-barema's valt en dat is een zure appel om doorheen te bijten.

"Ik heb geen omnio-statuut meer, ik heb een beetje teveel inkomen, het gaat echt maar om een paar euro's, echt stom. Toen ik het vernam heb ik ook geweend, ik weet nu immers dat het voor mij onbetaalbaar is geworden om nog psychische hulp te krijgen; ik kan me niet meer laten opnemen in PC Sleidinge. Ik krijg gelukkig wel nog telefonische ondersteuning als ik het echt moeilijk heb."

"Nee, daar zit ik maar juist boven om daar van te kunnen genieten. Je mag geen eurocent teveel hebben of je krijgt het niet meer."

"Nee, we hebben geen omnio, wij vallen daar uit. We verdienen zagezegd teveel. Dat we in collectieve zijn en in diepe armoede leven, daar wordt geen rekening mee gehouden. Dat is echt jammer, want als je VT hebt en je hebt een budgetmeter, dan is dat wel goed betaalbaar, maar door dat wij daaruit vallen is de budgetmeter zelfs heel duur."

De kostprijs van medicijnen

Mensen geven aan dat de kostprijs van medicijnen voor hen vaak een groot probleem vormt.

"De dokter kost geen geld, want ge trekt dat terug. Bij de apotheker... als ik ziek ben moet ik al 3 verschillende medicijnen pakken, maar elke medicatie kost 15 euro. Wat is 50 euro bij den apotheker, dat is veel. Ik vind een apotheker echt heel duur."

"Ik kreeg een voedingssupplement voorgeschreven van de specialist, een doos voor een halfjaar. Ik ging die doos bestellen, ik moest 90 euro betalen, ik lag op mijn gat, ik had niet zo veel geld, ik heb die doos moeten laten staan."



“Maar weet jij -zonder zeveren- hoeveel dat gekost heeft? Ik heb het louter over medicijnen en windels die bij de apotheek al verrekend worden en dus nergens meer terug te vorderen zijn. Met medicatie, windels en verzorgingsproducten alleen zit al aan meer dan 200 euro. Dat gaat over Ibuprofen, Dafalgan, beetje Isobetadine, steriele gaasjes, een paar windeltjes, een beetje zuurstofwater, een beetje vetverbandjes, Tradonal als pijnstillers, dat zijn die heel zware pijnstillers.”

Voor De Vlier wordt ook hierbij vaak vermeld als de plaats waar hier rekening mee wordt gehouden. Zo schrijven dokters in de Vlier vooral generische geneesmiddelen voor en zijn ze zich dus bewust van de problematiek van dure medicijnen in gezinnen met een beperkt inkomen.

“De dokters in de Vlier schrijven de goedkoopste medicijnen voor.”

Andere huisartsen blijken hier minder rekening mee te houden.

“Maar voor mezelf, er zijn momenten geweest dat de dokter mij medicatie had voorgeschreven dat ik dat gewoon niet ben gaan halen, omdat ik niet kon. Je kan moeilijk je kind tekort doen omdat je zelf medicatie nodig hebt. Dat gaat wel over als je lang genoeg doorbijt.”

“Wat ben ik met een goedkope dokter als die dan voor 20 euro medicijnen voorschrijft? Voor mijn dochter zal ik die zware financiële inspanning nog doen, zelf ga ik niet naar de dokter en als ik naar de dokter ga, ga ik de medicijnen niet halen voor mezelf en ziek ik zo uit. Soms vraag ik bij de dokter naar demonstratiemedicijnen, maar dat durven vragen is heel moeilijk. Dat doe ik dan om in het weekend voldoende centen te hebben om goed voor mijn dochter te kunnen zorgen.”

122

Hier en daar vinden mensen creatieve oplossingen om toch hun medicatie te kunnen kopen.

“Als er mij iets voorgeschreven wordt vraag ik altijd voor de goedkoopste mogelijke. Of dat nu een merkproduct of een wit product is, dat is allemaal hetzelfde. Het is enkel de naam die je betaald. Dat is al.”

“Vroeger was een apotheker moeilijk. Maar de advocaat heeft ook een regeling kunnen treffen, die zei: ‘Ga naar de dichtstbijzijnde apotheker en vraag daar om facturen op te maken’. Dus dat doen wij nu. De voorwaarde is wel dat het enkel voor medicijnen is met een voorschrift. Voor sommige dingen zoals zalf voor zijn poep en zeep van Mustella, dan moet ik wel naar de dokter.”

“Wel, ik heb een B-plan. Ik heb een kaart bij de apotheek, zo'n kortingskaart, ik kan die korting opsparen. En vanaf 10 euro kan je dat dan gebruiken voor aankopen. Dus ik zorg ervoor dat er altijd wat extra geld op die kaart staat eigenlijk. Als ik dringend medicamenten nodig heb, staat er ook altijd geld op om die te halen. En ik kies ook zo veel mogelijk voor de generische medicamenten.”

Daar waar ze voor zichzelf aangeven dat medicijnen vaak niet haalbaar zijn, geven ze ook mee dat als het over hun kinderen gaat, ze hier extra inspanningen voor zullen leveren. Doch soms blijkt het ook dan niet haalbaar.

“Ik heb zelfs al een afbetalingsplan bij de apotheker gevraagd.”

“Ja, dat is ook weer als dat om de kinderen gaat, je doet dat gewoon, je gaat dat gewoon halen. Je vindt altijd wel een manier om dat te gaan halen. Maar als dat voor uw eigen is dan ga je dat uitstellen.”

“Er zijn wel zaken die niet kunnen met de gele kaart, bijvoorbeeld gel omdat de tandjes van F. doorkomen, wordt niet terug betaald. Dat is luxe! De rest wordt terug betaald.”

“Medicijnen is wel echt een groot probleem! Daar verkopen we onze TV soms voor.”



De specialisten, het ziekenhuis en het grote belang van de derdebetalersregeling

Specialisten, daar is iedereen binnen de bevraging het over eens, zijn onbetaalbaar. Mensen in armoede zijn al lang vragende partij voor de derdebetalersregeling in het ziekenhuis.

"In het ziekenhuis is de ene dienst al beter, toegankelijker en betaalbaarder dan de andere."

"Want onlangs moest ik naar de gynaecoloog. Ik dacht, dat zal mij 40 euro kosten. Maar uiteindelijk wou die een echo doen, een borstonderzoek doen en een uitstrijkje nemen. En hij heeft een uitgebreid onderzoek gedaan, 95 euro. Daar zat ik mee. En ge moet altijd een week wachten om uw geld terug te krijgen. Vroeger ging je naar de Bond Moyson met uw briefje en ge kreeg direct geld. En nu is dat allemaal via de rekening en dat kan 4-5 dagen duren eer dat op de rekening staat."

"Ik heb verteld tegen de dokter dat ik het financieel krap had, Dokter M. stelde voor om een overschrijving mee te geven, ook al ging dat in tegen de regels van het ziekenhuis. Ze zouden de derdebetalersregeling ook mogen toepassen in het ziekenhuis. Dat zou een goede optie zijn voor veel mensen."

"Nu ben ik nog op zoek naar een gynaecoloog die ook aan derdebetalersregeling werkt, ge kunt dat ook in de Vlier laten doen, maar dat is eigenlijk alleen maar voor de basisonderzoeken."

In de bevraging hebben verschillende gezinnen een afbetaling van ziekenhuiskosten lopen. In het algemeen zijn mensen tevreden over de afspraken die hieromtrent gemaakt kunnen worden, al geven sommige mensen aan dat de maandelijkse schijven die worden voorgesteld nogal aan de hoge kant zijn.

"Dan kwamen de rekeningen binnen. Ik moet wel zeggen, ik had op een gegeven moment zoiets van, ik ga gewoon een afbetalingsplan vragen want het is niet haalbaar. En dan hadden ze gezegd: '40-50 euro'. Ik had gezegd: 'Ja, dat is goed'. Daarachter werd mijn loon, mijn uitkering stopgezet. Dan had ik zoiets van ja, nu kan ik dat helemaal niet meer betalen. Dus ik heb een mail gestuurd en ik heb de situatie uitgelegd. En dan hadden ze zelf een tegenvoorstel gedaan van kijk, betaal gewoon 20 euro per maand en dan zijn wij ook content. Dan dacht ik ook van amai, dat is wel tof. Ze zijn er wel begripvol."

Gezinnen zijn ook vragende partij om een aantal extra disciplines aan te bieden in de Vlier om te zorgen dat ook deze gezondheidszorgen voor hen betaalbaar worden.

"Er is zoveel dat in De Vlier nog zou mogen aangeboden worden. Een gynaecoloog, logopedie, een tandarts, een oogarts mankeert er nog. Dokters hebben ze, verplegers hebben ze, een psycholoog ook, een vroedvrouw ook, een diëtiste ook, kinesisten zijn er."

"Ja, het enigste dat daar nog ontbreekt, is een tandarts en een gynaecoloog. Ze hebben er één gehad maar dat is afgeketst."

Ook geven gezinnen aan dat ze gezondheidszorgen uitstellen en dat de derdebetalersregeling voor hen een grote sprong voorwaarts zou zijn.

"Naar de kinderarts. En die wil niet meedoen aan de gele kleverkes."

"Mijn zoon dient een operatie te ondergaan aan de amandelen, maar er is geen geld."

"Voor die bril, ja, dan komt het OCMW wel tussen, maar niet voor die oogarts. Ge komt met 100 euro niet toe bij een oogarts."

"Ja, maar dan is het nog niet zo goedkoop. 't Is met een druppelke van hier en een druppelke van daar en een testje van hier en een testje van daar en ge zit rap aan 200-300 euro. Dat is bij een tandarts net hetzelfde. Dat kost ook ik weet niet hoeveel!"

Tandzorg

Ook tandzorg blijkt niet evident met een beperkt inkomen. Mensen getuigen dat ze de tandarts uitstellen voor andere dringendere zorgen. Een tandartspraktijk die aan derdebetalersregeling werkt of een tandarts in de Vlier zou een grote sprong vooruit zijn om dit voor hen bereikbaar en betaalbaar te maken.



"Bij mij is het nu al enkele jaren dat al mijn tanden bovenaan getrokken zijn, en die valse tanden kosten veel geld en moet je ook in één keer betalen. Ik heb nochtans de goedkoopste. Dat was 540 euro. Het OCMW wil niet tussen komen."

"Er is er maar één die met de derdebetalersregeling werkt. Nu heb ik één gevonden die samenwerkt met het OCMW. Dat weet ik nu van verleden week. De mensen van 't OCMW gaan meestal daar, en dan mogen ze de rekening opsturen. Dus ik ga nu proberen van daar te gaan, en vragen van de rekening op te sturen naar de schuldbemiddelaar. Want het gaat over vier personen om naar de tandarts te gaan, dat is al direct een hoop geld."

"Ik zou ook blij zijn met een schone mond tanden. Maar ik kan het niet."

"Nee, Met mijn kinderen probeer ik het wel, maar voor mezelf is het moeilijk. Ik zou wel moeten, want mijn tanden moeten worden getrokken en er moet plaats gemaakt worden voor een vals gebit. Er is te weinig plaats. Mijn wijsheidstanden zitten tegen het scharnier, dat geeft veel last, die waren ook al afgebroken toen ze uitkwamen. Ik sukkel al van mijn tienertijd met mijn tanden."

"Ik krijg soms reclamaties van de dokter dat ik te lang gewacht heb. Ik zou naar de tandarts moeten, zij zou naar de tandarts moeten."

"Betalen. Ik heb slechte tanden. Ik heb vandaag nog een stuk afgebroken. Juist van voren. € 75 voor een tand, dat kan er nu niet af. Ik heb dat stukske zelfs bijgehouden, misschien kunnen ze het terug plakken. Het is misschien goedkoper."

"Dat zou wel iets fantastisch zijn. Ik blijf daar superlang buiten. Ik heb al 2 keer een tand moeten laten trekken omdat ik daar zo lang mee blijf lopen dat de tandpijn zo erg wordt, dat je met je hoofd tegen de muur zou lopen. Dat ik met de tranen in de ogen naar de tandarts loop, dat hij mij er moet tussen pakken, omdat ik daar sta, help me, nu direct."

Medische hulpmiddelen en therapieën en de aanvullende steun van het OCMW

Medische hulpmiddelen en bepaalde therapieën zijn vaak ook niet haalbaar voor kinderen in armoede: beugels, logopedie, brillen ... Sommige gezinnen vinden hiervoor de weg naar het OCMW. Anderen hebben geen weet van de aanvullende voordelen. Het systeem van bijkomende /aanvullende steun is erg ondoorzichtig en mensen weten niet wat ze kunnen vragen en wat niet. Wie zijn rechten kent, maakt er gebruik van, maar de meesten in de bevraging hadden er nog nooit van gehoord.

"Ah, kan je hulp vragen voor een vals gebit aan het OCMW? Dat wist ik niet."

Mensen geven ook aan dat de tussenkomsten voor hen heel onduidelijk worden toegekend. Waarom heeft de ene er wel recht op en de andere niet?

"Mijn papa had een afspraak bij een oogarts en die arts was zo lief, die heeft alles gedaan van administratie om het met het OCMW in orde te maken. Op het einde bleek dat negatief te zijn, want die zeiden ja maar dat is luxe. Dat was om te lezen en zo."

"Nee, ik had geen recht op een tussenkomst. Men vond dat ik voldoende inkomen had. Ik heb mijn tanden nu na 2 jaar nog altijd niet kunnen kopen met mijn 'voldoende inkomen'."

"Qua gezondheid speelt financiën wel een grote rol bij kinderen. Een beugel is bijvoorbeeld onbetaalbaar. Daarvoor heb ik bij het OCMW moeten aankloppen. Hoe langer je naar het OCMW gaat, hoe gemakkelijker het wordt om een vraag te stellen. In het begin is er toch een drempel, je moet je eigen fierheid opzij zetten en aan het onthaal wordt je soms erg uit de hoogte onthaald."

"Logopedie voor de oudste heb ik moeten stopzetten omwille van financiën, ik kon dat gewoon niet betalen. Bij mijn jongste helpt de school."

"Logopedie. Daar moet ik ook nog een factuur betalen. Van mijn zoon, probleem met stotteren en een probleem met schrijven. Die andere moesten ook logopedie doen, maar die heb ik allemaal gestopt. Ik heb gewoon genomen wat echt nodig was."

"Onze tweede zoon heeft een beugel nodig, we kunnen dat helemaal niet betalen. Het is onmogelijk."



"Ja, mijn jongste zou normaal gezien een bril moeten dragen. Maar het kost immens veel geld. Ben zelfs nog niet naar de oogarts geweest. Schandalig. Dat kind moet normaal gezien een bril hebben."

"Mijn zoon heeft een bril, dat werd betaald door het OCMW."

"Mijn andere zoon heeft een beugel nodig, maar dat is niet terug betaald door het OCMW! Mijn zoon heeft echt scheve tanden, hij heeft een beugel nodig, maar ze komen niet tussen en wij kunnen dat ook niet betalen."

"Ze heeft wel steunzolen. Wat ook een duur grapje is."

Een aantal gezinnen hebben het geluk om in het Veer, het revalidatiecentrum, binnen te geraken en dan is het voor hen wel haalbaar om bijvoorbeeld ergo en logo te volgen.

"Mijn zoon heeft 2 jaar logo en ergo in het Veer gehad. Daar moest ik niks betalen. Het Veer heeft daar een speciale regeling in getroffen. Ze kunnen twee personen inlassen per jaar, dat hebben ze voor mij twee jaar kunnen doen. Het ziekenfonds betaalde. Had ik dat moeten betalen, had ik het niet gekund en had hij nu niet zo ver gestaan."

"Ja, voor mij zijn de grootste kosten die logopedie en psychologie en heel de boel, dat zijn de grote kosten, fysiek zijn ze redelijk sterk."

De hospitalisatieverzekering

Slechts 10 van de 30 gezinnen heeft een hospitalisatieverzekering. Mensen vertellen dat dit voor hen onbetaalbaar is. Bij de meesten gaat het over een hospitalisatieverzekering bij de mutualiteit. Twee mensen hebben een private hospitalisatieverzekering.

"Ook een hospitalisatieverzekering is zeer duur, ik heb die van de mutualiteit en ik heb mijn belastinggeld moeten gebruiken om die te kunnen betalen."

"Ik heb een hospitalisatieverzekering via CM. Ik was van plan geweest om het op te zeggen, maar ik doe het niet. Nu moet ik het bedrag in één keer betalen omdat ik één keer te laat had betaald. Ik mag niet meer driemaandelijks betalen. Ik heb er geen zin in om erover te gaan praten, je geraakt niet meer om het steeds te vragen: 'alstublieft, mag ik ...'. Ze moeten de link toch kunnen leggen, er zijn voldoende signalen. Ik heb verdorie omnio-statuut, ze weten toch dat je het dan moeilijk hebt."

"In het begin wel, maar ik heb het geannuleerd om geld uit te sparen, dat was gewoon te duur."

Schuldbemiddelaars beslissen blijkbaar af en toe om dit soort facturen niet te betalen met alle gevolgen van dien voor de betrokken gezinnen als er dan gezondheidskosten op hen afkomen.

"Ik heb een hospitalisatieverzekering gehad, maar die heb ik nu niet meer. Ik had de rekening er ook van gehad. Ik heb die binnengestoken bij mijn schuldbemiddelaar. Maar het jaar nadien kreeg ik een brief dat ik afgeschreven was omdat dat niet betaald was. Want ik had die van de Bond Moyson en dat was echt niet duur, maar ze heeft dat blijkbaar niet betaald. Ik zeg: 'als ik morgen naar de kliniek moet en ik krijg daar een rekening van 2000 euro, wat ga je dan zeggen?' Want het kost geld, een kliniek. Maar ik denk dat die daar allemaal niet bijilstaan. Dat zijn toch allemaal belangrijke dingen?"

Babyvoeding en luiers

Gezinnen geven aan dat luiers en speciale pappen voor baby's een grote hap uit een laag budget nemen.

"Mijn jongste zoon heeft ook een koemelkallergie, hij heeft speciale pap nodig, die kost 18,70 euro per potje, daar komt hij maar 4 dagen mee toe. Hij heeft het nodig! Daar moet je ook wel het één en ander voor laten om dit te kunnen betalen."

"Ja, luiers moet ik nu wel zelf betalen, maar zij moet alles apart betalen. Dat moet die allemaal nog eens van die 50 euro gaan kopen. dat is niet haalbaar. Want luiers lopen op en dan nog doekskes en pap. Ik heb geluk, ik heb de mijne een jaar borstvoeding gegeven, dus ik heb dat uitgespaard. Dat is toch geloof ik 12, 13, 14 euro voor zo'n pot en dan kom je er nog geen week mee toe denk ik."



“Er is eten en drinken genoeg. Pap, luiers, alles is altijd aanwezig. Ik zeg altijd tegen haar: “dat kindergeld daar kom je niet aan.” Dat is 100 % voor hem en de rest zal ik bij betalen. Wat nodig is, daar is nooit een tekort aan. En als het op het eind van de maand moeilijk is, de apotheker is een mens, die geeft mij de pot mee en schrijft dat op voor mij. Ik betaal dat als ik geld krijg. Die vertrouwt mij, die weet dat ik een man van mijn woord ben. Zo tegen het einde van de maand, durft dat wel voorvallen.”

“Mijn kind krijgt normaal borstvoeding, maar er is een beetje te weinig melk nu, dus ik moet bijvoeden. We hebben nu voor één maand, tot het kindje 6 maanden is, toestemming om poedermelk te kopen. Terwijl ons kindje poedermelk nodig heeft tot 12 maanden.”

“Luiers is echt duur, het is een probleem om aan voldoende luiers te komen.”

ADMINISTRatieve DREPELS BINNEN DE GEZONDHEIDSZORG

Gezondheidskosten en scheiding

Blijkbaar is er administratief weinig geregeld voor de ex-partner die de kinderen niet op zijn adres heeft.

“Ik heb geen recht op terugbetaling door de mutualiteit omdat mijn dochter bij haar moeder is ingeschreven. Ik ga regelmatig met mijn dochter naar de dokter als ze bij mij is, maar als ik de terugbetalingsbriefjes meegeef aan mijn vrouw steekt zij dat geld in haar zakken. De keer erna ben ik zelf naar de mutualiteit gestapt en heb de situatie uitgelegd, ze hebben dan naar Brussel gebeld en zij zeggen dat ze niet op mijn vraag kunnen ingaan. Ze kunnen enkel terugbetalen aan mij als mijn ex haar akkoord geeft voor terugbetaling aan mij . . . alsof ze dat ooit zal doen. Daarom ga ik soms, als het niet echt dringend is, gewoon niet naar de dokter.”

“Toen L. nog op het adres woonde van zijn papa. Ik deed mijn briefkes binnen en dan ging dat naar de rekening van de papa. Dan moest ik eigenlijk altijd den bond eerst verwittigen dat dat naar mijn rekening moest gaan en niet naar de rekening van de papa. Want ze schikten dan nog om dat geld dan naar daar te sturen. Ik zei: ‘Dat is allemaal goed en wel, hij soupeert ze op, ik betaal dat.’”

Informatieverstrekking vanuit het CLB

Eén mama had hieromtrent een tip voor het CLB

“Er zijn tandartsen die aan derdebetalersregeling rekenen en dan moet je helemaal niet betalen. Dan moet je dat ook niet voorschieten. Maar bij een andere tandarts voor kinderen tot 12 jaar, je schiet voor en je krijgt alles terug van de mutualiteit. In plaats dat ze dat dan bij het CLB eens vermelden. Want ze zeggen dat ze naar de tandarts moeten gaan. Maar dat ze dan ook zeggen dat dat volledig is terugbetaald.”

DE LINK TUSSEN HUISVESTING, GEZONDE LEEFSTIJL, GEZONDE VOEDING EN GEZONDHEID

Gezonde leefstijl en gezondheid

Slechts één gezin legt de link tussen een gezonde levensstijl en een goede gezondheid.

Er werd echter ook niet specifiek naar gevraagd in het interview.

“Ik heb geen goede gezondheid, maar ik probeer wel gezonder te leven. Ik probeer wel mijn vitamines niet altijd uit een potje te halen maar wel uit fruit en andere. Dus, het is wel belangrijk voor mij en dat is ook zo met dat roken, dat ik daarover nadenk, want mijn moeder is gestorven aan longkanker. Mijn pa heeft kanker, dus, alcohol en andere zaken, ik denk er meer over na. Ik heb genoeg drank gepakt in mijn leven. Ik heb ook wel mijn lijf laten testen en vanaf dat ik mijne kleine had, ik was daar allemaal wel rijp voor. Maar daar had ik wel schrik van. Dat gaat wel op uw kind reflecteren. Uw gezondheid. En ik denk dat hij ook wel wat ADHD heeft en zo wat maar dat speelt geen rol!”



Slechte huisvesting en gezondheid

Een ander gezin linkt slechte huisvesting aan gezondheid.

"Ik heb allergie gekregen door het vochtige huis. Ik heb dat nooit gehad. Ik heb last van mijn keel en van hoesten. In de winter kan ik niet slapen, ik moet hele straffe medicatie nemen om te kunnen slapen. Mijn kleinste zoon heeft ondertussen ook allergie. We leven in een erg koud en vochtig huis en het is zeer oud. We hebben overal tapijt ... maar de dokter wil dat we de tapijten weg doen, maar dat gaat niet, het is anders echt te koud. We kunnen niet teveel gas en elektriciteit betalen, want we moeten besparen, we hebben niet veel geld. We dragen in de winter onze jas binnen."

De gewoonte hebben (meekrijgen van thuis) om je tanden goed te verzorgen.

Gezinnen geven ook aan dat ze niet altijd de juiste houding en gewoontes hebben rond gezondheid. Vooral met betrekking tot tandzorg zijn hieromtrent een aantal getuigenissen.

"Ik heb nooit geleerd om mijn tanden te poetsen en dat steek ik op mijn ma. Normaal moest ik een beugel hebben en als ik 14 jaar was ben ik met mijn ma naar de tandarts geweest. En die zei: "mevrouw, hij moet een beugel hebben." En dan heb ik staan smeken bij mijn ma, krijg ik een beugel en ik kreeg er geen. En dan heb ik mijn tanden nooit verzorgd. Ik ben het nooit aangeleerd."

"Mijn zoon en ik gaan één keer per jaar naar de tandarts. Als het bij mij meer nodig is, ga ik meer, ondertussen is het al bij mij een halfjaarlijkse controle en daar hou ik mij aan. Ik ben daarmee gestart via een ex-vriend van mij die erop stond om dat te laten doen. Nu ik alleen ben, hou ik me eraan. Als ik terug kijk naar mijn ouders in den tijd, die waren op hun 30ste al hun tanden kwijt, dus ben ik heel blij dat ik op mijn 40ste nog zo mooie tandjes heb, ook al ben ik er al serieus wat kwijt, maar toch, degene die ik nog heb ... Het is gelukkig een tandarts die aan derdebetalersregeling werkt."

"Voor kinderen is dat gratis tot 18 jaar."

"Echt? Serieus?"

"Je moet wel betalen aan de tandarts, maar je krijgt alles terug."

"Dat wist ik niet. Ok, weeral iets dat ik niet wist."

"Ja, voor de kinderen moet ik nog niks betalen."

"Naar de tandarts moet ik dringend gaan met de kinderen. Ik voel me daar slecht bij dat dat nog niet gebeurd is, maar dat is ook wel door die prioriteiten die ge altijd moet stellen. Dus ge moet echt kijken wat is nu 't belangrijkste. En dat moet ge eerst oplossen, en dan pas achteraf de dingen die niet zo belangrijk zijn. Normaal gezien dingen die pijn doen of storend zijn die hebben voorrang. En die tandarts dat blijft zo'n beetje liggen."

DE TOEGANKELIJKHEID EN KWALITEIT VAN GEESTELIJKE GEZONDHEID(SZORG)

Armoede en stress

Verschillende mensen geven aan dat een leven in armoede veel stress met zich meebrengt.

"Ik moet meer rust nemen, maar ik heb daar geen tijd voor. Ik heb ook heel veel last gehad van hartkloppingen, dan heb ik tabletjes gekregen die ik moest nemen. Maar momenteel heb ik die niet meer nodig want ik heb ondertussen ook ademhalingsoefeningen geleerd omdat ik hyperventileerde. Ik hyperventileerde en ik schoot in paniek waardoor het nog erger werd."

"Ik heb in het verleden verschillende zelfmoordpogingen gedaan met pillen. Ik heb nu gekozen om geen tabletten meer te krijgen, maar liever een siroop of dergelijke. Ik werd door mijn moeder jaren gekleineerd, ik had altijd een laag zelfbeeld ... door de verwijten ... de rechtszaken, ... ik ben getrouwd geweest met een alcoholist. Na een relatie, ook elke keer opnieuw ... gedachten aan zelfmoord ... mijn laatste ex-vriendje is me zelfs van de sporen komen halen. Ik zat heel diep."

"Soms denk ik, ik kan niet meer en wil ik soms naar de psychiatrische afdeling van het ziekenhuis gaan, maar dan ben ik bang voor de stempel en ben ik bang dat ze de deur op slot gaan doen, dat ze gaan zeggen dat ik gevaarlijk ben. Ik ben niet gek, ik heb gewoon hulp nodig, ik weet niet wat te doen. Daarom is werken ook zo moeilijk. Ook de problemen met



de diensten zijn door mijn psychische toestand, dat zou eigenlijk allemaal niet moeten zijn. Daarom zijn alle mensen boos op mij."

"Ik ga nu niet meer van het centrum geestelijke gezondheidszorg. Ik heb in december wel efkes een depressie gehad van met zijn vader en dan nog eens die deurwaarder erbij. Ik had toen op school heel zijn achterstand betaald van dat jaar en dat was over 250 euro dat ik moest ophoesten. Dan heb ik mij een week laten opnemen om even op mijn positieven te komen. Ik heb dat natuurlijk als tegenslag gekregen dat mijn ex dat tegen mij heeft gebruikt, daarom heeft hij mij aangeklaagd en de volledige voogdij geëist."

Het belang van het sociaal tarief in de geestelijke gezondheidszorg

Anderen geven aan dat het sociaal tarief dat gehanteerd wordt in geestelijke gezondheidszorg voor hen belangrijk is. Daardoor krijgen ze toegang tot de voor hen noodzakelijke zorg.

"Daar heb ik wel hulp in, ik krijg sociaal tarief, 4 euro per week, maar ja, er zijn mensen die 11 euro per week moeten betalen, ik heb het nodig, dus ik moet wel!"

Kennis van de geestelijke gezondheidszorg

Eén iemand gaf aan haar weg in de geestelijke gezondheidszorg niet te kennen.

"Je zegt, ik heb het psychisch heel moeilijk, heb je er al eens aan gedacht om naar een centrum te gaan voor geestelijke gezondheidszorg?"

Ik wil dat wel. Maar ik weet niet waar ik dan terecht moet?"

Het centrum geestelijke gezondheidszorg.

Ik weet dat niet. Wat is dat? Is dat niet met wachtlijsten?"

Ja, toch wel.

Daar moet ik altijd zo lang wachten en als ik dringend iemand nodig heb, ook al is het gewoon om te wenen, dan is er niemand."

Het belang van een netwerk

Mensen benadrukken ook het belang van een netwerk om op te kunnen terugvallen.

"Ja, mijn ma, die heeft mij veel geholpen. Toen ik ging afkicken ook, elke dag was die er, elke dag. Zelfs als ik die week vastzat. Je kan je een week vast laten zetten. Dan was die er zagezegd nog maar dan is ze zo een keer komen piepen. Of ze kwam dingen afgeven. Dan wist ik zo dat ze geweest was, versta je? Dat mens heeft dat prachtig gedaan."

Kinderen en geestelijke gezondheidszorg

Verskillende kinderen uit de bevraagde gezinnen hebben nood aan of krijgen ondersteuning op psychisch gebied.

"Mijn dochter heeft een paar jaar geleden veel last gehad van woedeaanvallen. Men heeft er dan na onderzoek op aangedrongen dat ze goede psychologische ondersteuning zou krijgen. De moeder weigert dit te leveren en ik kan het niet betalen. Ik ben daarvoor zelfs naar het VK (vertrouwensartsencentrum kindermishandeling) gestapt om haar hierrond te kunnen dwingen, maar ook tevergeefs."

"Met mijn dochter ga ik naar het therapiecentrum: voor woedebuien. Ze gaat nu al drie à vier jaar."

"Psychologen vragen me soms: 'wanneer ben je de zin in het leven verloren?' Dat is eigenlijk al zo van toen het zelfbewustzijn kwam. Ik herken dat bij mijn dochter. Hoe schrijnend het ook is. Er is ook onderzoek dat aangeeft dat welbevinden 60% genetisch is. Mijn dochter voelt zich niet goed. Ze geeft soms signalen dat ze beter dood kon zijn. Als ik haar dan vraag waarom: 'als ik toch altijd ongelukkig moet zijn, kan ik beter niet leven' Dan breekt je hart als papa. Maar ik ga er mijn dochter doorsleuren. Ik hoop op mijn 80ste mijn dochter nog bij mij te hebben!"



Gezinnen vertellen dat vooral de betaalbaarheid van gezondheidszorg voor hen een groot probleem is. Voor hun kinderen doen ze hieromtrent extra inspanningen, zeker wat basisgezondheidszorg en medicijnen betreft. Voor tandzorg, specialisten en extra medische hulpmiddelen (beugel, bril, steunzolen, ...) en therapieën wordt het een pak moeilijker om dit voor hun kinderen te regelen. Het kost gewoon te veel en de mogelijke tussenkomsten van het OCMW zijn hieromtrent vaak niet gekend. Ook de aankoop van luiers en speciale pappen blijken voor gezinnen met kleine kinderen niet altijd haalbaar te zijn met een beperkt inkomen.

Besluiten rond het thema gezondheid

De betaalbaarheid van gezondheid(szorg)

Op vier gezinnen na kent iedereen **de Vlier en het derdebetalerssysteem**. Meer dan de helft van de bevroegden is patiënt in de Vlier en is erg tevreden over het bestaan en de werking ervan. Vooral de multidisciplinariteit wordt erg geapprecieerd. Hier en daar heeft iemand al eens een slechtere ervaring met de Vlier. Gezinnen zonder wettig verblijf kunnen er via de gele kaart ook terecht.

Anderen hebben veel **vertrouwen in hun bestaande huisarts** en wensen bij hun huisarts te blijven. Vaak werkt die huisarts, op vraag, ook aan het derdebetalerssysteem.

Voor een aantal mensen is het feit dat je het **derdebetalerssysteem zelf aan je huisarts moet vragen wel een drempel**. Zij durven de vraag (nog) niet stellen. Bij mensen die niet naar de Vlier gaan en een huisarts hebben die niet aan derdebetalerssysteem werkt (vaak omdat ze het niet willen/durven vragen), stellen we vast dat ze het doktersbezoek uitstellen.

Mensen geven aan dat ze voor de **basisgezondheidszorgen van hun kinderen** veel over hebben. Ze zullen andere zaken laten om met hun kinderen naar de dokter te kunnen gaan.

Twee derde van de bevroegden beschikt over **verhoogde tegemoetkoming**. (19 op 30). Vijf van de respondenten zijn gezinnen zonder papieren, zij hebben sowieso geen recht op VT als systeem. Zij werken met de gekende 'gele medische kaart' van het OCMW en krijgen via die weg toegang tot gezondheidszorgen. Elke geïnterviewde geeft het belang van verhoogde tegemoetkoming aan, zowel binnen de gezondheidszorg als daarbuiten, want de VT-regeling geeft nog andere rechten. (Goedkoper openbaar vervoer, recht op een kansenas, ...)

Wie momenteel geen VT heeft (6 gezinnen), beschikte hier in het verleden vaak wel over. Mensen die de VT-regeling verliezen, merken dat vlug in hun portemonnee en geven aan dat sinds ze de VT-regeling niet meer hebben, de toegang tot bepaalde medische hulp voor hen onmogelijk is geworden. Vaak gaat het dan om een inkomen dat net boven de VT-barema's zit en dat is een zure appel om doorheen te bijten.

Mensen ervaren toch een aantal **administratieve drempels** zijn om de **VT-regeling** in orde te krijgen.

Mensen vinden dat de **kostprijs van medicijnen** vaak te hoog is. Vooral De Vlier wordt hierbij vermeld als de plaats waar hier rekening mee wordt gehouden. De dokters in de Vlier schrijven vooral generische geneesmiddelen voor en zijn zich dus bewust van de problematiek van dure medicijnen voor gezinnen met een beperkt inkomen.

Andere huisartsen blijken hier minder rekening mee te houden. Daar waar de respondenten voor zichzelf aangeven dat de medicijnen te duur zijn om te kopen, zullen ze wel een extra inspanning leveren, als het over hun kinderen gaat. Doch soms blijkt dat ook niet haalbaar.

Specialisten, daar is iedereen binnen de bevraging het over eens, zijn onbetaalbaar. Mensen in armoede zijn allang vragende partij voor de derdebetalersregeling in het ziekenhuis. Gezinnen geven aan dat ze specialere gezondheidszorg uitstellen en dat de derdebetalersregeling hier voor hen een grote sprong voorwaarts zou zijn.

Gezinnen zijn vragende partij om een aantal **extra disciplines** aan te bieden **in de Vlier** zodat deze vormen van gezondheidszorg voor hen betaalbaar worden.



Ook **tandzorg** blijkt niet evident met een beperkt inkomen. Mensen stellen een bezoek aan de tandarts uit voor andere dringendere zorgen. Een tandartspraktijk die aan derdebetalersregeling werkt of een tandarts in de Vlier zou een grote sprong vooruit zijn om dit voor mensen bereikbaar en betaalbaar te maken.

Ook medische hulpmiddelen en bepaalde therapieën zijn vaak te duur voor kinderen in armoede: beugels, logopedie, brillen ... Sommige gezinnen kennen hiervoor de weg naar het OCMW. Anderen hebben geen weet van de aanvullende voordelen. De bijkomende /aanvullende steun is erg ondoorzichtig en mensen weten niet wat ze wel en niet kunnen vragen. Wie zijn rechten kent, maakt er gebruik van, maar de meeste respondenten hadden er nog nooit van gehoord. Een aantal gezinnen hebben het geluk om in het Veer, het revalidatiecentrum binnen te geraken en dan is het voor hen wel haalbaar om bijvoorbeeld ergo en logo te volgen.

Slechts 10 van de 30 gezinnen heeft een **hospitalisatieverzekering**. Voor de meesten is dit onbetaalbaar. Meestal gaat het over een hospitalisatieverzekering bij de mutualiteit, twee personen hebben een private hospitalisatieverzekering.

Gezinnen geven aan dat **luiers en speciale pappen** voor baby's een grote hap uit een laag budget nemen.

Administratieve drempels binnen de gezondheidszorg

Blijkbaar is er administratief weinig geregeld voor de ex-partner bij wie de kinderen niet gedomicilieerd zijn. Ouders getuigen van moeilijkheden om een terugbetaling voor gezondheidskosten te krijgen als hun kind bij de ex-partner is gedomicilieerd.

De link tussen huisvesting, gezonde leefstijl, gezonde voeding en gezondheid

Slechts één gezin legt de link van **gezonde levensstijl** naar gezondheid.

Een ander gezin linkt **slechte huisvesting** aan gezondheid.

Gezinnen geven ook aan dat ze **niet altijd de juiste houding en gewoontes hebben** rond gezondheid. Hierbij denken ze vooral aan tandzorg.

De toegankelijkheid en kwaliteit van Geestelijke gezondheid(szorg)

Verschillende mensen ondervinden dat een leven in armoede **veel stress** met zich meebrengt.

Het **sociaal tarief** dat gehanteerd wordt in geestelijke gezondheidszorg is belangrijk, want het betekent dat men hierdoor toegang tot deze voor hen noodzakelijke zorg krijgt.

Mensen vinden een **sociaal netwerk belangrijk** om op te kunnen terug vallen.

Verschillende kinderen uit de bevroegde gezinnen hebben ondersteuning nodig of krijgen deze op psychisch gebied.



SUBJECTIEF WELBEVINDEN

ONDERLINGE RELATIES
TUSSEN KINDEREN
(KINDRELATIES)

VRIJE TIJD





THEMA KINDRELATIES



132

SITUERING

“De relaties van kinderen onderling zijn belangrijk voor het subjectief welbevinden. Hun ontwikkelingskansen worden sterk gestimuleerd als kinderen kwaliteitsvolle relaties kennen met zowel ouderen als leeftijdsgenoten. De kwaliteit van de relatie tussen ouder en kind heeft uiteraard een grote invloed op het welbevinden van het kind. De vele problemen in het gezin leiden vaak tot breuken die ook een invloed hebben op de kinderen. Elk kind heeft vandaag de dag de kans om in de loop van zijn of haar ontwikkeling geconfronteerd te worden met een echtscheiding van de ouders. Er is nood aan aandacht voor het effect van een relatiebreuk op het welbevinden van het kind. Een gebrek aan aanwezigheid of beschikbaarheid van ouders is echter niet dominant bij arme kinderen. Velen drukken zich met veel respect en loyaliteit uit over hun ouders en zeggen dat ze zich geliefd en geborgen voelen.”
(Bron: Elk kind telt. Informatie en inspiratie voor lokale actoren in hun strijd tegen armoede, p 24.)

ENKELE CIJFERS UIT DE BEVRAGING

We hebben hieromtrent geen beschikbare cijfers kunnen verzamelen.

WAT ZEGGEN DE GEZINNEN OVER KINDRELATIES?

DE KWALITEIT VAN DE RELATIES TUSSEN KINDEREN

Ook de kinderen hebben vaker een beperkt netwerk (in gezinnen in armoede)

“De jongste is goed in sociale contacten. Zij heeft heel wat vriendjes op school. De oudste heeft het moeilijk in groepen. Ze heeft er ook niet zoveel behoefte aan. Er komen bij ons thuis nooit vrienden van mijn kinderen thuis. Ik vind het belangrijk mijn territorium goed af te bakenen.”

“Ja, M. heeft toch één vriend die regelmatig komt, en hij gaat ook regelmatig naar die vriend spelen. Maar dat is het broertje van een vriendin van mijn dochter. ‘t Is zo een kluwen aan het worden. Ik ken die moeder ook wel goed. Dat is wel een soort vriendenkring aan het worden.”

“Mijn dochter heeft niet zoveel vriendjes, enkele. Een goede. Ik ben daar soms bezorgd over, ik probeer haar naar de JNM (jeugdbeweging) te sturen, maar we zien elkaar maar om de 14 dagen een weekend en we zijn dan eigenlijk gewoon liever bij elkaar.”



"Nee, dat is heel beperkt. Omdat hij niet zo'n jongen is om heel veel vrienden te hebben, hij heeft liever maar 1 of 2 goeie kameraden. Tegenover de rest."

"Als hij 4 jaar werd mocht hij 6 kindjes uitnodigen om naar het bowlingpaleis te gaan. Er zijn 2 kindjes van de 6 gekomen. Op die leeftijd merk je dat de ouders daar nog heel fragiel op zijn. En heel de familie was aanwezig. Ook de zus van één van die kindjes was mee, dus uiteindelijk waren ze wel met 4 kindjes. Dit jaar zullen het er wel meer zijn."

"J. heeft weinig vrienden door zijn autisme."

"Ja, die zijn nooit niet eenzaam en er wordt toch alle dagen aan de deur gebeld. 'k Heb het gezegd, zonder mijn kinderen is 't hier niets. Dat is altijd. Als ze willen spelen komen ze aan mijn deur, mag A. buiten, mag N. buiten ... Ik heb kinderen van alle leeftijden."

"M. heeft niet zoveel vrienden, hij sluit zich erg af, hij is liever op zijn eigen. Ik heb er soms wel bezorgd over. Het is allemaal playstation dat de klok slaat. Hij komt niet zo vaak buiten."

DE TOEGANKELIJKHEID VAN KINDRELATIES - DREPELS VOOR OUDERS

Thuis vriendjes komen laten spelen is niet evident in gezinnen in armoede!

"Komen er hier soms vriendjes spelen?"

"Nee, ik durf niet. Voor beneden. Als mijn kinderen hier rondlopen klagen ze al. De laatste keer was het 'pakt uw mormel vast, hij maakt teveel lawaai!"

"Er komen nooit vrienden aan huis. Dat heeft vooral met mijn zoon te maken, hij kiest daarvoor."

"En komen er hier veel vrienden?"

"Niemand, zelfs niet van mij."

"Je hebt dat niet graag dat er hier volk over de vloer komt?"

"Nee, dan gaan ze zich hier moeien. Ik heb ook niet veel vrienden, bewust. Hoe minder dat ze van mij weten, hoe beter. Anders is het toch altijd gezever en gemoei. Ik los mijn zaken zelf wel op. Dat blijft toch niet duren."

"Ja, ze hebben redelijk wat vrienden."

"Komen die vrienden hier soms?"

"Ja, nu is het effe geleden, tijdens de werken in huis, is hier niemand geweest, dan heb ik zoiets van dat is te gevaarlijk en dan lopen ze ook in de weg."

Ja ze blijven soms liever bij mij. Dat is ook niet onlogisch. Ze zijn al veel weg, als ze hier dan zijn, willen ze bij mij zijn."

"Nee, niet in de buurt, wel op school, maar hier komen geen kinderen van school. We houden dat wat gescheiden."

"Hier? Ja, voor verjaardagen, ja. Eén keer was een meisje hier blijven slapen bij ons. Een Belgisch meisje. Een vriendinnetje van mijn dochter."

"Ze zijn ook nog wat jong, maar komen er hier soms vriendjes spelen van hen?"

"Nee, eigenlijk niet. Het is wel zo dat ze laatst uitgenodigd waren om naar een binnenspeeltuin te komen voor met hun vriendje te gaan spelen. Maar verder eigenlijk niet."

"En hoe komt het dat hier niemand komt, heeft dat te maken met het feit dat jij onzeker bent over het runnen van je huishouden?"

"Ja, dat ook. En gewoon ook, de kinderen maken makkelijk contacten. Maar ik zelf heb niet zo snel contact met mama's. En waar moet ik ze laten spelen? Want hier op het terras. Stel u voor dat die wat teveel lawaai maken en die vliegt daar naar die kleine dat die getraumatiseerd is en naar huis gaat. Ik heb daar wel wat schrik voor. Dat is mijn verantwoordelijkheid."



"M. heeft wel schoolvrienden en die komen af en toe hier. Onlangs heeft hij een nieuwe vriendin, maar voor hoelang? Daar maak ik me dan zorgen over; hoelang gaat dat duren en zal hij zich weer laten hangen? Vorige keer wilde hij niet meer naar school ... wij kunnen ons zo ook niet laten hangen bij het verlies van een partner. Hij mag dat ook niet doen."

"Ja, mijn kinderen hebben veel vrienden, maar ze komen niet bij ons thuis, we hebben een slecht huis en het is veel te klein. Er is geen plaats om te spelen. We hebben één slaapkamer voor de drie kinderen, de kamer staat vol met de drie bedden. Ze gaan soms wel bij anderen spelen. Ik zeg altijd tegen mijn kinderen: "Geen vrienden vragen om thuis te komen spelen!""

SPECIFIEKE CONCLUSIES M.B.T. DE IMPACT OP DE KINDEREN

Dit thema gaat helemaal over de impact op kinderen. Wat opvalt is dat in de meeste gezinnen kinderen ook een beperkter netwerk hebben en dat ouders heel wat drempels ervaren om hun kinderen te ondersteunen bij het uitbouwen van kindrelaties. Vooral de huisvestingssituatie is een ernstige drempel om vriendjes thuis uit te nodigen.

Besluiten rond het thema kindrelaties

De kwaliteit van de relaties tussen kinderen

Kinderen van gezinnen in armoede hebben, net als hun ouders, vaker een beperkt netwerk.

De toegankelijkheid van kindrelaties - drempels voor ouders

Gezinnen in armoede laten vaak geen vriendjes van hun kinderen toe in huis. De huisvestingssituatie van deze gezinnen speelt hier een belangrijke rol in.





THEMA VRIJE TIJD



135

SITUERING

Deelnemen aan cultuur, jeugdwerk en sportactiviteiten is een recht voor iedereen. Dit recht is in de Grondwet verankerd. Het is dus de plicht van de overheid om hier garant voor te staan.

Iedereen moet de kans krijgen om zich vrij op het culturele en sportieve veld te bewegen. Het zou een keuze moeten zijn, maar over deze vrijheid beschikt niet iedereen. Tal van belemmeringen staan die keuze in de weg.

Een aantal drempels die onmiddellijk duidelijk bovendrijven, zijn het beperkte geld- en tijdsbudget of geen zicht op het aanbod. Daarnaast zijn er minder zichtbare belemmeringen. Deze zijn veel complexer omdat het gaat over diepgewortelde gevoelens van zich minder voelen dan anderen of over een beperkt sociaal netwerk.

Hierbij gaat het niet alleen over de afwezigheid van een geschikt aanbod, maar ook over ondersteuning en toeleiding naar cultuur, vrije tijd en sport voor bepaalde groepen zoals bijvoorbeeld kwetsbare jongeren, anderstaligen en mensen in armoede.

In Sint-Niklaas werden al een aantal drempels aangepakt: zo zorgt de kansenas er alvast voor dat de financiële drempel om deel te nemen aan cultuur, sport en vrijetijdsactiviteiten werd verlaagd.

Versillende organisaties ondersteunen ook de toeleiding naar initiatieven die toegankelijk zijn met de kansenas, die recht geeft op korting in een ruim aanbod aan vrijetijdsparticipatie in tal van openbare en private initiatieven: het zwembad, de academie, onderwijs, sociaal restaurant de Variant, de stadsschouwburg, sport- en vakantiekampen.

Vrijetijdsbesteding is belangrijk voor de persoonlijke ontwikkeling van kinderen. Participeren aan het verenigingsleven heeft ook positieve sociale effecten, je bouwt immers netwerken uit. Kinderen in armoede zijn vaak aangewezen op een beperkt netwerk. Dat leerden we reeds in het vorige hoofdstuk.

Vaak moeten kinderen die opgroeien in armoede deze vrijetijdsparticipatie echter ook missen, allerlei drempels zorgen voor ongelijke participatie. Deelnemen kost geld: lidgeld, vervoer, Daarnaast heb je ook nog sociale en culturele drempels. Mensen, en ook kinderen, kennen de gedragsregels niet altijd goed en ze voelen er zich dan ook vaak ongemakkelijk bij.



ENKELE CIJFERS UIT DE BEVRAGING

- Alle respondenten kennen de kansenas.
- 17/30 respondenten hebben een kansenas
- Slechts 8 van de 30 respondenten die de kansenas kent, maakt er ook effectief gebruik van.
- In de helft van de gezinnen doen de kinderen een georganiseerde hobby.
- Bijna 2/3de van de respondenten kent het systeem van vakantieparticipatie.
- Slechts 8 op de 30 respondenten maakt ook effectief gebruik van vakantieparticipatie.

WAT ZEGGEN DE GEZINNEN OVER VRIJE TIJD?

DE BETAALBAARHEID VAN VRIJETIJSBESTEDING

De kansenas en het wegwerken van de financiële drempel

Ken je de kansenas?

30/30

Alle respondenten kennen de kansenas.

Heb je een kansenas?

17/30

Net iets meer dan de helft van de bevrageden beschikt over een kansenas of is momenteel bezig met een aanvraag voor een kansenas.

"Ja, die heb ik. Ben je daar veel mee?"

"Ja, maar we hebben hem nog niet gebruikt."

"Nee, ik heb geen kansenas. Maar ik ken dat wel. Dat is gewoon aan te vragen."

"Ja, ik weet het, dan is het maar 12,50 euro per jaar. Maar dat is het probleem voor ons, dat we op dat moment geen geld hebben en onze paspoorten zijn maar geldig tot morgen. Ik heb geen geld voor de pasfoto's en het te betalen geld op het stadhuis en voor de kansenas heb je ook een pasfoto nodig."

"Ik wil er geen omdat ik er niet veel gebruik van zou kunnen maken."

"Die ben ik nu aan het aanvragen voor de eerste keer, tot hier heb ik dat nog niet aangevraagd, omdat ik zei van als je in crisissituaties zit dan hebt ge dat allemaal niet nodig die cultuurvoordelen. Ik had daar absoluut geen tijd en goesting voor. Maar nu ben ik dan wel bezig met dat aan te vragen. Dus nu heb ik de foto's, nu moet ik terug gaan naar 't gemeentehuis, en dan kan ik dat allemaal in orde doen."

Gebruik je de kansenas?

8/30 – 8/17

Slechts 8 van de 30 respondenten die de kansenas kent, maakt er ook effectief gebruik van.

"Ja, E. heeft dat voor ons in orde gebracht. Ja, we gebruiken hem voor de ster en af en toe om eens te gaan zwemmen."

"Ik ken en heb een kansenas, ik maak daar weinig gebruik van. Wij gebruiken dat wel voor de cinema. Voor de rest vind ik eigenlijk dat er weinig aanbod is om op in te gaan. Nu is het vooral voor het sociaal restaurant. Je krijgt zo'n overzicht als je de kansenas gaat halen en ik vind dat niet zo uitgebreid."

"De kinderen hebben wel een tijdje een kansenas gehad, maar ze hebben er niet veel mee kunnen doen, dat was vooral voor de school. Ze hebben er niet zoveel mee gedaan. Zelf heb ik er geen, ik weet dat ik er recht op heb."



"Ik heb een kanspas. De kanspas gebruik ik enkel voor de schoolkorting. We hebben geen interesse om naar de Ster te gaan. Naar cultuur ga ik niet alleen, ook niet in groep, wel met vrienden."

"Ik heb daar al eens een boekje voor gekregen, maar daar stonden allemaal van die peperdure zaken op waarvoor ik dan korting kreeg."

Hobby's van kinderen

Doet je kind een hobby?

15/30

In de helft van de gezinnen doen de kinderen een georganiseerde hobby.

"Tekenen doet ze; piano doet ze ook, in dat vorig pleeggezin, maar daar is ze mee gestopt."

"Ze hebben in de dansschool gezeten, maar die is failliet gegaan. Een andere dansschool is niet betaalbaar. Daar moet je € 270 lidgeld betalen. Bij de scouts hebben ze ook gezeten. Maar dat deden ze niet graag. Ze zijn niet zo sportief. Naar TV kijken. De oudste zou heel graag gaan turnen, maar dat is ook niet betaalbaar. En zeker niet met twee."

"Ja, zij hebben een hobby. Alledrie de meisjes dansen graag. Zij luisteren graag muziek. Ik geloof dat we de tweede voor een cursus muziek gaan inschrijven."

"Nee dat kunnen we niet betalen. Dat kost teveel. H. zou graag muzikles en dansles volgen, maar dat is echt niet haalbaar voor ons."

"Ik heb ze elke middag 's middags allemaal thuis, ik heb liever dat ze bezig zijn, maar dat gaat gewoon niet. Ik laat ze altijd bij mij omdat dat goedkoper is, maar ja die vervelen hun wel, die doen niets anders dan ruzie maken met elkaar."

"Bij de Whiteboys hier in de buurt."

"Ja, omdat ik nu al zo krap zit. Het is wel ten koste van de kinderen, maar ik kan niet anders. Ik heb liever dat ze een dak boven hun hoofd hebben, dat ze eten hebben, dat ze in orde zijn, dan hobby's, dat vind ik dan maar bijzaak eigenlijk. Ik heb vroeger een 20/80 regeling van het OCMW gehad, toen moest ik maar 20% zelf betalen en 80% werd betaald door het OCMW. Maar daar kom ik nu ook niet meer voor in aanmerking."

"De jeugdbeweging (Tereken) zijn de eerste twee jaar goed verlopen bij J. Ik heb toen info aan de leider gegeven en met de overgang naar een volgende groep is de info niet mee gegaan naar de nieuwe leiding. Kort nadien is J. gestopt. Dat vond ik wel jammer. Het waren andere leiders en dat ging niet meer."

"Hij heeft nog drie jaar voetbal. Dat is gestopt als we naar Nederland gingen. Toen we terug kwamen wou ik hem opnieuw inschrijven maar dat wilde hij niet. De weersomstandigheden vond hij niet leuk bij voetbal. De trainer van onze ploeg, daar kon ik mee babbelen over J. Die hield rekening met zijn autisme. Hij kon goed om met mijn zoon. (Hij zei bijvoorbeeld: die met zijn oranje schoenen, dat is jouw man ...)"

Ook voor kinderen zonder wettig verblijf wordt het recht op vrije tijd tot 12 jaar gegarandeerd.

"Onze kinderen spelen voetbal, ze zijn er ook erg goed in. Ze spelen bij SK Gerda. Het OCMW betaalde de helft en J. betaalde de rest. Ze hebben me nu gezegd dat mijn oudste zoon binnenkort niet meer zal mogen spelen, als je zonder papieren bent, als hij 12, 13 jaar is, mag hij niet meer meespelen. Zo zal zijn droom versplinterd worden. Gewoon omdat er geen papieren zijn."

"Ja, zij gaan naar de judo. Alledrie! Ik krijg een papiertje van het OCMW, mijn vriendin zei tegen mij dat ik bij het OCMW een papiertje moest gaan halen en ze hebben me dat gegeven. (maar ze hebben het me wel nooit zelf gezegd, waarom eigenlijk niet?) Het OCMW betaalt een stuk van het inschrijvingsgeld en wij betalen het andere stuk."



Vakantieparticipatie en het recht op vakantie

Ken je vakantieparticipatie?

19/30

Bijna 2/3de van de respondenten kent het systeem van vakantieparticipatie.

"Ja, Rap op stap dat ken ik wel."

"Ik heb dat flyerken al eens in mijn handen gehad op het OCMW. Dat hangt daar ook aan de muur. Een mens denkt daar nooit aan. Je peinst altijd geld, geld, geld ..."

"Ik heb er al van gehoord. Een keer via Den Durpel. En een keer via, hoe noemt dat daar, op de Elisabethlaan daar, Welzijnsschakels of zoiets."

"Ja, ik ben daar ook al geweest, ja. Ik ben daar ook al gaan horen. Dus, en dan kun je één keer in de zomervakantie daarvan genieten. Ja, dan heb ik daar wel van gehoord. Maar ik wist niet dat dat zo noemde."

Maak je er gebruik van?

8/30

Slechts 8 op de 30 respondenten maakt ook effectief gebruik van vakantieparticipatie. Het systeem blijkt voor veel gezinnen nog veel te duur. Vervoer van en naar de vakantiebestemming blijkt een grote hap uit het vakantiebudget te nemen. Voor een aantal gezinnen komt het OCMW extra tussen, wat het dan voor hen wel weer haalbaar maakt. Gezinnen zonder wettig verblijf geven aan dat deze systemen voor hen niet toegankelijk zijn.

"Dit is niet geldig voor mensen zonder papieren. Wij kunnen daar geen beroep op doen."

"Wij zijn geblokkeerd. We hebben niet veel mogelijkheden, we blijven ter plaatse trappelen en leven per dag. We weten niet wat de toekomst brengt."

"Waar we wel gebruik van maken is van de boeken van vakantieparticipatie. Alhoewel, het is alweer een hele tijd geleden dat we er gebruik van hebben gemaakt. Ik heb het laatst nog aan een vriendin aangeraden."

"Van vakantieparticipatie maak ik geen gebruik, want de prijs is nog te hoog. Het vervoer kost je ook geld. Het OCMW legt soms op bij 'RAP OP STAP'. De gasten worden ouder dat maakt dat het ook duurder is. Ze willen andere dingen doen."

"Ah, ja, maar als je met 175 euro per maand moet toekomen voor uw elektriciteit en alle andere dingen. Dat lukt al niet. Wij hebben gewoon zodanig weinig budget dat dat zelfs niet lukt. Dat zijn allemaal dingen en dat is aan 50 % korting maar het overige budget moet je wel zelf betalen en zelfs dat heb ik niet. Ik zal het u maar zeggen, bij ons is momenteel de put zodanig diep dat dat onoverzichtelijk is. Het is gewoon te."

"Zelfs dat gaat niet. Ik moet zelfs niet zeggen we gaan een dag naar hier of een dag naar daar."

"Ja, maar als ik geen geld heb voor eten en gas, dan heb ik al helemaal geen geld om op stap te gaan, toch. Ik zou wel eens graag weg gaan naar een watertje en een klein huisje, we weten dat niet zijn."

"De laatste keer dat wij op verlof zijn geweest was in 2003."

"Dankzij vakantieparticipatie kan ik elk jaar op reis met mijn kinderen. Maar de prijs van vakantieparticipatie is eigenlijk nog te duur (vooral vervoer ...). Gelukkig komt het OCMW hier voor ons tussen."

"Ja, dat heb ik al gedaan om naar de dierentuin te gaan in Antwerpen. Dat scheelt een heel pak." Maar nog niet een week of zo?

"Van waar zou ik het budget moeten halen. Een week weg kost ook geld, ik heb dat vorig jaar uitgerekend voor naar de jeugdherberg te gaan, een week in Oostende, voor twee overnachtingen en dat kwam voor ons samen op een goede 200 euro. Als ge maar vakantiebudget krijgt van 200 euro voor heel de vakantie, ja dan weet gij ook dan komt gij niet toe met die 200 euro, want de trein moet er nog bij en al."



Op stap met andere organisaties – samen aan vrijetijdsbesteding doen

Mensen geven ook aan dat de organisaties (Welzijnsschakels, de Springplank, den Durpel, Zigzag, ...) een belangrijke rol spelen om er af en toe eens tussenuit te kunnen.

“Gelukkig schrijven we wel vaak in op de activiteiten van Den durpel en Welzijnsschakels en kunnen we zo wel op stap.”

“Ze gaan wel allemaal op kamp deze zomer maar dat is allemaal bekostigd door de instanties waarin ze verblijven. Alleen bij N, maar dat was iets van een 20 euro dat ik maar moest betalen. Die vertrekt nu vrijdag naar het zuiden van Frankrijk, een surfkamp voor 10 dagen. Dat was normaal gezien 180 euro en ik heb maar 25 euro moeten betalen. Dat is maar 2,5 euro per dag. Daar heb ik mijn elektriciteit en mijn eten niet voor, voor 2,5 euro.”

“Ja, via de leefgroep nemen ze wel aan een aantal zaken deel!”

“Cinema doe ik via Den Durpel!”

“Ja, ik heb mij daar al voor ingeschreven. S. van de Keerkring is daarnet nog langs geweest om mijn geld op te pikken om naar zee te gaan voor 10 euro. Ik heb dat vorig jaar ook gedaan, dat was voor een weekje naar de Ardennen met alleenstaande ouders. Dat was kei-plezant, dat heeft mij 35 euro gekost om een week in de Ardennen te kunnen zitten, eten te krijgen, alles. Voor 35 euro een eigen slaappleaats, een eigen badkamer. Echt een eigen appartementje voor u en uw kindje. Dat was chique. Ik snap niet hoe ze dat geflikt hebben voor 35 euro. En dan nog eens elke dag eten, je kreeg dan ook nog eens voor ene dag, volledig voor jezelf voor wat in het stad te gaan rondlopen, dan kreeg je een zakcentje mee. Ik vroeg mij af: van waar trekken die al dat geld?”

“Ja, ik heb daar adressen van gekregen om dat eens te bekijken en daar liggen ook zo van die boeken waarin je kan kijken. En op het OCMW eigenlijk ook. Maar ja, je moet het nog mogen ook. Nee. Ik zou niet weten wanneer ik dat moet doen. Ik heb daar ook geen geld voor, hoe goedkoop dat ook mag zijn. De prijzen heb ik op zich nog niet gezien, maar ik kan ook niet altijd verlof krijgen.”

DE TOEGANKELIJKHEID VAN VRIJETIJDSEBESTEDING

Drempels rond vrijetijdsbesteding voor/met kinderen

Geld

Ondanks het uitgebreide kansenpassysteem blijkt vrijetijdsbesteding in veel gezinnen toch nog te duur.

“Ik weet dat niet, want we zijn bij verschillende ploegen gaan horen, maar het zit nu allemaal stampvol voor zijn leeftijd, hij is een aantal keren gaan volgen bij Gerda, maar daar moet ik nog een schuld van 86 euro. Ze houden daar duidelijk geen rekening met mensen die het moeilijk hebben. Er was zo een reis naar Barcelona waar ze voor moesten sparen, maar dat lukte niet.”

“Vroeger gingen we regelmatig eens naar de Ster. Nu kan je niet meer met de kansenpas naar de ster. Dan kost het me al gauw 10 euro om met 4 naar de Ster te gaan. Dat is teveel. De kansenpas is enkel nog geldig bij een jaarabbonnement.”

“Aan de andere kant M. wilde voetbal spelen en hij heeft dat een tijd gedaan maar om den duur was dat zo duur voor mij en het was te ver, dus moest hij stoppen. Hij speelde bij Daknam, maar dat was zo ver, want dan hingen we altijd van vervoer en van andere mensen af omdat hij niet met de trein kon, omdat dat financieel niet haalbaar was, met de bus ging ook niet, dus moest ik dikwijls gebruik maken van Lets om dat te doen, maar dat kwam om den duur toch te duur uit.”

“Ik voel mij daar wel ambetant bij want een kind moet kunnen leven en spelen en door ons beperkt budget worden de kinderen daar ook in beperkt! Dat wringt soms wel in ons gezin.”



"We hebben ons eten, ons drinken, ons dak boven ons hoofd en ons kleren, maar qua vrije tijd zijn wij vrij beperkt. Samen eens naar de cinema gaan bv. Ik kan mij dat echt niet permitteren."

"Nee, eigenlijk niet. Hij zou heel graag willen voetballen. Het probleem is natuurlijk weer de financiële kant."

Tijd

Naast een financiële drempel, geven vooral de werkende alleenstaande ouders aan dat er voor hen ook een tijdsprobleem is om hun kinderen aan gestructureerde vrijetijdsbesteding te laten doen.

"Soms, zoals bijvoorbeeld op een woensdagmiddag wil ik wel eens iets gaan doen met de kinderen, dan denk ik natuurlijk eerst aan het geld. Maar mocht ik het geld hebben, zou ik dikwijls ook thuisblijven omdat ik mijn huis of mijn strijk of iets anders moet doen. Dus ja, tijd... Maar ik zeg het, eens dat alles hier echt een vaste plaats heeft, komt dat ook wel weer in orde. Maar het is voor mij heel moeilijk om dat huishouden om dat op de rol te kunnen krijgen. Een dag ervan tussen en dat is chaos."

"Nee, naar de chiro of dingen. Nee. Ik heb ook geen tijd om haar weg te brengen ook niet dus."

"Normaal gezien zat hij in een turnclub. Het kan wel zijn dat hij binnenkort in een volleybalclub zou gaan speciaal voor kleuters. Voor mij is het sowieso een probleem als ik een hele dag moet werken en op zaterdag moet hij naar Antwerpen. En 's avonds heb ik daar ook niet echt tijd voor. Voor mij is dat heel moeilijk om de twee weken naar de turnkring te gaan met hem."

Administratie

De administratieve drempel bestaat ook i.v.m. de kansenpas.

"Dus gij kent de kansenpas, maar gij hebt er gene."

"Ja."

"En wat houdt u tegen om dat in orde te brengen?"

"Die wachttijden bij de ziekenkas. Je komt daar binnen om 2u, tegen 5u ben je nog niet buiten."

Vervoer

Verschillende gezinnen geven aan dat vervoer ook een probleem is m.b.t. vrijetijdsbesteding bij kinderen.

"Als ze op verplaatsing moeten spelen is het soms wel moeilijk. Soms missen ze de wedstrijd. Zelfs de oefenwedstrijden missen ze soms omdat we geen buskaart hebben. Want die buskaarten moeten we ook van die 50 euro betalen. Soms mogen ze gelukkig ook meerijden met andere mensen."

"Alleen A. Voetbal. Omdat ik geen auto rij ten eerste, en omdat ik niet iedereen overal kan inschrijven. Dus omdat hij een jongen is, en ook de grootste jongen, dat hij niet tussen die meisjes zit."

"We gingen met de trainer mee, hij kwam ons ophalen. Ik ben nog délégué geweest van de ploeg dan werd ik thuis afgezet door de trainer. Maar soms ging dat niet en met de bus al die matches op verplaatsing doen is echt niet evident!"

Je moet hulp vragen

Een aantal gezinnen blijft het moeilijk vinden om hulp te vragen aan het OCMW.

"Met onze 50 euro per week gaat dat niet. Maar het OCMW komt soms nog tussen. Dus je moet eens langs gaan. Ze willen ons nooit helpen. Die twee vrouwen aan het onthaal zijn altijd zo onvriendelijk. Ik ga echt niet graag."

"Wij vermijden het OCMW liever, we worden daar echt niet goed onthaald. Ze willen ons niet helpen."

Gène

Eén mama voelt gène bij het gebruiken van een systeem dat bedoeld is voor kwetsbare gezinnen.

"Nee, maar ik ben nu aan 't werk en ik ben er nu bovenop aan 't komen ... er zijn misschien mensen die het meer nodig hebben dan ik, zo denk ik dan altijd."



Sociaal element

Twee gezinnen benoemen expliciet een sociale drempel.

"Mijn oudste dochter wilde graag toneel spelen bij theater ondersteboven, maar dat is veel te duur voor ons. We hebben dan een alternatief gezocht. In de muziekschool kan je ook toneel spelen, maar ze is er alweer mee gestopt, ze voelt zich niet goed in de groep. Het sociale element speelt hier een belangrijke rol in als drempel voor mij en mijn dochter."

"Wij kiezen de plekken en groepen waar we ons goed voelen: Den durpel, zigzag, de werkgroep wonen, ..."

Toegankelijkheid 'rap op stap'

Een wat gekke vaststelling tijdens de bevraging is dat 'rap op stap' in Sint-Niklaas gesloten is in de vakantie.

"Nu is dat via het OCMW, Rap op stap, maar dat is nu een maand gesloten omdat het vakantie is. We hebben dan maar zelf gezocht en we hebben iets gevonden op een camping en we betalen voor 4 personen nu maar 350 euro. Mijn papa gaat ook mee."

"Ik dacht van wel. Want ik was deze week nog aan het OCMW, en ik dacht 'dat is gesloten ofwat.'"

ALS ALTERNATIEF KIEZEN VOOR NIET-GESTRUCTUREERDE VRIJETIJSBESTEDING

Zorgeloos in de buurt spelen

Een aantal gezinnen geven aan dat de vrijetijdsbesteding van hun kinderen niet gestructureerd wordt georganiseerd, zij spelen en ravotten met hun kinderen in de tuin, op straat, op pleintjes, in de Ster ...

"Morgen gaan we samen sjotten. Als we gaan sjotten, gaan we op het plein sjotten, morgen zijn we met twee en zullen we ons amuseren."

"Het is nu allemaal ook anders. Ik kon vroeger veel buiten spelen, dat is nu niet meer mogelijk. Ik zou willen dat het wel nog kon voor mijn kinderen, maar de maatschappij is veranderd. Ik merk ook dat als ze in de tuin aan het spelen zijn met de fontein en er komen wat spetters bij de burens, beginnen ze al te klagen. Dan heb ik zoiets van allé, dat zijn kinderen, vroeger lachten mensen daarmee."

"Voetballen, hij voetbalt niet echt, daar is hij nog niet zo mee bezig. Sport eigenlijk niet zo. Maar hij stept wel. Hij stept en wij hebben een fietske van hier beneden dat hij aan het leren is."

"Hij gaat graag naar de Ster en als ik in de zomer 's morgens ga, is daar nog niet zoveel volk. En die kleine is nog maar 3, dus die gaat daar nog niet zolang op. Dat is allemaal uitgerekend. Dus dan hou ik dat, want hij doet echt graag de Ster, die speeltuinen. En het doolhof en dan moet hij zo naar boven daar. Dat kan hij zelfs. Je moet wel meegaan, met een kind word je terug kind."

"Voor de rest ja, in de tuin spelen. En veel fietsen. We gaan alleen fietsen, dus we fietsen wel veel."

SPECIFIEKE CONCLUSIES M.B.T. DE IMPACT OP DE KINDEREN

Gezinnen geven heel wat drempels aan als het gaat over het creëren van mogelijkheden voor hun kinderen om aan georganiseerde vrijetijdsbesteding te doen. Hobby's, cultuur, vakantiebelevingen doen kinderen leren en groeien, helpt hen een eigen netwerk uit te bouwen, ...



Besluiten rond het thema vrije tijd

De betaalbaarheid van vrijetijdsbesteding

De kansenas en het wegwerken van de financiële drempel

Alle respondenten kennen de kansenas. Net iets meer dan de helft van de bevroagden beschikt erover of is momenteel bezig met een aanvraag ervoor.

Slechts 8 van de 30 respondenten die de kansenas kent, maakt er ook effectief gebruik van.

Hobby's van kinderen

In de helft van de gezinnen doen de kinderen een georganiseerde hobby. Daar waar kinderen niet deelnemen aan georganiseerde vrijetijdsbesteding wordt de kostprijs het vaakst genoemd als drempel. Ook voor kinderen zonder wettig verblijf wordt het recht op vrije tijd tot 12 jaar gegarandeerd.

Vakantieparticipatie en het recht op vakantie

Bijna 2/3de van de respondenten kent het systeem van vakantieparticipatie.

Slechts 8 op de 30 respondenten maakt er ook effectief gebruik van. Het systeem blijkt voor veel gezinnen nog veel te duur. Vervoer van en naar de vakantiebestemming blijkt een grote hap uit het vakantiebudget te nemen. Voor een aantal gezinnen komt het OCMW extra tussen, wat het dan wel weer haalbaar maakt. Gezinnen zonder wettig verblijf geven aan dat al deze systemen voor hen niet toegankelijk zijn.

Op stap met andere organisaties – samen aan vrijetijdsbesteding doen

Organisaties (Welzijnsschakels, de Springplank, den Durpel, Zigzag, ...) spelen een belangrijke rol voor gezinnen om er af en toe eens tussenuit te kunnen.

De toegankelijkheid van vrijetijdsbesteding - Drempels rond vrijetijdsbesteding voor/met kinderen

Ondanks het uitgebreide kansenasstelsel blijkt vrijetijdsbesteding in veel gezinnen toch nog **te duur**.

Naast een financiële drempel ontbreekt het vooral de werkende alleenstaande ouders aan voldoende **tijd** om hun kinderen aan gestructureerde vrijetijdsbesteding te laten deelnemen.

De kansenas kent een **administratieve drempel**.

Verskillende gezinnen ervaren problemen inzake **vervoer** m.b.t. vrijetijdsbesteding bij kinderen.

Een aantal gezinnen blijven het **moeilijk vinden om hulp te vragen aan het OCMW**. Eén mama voelt zelfs **gène** omdat ze gebruikt maakt van een systeem dat bedoeld is voor kwetsbare gezinnen.

Twee gezinnen benoemen expliciet een **sociale drempel**.

Toegankelijkheid 'rap op stap'. Een wat gekke vaststelling tijdens de bevroaging is dat 'rap op stap' in Sint-Niklaas gesloten is in de vakantie.

Als alternatief kiezen voor niet-gestructureerde vrijetijdsbesteding

Een aantal gezinnen geven aan dat de vrijetijdsbesteding van hun kinderen niet gestructureerd wordt georganiseerd, zij spelen en ravotten met hun kinderen in de tuin, op straat, op pleintjes, in de Ster ...



PARTICIPATIE

PARTICIPATIE





THEMA PARTICIPATIE



144

SITUERING

Participatie betekent actieve deelname. Het is afgeleid van de Latijnse woorden pars (deel) en cipere (nemen). Wanneer over participatie wordt gesproken, is er altijd sprake van een subject en een object, ook als dat niet expliciet wordt gemaakt: een persoon of een groep die deelneemt (het subject) en datgene waaraan zij deelnemen (het object).

Participatie kan in beginsel betrekking hebben op allerlei subjecten (bijvoorbeeld jongeren, burgers, vrouwen) en op allerlei objecten (bijvoorbeeld politiek, arbeid, kunst). Het woord participatie heeft een sterk maatschappelijke, vaak politieke connotatie. Als die connotatie er niet is, wordt meestal eerder van deelname gesproken.

Participatie

In deze betekenis wordt met participatie vooral de aandacht gevestigd op een bepaalde groep, bijvoorbeeld mensen met een functiebeperking (gehandicapten). Er wordt dan gekeken naar de verschillende wijzen waarop deze groep deelneemt aan de samenleving. Dat is een zeer breed begrip, waardoor participatie in deze zin vaak wordt onderverdeeld in bijvoorbeeld maatschappelijke participatie, economische participatie, politieke participatie en sociaal-culturele participatie en nog meer, elk met een eigen, specifiekere betekenis.

Uitsluiting

Waar over participatie wordt gesproken is bijna altijd sprake (geweest) van uitsluiting. Vandaar dat participatie vaak betrekking heeft op groepen die in één of andere zin een achterstandspositie innemen, zoals vrouwen en verschillende minderheden. Het begrip participatie heeft daarom vaak ook een relatie met het begrip emancipatie.

Voor degene die over participatie spreekt is het vaak niet voldoende dat mensen formeel vrij zijn om wel of niet ergens aan deel te nemen: als een bepaalde groep in de praktijk nauwelijks deelneemt aan iets belangrijks, dan is dat een teken dat er iets niet in orde is.

Binnen Samenlevingsopbouw spreken we in ons handelingskader over maatschappelijke participatie en beleidsparticipatie.



Maatschappelijke participatie

Onder maatschappelijke participatie verstaan we deelnemen aan de samenleving; aanwezig, actief en verantwoordelijk zijn op verschillende maatschappelijke domeinen.

Maatschappelijke participatie verstaan we breed. Het omvat participatie, op een kleinschalige manier, aan het dagelijks leven. Deze basisvorm van participatie is een belangrijke voedingsbodem voor andere vormen van participatie: voor wie niet eens kan deelnemen aan het dagelijks leven, is participatie aan maatschappelijke thema's niet vanzelfsprekend.

Daarnaast verwijst maatschappelijke participatie ook naar de betrokkenheid bij de samenleving. Dit is het gedifferentieerd en dynamisch geheel van organisaties en bewegingen die door burgers worden beheerd en die een autonome positie innemen tussen de private sfeer, de markt en de overheid.

Beleidsparticipatie

Onder beleidsparticipatie verstaan we dat mensen – indien zij dat wensen – op een structurele en effectieve manier, in alle stadia van beleidsvoeringprocessen, op alle relevante beleidsdomeinen, op alle plekken waar beleid gevoerd wordt, kunnen participeren aan het beleid. Beleid wordt in dit referentiekader ruim verstaan. De sector richt zich zowel tot het beleid en de besturen van overheden (op verschillende niveaus) als tot het beleid en de besturen van voorzieningen, instanties en organisaties. Daarbij denken we o.m. aan huisvestingsmaatschappijen, onderwijsinstanties, middenveldorganisaties, CAW's.

ENKELE CIJFERS UIT DE BEVRAGING

- 20 van de 30 bevroegde respondenten zeggen geen deel uit te maken van de maatschappij, 2 stellen er soms deel van uit te maken, 8 mensen zeggen dat ze wel deel uitmaken van de maatschappij.
- Er is hoop voor een groepswerking rond dit thema. 18 van de bevroegde gezinnen geven aan deel te willen uitmaken van een groep die hier rond verder aan de slag gaat. 9 mensen geven aan er misschien deel van te willen uitmaken en voor 3 mensen is het een duidelijke nee.

145

WAT ZEGGEN DE GEZINNEN OVER PARTICIPATIE?

In dit stuk van de bevraging stelden we aan de respondenten de vraag of zij zelf het gevoel hebben deel uit te maken van de maatschappij. (maatschappelijke participatie)

Anderzijds stelden we de vraag of ze bereid zijn deel te maken van een groep van ouders met een beperkt inkomen om vanuit eigen ervaringen aan beleidsverandering te werken (maatschappelijke participatie en beleidsparticipatie)

MAAK JIJ DEEL UIT VAN DE MAATSCHAPPIJ? (MAATSCHAPPELIJKE PARTICIPATIE)

20 van de 30 bevroegde respondenten zeggen geen deel uit te maken van de maatschappij, 2 stellen er soms deel van uit te maken, 8 mensen zeggen dat ze wel deel uitmaken van de maatschappij.

Hun redenen hieromtrent zijn divers, maar het al dan niet participeren aan de arbeidsmarkt heeft een grote invloed op het gevoel van mensen of ze deel uitmaken van de maatschappij.

Ja, ik maak deel uit van de maatschappij (8)

“Ja, toch wel. Ik vind dat ik toch zeker mijn bijdrage probeer te leveren, ik maak er niet alleen deel van, ik probeer ook mijn bijdrage te leveren. Daar zorg ik voor, dat is mijn hobby, mijn stem te laten horen. Maar 't is wel niet alleen voor mezelf.”

“De maatschappij geeft me het gevoel dat ik er geen deel van uitmaak, maar ik dwing de maatschappij om me er wel deel van te laten uitmaken. Ik zit momenteel inderdaad niet op de arbeidsmarkt, maar daardoor ben ik niet minder, we zijn evenwaardig!”



"Ja, ik sluit mij ook niet op. Ik ben ook heel optimistisch, sommigen zeggen: 'Na wat jij meegemaakt hebt'. Maar ik zeg: 'Het leven gaat voort.' Ik krijg vandaag slecht nieuws, daar mag ik een dag om treuren. En morgen gaat het verder. En ik probeer altijd uit het negatieve, het positieve te halen."

"Ja, ik maak er deel van uit. Ze nemen mijn geld, ik betaal belastingen, maar ik weet niet of ze me accepteren, dat heeft ook veel te maken met racisme."

Soms maak ik deel uit van de maatschappij (2)

"Soms ja, soms neen."

Neen, ik maak geen deel uit van de maatschappij (20)

"In de maatschappij voel ik me te klein in de grote boze wereld. Toen mijn moeder stierf, wist ik niets van de wereld af, ik ben erg beschermd opgevoed. Ik kon mijn plan niet trekken, ik moest nog veel leren toen."

"Ineens kreeg ik een papier dat ik geen belastingen meer moet invullen. Ik voelde me echt, ja, ik voelde me daar niet goed bij. Ja, ik heb zo soms het gedacht dat ik zo wat afgeschreven ben, als invalide zijnde moet ik niets meer. Ik heb dan al geen weekends meer. Ik heb dan al geen vakantiegeld meer. Ik heb niks meer."

"Nee, omdat je hier niet gehoord wordt. Als burger word je hier niet gehoord. Want als je als burger zegt: 'Schuldbemiddelaar, dat mag je niet. Deurwaarder, dat mag je niet'. Die veggen daar gewoon hun voeten aan. Ze helpen je gewoon héél weinig. Ze stellen regels op en gooien er straffen bovenop. Zoals met DAVO, voor de alimentatie. Je kan na een half jaar niet-betaalde alimentatie dat via DAVO terugvragen, DAVO betaalt dat in één keer uit. En dan eisen zij dat met terugwerkende kracht bij de partner op. Maar nu is het probleem dat ze de rijbewijzen willen afpakken. Maar in mijn geval is mijn ex een vrachtwagenchauffeur, ik heb geen auto. Dus ik kan dat kind niet wegdoen of ophalen. Dan pakken ze zijn rijbewijs af. Dan heeft hij ook geen job meer, dan kan hij het toch sowieso niet betalen. Ze maken dus eigenlijk van een probleem, nog een groter probleem."

"Ik draai sowieso niet mee in de maatschappij, ik ben geen werkende mens. Ik denk dat werkende mensen diegenen zijn die meedraaien in de maatschappij. Ik zeg niet dat ik geen deel uitmaak van de maatschappij, maar... het enigste dat ik voor mezelf kan zeggen is dat ik weet dat ik godverdomme aan het knokken ben. Ik ben aan het knokken om rond te komen en ik ben aan het knokken om het correct te doen. Ik denk ook niet dat de maatschappij mij zal zien als iemand die meedraait in de maatschappij."

"Moeilijke vraag, aan de ene kant niet, je wordt uitgesloten kwestie naar werk toe ... Je wil wel mee in die molen, maar toch ontnemen ze je kansen. Soms ook door bepaalde diensten, dat ze je automatisch ontmoedigen. Je probeert deel te nemen."

"Eigenlijk niet. Hoe minder je hebt, hoe minder je bij de maatschappij hoort. Ik denk dat dat voor ieder gezin zo is, hoe minder je hebt, dan word je uit de maatschappij uitgesloten op alle vlakken eigenlijk. Dat is precies een wereld apart. Je wordt anders bekeken, anders behandeld."

"Er is een lange periode geweest dat ik me deel voelde uitmaken van de maatschappij, maar sinds mijn ziekte is dat minder. Ik kan niet meer doen wat een ander doet."

"Ja, soms voelen wij ons als vreemdelingen. Wij kunnen niet genieten als Belgische mensen in een gezin. Wij durven soms niet voor onze rechten op te komen. Soms wel, er zijn veel mensen die ons helpen bv. bij de groep. Die kijken niet of ik Albanees ben. Mijn afkomst doet er niet toe."

"Op het moment vind ik dat de maatschappij niet veel voor mij doet. Ik sta op straat, ik heb altijd gewerkt en wat is het resultaat? Dat je nog altijd op straat staat. Dus ik zal mijn eigen moeten bruin kleuren en dan kan ik wel iets krijgen. Ik weet die mannen krijgen altijd meer. Ze worden rapper geholpen. Ofwel worden ze echt illegaal en naar hun land teruggestuurd en die dat hier mogen blijven worden allemaal in een opvangtehuis gestoken. Die hebben daar eten, die hebben daar drinken, die hebben daar onderdak, die kunnen zich daar wassen."



Specifiek voor gezinnen zonder wettig verblijf – het feit geen papieren te hebben, illegaal genoemd te worden, maakt dat alle gezinnen die we bevestigd hebben zonder papieren, aangeven geen deel uit te maken van onze maatschappij. De meesten zouden dit echter wel heel graag willen.

“Nee, we hebben niet het gevoel deel uit te maken van de maatschappij. We zouden het wel willen, maar de manier hoe we behandeld worden. De Sint-Niklazenaars zijn erg vriendelijk. Ons probleem is echter hetzelfde. Dat kan pas als onze namen geregistreerd zijn!”

“Nee. Want eigenlijk ze noemen ons illegalen.”

“Ik denk niet dat we deel uitmaken van de maatschappij. We hebben geen toestemming om hier te zijn. We hebben geen rechten, we kunnen en mogen niets. Ik heb soms het gevoel om voor niets te leven, ik leef voor mijn kinderen, alleen voor mijn kinderen. (M. weent)”

“We kunnen niets doen, we hebben nergens recht op ... we zijn speelgoed! Ze zetten ons van die plek, naar die plek. We hebben geen recht te doen wat we willen.”

ZOU JIJ DEEL WILLEN NEMEN AAN EEN GROEP DIE VERDER WERKT ROND KINDERARMOEDE? (MAATSCHAPPELIJKE PARTICIPATIE EN BELEIDSPARTICIPATIE)

Er is hoop voor een verdere groepswerking rond dit thema. 18 van de bevestigde gezinnen geven aan deel te willen uitmaken van een groep die hier rond verder aan de slag gaat. 9 mensen geven aan er misschien deel van te willen uitmaken en voor 3 mensen is het een duidelijke nee. Ook hier zijn de redenen divers om wel, misschien of geen deel te willen uitmaken van de groep.

147

Ja, ik wil deelnemen (18)

“Als je de resultaten van je bevestiging voorstelt, wil ik er graag bij zijn. Als er een groep opgericht wordt, zou ik de eerste keren misschien (na een duwtje) wel komen en als ik me goed voel in de groep, blijf ik. Ik zal dat wel vlug duidelijk maken.”

“Dat zal wel zijn! Alles waarbij ik mensen kan helpen sta ik tussen.”

“Ja, dan wil ik daar deel van uitmaken. We moeten mensen wakker schudden, er is een enorme kloof tussen rijken en armen en die zou terug overbrugd moeten worden. Gisteren zag ik op het nieuws, iets over een belasting ... de zorgverzekering, ik moet die niet betalen. Ik heb nu ook de belasting van de provincie gehad en velen weten niet dat je daar vrijstelling voor kan krijgen. Ze spreken altijd over evenredigheid tussen mensen. Vroeger was dat ook zo, en toen is het een tijd goed geweest. Iedere eeuw is een herhaling van de vorige eeuw. Alles komt terug. Mijn vechtlust ben ik niet kwijt.”

“Ja, dat wil ik graag, misschien als ik over de andere problemen hoor, dat ik inzie dat mijn problemen nog niet zo groot zijn. Gedeelde problemen maken het beter.”

Misschien (9)

“Ja en nee. Als dat op de achtergrond gaat. Zolang dat ik zo niet in boekjes of zoiets moet gaan staan. Gelijk toen ik getrouwd ben met mijn man, dan stond ik de ganse dag in de belangstelling en ik vond dat eigenlijk heel raar, want ik was nog altijd dezelfde als de dag ervoor of de dag erna. Maar alles draaide rondom mij en mijn man, ik vond dat vreemd. Ik voelde mij een beetje ongemakkelijk. Ik wil er wel aan meewerken, maar achter de schermen.”

“Dat weet ik op dit moment niet. Ook omdat ik met mezelf in de knoop zit, wat kan ik nog doen, wat gaat er met me voorvallen, met werk enz. Woensdag weet ik meer dan heb ik een gesprek met GTB, het enigste dat ik aanvoel is, dat aangezien ik geen diploma's heb, zie ik me verplicht om weer in een beschutte werkplaats te werken, en niet dat ik het daar moeilijk mee heb, het is vrij gevarieerd werk, maar ik vind dat ik meer dan dat aankan en ik vind het jammer dat je dan telkens terug onder dat systeem valt.”



Neen (3)

“Een groep met mensen hieromtrent vind ik een goed idee, maar ik kan er geen deel van uitmaken, daarvoor kennen we elkaar te goed.”

“Hier in Sint-Niklaas? Nee. Weet ge waarom, misschien zitten er zo mensen die ik ken, en dat wil ik niet, ik heb liever alleen. Ik wil niet dat mensen tegenwoordig die roddelen veel, dus liever niet.”

SPECIFIEKE CONCLUSIES M.B.T. DE IMPACT OP DE KINDEREN

Er zijn geen concrete conclusies te trekken met betrekking tot de impact op de kinderen.

Besluiten rond het thema participatie

In dit stuk van de bevraging stelden we aan de respondenten de vraag of zij zelf het gevoel hebben deel uit te maken van de maatschappij.

Daarnaast vroegen we hen of ze bereid zijn om deel uit te maken van een groep van ouders met een beperkt inkomen om vanuit eigen ervaringen aan beleidsverandering omtrent kinderarmoede te werken.

Maak jij deel uit van de maatschappij?

20 van de 30 bevroegde respondenten zeggen geen deel uit te maken van de maatschappij, 2 antwoorden soms en 8 mensen voelen zich wel deel van de maatschappij.

Hun redenen hiervoor zijn divers, maar het al dan niet participeren aan de arbeidsmarkt speelt hierin een grote rol.

Specifiek voor gezinnen zonder wettig verblijf – het feit geen papieren te hebben, illegaal genoemd te worden – maakt dat alle gezinnen zonder papieren die we bevroegd hebben, aangeven geen deel uit te maken van onze maatschappij. De meesten zouden dit uiteraard heel graag willen.

Zou jij deel willen nemen aan een groep die verder werkt rond kinderarmoede?

Er is hoop voor een verdere groepswerking rond dit thema. 18 van de bevroegde gezinnen geven aan deel te willen uitmaken van een groep die hier rond verder aan de slag gaat. 9 mensen twijfelen en voor 3 mensen is het een duidelijke neen.

Ook hier zijn de redenen tot wel, misschien of geen deelname divers.



DEEL 4.

SLOTBESCHOUWINGEN

Auteurs: Didier Reynaert, Griet Roets, Rudi Roose en Siebren Nachtergaele (Hogeschool en Universiteit Gent)

Aan het einde van dit onderzoeksrapport blikken we nog even terug naar wat er doorheen de verschillende hoofdstukken aan bod is gekomen. Het rapport werd opgebouwd vanuit onderscheiden levensdomeinen die besproken werden met ouders die in armoede leven. Kinderarmoede in beeld brengen vanuit deze onderscheiden levensdomeinen is een belangrijke invalshoek vanuit een grondrechtenbenadering. Het toont immers aan dat kinderarmoede niet enkel verbonden is met de voor de hand liggende levensdomeinen van kinderen, zoals kinderopvang of onderwijs. Kinderarmoede en het bestrijden van kinderarmoede heeft minstens zo veel te maken met domeinen als arbeid en tewerkstelling, wonen, of de ruimere leefomgeving. In onderstaande slotbeschouwingen geven we een aantal bevindingen mee waarbij de verbinding wordt gelegd tussen deze verschillende levensdomeinen, als een soort van 'horizontale lezing' van de verschillende hoofdstukken.

Een eerste horizontale slotbeschouwing gaat over hoe er algemeen naar kinderarmoede wordt gekeken. Hierbij wordt vaak aangekaart dat kinderarmoede moet worden gezien als gezinsarmoede of generatiearmoede. De armoedesituatie van kinderen kan voor ouders niet los worden gezien van de armoedesituatie waar ook zij zelf als ouder in zitten en die vaak generationeel wordt doorgegeven. Dit wel als twee aparte fenomenen bekijken heeft voor ouders vaak iets culpabiliserend, alsof ouders zelf schuld zouden dragen voor hun armoedesituatie en kinderen niet. Kinderarmoede dreigt zo te gemakkelijk gezien te worden als een opvoedingsprobleem. Een probleem van 'slechte ouders' die niet in staat zijn voor hun kinderen te zorgen. De respondenten geven aan dat diverse professionele instanties de situatie waarin kinderen in armoede in opgroeien percipiëren als een 'problematische opvoedings situatie'. Zo kaarten ouders in de context van onderwijs herhaaldelijk aan dat hen vaak wordt gewezen op de gebrekkige schoolse ondersteuning die ze in de thuiscontext bieden aan hun schoolgaande kinderen. Ook vanuit 'wonen' verwordt het woonprobleem vaak tot een opvoedingsprobleem: als een kind geplaatst is en de ouders hebben een huis i.h.k.v. sociale huisvesting, dan wordt het kind niet meer meegerekend als deel van het gezin en hebben ze dus ook geen kamer voor het kind. Tegelijk wordt vanuit de jeugdzorg gewerkt naar herintegratie van het kind in de gezinssituatie, maar er is geen kamer voor het kind, waardoor het beter in de jeugdzorg blijft.

Een tweede belangrijke slotbeschouwing, aansluitend bij de vorige, waarbij het in essentie gaat over hoe er naar kinderarmoede wordt gekeken en hoe deze blik de omgang met kinderarmoede bepaalt, gaat over kinderarmoede als een probleem van in eerste instantie een gebrek aan materieel welzijn. Ouders geven aan dat de kern van de armoedeproblematiek draait om financiële hulpbronnen. Kinderarmoede is dan vooral een probleem van een gebrek aan financiële mogelijkheden van ouders, waardoor zij bv. in schuldbemiddeling zitten, aanspraak maken op een OMNIO-statuut, beroep doen op een derdebetalersregeling of studiebeurs. Gedwongen worden om voortdurend de laatste financiële eindjes aan elkaar te knopen legt een enorme druk op ouders in de opvoeding van hun kinderen. Gezinnen zijn vooral bezig met "over-leven" in de situatie waarin ze vertoeven. Dit resulteert dan ook vaak in kortetermijndenken inzake beslissingen die worden genomen, gevoelens van angst, schaamte en psychologische stress. Dit kan leiden tot een laag zelfvertrouwen en een laag gevoel van eigenwaarde, waardoor mensen gaan "berusten" in hun situatie. Dit kan op zijn beurt leiden tot een moeilijke verbintenis met zichzelf, met anderen, met de maatschappij en de toekomst.

Hoewel ouders aangeven dat een gebrek aan materiële hulpbronnen essentieel is, blijkt uit hun getuigenissen tegelijk ook het belang van de immateriële kant van armoede. Voor deze 'binnenkant van armoede', waarbij ouders en hun kinderen te maken krijgen met een laag zelfbeeld, stress, schaamte, angst, etc. is vaak weinig aandacht. Kinderarmoede in die zin tast voor ouders alle levensdomeinen aan. Het leidt er toe dat ouders proberen te schipperen met de hulpbronnen die ter beschikking staan en op zoek gaan naar soms onmogelijke evenwichten. De verhalen van ouders geven een beeld over de opvoeding waarbij ze zich quasi systematisch wegcijferen om hun kinderen te ontzien van de gevolgen van armoede.

Opvallend hierbij is ook dat ongeveer de helft van de ouders die betrokken was bij de bevraging in een actieve tewerkstelling zat. Het doet niet enkel het beeld over armoede als zijnde een probleem van uitkeringsgerechtigden nuanceren. Het roept ook vragen op naar de idee waarbij gesteld wordt dat werk

mensen uit de armoede haalt. Door te werken, maar door tegelijk bv. in schuldbemiddeling te zitten, hebben ouders vaak het gevoel voor niks te werken. Van alle extraatjes die ze verwerven via betaalde arbeid blijken ze dikwijls zelf weinig te zien, wat hen vaak ook moedeloos maakt.

Een volgende slotbeschouwing gaat over de hulp- en dienstverlening die voor ouders in armoede ter beschikking staat. Vele respondenten geven aan onvoldoende op de hoogte te zijn van wat hun rechten juist inhouden en bij welke hulp- en dienstverleningsinstanties ze hiervoor dienen aan te kloppen. Dit werd ook bevestigd door de bevroegde professionals. Ouders wijzen op het belang van goed geïnformeerd te zijn om je rechten gerealiseerd te zien of de noodzaak om vaak zelf op zoek te moeten gaan naar de juiste instantie om je rechten gerealiseerd te zien ("van het kastje naar de muur gestuurd"). Dit geeft ouders veel stress. Het vraagt van ouders ook vaak een grote assertiviteit en mondigheid om hun rechten afgedwongen te krijgen. Het recht op hulp- en dienstverlening wordt zo vaak een individuele verantwoordelijkheid van ouders. De vraag stelt zich zeer pertinent of het hier draait om ouders die al dan niet voldoende geïnformeerd zijn, dan wel om de vraag naar de toegankelijkheid van de maatschappelijke dienstverlening.

Ouders getuigen ook over het feit dat je rechten gerealiseerd zien voor een groot deel blijkt af te hangen van het al dan niet beschikken over een voldoende uitgebreid sociaal netwerk. Hedendaagse tendensen van 'vermaatschappelijking' benadrukken het toenemend belang van zelfzorg en mantelzorg, maar veronderstellen dan ook dat iedereen beschikt over een uitgebreid sociaal netwerk om op terug te vallen. Verschillende respondenten geven echter aan dat ze niet altijd beschikken over een ruim netwerk. In gesprekken met professionals werd ook aangegeven dat vele gezinnen in armoede duiden op een nood aan ontmoeting, dit net wegens beperkte netwerken.

De verhalen van ouders brengen aldus een aantal gekende dynamieken naar boven die als struikelblokken worden ervaren in de realisatie van hun sociale grondrechten. Zo wordt gewezen op een aanwezige dynamiek van voorwaardelijkheid. Ouders geven aan beroep te kunnen doen op bepaalde dienstverlening wanneer zij bereid zijn om tegelijk in begeleiding te gaan. Een andere dynamiek toont hoe bepaalde sociale (grond)rechten ongewild een stigmatiserend effect hebben. Ouders vertellen bv. dat wanneer zij als huurder beroep willen doen op een huurwaarborg van het OCMW, ze vaak geweigerd worden door verhuurders omwille van het zogenaamde 'OCMW-label' en de daarmee samengaande vooronderstelling van verhuurders dat huurders niet zullen kunnen voldoen aan de financiële vereisten.

Een laatste slotbeschouwing brengt het gebrek aan erkenning van ouders in armoede onder de aandacht. Ouders geven aan door de samenleving vaak niet serieus te worden genomen. Zij willen net als anderen ook een zinvolle bijdrage kunnen leveren aan de samenleving, terwijl ze veelal worden afgeschilderd als 'profiteurs'. Het brengt een belangrijke spanning naar voor tussen politiek en sociaal burgerschap. Ouders in armoede kunnen wel formeel erkend zijn als burger doordat ze bv. stemrecht hebben (politiek burgerschap), maar zich maatschappelijk niet aanvaard weten (sociaal burgerschap).

Deze erkenning is voor ouders niet enkel van belang in de samenleving, maar het is ook een uitdaging voor de hulpverlening en ondersteuning van mensen in armoede. Zo is er onder ouders in armoede zelf niet altijd erkenning en respect voor elkaars situatie. In de verhalen van ouders komen elementen van 'racisme' naar voor, waar mensen in armoede zich tekortgedaan voelen door mensen van allochtone afkomst. Een onrespectvolle houding kan dus ook voorkomen bij mensen in armoede zelf.

Erkenning ligt voor ouders in armoede ook in de mogelijkheid om in de hulpverlening vanuit een participatieve werking ruimte te hebben voor het inbrengen van de eigen doelstellingen. Doelstellingen die niet noodzakelijk dezelfde zijn als de doelstellingen van de hulpverlening. Zo wordt in de getuigenissen van ouders bvb aangegeven dat ze mee willen werken aan een participatieve werkgroep over kinderarmoede, niet zozeer om mee na te denken hoe om te gaan met kinderarmoede, maar om zo beter Nederlands te leren.

Zoals eerder in dit rapport aangegeven is het in beeld brengen van de perspectieven van ouders in armoede een belangrijke opdracht in de bestrijding van kinderarmoede. De perspectieven van ouders geven grond aan de stelling dat kinderarmoede niet los kan worden gezien van de armoedesituatie van ouders en niet los kan worden gezien van de ruimere samenlevingsordening waartegen het armoedeprobleem zich afspeelt. Een focus op kinderarmoede vanuit het perspectief van de leefwereld van ouders in armoede toont zeer "scherp" hoe verschillend levensdomeinen met elkaar verbonden zijn. Een belangrijke les voor het sociaal beleid die hieruit te trekken valt, is dat de bestrijding van kinderarmoede niet mag worden opgesloten in de klassieke kindspecifieke domeinen van een jeugdbeleid, maar dat de bestrijding van kinderarmoede evenzeer deel moet uitmaken van het beleid inzake tewerkstelling, het woonbeleid, het mobiliteitsbeleid, het stedelijk beleid, etc. Een sterk algemeen sociaal beleid met

kwakeitsvol uitgebouwde basisvoorzieningen, gericht op herverdeling en sociale bescherming die sociale uitsluiting tracht te voorkomen en verhelpen, is in die zin waarschijnlijk de best denkbare strategie in de bestrijding van kinderarmoede. Het overstijgt een specifiek kinderarmoedebeleid.

DE INTERVIEWS ZIJN EEN MOMENTOPNAME!

De interviews zijn uiteraard een momentopname. Een aantal zaken die de gezinnen in de interviews benoemen als 'moeilijkheden' zijn ondertussen al aangepakt of zullen eerstdaags aangepakt worden.

Zo heeft de Stad Sint-Niklaas op aangeven van ons (op basis van de interviews) en andere partners op het veld al extra budget voorzien voor luiers in de sociale kruideniers in Sint-Niklaas. Ook het ziekenhuis werkt ondertussen volop aan de derdebetalersregeling van specialisten voor gezinnen die VT-gerechtigd zijn.

Maar ook de gezins-, woon- of werksituatie van gezinnen is ondertussen al veranderd. Zo zien we dat alleenstaande ouders ondertussen een relatie hebben, mensen die werkloos waren werk hebben gevonden of dat mensen die aan het werk waren jammer genoeg geen werk meer hebben, de thuisloze man woont ondertussen samen met zijn vriendin in een huis, het gezin in een zeer slechte woning werd uithuis gezet ... armoede maakt dat weinig zeker is ... dat niets vast staat ... soms is er een evolutie ten goede, soms gaat het bergaf ... maar stilstaan is geen optie!

■ DEEL 5.

VERVOLGTRAJECT – HOE GAAT SAMENLEVINGSOPBOUW OOST-VLAANDEREN NU VERDER AAN DE SLAG ROND KINDERARMOEDE IN SINT-NIKLAAS?

De bevraging van de kwetsbare gezinnen in armoede in Sint-Niklaas vormt slechts de opstap voor verdere uitwerking van een project rond kinderarmoede in Sint-Niklaas in de loop van het nieuwe meerjarenplan 2016-2020 van Samenlevingsopbouw Oost-Vlaanderen.

In het kader van een verdere participatieve aanpak van het project voorzien we samen met de bereikte doelgroepen in het kader van de bevraging te komen tot een meer concreet actieplan om verder op in te zetten in de komende jaren.

We willen ons daarbij laten leiden door prioritaire actiepunten die door de gezinnen in kwetsbare posities zelf worden aangegeven i.f.v. de verbetering van hun situatie en positie, en proactief kunnen werken naar de slaagkansen voor een beter leven van de kinderen die momenteel leven in een gezin dat geconfronteerd wordt met armoede.

Binnen het kader van de projectwerking willen we in elk geval ook aandacht besteden aan de versterking (het empoweren) van de kwetsbare gezinnen zelf.

Daarnaast willen we ook aandacht besteden aan de kinderen zelf die opgroeien in kwetsbare gezinnen en ook van hen horen hoe we samen met hen iets kunnen verbeteren aan hun situatie.

We voorzien acties rond o.m.:

- de verbetering van de (thuis)context en omstandigheden van kwetsbare gezinnen ter verbetering van de situatie waarin kinderen opgroeien – dit betreft vnl. acties gericht naar de realisatie van de sociale grondrechten van kwetsbare gezinnen met kinderen;
- het versterken van de thuis/- schoolcontext i.f.v. de verhoging van de participatiekansen van kinderen in maatschappelijk kwetsbare posities – mede gelet op de link tussen kinderarmoede en onderwijs (onderwijs als belangrijke hefboom in de strijd tegen kinderarmoede).

Daarnaast willen we voor de kwetsbare gezinnen met kinderen in Sint-Niklaas ook mee investeren in een ondersteunende omgeving waar ze elkaar kunnen ontmoeten, ervaringen delen, een sociaal netwerk opbouwen, hun toegankelijkheid tot bestaande dienstverlening kan worden versterkt, ... We willen dit doen samen met partners die dit vandaag ook al aanbieden in de stad Sint-Niklaas.

Ondertussen werden de resultaten van de verwerking van de interviews ook teruggekoppeld naar de bevroegde gezinnen. Mensen herkenden zichzelf en hun situatie in de analyse. Er werden tijdens deze groepsbijeenkomsten ook nog waardevolle aanvullingen vanuit de bevroegde gezinnen gedaan.

Het komen tot een actieplan samen met de kwetsbare gezinnen die we hebben bereikt via de bevraging, en inmiddels bereid waren om zich ook verder te engageren in een groep die regelmatig samenkomt, werd in de loop van 2015/2016 reeds verder met hen besproken.

We maakten samen een lijst op van prioritair aan te pakken thema's en kwamen uit op volgende prioritaire actiepunten voor de komende jaren:

1. Materieel welzijn (Inkomen, arbeid en maatschappelijke dienstverlening)
2. Opvoeding en onderwijs

Deze prioritering loopt gelijk met wat we vaststelden bij het tellen van de woorden die gezinnen tijdens de interviews aan bepaalde thema's besteedden. Ook daar stelden we vast dat materieel welzijn de eerste prioriteit is voor gezinnen.

De aanpak van kinderarmoede vergt een meer integrale aanpak. Voor de uitwerking van de acties zal dan ook (verdere) samenwerking en dialoog noodzakelijk zijn met tal van aantal partners en oplossingsactoren binnen een gedeelde visie rond de aanpak van kinderarmoede.

Op basis van de resultaten van de bevraging bij de gezinnen en de door hen naar voren geschoven prioritaire acties zal bekeken worden op welke wijze en rond welke thema's er verdere samenwerking in de komende jaren kan worden gerealiseerd met het OCMW/ Stad Sint-Niklaas en met tal van derden organisaties.

Hierbij willen we ook de link leggen met het lokaal armoedeplan van de Stad Sint-Niklaas, waarin ook bijzondere aandacht wordt besteed aan de bestrijding van kinderarmoede in de Stad Sint-Niklaas. Ook binnen het lokaal overlegplatform (LOP) staat kinderarmoede hoog op de agenda en is voorwerp van bespreking tussen diverse actoren met het oog op het nemen van concrete acties in het kader van kinderarmoedebestrijding.

Samenlevingsopbouw Oost-Vlaanderen ondersteunt dit structureel samenwerkingsverband al via de organisatie van het overlegplatform rond kinderarmoede binnen de schoot van het LOP: de werkgroep 'Kansen voor Kinderen', met als doel: in te zetten op gelijke ontwikkelings- en onderwijskansen voor alle kinderen en om drempels weg te werken om kansen van kinderen in het onderwijs te vergroten. Daartoe zal de werkgroep initiatieven nemen in en rond de kinderopvang en in het basisonderwijs in de Stad Sint-Niklaas naar gezinnen, kinderopvanginitiatieven, onderwijsinstellingen, welzijnsdiensten, stedelijke diensten. Ook beleidssignalering vanuit deze werkgroep staat hoog op de agenda.

“Waar mensen gedoemd zijn in armoede te leven,
worden de Rechten van de Mens geschonden.
Zich verenigen om die rechten te doen eerbiedigen
is een plicht.”
Joseph Wresinski

BIJLAGE 1 – STRUCTUUR VAN DE INTERVIEWS IN HET KADER VAN DE VERKENNING KINDER-ARMOEDE

1. PLAATS, DATUM EN DUUR VAN HET GESPREK

2. DOORVERWIJZER

3. CONTACTGEGEVENS

- Telefoonnummer:
- Emailadres:

4. DOELGROEPBEVRAGING

4.1. INLEIDENDE VRAGEN - FOCUS: MIJN KIND(EREN) IN MIJN GEZIN –

- Wat vond je van de vraag om een gesprek met mij te hebben over 'kinderarmoede'? Wat deed dat met je?
- Wat vind je van de term kinderarmoede?
- Je koos om het gesprek niet thuis (of wel thuis) te hebben, kan je me uitleg geven waarom je die keuze maakte?
- Vertel eens iets meer over jezelf? Wie ben je? Hoe oud ben je? Hoe zit je gezinssituatie in elkaar? Hoeveel kinderen heb je? Werk je? Van waar komt je uitkering? ...
- Benoem eens je eigen krachten? Waar ben je trots op van jezelf? Van wat je gerealiseerd hebt?
- Waarbij heb je ondersteuning of zou je ondersteuning willen hebben i.v.m. je kinderen? Wat gaat minder goed?
- Met welke instanties heb je momenteel contact?

4.2. STRUCTUUR: DE SOCIALE GRONDRECHTEN – OVERLOPEN MET HET GEZIN

4.2.1. Materieel welzijn

- » Werk
- » Inkomen
- » Maatschappelijke dienstverlening

4.2.2. Huisvesting en leefomgeving

- » Huisvesting
- » Energie
- » Leefomgeving

4.2.3. Opvoeding en onderwijs

- » Armoede en hechting
- » Preventieve gezinsondersteuning
- » Kinderopvang
- » Onderwijs

4.2.4. Gezondheid

4.2.5. Subjectief welbevinden

- » Kindrelaties
- » Sport, recreatie en cultuur

4.2.6. Participatie

4.3. STRUCTUUR VRAGENLIJST

4.3.1. Materieel welzijn

- » Werk
 - Toegang tot de arbeidsmarkt
 - Activering
 - Voldoende begeleiding

- Is het belangrijk dat mensen opgeleid worden? Waarom?
- Klopt het voor jou dat de eerste stap in de strijd tegen armoede, voorzien is van arbeid?
- Wat is er nog meer nodig dan kinderopvang om mensen aan het werk te krijgen?
- Is werk een garantie om uit de armoede te blijven of om een waardevolle plaats in de samenleving?

» Inkomen

- Toereikend inkomen?
- Bijkomende rechten? Voldoende gekend?
- Schuldenproblematiek?
- Moet volgens u het inkomen stijgen?
- Aanvullende ondersteuning van het OCMW gekend + ervaringen

» Maatschappelijke dienstverlening

- Rechten kennen
- Gebruik maken van rechten
- Relatie met hulpverleners
- Voldoende tijd bij begeleidingen
- Wijzen hulpverleners voldoende de weg naar rechten?
- Kan je ergens terecht met je vragen?
- Vind je dat men zelf op zoek moet gaan naar mensen in problemen? Zou jij dat appreciëren?
- Wat zijn de zaken waar je mee botst naar maatschappelijke instanties?
- Wat is het grootste tekort in de voorzieningen?
- Waarom is het moeilijk om de stap te zetten naar instanties?

4.3.2. Huisvesting en leefomgeving

» Huisvesting

- Betaalbare woning
- Kwaliteitsvolle woning
- Toegang tot woningen (sociale en private ...)
- Wachtlijden sociale woningen
- Discriminatie woningmarkt?
- Begeleiding bij moeilijke woonsituaties
- Gebrek aan plaats in huis?
- Hoe ervaar je de hulp bij een moeilijke woon situatie, vb. vocht in huis? Het niet kunnen betalen van huur omdat andere facturen voorrang moeten hebben?
- Wordt je voldoende gehoord bij de huurmaatschappij, huisbaas, woonwinkel, huurdersbond, immo?

» Energie

- Kostprijs energie
- Toegankelijkheid energie (budgetmeter, afsluitingen, ...)
- Kennis van mogelijkheden van goedkope energieleningen (eigenaars) bij FRGE
- Kan je je woonst voldoende verwarmen?
- Wat denk je en voel je als je budgetmeter hoort?

» Leefomgeving

- Afvalbeleid
- Groenonderhoud
- Parkjes, spelmogelijkheden voor de kinderen
- Mobiliteit – alles goed bereikbaar?
- Leuke wijk om te wonen?
- Voldoende ontmoetingsplaatsen in de wijk/buurt
- Voldoende toegang tot voorzieningen en netwerken
- Zijn er voldoende vrijetijdsbestedingen voorzien voor de jongeren, ouderen, kinderen, in uw buurt?

4.3.3. Opvoeding en onderwijs

» Armoede en hechting

- Relatie met je kind?
- Kan je voldoende beroep doen op familie, netwerken om je te helpen bij de opvoeding van je kinderen?
- Hoe was het voor jou om op te groeien als kind?

- Hoe heb je de opvoeding ervaren?
- Had je een normale hechting met uw ouders, familie, broers en zussen, vrienden?
- » Preventieve gezins- en opvoedingsondersteuning
 - Heb je voldoende netwerk rond je heen om je te ondersteunen bij de opvoeding van je kind?
 - Krijg je ergens professionele ondersteuning hieromtrent?
 - Zou je daar ondersteuning in kunnen vinden?
- » Kinderopvang
 - Doe je soms beroep op kindervang?
 - Is er voldoende kinderopvang voorzien? Is dit financieel haalbaar?
 - Wie zorgt er voor de kinderen als je er niet bent vb. door werk, opleiding enz...
 - Hoe lang kan uw kind in de opvang blijven?
 - Is het makkelijk om uw kind naar de opvang te doen?
 - Wat doet uw kind als hij of zij naar de opvang moet? Zijn ze enthousiast, huilen ze, enz...?
- » Onderwijs
 - Gaat je kind graag naar school?
 - Schoolkosten
 - Communicatie met de school
 - Relatie met de school?
 - Begeleiding kind
 - Wederzijdse verwachtingen OK?
 - Huiswerk
 - Voldoende informatie over hoe onderwijs werkt
 - Inschrijven in de school
 - Is het makkelijk voor jou als ouder om mee te helpen met de huistaak van uw kind?
 - Hoe ervaar je de omgang met de leerkracht, directie, kinderen en hun ouders op school of aan de schoolpoort?
 - Wordt uw kind voldoende begeleid op school bv bij leermoeilijkheden?
 - Krijg je als ouder voldoende info als het gaat om uw kind vb. bij naschoolse opvang, studietijd, extra leermomenten?
 - Wat vindt je van openklasmomenten?

4.3.4. Gezondheid

- » Toegang tot gezondheidszorg – geestelijke gezondheidszorg
 - Kostprijs gezondheidszorg – geestelijke gezondheidszorg
 - Bereikbaarheid
 - Bril, beugel, kine, logo, ...
 - Ben je al opgenomen geweest in het ziekenhuis? Hoe is dat verlopen met de ziekenkas?
 - Wat vond je goed en wat niet bij die ondersteuning?
 - Werd je ooit afgewezen als zieke door de controlerende geneesheer? Hoe kwam dat?
 - Ben je ooit van de ziekenkas gezet?
 - Wat heb je moeten doen om in de ziekenkas te geraken?
 - Waar heb je behoefte aan om zorg te kunnen krijgen?
 - Wat is noodzakelijk voor jou in de gezondheidszorg naar jou en uw gezin toe?
 - Wat vindt je van het Omnio-statuut?
 - Heb je een hospitalisatieverzekering?
 - Indien wel, wat vindt je van de prijs?
 - Hoe ervaar je de afspraken met dokter, infobalie en mensen aan het bureau in de ziekenkas?
 - Voel je je begrepen als je een hulpvraag hebt?
 - Waar bots je mee?
 - Wat vindt je goed?

4.3.5. Subjectief welbevinden

- » Kindrelaties
 - Heeft je kind vriendjes? In de buurt op school?
 - Hoe is jouw relatie met je kind?
 - Hebben uw kinderen schoolvrienden waar ze mee spelen, op school, thuis, of elders?

- » Sport, recreatie en cultuur
 - Kan je kind voldoende deelnemen aan hobby's in sport, vrije tijd, cultuur?
 - Welke hobby's doet je kind?
 - Kansenas gekend? Gebruikt?
 - Andere drempels dan kostprijs? Beperkt sociaal netwerk ...?
 - Wat vindt je van Vakantieparticipatie, prijzen daar omtrent?
 - Heb je als kind uw hobby kunnen uitvoeren?
 - Heb je een hobby die je als ouder graag zou willen doen?
 - Wat is het verschil tussen uw kindertijd en nu tussen uw kinderen in de opvoeding, ontspanning, hobby.
 - Zijn er voldoende voorzieningen en is dit betaalbaar of haalbaar?

4.3.6. Recht op participatie

- Maak je deel uit van de maatschappij en neem je er deel aan?
- Aan het beleid – wordt je stem gehoord ...?
- Mocht er een groep opgericht worden van ouders met een bescheiden inkomen om samen te komen rond 'kinderarmoede', zou jij het zien zitten daaraan deel te nemen?

4.4. UITLEIDENDE VRAGEN – TOEKOMSTBEELD + VERBETEREN BEVRAGING

4.4.1. Grootste angst

4.4.2. Grootste droom

4.4.3. Ken je mensen die ik nog moet bevragen?

4.4.4. Hoe voelde het om dit gesprek te hebben? Heb je nog tips om de bevraging te verbeteren?

COLOFON

Hoe kijken kansarme gezinnen zelf naar (kinder)armoede? Tijdens interviews met mama's en papa's van dertig gezinnen verzamelde opbouwwerker Nicole Formesyn bloedeerlijke antwoorden op deze prangende vraag. Uit de gesprekken werd duidelijk welke angsten, dromen en verwachtingen ouders hebben over de toekomst en die van hun kinderen. Het resultaat leest u in dit rapport van Samenlevingsopbouw Oost-Vlaanderen.

Dankjewel: Abdurahman, Agneza, Benny, Christophe, D., Debbie, Douglas, Eda, Erneast, Evi, Florent, Franky, Gresa, Helen, Ingeborg, Jacky, Jurgen, Katrien, Lutje, Magdalena, Manuella, Maysaa, Nancy, Natalie, Pascale, Peggy, Petra, Sabien, Sana, Saskia, Somaya, Soraya, Tamara, Veronique en Wendy.

Dankzij de ondersteuning van Hogeschool en Universiteit Gent hebben we het materiaal ook thema-overstijgend kunnen verwerken. Bedankt Didier Reynaert, Griet Roets, Rudi Roose en Siebren Nachtergaele. Verder wordt nog samengewerkt om het materiaal uit dit rapport in een boek te vatten.



Dit rapport werd mede mogelijk gemaakt dankzij de financiële ondersteuning van de provincie Oost-Vlaanderen en de Stad Sint-Niklaas.



Inhoud en coördinatie: Nicole Formesyn

Lay-out: 7e specialisatiejaar Publiciteit en illustratie, Technisch Berkenboom-Instituut, Sint-Niklaas

Verantwoordelijke uitgever: Samenlevingsopbouw Oost-Vlaanderen vzw

Januari 2016 - © Er is geen copyright op dit materiaal. Gebruik het zoveel je wil in het kader van de bestrijding van armoede. Wel hebben we graag dat je aan bronvermelding doet.

